HÉBE

ZSEBKÖNYV

MDCCCXXV.

Kiadta

IGNÁCZ STÖBEL.

Prepeliczay J. rajz. *Berkovetz metsz.*

Solymos.

Nyomtatta Bécsben Grund Leopold.

Stein metsz.

307.632

A MAGY. TUD. AKADÉMIA
VIGYÁZÓ FERENC
KÖNYVTÁRA.
8517 sz.

Rahl után Berkovetz.

ZRÍNYI MIKLÓS.

ZSEBKÖNYV.

1825.

KÉPEK.

A' Carracciak' híres festő famíliájában legjelesebb Carracci Hannibál. Született ez Bolognában 1560; megholt 1609, azon való bánatjában hogy húsz esztendei dolgozásáért Kardinális Farnesetől csupán 500 aranytallért kapott. Teste Rómában a' Raphaelé mellé tétetett, mint a' kinek leghívebb követője vala.

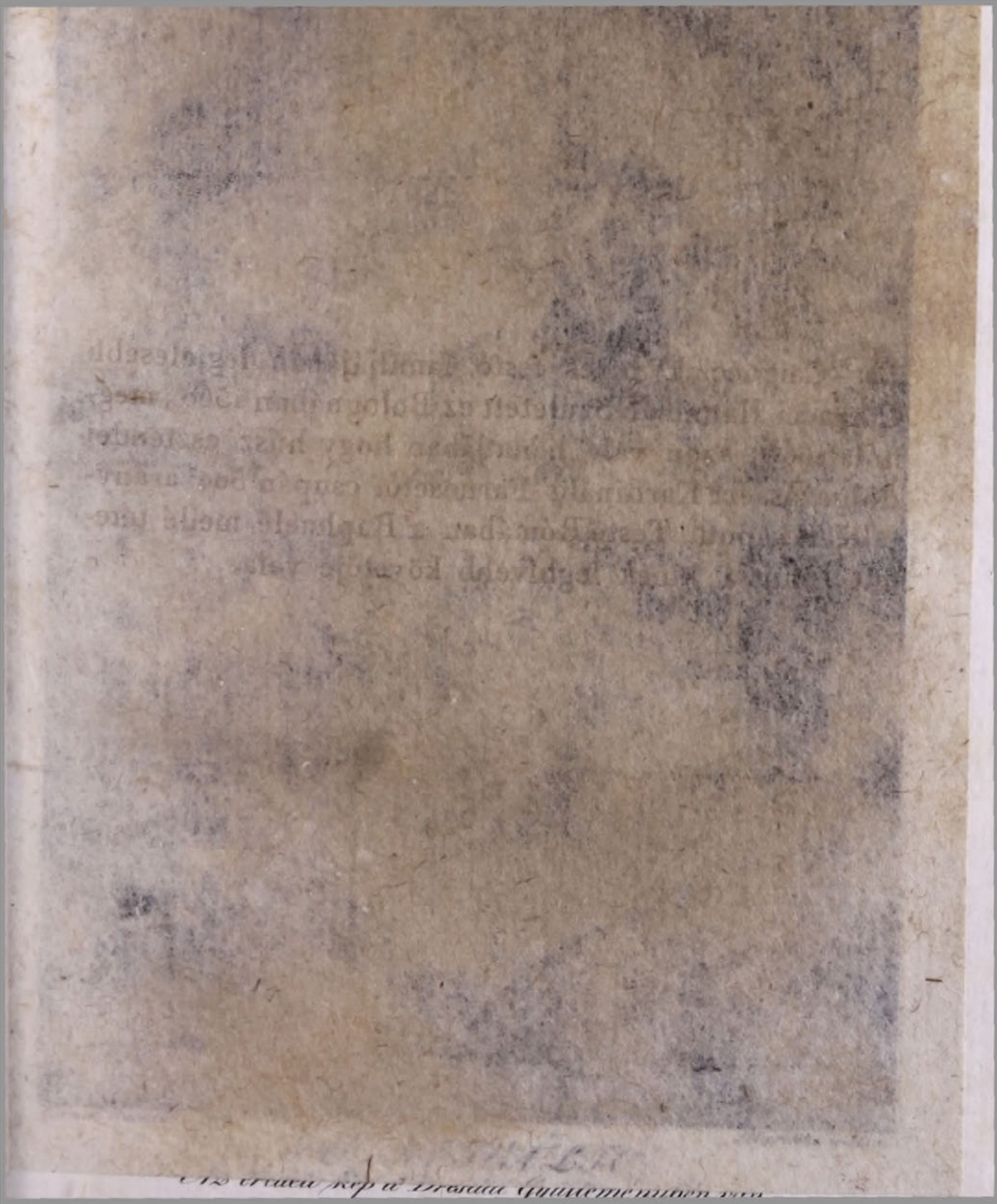

A' [illegible] nives [illegible]
Carracci [illegible]
[illegible] 1600, [illegible]
[illegible]
tallért kapo[illegible]
tett, mint a' kinek [illegible]

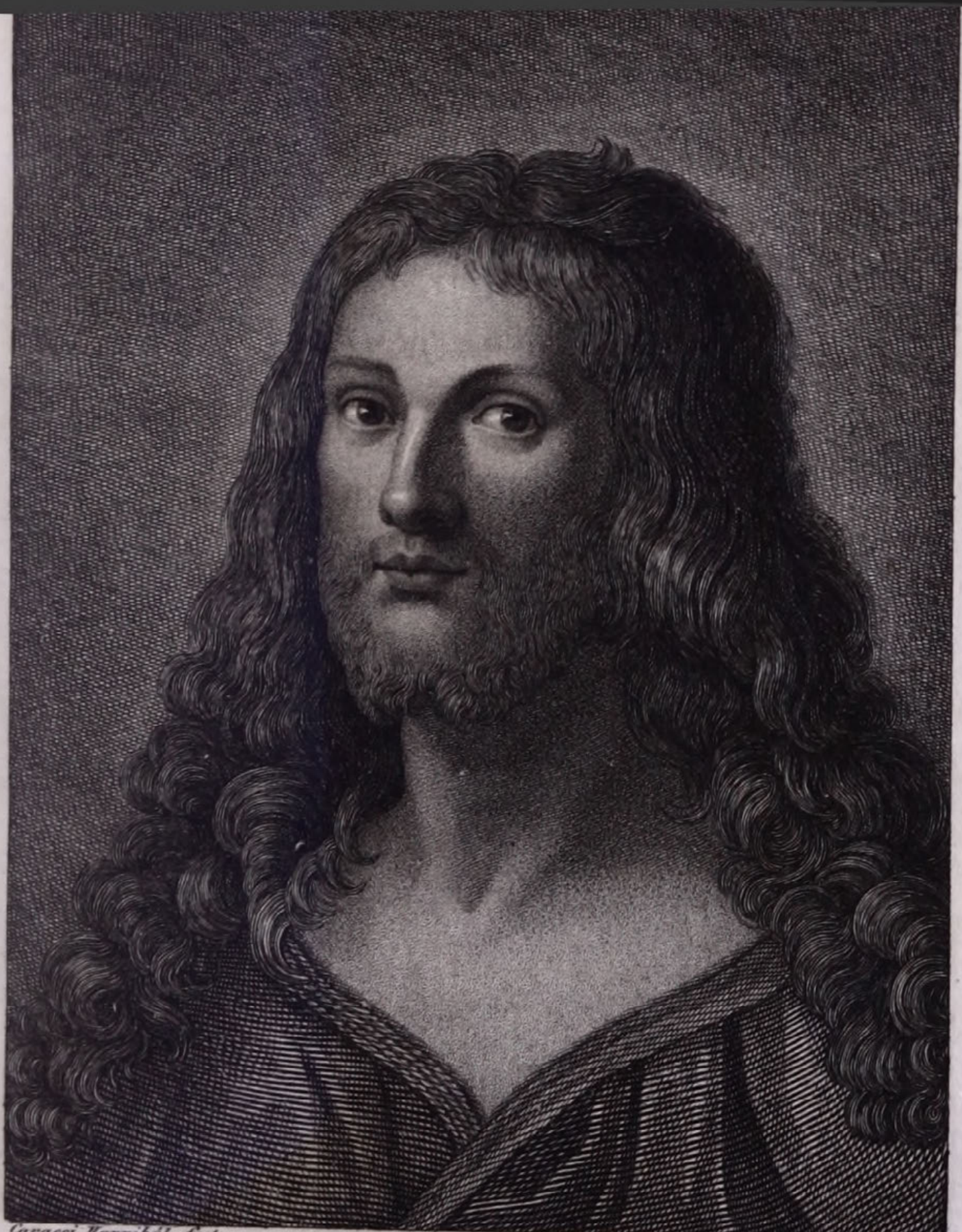

Caracci Hannibál fest. Blaschke metsz.

A' MEGVÁLTÓ.

Az eredeti kép a' Dresdai Gyüjteményben van.

A' Kegyek' oltárát, melly tündér fénybe borítod
Kedvelt áldozatid' mennyei lángjaival;
Szent hálát mosolyognak azok Rád bájövök' oldva,
'S Papjoknak koszorúz, 's ken-fel Apollo maga.

Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz.
a' Szép Literaturai Ajándékban.

Rieder rajz.

Blaschke metsz.

Lyányka találva van ő! 's te mosolygva csudálod
hogy arczát,
A' homok illy híven szökteti vissza feléd.
Szóllj, ki vezette karod? ki sugalta kebledbe hogy
ezt merd?
Mert e' gondolatod' egy kegyes Isten adá.
»Ámor hagyta hogy azt újam rajzolja szeretve,
'S a' mit nékem hagyott, hagyta Ferenczynek is.«

Kazinczy Ferencz.

Ferenczy faragta Rómában. *Schöfft rajz.* *Berkovetz metsz.*

A' PÁSZTOR LEÁNY.

A' művészség' nagy veszteségével korán elholt Leonardshofi Vitéz Scheffer tündöklő fénnyel ragyogott a' festői pályán. — Jelenvaló munkáját Rómában készítette.

Az eredeti kép Bécsben van a' cs. k. Gyüjteményben.

Scheffer fest. Kovatsch metsz

A' HALDOKLÓ SZENT CZECZÍLIA.

Az eredeti kép Béesben van a' cs.k. Gyüjteményben.

ZRÍNYI MIKLÓS

SZIGETVÁRATT.

ZRÍNYI MIKLÓS

SZIGETVÁRÁNAK

A' kinek lelkét eltöltötte a' kötelesség' szava, vagy valamelly szent érzés, valamelly nagy gondolat, az ebben él egyedűl, ennek áldozza erejét, nyugalmát, örömeit, 's kész veszni érette, ha kell. Így pecsétlék-meg hiteket vérekkel a' Szentek; így hala-meg Athénben eggy jó Király; így ivék mérget Themistoclesz, hogy hazájának, az őt üldözőnek, kénytelen ne légyen ártani; így veté jobbját, mivel az döfését elhibázá, hideg nyugalomban tűzre Múciusz; így vesze az asszonyi rény' örök dísze Lucrétia, így a' férjfiúi rény' örök kevélysége Cáto, lelkét az iszonyu halálra Plátónak írásai által gyúlasztván; így lépe nagyúl a' hóhérpadra Angliának tiszteletes Cancelláriusa Mórus Tamás, készebb veszni mint tenni a' mit nem szabad; így temetteté magát a' jég alá Leopold Braunschweigi Herczeg, melly alól másokat akara kiszabadítani; így kapá-ki eggy franczia Püspök lángba-borult és már szakadozó gerendák alól a' szüléji által is csak siratott kisdedet; két szeretetre-méltó hőse, amaz martirja is, a' szelídebb emberiségnek!

A' hideg Sophista, mellyet Észnek szeretne nevez-

M.T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁ

tetni, és Okosságnak, a' galádság, hijába igyekszik elhitetni magát és másokat, hogy árvíz ellen úszni nem nagylelkűség, hanem kábaság és elmétlen gög; hogy első tisztünk magunk eránt van, nem mások eránt; hogy a' honszeretet, hogy az a' haza, csak czifra szó és üres hang; hogy az ember világ' polgára, nem ez vagy amaz földé; hogy boldoglétet tömött erszény és csillogás ad, nem ez vagy amaz érzés és képzelet; hogy a' kik éltekkel keveset gondolnak, nem ismerik a' dolgok' becsét 's csak lármás halált keresnek. A' természet a' gyalázatos Sophista' csevegései ellen eggy sugallót ada keblünkbe, melly többet ér mint az a' csélcsap, minden fényvesztésivel. Ám nézzük, ki nemesbb, Déciusz e, ki magát áldozatúl nyújtja a' földalattiaknak, csak hogy a' hon és az azt védő sereg séretlenűl maradjon; vagy az a' Turpíliusz, ki nem pirúla életben maradni, még a' hitetlenség minden társait leszabdalá? az e, a' ki készebb mindent tűrni, mint eltántorodni tisztétől; vagy a' ki nem gondol Istenével, hitével, fejedelmével, polgártársaival, 's eggyikét és másikát feláldozza, mihelytt értte adnak valamit? 's érzeni fogjuk, hogy az a' galád ész nem ész, de a' kötelesség kötelesség.

Rény és vétek arányban állanak, és ha amott nagy vala, világos vala, mind az mind ez: itt eggyike és másika kicsiny és fényetlen; ha ott a' dicső tettek

's az erőszakok történtek sűrűn: itt az apró szép tettek, az apró titkos gonoszságok azok. Mi nem ölünk, mi nem rablunk nyilván, mint a' Homér' Istenei 's istenforma emberei, mi a' helyett csalunk, lopunk; elarúljuk a' barátságot, a' vért, és mind azt a' mi szent, de titokban, vagy azt kívánván, hogy a' ki látja is az alacsony tettet, tégyen úgy mintha nem látná; mert mielőttünk semmi sincs vadabb, mint kimutatni hogy a' rosszakat gyűlőljük. De hatott légyen ránk a' pulya kor minden fonákságaival, 's merültünk legyen-el bár mi mélyen, az ember mindég az a' mi volt, 's az marad mindég és mindenhol; 's mint a' hamvai alatt lappangó tűz vet lángot, legalább fényes szikrát, mihelytt az lég' leble hozzá fér: úgy szűl az elfajult kor tetteket, mellyek a' Phócionok' és Scípiók' hazájokban is ragyogtak volna; 's illyen az, mellyet itt beszélleni fogunk.

Reszketve hallá Európa, hogy Byzántium, kevély lakhelye a' Görög Császárságnak, eldőlt, hogy az utolsó Comnénusz gyalázatos rabságban hala-el. Az a' hatalom, melly kétszáz eszt. előtt csak négyszáz háznépből álla a' Sangár vize mellett (a' Fekete-Tenger' déli szélén), rettenetes colosszá nevekedett, elterjedve a' Tigrisztől a' Dráváig, 's a' Níltől a' Dneszterig. Későn láták a' Fejedelmek, hogy a' veszedelmes ven-

dégnek, kit a' szorongatott Konstantinápoly saját romlására kiáltta-elő Bithyniából, eggyet-értve kellett volna ellenére kelni, hogy az, erőre kapván immár, az Atlanti-Tengerig fogja kiterjeszthetni dúlongásait. A' mi Nagy-Lajosunk kész volt megtenni a' mit illett, de nem tetszék hogy ő Koronánkhoz csatolja a' mi attól elszakadott, nehogy a' Schisma' követői még több idegenséggel légyenek az eggyesűléshez. Zsigmond megvíva Bajzátthal Nikápolynál, Ulászló Amuráttal Varnánál, Hunyadi a' Rigó-mezején (Kasszán mellet Bolgár-országban), de mindnyájan szerencsétlenűl; Mátyás a' Huss' tanításinak elfojtására pazarlá erejét, 's Európának Urai egymás ellen fordíták erejeket. Szerencsénk vala, hogy II. Muhamed, 's vitéz unokája Szélim, másfelé vonattatának-el; olly gyáva Király alatt mint a' mi Dobzsénk, mi könyü vala egészen elborítatnunk!

Szélimet elkapá a' pestis, 's fija, Második Szolimán, lépe-fel székébe; eggy tudományokban nevelt fiatal hős, lángoló magát nagy tettek által megdicsöíteni, de a' kinek fene természetét meg nem tudá egészen nemesíteni a' nevelés, 's midön erejéhez nem bízott, kész csalni is, 's megszegni hitét, hogy czéljaihoz érhessen. Kétségeskedve ha hadait Egyiptusz felé fordítsa e, vagy hazánkat tegye tetteinek nézőpiaczává, végre az elsőbbre tökélé-el magát, és hogy

országai azalatt bátorságban légyenek, Követeket külde Budára, békét kérni 's ajánlani. A' gyermek Második Lajos délczegen a' Követeket tömlöczre hányá Tatán, tovább a' vár' tavába hányatá, eledelűl halainak. A' megbántott Szolimán jöve, 's Szabács és Belgrád kezébe esének.

Győze Mohácsnál is; 's segédre szóllítva Zápolyánk által elönté hazánkat népeivel, 's szinte Bécsig hata-fel. Annak ostromát a' bekövetkezett őszi napok miatt abba hagyá ugyan, de hatvanezer embert rabságába vitt.

Negyven esztendei győzelmeinek Europában, Asiában, Africában, most a' mi teljes elnyomásunkkal akará feltenni koronáját, ingerelve Maximiliánnak követsége által, melly nem kíványai szerint jelenemeg előtte. Megindúla Stambulból 1566. Júliusban, 's testvére' fiját Petráf Beglerbéget Gyulának elfoglalására küldé előre, Zápolya János-Zsigmond Erdélyi Fejedelmünknek a' Tokaj' és Szatmár' megvételét parancsolta, Mehmet Gvilirgijének a' Szigetét, (Somogy Várm.), Buda, Fejérvár, Esztergom az ő kezeiben valának, 's így maga Eger alá készűlt, hogy a' hosszú sornak mintegy közepéből intézhesse az egész haditest' nunkálkodását.

Már Péterváradon vala, 's hadait általszállítá a' Dunán, hogy Eger felé indúljanak, midőn hírt veve,

hogy Mehmet Gvilirgijét a' Szigetiek Siklósnál eggy fergeteges éjszaka megtámadák, megölték, négyezer emberét, magok csak másfélezeren, levágták, 's algyújit, minden lófarkait 's egész hadi-tárát elfoglalták. *) Renge haragjában. Seregét visszaszóllítá a' Bácskaságból; 's Hamzsán Bég Pécsi Basájának ki vala adva a' parancs, hogy Eszéknél a' Dráván tizennégy öl szélességű híd legyen kész, 's eggy egész mértföldnyire.

A' kiáradott folyam háromszor tépte-el a' munkát. Kévésbe múlt hogy a' Dráva itt a' szerint nem pálczáztatott-meg hogy az Úr' akaratját nem tisztelé, mint amott a' tenger. Annak helyébe Hamzsán eggy fekete szőnyeget kapa, mellyre arany betűkkel e' szók tűzettenek: »Igy szóll Szolimán, te tunya szolga. Ha, míg ő megérkezend, a' hídat el nem készíted, 's összeragasztva nem lesz a' két part, e' szönyegen fojtatolmeg, 's koponyád a' híd' végénél szögeztetik karó-

*) Ezen verekedésben esett-el Cserei Pál is, Horvát-országnak Vice-Bánja (Zríniász III. 92 és 99) 's teste Szigetre vitetettáltal (IV. 18.). Maradéka volt a' Zsigmonddal Nikápolynál 1393 harczolt, s' a' Király' életét vitézül megtartott Cserei Balázsnak, ki itt is bizonyított vitézsége' jutalmául Erdélyi újabb jószágain felül a' Szeremségen három helységet nyere, 's öse, a' ma is virágzó Nagy-Ajtai Cserei háznak.

ra.« — Korbáccsal vágatott pór és fő segélni a' munkát, 's a' híd másfél nap alatt készen álla.

Már Július 21d. keresztűl méne rajta a' Beglerbég, utána Akai Basa, végre Urumeli Beglerbég, Fő-Fő - Vezére a' Szolimán' minden sergeinek, kiket osztán Urok követe, kétszázezer haddal. Útját Mohácsnak vevé, de Harsányra kerülvén, hol Arszlán Budai Basáját, ki szerencsétlenűl támadá - meg Túri Györgyöt Palotán, ki nem hallgatva, megsinóroztatá. Szent - Lőrinczen, Pécs és Sziget között, megpihene, 's Augustus' 6dikán érkezék Szigethez. Sátora eggy dombon álla közel a' szőlőkhöz. Onnan nézte az alatta elkerűlt sokaságot, kevélyen, mint eggy Isten. Midőn béestveledék, eggyszerre sütetének - el minden nagyobb és kisebb álgyúji, a' véghetetlen sokaság háromszor ordítá Alláhját. A' Vár' maroknyi népe harmadfél ezeren, háromszor kiáltá a' Jézus nevet.

A' Vár és az Ó 's az Új Város lapályon fekszik, mocsáros posvány között, 's a' hármat fahíd eggyesíti, 's a' nagyobb Ó - Várost és a' Várat hosszabb. A' ki a' Várba igyekezett, minthogy itt gázolhatatlanabb az ingovány 's a' víz mélyebb, annak az Új Városba kelle menni, melly a' kettő előtt eggy vonatban áll. A' kisebb Város' kerítése palánk; az Ó - Városé hányt föld; a' Váré is az 's nem tégla, vagy terméskő, 's huszonkét lábnyi szélességű. A' két Város tele

volt ottan ótalmat kereső uraságokkal; a' Vár gazdag mindenben, a' mire a' háborgások' idején szükség vagyon, csak katonaságban nem az. Belczer Gebhard Hadi-Bíztos úgy hitte, hogy Maximiliánnak nagy szolgálatot teve, midőn tárát negyvenezer forint kölcséggel könyítette-meg.

A' Vár' védelme Zrínyi Miklós Szigethi Fő-Kapitányra, a' Maximilián' minden seregeinek a' Dráva' két partjain Fő-Vezérekre, most Tárnok-mesterre 's Auránai Perjelre, ezelőtt Illyriai Bánra, bízatott, próbált hűségű 's vitézségű katonára, 's gazdag birtokosra, kit érdemein 's viselt méltóságain kivül születése is ragyogtatott. Eleji már a' Bélák alatt Brebíri Grófok voltanak, Spalatrónak, Klissának 's Osztroviczának Urai, 's Nagy-Lajos 1347. Gróf Brebíri Györgyöt Zerényvárával ajándékozá-meg, 's innen az új név.

Miklósnak atyja Miklós volt, a' Modrusnál 1493 elesett Péternek fija; anyja Joanna Torquata Manlia, eggyetlen örököse az atyjának Karlowicz János Korbaviai Grófnak. Miklósnak Miklós atyja híve vala Ferdinándnak Zápolya ellen. Fija atyjának érzésiben neveltetett, 's már ifju korában sok jeleit adta azon vitézségnek, melly által magát egész életében 's szép halálában megdicsöítette. Ötödik Károly az ő fényes tetteit a' Bécs ostroma alatt, a' Lovag-Rend czime-

révél, eggy hadi-paripa és eggy aranyláncz által, tisztelte-meg. A' Zápolya és Szolimán ellen viselt hadakban alig vala eggy ostrom, alig eggy ütközet, 's kisdedebb de nevezetes csapatok, mellyet Zrínyi tettek és sebek által nem teve dicsősége' emlékévé. Illyenkor ő vezeté az elő-vagy hátúl-hadat, a' mint a' veszély' nagysága itt vagy ottan volt. Hös termete, az egész alakján elöntött elevenség, királyi adakozása ha jutalmazni kelle, ha büntetni megkérlelhetetlen igaz volta, ötet tisztelttté, szeretetté tették seregénél; általa vezérelve a' lehetetlennek látszót is készek valának merni.

Ő hozta helyre Eszéknél a' Feldmarschall Katziáner által ejtett gonoszságot, ki Gróf Lodron Lajost hitetlenül áldozá-fel, és osztán megszökni akara, magát a' hiteszegettet 1538 halálnak adván; ő nyertemeg a' győzedelmet Pestnél 1542 midőn a' törökkel viaskodó Prényi Péternek mingyárt megérkezésével 's megpihenés nélkül segédjére költ; tizenkét esztendeig ö védé Horvát-országot, mellynek Bánja vala, a' Szolimán' dühösködései ellen; 's 1562 Arszlán Basát elveré Sziget mellől.

Lelkesebb férjfira Sziget, melly a' rettenetes ellent feltartóztathatá, hogy azalatt Maximilián és az ő Vezére Schwendi Lázár a' hon' védelmére illö keszűleteket tehessenek, nem bízathaték. Látta ö, hogy ha

Sziget elesik, Szolimánnak háromszázezere el fogja borítani a' hazát, 's eltökélé magában, hogy őrizetével veszni fog, de a' Várat fel nem adja. Mostan tehát összegyüjté az őrizetet és a' Városban múlató Nemességet és Polgárokat, 's ezek előtt a' Katonasághoz illy beszédet tarta:

»Vitézek! Vesznünk kell, 's i örömmel fogunk. Katonának az nem nehéz. Úgy kívánja az idő; a' mi halálunk atyánkfijait, véreinket, feleségeinket, magzatinkat menti-meg a' haláltól, és a' mi még keserűbb, a' szolgaság' jármától. Feladás felől itt senki nem gondolkozhatik. Nékem nagy adományok, fényes méltóságok ígértettek; megvetettem; árúlás nekem nem dolgom. Látátok a' Csaúzt, ki fiam' trombitáját hozá hozzám annak jeléül, hogy az fogva van, 's azon izenettel, hogy ha a' Várat feladom, fiam, magam, és mi mindnyájan, bántás nélkül eresztetünk: ha e' marok néppel az ő két 's háromszáz ezerei ellen tovább is nyakaskodunk, fiamat kínos halállal ölik-meg, minket mind össze konczoltatnak. Becsületes ember semmi tekintetek által nem engedi magát kötelességétől elvonni, 's fiam' élete és a' miénk Isten' kezében áll; bízzuk reá magunkat mint keresztyéneknek illik, 's tegyük-meg a' mivel hazánknak tartozunk; sok jót vettünk tőle. Lógádi Simon nem hitt ígéreteiknek, 's Szabácsot addig védé, míg mindnyájan elvesztek, 's

a' kevély pogány elszégyenülve lépe a' teljesen kiürült várba: a' Belgrádiak gyalázatosan feladák neki magokat; szabadon ereszté, 's ott vége vala ígéretének; utánok küldé lovagjait, 's őket össze mészároltatá. Az okosság is azt parancsolja tehát, hogy tégyük a' mit tisztünk kíván: haljunk-meg dicsőséggel. Az a' fő dolog, hogy bennünk eggy szív légyen, eggy akarat. Az csudákat tesz, 's még megtörténhetik, hogy ez a' temérdek nép gyalázattal fut- meg előttünk. Jertek tehát, esküdjünk megszeghetetlen hitet egymás eránt. Az esket én mondom-el elébb nektek, a' Tisztek itt mingyárt nekem, a' legénység pedig Kapitányaiknak, Vajdájiknak. Hagyjon - el engem Isten és az ő szent kegye, ha benneteket elhagylak! hagyjon - el, ha engemet hágy-el hazám' szeretete! hagyjon - el, ha Istenem, ha vallásom, ha királyom, ha vitéz társaim eránt hív nem maradok utolsó pihegésemig! (Tisztek és az egész csoport elszánt lélekkel kiálták, hogy ők is ugyan - azt esküszik.) Elfogadom esküvésteket, mondá bánatos örömmel; látom képeiteken, hallom hangotokon, hogy Istennek esküvétek azt. De haljátok tehát Hadnagyotok' parancsát. Ha elesem, az öcsém Alapi Gáspár lesz Vezéretek. Ez az én akaratom, most, és halálom után. Ismeritek lelkét. Bátrabb bölcsebb Vezérre benneteket nem bízhatlak. Ha ki felsőbbje hagyását nem teljesíti, meghal; ha ki el

meri hagyni állását, meghal; ha ki levelet veszen vagy talál a' pogánytól, 's azt olvasatlan nem adja-be a' Vár' Kapitányának, ki azt olvasatlan fogja elégetni, meghal. Ha ki ijedtében titkon fog suttogni társával, kötelen függjön, mint az is, a' ki azt látja, 's bé nem jelenti. Előttünk a' szép halál, a' haza' szemei ránk vagynak függesztve; viseljük úgy magunkat, hogy nevünket örökké emlegethessék. Példánk gyúlassza nagy tettekre a' legkésőbb maradékot.«

Ekkor hogy a' hadi fenyítéknek tiszteletet adjon, eggy legénynek, ki Vajdája ellen kardot ránta, az Ó-Város' piaczán fejét véteté. Ugyan-az történt Mehmet Agával is, ki az ország-útján Sziget körül haramiaságot űze.

August. 7d. szereda napon, korán reggel kezdődött a' viadal 's késő estig tarta. Ali-Pordhuk, Fő-Igazgatója a' Pattantyús seregnek, álgyúztatá az Új-Várost. Zrínyi azt elégetteté, 's az Ó-Városba vonta magát; kapujit kiszedeté, 's vastagon megtölteté földdel.

A' legvastagabb tölgyfák képzelhetetlen sokaságban, földdel megtöltött kasok, 's Magyar-országból és a' Török-földről összehordott gyapju csinála útat keresztűl a' posványon az Ó-Várhoz, 's a' Janicsárok a' gyapjúzsákokat tornyozák-fel, hogy onnan lövöldözhessék a' Várbelieket. Aug. 19d. az Ó-Város is meg

vala véve; hét helyen rontának belé a' Törökök. Zrínyi jelen vala 's szabdalta az ellen' Nagyjait. De a' Magyarok közzül is sokan hullottak-el. Botos Péter, Deák Balázs, Bosnyák Márton, Győri Mátyás, Szecsődi Máté küzdve veszének. Zrínyi, és a' kik megmaradának, a' Várba vonák magokat. Szolimánnak e' győzedelme háromezer emberébe került. Más nap elesett Ali Pordhuk is. Eggy álgyúgolyó elsodrotta állát hosszú szakálával.

Feljöve Aug. 29dike, az a' nevezetes nap, mellyen Szolimán tavaly Belgrádot vette-meg, negyven eszt. előtt pedig Mohács mellett győze, 's a' Nagy-Úr, hetvenhat esztendős Öreg, lóra űlt, tüzelte seregeit, 's Sejfedínnel, kit Ali Pordhuknak helyébe emelt-fel, álgyúztatá a' várat. Zrínyi mint eggy szirt álla. Már több lófarkak szögöztetének-ki a' vár' fokára. A' mieink ledöfdösék őket, 's a' lófarkakat zsákmánynak tarták-meg. Riadás szállá-meg a' sokaságot, 's a' Nagy-Úr kénytelen vala fegyvernyugvásért esedezni, hogy elhullottjait földbe temethesse.

Septemb. 5d. a' Törökök szerencsések valának meggyújtani a' Kül-várat, 's a' legirtóztatóbb szélvész lehetetlenné tette az eloltást. Liszt, füstölt hús, ötven hordó bor, háromszáz hordó eczet, zab, árpa, az álgyúk' nagyobb része, török zsákmányokká levének. Zrínyi a' Bel-várba vonta magát.

Septemb. 7d. a' Törökök győzedelmi csengés és tábori muzsika 's az Allah irtózatos ordításai alatt fogának az ostromhoz. Tűz löketett a' Bel-várba is. Már ége a' Hös' fedele, már ége a' puskapor' tornyáé.

Zrínyi beméne szobájába, 's komornyikját Serenk Ferenczet kiáltá, hogy hozná-elő legpompásbb mentéjét. Az virágosan-szőtt violaszín selyem vala. Sisakjára felszúratá kolcsogtollát, a' gyémánt boglárral. Zsebjébe tevé a' Vár' kolcsát, száz magyar-verésű ararnnyal. Ne panaszolkodjék a' pogány eb, mondá, hogy ingyen vetkeztete-le. Előhozatá kardjait egész öllel, hogy a' legjobbat választhassa. Atyjáéra esett a' választás. Ezzel kezdém dicsöségemet, mondá, 's ezzel fogom bérekeszteni. 'S most teljes nyugalomban méne-le az udvarra. Örömsikoltással fogadá népe. Igy szeretlek látni benneteket, fiaim, mondá. Menjünk, bennünket nem gyávaságunk veszte, hanem a' tűz, 's ez ellen nem harczolhatunk. De szolgáljon hazánknak még vesztünk is. Álljunk bosszút ellenén.

Ekkor megnyitatá a' Vár' kapuját, 's a' csigahíd leereszteték. Elsütete eggy álgyút, megtöltve ezer meg ezer vas darabokkal, 's annak füste között maga lépe-ki első, 's melette Juranics Lőrincz, a' legszebb ifja seregének, baljában tartva a' lobogót, 's nyomában hatszázra olvadt őrizete. Mingyárt ott éré lövés. Lerogyott, de fetrengve sem hagyá magát. Kitekerék ke-

zéből a' kardot, 's ő előrántá öve mellől handzsárját, 's agyon szurdosá a' kit ért. 'S most eggy második lövés érte, és eggy harmadik, 's lelke az egekbe szállafel. Hősei is mind elvesztek, vagy küzdve az ellennel, vagy a' lángoló várban, hova őket a' sokaság visszatolá.

Zrínyi oda vala, de bosszús lelke halált és romlást terjeszte-el a' Törökök' csapatjai köztt.

Víg riadozások köztt tolakodának a' Várba, valamíg az tömve volt. Eggyszerre roppanás esik, mintha ég föld összeszakadt volna; a' nap elsötétedett. Zrínyi kanóczokat vettete a' puskapor-toronyba, hogy kevés pillantatok' elmultával gyúladjon-fel az egész rakás. Képzelhetetlen számú Törökség repüle-fel a' levegőbe, 's a' felreppentek 's a' Vár' kövei ismét másokat temettek oda.

Húszezerbe kerűlt a' Töröknek a' Vár' nem megvétele, hanem elromlása, 's Szolimánnak nem vala alkalma örvendeni szerencséjének, mert őt Septemb. 4d. a' táborát pusztító vérhas megölé. Halála nagy titokban tartatott, nehogy az elcsüggedt sokaság eloszoljon, vagy háborgást kezdjen. Zrínyinek feje leszabatott, 's a' Janicsárok' Agája azt a' Nagy-Úr' sátora előtt szegezteté rúdra. Azt Septemb. 9d. a' Nagy-Vezér a' maga öccsének Szokolovics Musztafának küldé Budára, hogy az viszont küldené a' Maximilián Fő-Vezérének Gróf Salmnak, Györbe. A' Császári sereg

keseregve 's gyászolva jelent-meg a' nagy Megholt' halotti-Miséjén.

Batthyáni Boldizsár, Zrínyinek veje, a' tisztelettes főt Csáktornyára vitte-által, hogy ott a' Szent-Ilona Klastromában elsőbb hitvese Frangepán Katalin, 's eggy leánya és három fija mellé temettessék. Második hitvese volt Báró Rosenberg Éva. Gyermekei 1. Heléna, elébb Országh Kristófné, tovább Balassa Istvánné; 2. Katalin, elébb Thurzó Ferenczné, azután Forgács Imréné; 3. Dorothea, Batthyáni Boldizsárné *); 4. Orsolya, Prényi Jánosné, tovább Lindvai Bánffy Miklósné; 5. Borbára, Thurzó Elekné; 6. Margita, Homonnay Miklósné; 7. Magdolna, Teleki Istvánné, 's tovább Gróf Thurn Jakabné; 8. György, Tárnok-mester; és Miklós, Farkas, Anna, János, kik kisded éveikben holtak-el. János és Mihály testvérei voltak, 's János Zagrábi Püspök vala, maga Miklós Protestans.

*) A' Külföldiek, kik nem csak kimondani nem tudják a' magyar szó' hangját, de általírni sem a' leírottat, a' Batthyáni nevét elrontották, 's az igen elmétlenül így van Schwandtnernél is Script. Rer. Hung. 1. 736 's Biográphja Hormayr' Ausztriai Plutarchjában a' Zrínyi' vejét inasává változtatta. Igy rontattak-el azoknak neveik is, kik az Óvár' megvételekor elhullottak, 's mi a' hibát a' Zriniász' V. Énekéből megigazítottuk.

György fijának György fijától és Rima-Szécsi Katától született unokája Miklós, e' névre a' Zrínyiek közzt a' Hetedik, Horvát-országi Bán, Kir. Lovászmester, Szala és Somogy Vármegyék' Fő Ispánja, Legrádi és Muraköz-Szigeti Kapitány, Aranygyapjas Vitéz, kit 1664 Novemb. 18d. a' vad kan öle-meg, eggy Hős-Költeménnyel tisztelé dicső ősének nagy tettét, melly minden márvány és ércz oszlopot meg fog haladni tartósságával; Gróf Festetics László, a' halhatatlan Györgynek fija, a' Szigeti Hősnek Csáktornyán függő képét lemásoltatá 's Rahl által rézbe metszeté, 's a' haza a' tisztelt Gróf' ajándékát hálának érzéseivel fogadja. Mostan pedig Kraft, a' nagy Historiai-Festő, adja a' történetet, a' mint Zrínyi vitéz elszánással az ellenséggel egybecsap.

Csáktornyán e' felűlírás álla temető-helyén: Illustrissimo Comiti Nicolao Zrínio, Torquati ex sorore nepoti, a Carolo V. post Viennam obsidione solutam, quod in ea adolescens adhuc, et tiro, multa et praeclara confecisset, equo auroque donato; ad Budam et Pesthum pulcra per facinora summa cum laude probato; Croatiae, Dalmatiae, et Slavoniae Banato, Tavernicorumque Regalium in Pannonia Magisterio singulari cum prudentia functo; copiis Caesaris ad dextrum Danubii latus a Ferdinando I. et Maximiliano II. Imperatoribus praefecto; victis saepissime, fugatis

captis, caesisque hostibus, infaustissima postremum funestissimaque Szigethii expugnatione, cujus arcem contra innumarabilem Solymanni Turcarum Principis exercitum facta eorum ingenti et memorabili strage, diutius quam viribus par fuerat, defendit, defuncto ibidem Solymanno, totius orbis flagello, pulcherrime absumto, bellicae gloriae fortissimo invictissimoque duci, de se publiceque B. M. P. P.

Vixit annos quadraginta octo *); occubuit septimo Septembr. Anno Virg. partus MDLXVI.

Hostibus ut vidit diris et cedere fatis
Credita virtuti moenia celsa suae,
Servatae a me olim, nunc me servabitis, inquit,
Arces, et pugnans Zrinius occubuit.
I modo te jacta quantumvis, Roma, Lyburnis
Et sunt quae mortem pectora despiciunt.

Itt adjuk a' Zrínyiek' czímerét is, Szigetnek képével.

Kazinczy Ferencz.

*) Talán ötvennyolcz inkább; mert így 1528 a' Bécs ostrománál tíz eszt. korában tette volna a' hös tetteket. Az Epitáphium' irója az adolescens szót, hihető, nem a' mai, hanem a' Római szóllás' jelentésében vette.

a. Sziget vára. b. Belső vár. c. Ó-város. d. Új-város. e. Mocsár. f. Dráva vize.
g. Török tábor. h. Törökök' sánczai.

Zrinyiek' czimere.

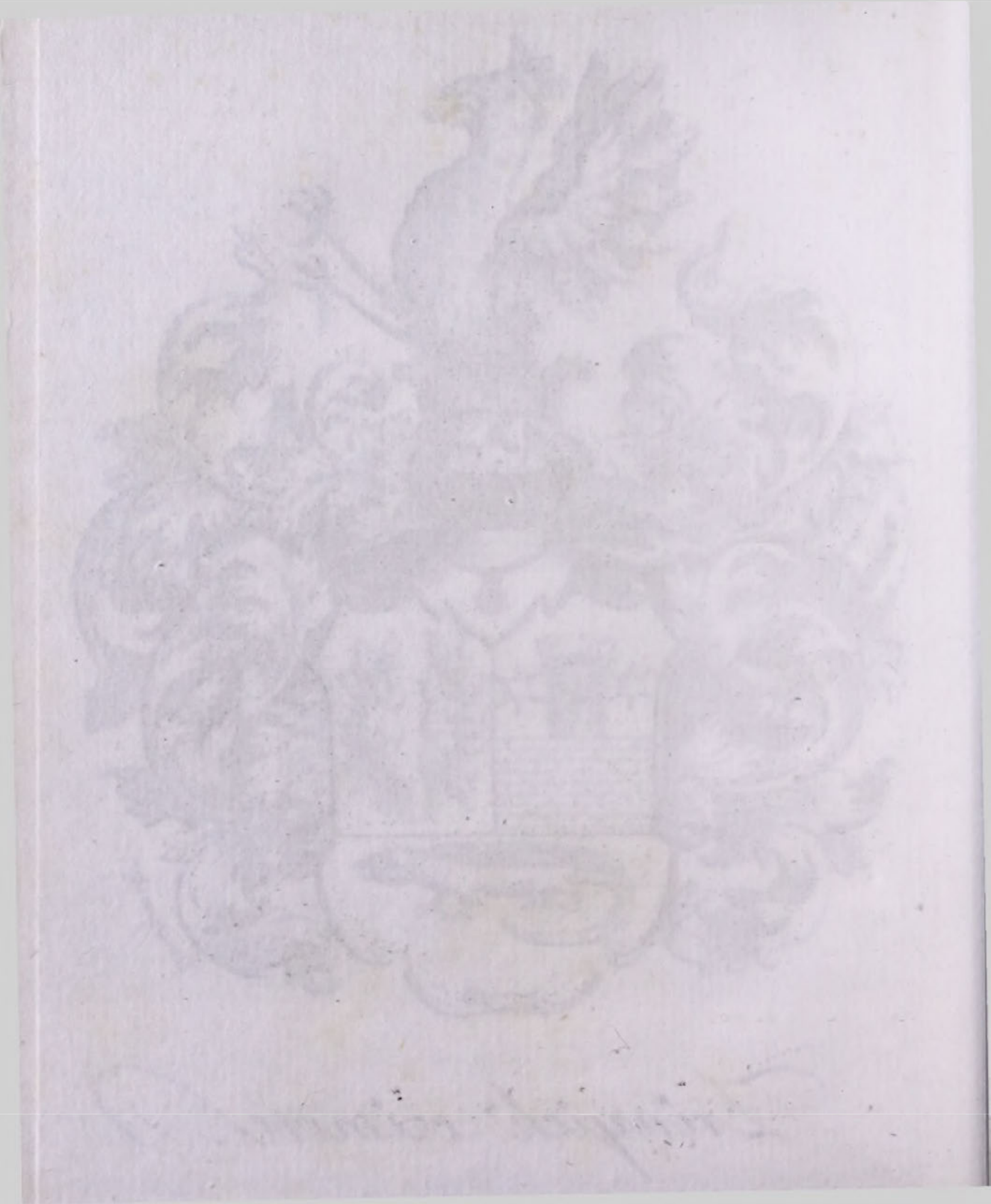

J U L Ï S.

Gróf Kál, az ő idejének
Legszebb fiatala
Jó lélek, 's négy Vármegyének
Kegyes Ura vala:
De vágyván független lenni
Nőt éppen nem akart venni.

Jobbágyi, kik terjedését
Házának kivánták,
Házasság ellen törését
Nem kevessé bánták:
Töprenkedtek s' követséget
Küldöttek hozzá e' végett.

Idvez légy, jó Urunk; ezek
Ekképen szóllanak:
Nem illik, hogy főnek kezek
Tanácsot adjanak:
Eggyel még-is megjelenünk —
Ne gyúlj haragra ellenünk.

Ugy, mint mi Téged' szeretünk,
Szeretve más Ur nincs;
Olly kedves vagy, mint életünk,
'S becsesbb mint bár melly kincs;
Virágzik most neked tavasz,
De az idő csalárd s' ravasz:

Repül, nem bizhatunk benne,
'S vissza nem tér soha;
Ha meghalnál, melly bal lenne
Sorsunk 's melly mostoha!
Jószágodat más idegen
Bitangolná-el hidegen.

'S ha bár e' gyásztól magunkat
Irgalmas Istenünk
Megment-is, maradékunkat
Kell tőle féltenünk:
Lépj hiveid' kérésére
A' házasság' szent rendére.

Nevelj fiat, méltót hozzád,
'S magadhoz hasonlót;
Párt a' legfényes'bb ház-is ád
Gazdagot, szépet 's jót:
Jobb sorsot szerzessz magadnak —
'S minden jobbágyid vigadnak. —

Gyermekim, mond, jószágomon
Ur vagyok rajtatok:
Itthon sem illik lábomon
Rablánczot látnotok.
Még nincs, de csak asszony legyen,
Szabadságom füstbe megyen.

Gög a' Szépek' tulajdona,
Negédet főz agyok;
'S tudjátok, hogy én katona-
Természetű vagyok:
Hahogy nőmtől tromfot vennék,
Isten tudja mit nem tennék.

Még-is, minthogy javatokat
Szívemen hordozom,
Cselekszem kivánságtokat
Nyugtom' feláldozom:
Meglessz; feleséget veszek,
De választó magam leszek:

'S meg kell esküdnötök, hogy azt,
Kit Grófnétokká tesz
Szívem, akár szegény paraszt,
Akár főnemből lessz,
Rangom szerint tisztelitek
'S anyátokként szeretitek.

Esküsznek erre jó szivvel —
A' Gróf kocsira ül,
Barátjával Fényköryvel,
'S csupa szem 's csupa fül;
Az ország' minden részeit
Járja s' vizsgálja Szépeit.

A' palotákban számtalan
Az igéző gyöngykép,
'S Fényköry sugja untalan:
Ezt vedd ez jó és szép —
Ő csak: jó 's szép ám szemlélni,
De nem vele holtig élni.

Felelsz-e érte élteddel? —
„Annyira nem kelünk!
De asszonyt, mint férjfit, hidd-el
Jót hamarább lelünk;
'S a' szép nemet ha gúnyolod,
Magát az Istent vádolod.“

A' Gróf sokat mond ellene,
Sokkép' fejtegeti,
Itt 's ott több még mi kellene,
'S ezt 's azt meg m'ért veti.
Másoknak észt könnyen adunk,
Magunk sokban felakadunk.

Fényköry magában morog,
A' Gróf visszatér már,
'S a' mint sokat kereng forog,
Joszága' szélén jár.
Itten egy szölő' lábánál
Egy alacsony kunykócska áll.

Ebédelni az utasok
Beszállnak. Egyedűl
'Sellyeszékében vánkosok
Köz'tt egy ősz ember űl,
'S körűle vagyon mindene,
A' mi szükségben kellene.

Édes Miskám, megaggottál
Illy szókkal kezet ád
Fényköry, melly jóltartottál
Sokszor; mint van Pannád?
Méltóságos Gróf Ur, az ám
Jó Asszony, 's páratlan talám!

„Biz az volt Uram nagy 's főkincs
De már menny a' dijja.“ —
Hát magán vagy? 'S látom most sincs
Nyugalmadnak hijja. —
„Magán? Nem hagyott-el az Ég;
Julisom velem vagyon még.“

„Nem tudja Nagysád? Kicsiny volt
Akkor, de megnőtt már.
Miolta jó társom megholt
Ő mindenben eljár.
Mindenben annyát követi,
Sőt azt el-is felejteti.“

„Heves az én természetem,
'S a' köszvény is gyötör,
Hamar felingereltetem,
'S könnyen támadhat pör.
Pörölt-is néha hitvesem,
De Julisom még soha sem.“

„Mennél több 's csudálatosabb
Bogaram van nekem,
Annál szelidebb 's nyájasabb
Hozzám e' gyermekem.
Sokszor meghatja szivemet
'S szégyenlem zordon kényemet.“

Dicséri még szünetlenűl —
Ekkor az attyához
Belép Julis véletlenűl
'S téjjel tölt 'sétert hoz.
Elsőben megdöbbenve áll,
Hogy látogatókat talál.

Mint rózsaszál olly ékesen
'S felejtve szépségit,
Meghajlással szemérmesen
Köszönti vendégit.
'S nyájas orczával, mint a' nap,
Tüsténт tisztje' dolgába kap.

Gyengéd' képén szelidség ül,
Szelid tekintete
Varázs szelidséggel vegyül.
Járása, termete,
De még szava' zengései
Szelidség' főbb remekei.

Gyönyörködve legelgeti
A' Gróf sok kellemét.
Julis-is loppal ráveti
Egyszer kétszer szemét.
Utóbb jól megnézi; mert vágy
Földes Urát látni jobbágy.

Megköszönvén ebédjeket
Mennek az utazók.
Fénykörynél pergéseket
Ekkép kezdik a' szók:
Oh hány kunykóban van olly kincs,
A' millyen palotákban nincs.

Lel itt szived valamit vár,
'S mit kérni érdemes.
Melly gyöngyalak! Csak az egy kár,
Hogy szegény 's nem nemes.
De annál alázatosabb
Fog lenni; nincs bizonyosabb. —

Igaz! reménylni sokat hágy;
De kötve hiszek én.
Ur lenni minden Asszony vágy,
Szegény, dú's, ifjú, vén.
Egyik repül, a' másik mász
Hatalmat akképen vadász. —

„Szerencsétlen Gróf, ki nem tud
Gyanú nélkűl lenni.
Hogy Julis' képe nem hazud,
Arra merem tenni
Kezességűl értékemet
'S ha még több kell életemet.“ —

Itt a' kezem. Ezret teszek
Tizre, megmutatom,
Hogy mit tudok, nyertes leszek
'S nem csal gondolatom.
'S ha Julis zaklat engemet
Rajtad öntöm-ki mérgemet.

Erre minden lovagokat
Meghiv körűl belől,
Kérvén, vennék pompájokat
Lakodalmán elől.
Számtalanok megtisztelik;
'S csak egyedül magát lelik.

De nagy vadászkészűletet
Az egész Udvar tesz.
A' kürt szóll. Illy jelenetet
Kiki tréfának vesz.
A' Gróf magát lóra veti,
Nyargal 's a' sereg követi.

A' vezér vágtatva betér
Ott, hol Julis vagyon.
A' dandár a' házba sem fér.
A' jó leány nagyon
Elréműl, illy sokaságot
Látván 's annyi czifraságot.

Barátim, kik kísértetek,
Mond a' Gróf engemet,
Itt fogom tartni veletek
Örömminnepemet:
Ha Julistól szerettetem,
'S atyjától öt' megnyerhetem.

De Julis, jól megértsetek,
Párom csupán ugy lesz,
Ha esküszik elöttetek,
Hogy kényem szerint tesz
Mindent, és soha sem tettel
Nem truczol sem tekintettel.

A' választ várják mindenek —
Miskának szemei,
Könnyezve lyányán függenek.
»Urunknak kegyei
Melly nagyok! Engedsz-e, Julis,
Esküdve-is, magadtól-is?«

Testesült szeméremként áll
Ez, lesütvén szemét,
Képén rózsa pipaccsá vál
'S neveli kellemét,
'S melyében, melly nagyon dobog,
Félés lappang 's öröm lobog.

»Melly dicsőség! Könnyü tennem
Olly esküvést önkint,
A' mire ez a' sziv bennem
'S legszentebb tisztem int.
De Atyám téged hagyjalak
'S talán soha se lássalak.« —

Szép gyermek, hagyd e' bánatot;
Atyád eljö velünk,
Vagy itt marad, 's szolgálatot
Melléje rendelünk;
'S mindenkép' függ csak tőletek
Egymással együtt lennetek.

Miska köszöni ezeket
'S otthon vágy maradni.
Csak pap kell már a' sziveket
Áldva öszveadni.
Van ez-is. Asztal az oltár.
'S a' kettő egy párrá lett már.

Az uj Grófnénak könnyü volt
Rangjához illeni,
Jóságának minden hódolt;
'S öt' dicsöiteni
A' hir mindenütt sietett,
Mert illyet ritkán lelhetett.

Férje' kényét észreveszi
Pillantatiból már,
'S minden tetszését megteszi,
Parancsolást sem vár.
Azért jutalmúl mindennap
Atyjától egy pár csókot kap.

Jó jel, igy szóll Fényköry jó!
Négy heted eltele
Julissal, gögről nincsen szó
Semmi bajod vele. —
»Diadalmad kora nagyon,
A' próba még hátra vagyon.«

Ekkor, nem szünik kinzani
Julist későn korán,
Alig fekszik, kell ugrani
'S öltözni szaporán.
Meglessz. Viszont uj gondolat!
Vetkezés a' parancsolat.

Vidám vendégség tartatik,
Muzsikusokat hajt,
Julis onnét kizáratik,
Ki csak nem-is sohajt;
Nem csak el nem komorodik,
Sőt jó kedvel nyájaskodik.

Gróf Kál, ki már naponként fél
Hogy fogadása veszt,
Fényköryhez illy szókra kél:
A' mit most látsz mind ezt
Csak játéknak nézzd; de teszek
Ollyakat, hogy nyertes leszek.

'S Julishoz szóll: Okosabb légy,
Már régen nagyon fáj
Hogy Atyádhoz olly sokszor mégy.
Ugy-is az egész táj
Tudja, (a' mi nekem nem nagy
Becsület) hogy ki lyánya vagy.

Felel: Hozzá menetelem
Kettős tisztem vala.
Mert ugy parancsoltál velem.
De hogyha általa
Megbántlak, félbe szakasztom,
'S búmat szivemben fúlasztom.

Látod, Fényköry, melly nagy kin
Márig engednie.
»Kőnek kellene, ha illy csin
Nem sértné, lennie.
A' mit igért, az-is sok ám,
Részemről én által hágnám.«

Julis nem. Férje gyakran jár
Atyja körűl vele
Az ő képén felhőt les, vár
'S van mosolygás' dele.
Még-is elhajt, mint idegen,
A' háznál némán 's hidegen.

Fényköry kezdi feddeni:
Bizony kegyetlenség
A' jó lelket ugy gyötreni:
Ne légy vad ellenség.
Felbontom fogadásodat
Tartsd-meg ezer aranyodat. —

»Ezer arany ám derék szer!
Azt könnyen kivetem;
De más forog-fenn, — ezerszer
Drágább becsületem.
Meg kell czáfolnom, hogy volna
Olly Asszony, ki nem truczolna. —

»Most legalább mig terhével
Jár addig békét hagyj,
Atyává tesz gyermekével
'S lágyszívübb léssz, mint vagy.
Lám jobbágyid imádkoznak
Értte 's fiért sohajtoznak.«

A' szerencsétlen anya, jaj!
Fiú helyett lyányt szűlt;
Kimondhatatlan bú és baj!
Gróf Kál, mint az örült,
Ugy tetteti magát. »Felém
Kölyked' ne küld, tört döf belém.«

Egy szolga jő 's mint a' dőre
A' lyányt felöleli.
»Hová viszed?« — Az erdőre,
Grófom úgy rendeli. —
»Egedek, ha parancsolja;«
'S a' gyermeket megcsókolja.

Még nem szünik ölelgetni
Szerette magzatját,
Férjét látja besietni —
Elnyomja bánatját.
A' Gróf int, 's a' kis leányzót
Viszik. Julis nem szóll egy szót.

A' férj, mintha baj sem volna,
Enyelg szerelmesen:
Julis, mintha most hódolna
Csókolja tüzesen,
'S ha a' bú egy könnyet ejtet,
Abból-is szerelmet sejtet.

De ha magán van, könnyei
Özönként omlanak; —
»Oh anyasziv' gyötrelmei!
Oh atyák tudjanak
Igy bánni saját vérekkel, —
Bizony e' miatt veszek-el!«

»De nem hihetem, gyermekét
Hogy megölhette, nem!
Bár czélját 's szive' rejtekét
Nincs mód megfejtenem. —
Bizonyítnom hűségemet
Szent tiszt, letettem hitemet.«

Illy készen vár uj harczokat.
De Fényköry: Mig téssz,
Igy dörög, olly vad dolgokat? —
Bizony vérszopó léssz.
Szent a' természet' kötele,
'S te kősziv csak játszol vele.

Nem vagy sem férj sem atya már,
Kinzásban keresed
Durva örömödet, ámbár
Galamb a' hitvesed.
Szégyenlem barátságodat —
Megyek, itt hagyom házodat. —

»Ne menj, barátom, a' vad szív,
Hidd, nem természetem,
Én, mikor Julis kinnal vív,
Még inkább gyötretem.
De melly arany esmertetik
Jónak, ha nem égettetik?«

»Az Asszonyok' makacsságát
Olly erősen hittem,
Hogy Julis' hajlékonyságát
Bosszankodva vettem;
Most már, a' mint türt 's engedett,
Csak nem uj hitem éledett.«

»De még végkép' nem foghatok
Uj hitemmel kezet;
Még egy harczot harczoltatok,
Igaz, hogy nehezet.
De rá nem mindjárt támadok,
Esztendeig nyugtot adok.«

Ekkor egy évig egészen
Bárányhoz hasonló
Jótermészetűvé lészen.
A' gyermekről nincs szó.
Julis csupa hűség, 's noha
Fájt szive, nem zugott soha.

De méhe bezárva maradtt.
'S egykor Gróf Kál igy szólt:
Azt véltem, gyümölcsöt arat
Házam 's elterjed jól;
Látom, Isten nem szereti
Frigyünket, átok követi.

Egy főrendű személyt veszek
Társúl, kivel talám
Örökösök' atyja leszek,
'S népem áldást mond rám.
Illy boldoggá te nem tehetsz,
Hát atyádhoz visszamehetsz.

'S Julis, mintha legnyájas'bb szó
Vidítná, úgy felel
Szelid hangon: nekem mind jó,
Mit férjem rendel-el.
Onnét hazúl hozott ruhám
Ládámban van, azt veszem rám.

Gyöngy, gyémánt, aranyhimezés
Tőle elfogatik,
Sem sohajtás, sem könnyezés
Rajta nem láttatik.
Indúl paraszt öltözettel
Millyenben jegyeztetett-el.

Nyalábját honalá veszi,
Gróf' kezét csókolja,
'S egy hév könnyel tüzzé teszi,
Ki bár mint titkolja,
Alig állja, hogy bájolva
Meg ne ölelje lángolva.

Megy. A' cselédek könnyezik
Fájlalván esetét,
A' Grófot vaknak nevezik,
'S romlottnak izletét.
Ő dicséri: „Jók legyetek
Mindenkor, Isten veletek.“

Elijed 's egyszer'smind örűl
Őt' látván az atyja;
Mindent kérd a' lettek körűl,
'S osztán ez szózatja:
Jóknak hasznosak mindenek,
Láthadd, a' Nagyok millyenek.

A' kastélyban fel nem leléd
Atyádat, gyermekem,
Tégedet-is semmi cseléd
Ki nem pótolt nekem.
Mik valánk, most azok lettünk,
Az álomból felébredtünk.

Egy hét mulv' a' Gróf meglepi
Őket véletlenűl.
Az atya' képén innepi
Csend és komolyság űl;
Julis hallgat elfogódva
'S mint vendéglátó forgódva

Tudod, jegyben vagyok, ugymond
A' Gróf, öszvekelek
Minden órán, de egy a' gond
Kulcsárnét nem lelek.
Egy ideig e' bajomat
Oszd-meg, esmered házomat.

Uj társom egy kis lyányt-is hoz,
Kit özvegy testvére,
Támaszkodván jóságához,
Bizott hű kezére.
A' gyermek, mint kis Angyal, szép,
Egy esztendős, eleven, ép.

Igy szóllván Julisra tekint,
Kinél, akármint viv,
Egy csepp köny jelenti a' kint,
Mellyet rejt benn' a' sziv.
„Egy esztendős a' leányzó,"
Óh lelket általjáró szó!

Erőt vesz, bár mint forr a' vér:
„Engedek szívesen."
A' Gróf megy. Julis-is megtér
A' várba csendesen.
Minden szükségest előre
Elrendel a' menyegzőre.

Minden bámul erőltetett
Nyugtán 's forró részt vesz. —
Elébb itt érte tétetett,
Mit ő most másért tesz.
Csak ő látszik fel nem venni,
Ki volt 's mivé kelle lenni.

A' kirendelt napon repűl
Egy hintó sebesen,
Benne az uj menyasszony űl
Gyöngyösen, kövesen.
Kit Fényköry karon fogva
Kivesz aranytól ragyogva. —

»Oh mikép' megcsalja magát
Ki bizik Nagyokhoz,
Ugy tartott, mint szemcsillagát,
'S most uj menyasszonyt hoz.
De szelid sziv ez, 's szép nagyon;
A' Grófnak igaza vagyon.«

Másik hintón a' gyermek van.
Anyai sziv' heve
Tüsténtlángot vet Julisban,
Fut, hogy legeleve
A' szép csecsemőt kezéhez
Vegye 's szorítsa melyéhez.

Viszi 's álomba rengeti,
Felejt egyebeket. —
A' Gróf jö, párját vezeti,
Nézni a' gyermeket.
Julis térdet hajt Grófjának,
'S kezet csókol asszonyának.

„Julis ez? kiről mondatott
Nekem sok, ki veled
Megesküdtt 's elválasztatott
'S most mellém rendeled?
Az nekem-is nehéz lenne,
'S a' sziv hasadna ő benne.“

Julis felel térdre esvén:
A' Gróf mindent jól tett;
Fősorsúvá nem illek én
Isten-is mást végzett.
Két évekig szerettettem. —
'S fiat neki nem szülhettem.'

Oh szeressd őt, ki nemes 's jó,
Légy szerencsés vele;
Légyen áldott és állandó
Frigytek' szent kötele;
'S add azt neki én helyettem,
Mit az égtől nem nyerhettem.

Csak kevés nap' dolgaira
Hítt a' Gróf engemet;
De a' kis gyermek annyira
Bájolja szivemet,
Hogy szivem végkép' itt maraszt,
Csak te Asszonyom engedd azt.

Angyal! kiált ez fenn szóval,
'S karjába szorítja; —
Angyal! kiált a' Gróf, 's csókkal
Julist elborítja; —
'S Fényköry mond, mind két szeme
Égvén: Nem jövendöltem-e?

Julis nem tudja mi leli.
A' Gróf: Kegyes alak,
Megengedsz-e, ezt leheli,
Hogy igy aláztalak?
Ülj már fényes érdemeden
Épűlt asszonyi székeden.

Minden csudálatos tettem
Csak próba volt, nem más.
Már eléggé meggyőzettem
Melly kincs vagy. Megbocsáss!
Mától fogva máskép' teszek,
Szelid 's okos férjed leszek.

Ezen személy hugom nekem,
'S tenéked lessz híved.
»A' gyermek az én gyermekem?«
Jól mondotta szíved.
A' testvéremhez vitettem,
És az által neveltettem.

Lyányára borúl, szíve vér;
Kedves, ismét meg vagy?
Hát ismét anya, pár, testvér
Vagyok: melly sors illy nagy! —
Barátném-is, mond tüzesen
Fényköry? »Az-is szívesen.«

Nekem pedig, kedves lyányom
Mond Miska, a' kit már
Elhoztak, 's minden erányom:
Ezentúl egy hely zár.
Gróf Kál Julist ölelgeti,
'S karon ebédhez vezeti.

'S minden örűl, csókolgatja
Ruháját, kezeit.
A' Gróf boldogúl folytatta
Vele sok éveit.
'S adós az ég sem maradott.
Nem sokára fiat adott.

Superint. Kis János.

A' BOR ÉS A' VÍZ.

Gróf Teleki Ferenczhez Paszmosra.

Kassán, Februáriusban,

1824.

Foecundi calices quem non fecere disertum.
Contracta quem non in paupertate sulutum.

Hor.

Víz' Dallosa Múzsád m'ért lett?
Szép tüzű versezeted'
A' Bor ellen, a' víz mellett,
Miképp' énekelheted?
Mindennémü Verselőnek,
Minden kissebb, nagyobb főnek
Szívig fáj midőn látja,
Mint vagy a' víz' barátja.

Verseid elárúlának,
Hogy nem mindég vízzel élsz,
Nem hittelek illy csalfának,
Holott jó szívbül beszélsz;

A' becsmérlett hideg nedvet,
Pártfogolni jöve kedved *);
Így bár a' víz't megvetem,
Még is vétked' szeretem.

De ne hidj' ám olly okosnak
Hogy a' bort gyalázzam én,
A' Magyarnak, a' Lantosnak,
Nekem bort termeszt Zemplén;
Ennek édes ivására,
Fut a' roszsz kedv kút-kávára,
Arany csep'je bút emészt,
'S mindég ád szívet meg' észt.

Nem szóllok a' Beczkóiról
Melly savanyítná vérem',
Kénkő büzű Grinczingiról **),
Mikor a' bort dicsérem,
Én a' borok' Királlyáról
Tokaj körűl Hegy-allyáról,
Mellyet szűrnek, beszélek,
Ebben a' Költő-lélek.

*) Ált'nézi reméllem, ezt az irtóztató hangeggyeztetési gáncsot Bacsányi János Linczben, és nem fog azért Hegyallyánkra még jobban bosszonkodni.

**) Beczkó Trencsín Vármegyében fekszik, Grinczing Alsó Ausztriában.

Ne csudáld hát, ha borhoz szít
Szívem 's nem kell neki víz,
Derít borom, gyomrot gyógyít,
Benne lakik a' jó íz;
Nyelvet óld és megindítja
A' bús szívet felvidítja;
Arany, olaj, láng, fűszer,
Nincs földön orvoslóbb szer.

És ezt mered gyalázgatni?
Mert Birákat veszteget,
Víz mellett is találhatni
Szomjús Bírót eleget;
Élj békében a' Tiszánál,
Ne folytass pert a' Dunánál;
Itt is, ott is, igyál bort:
Csak kerüld-el a' mámort.

A' vén Noét nyers fijával
Tréfásan említetted,
De az özön-víz't árjával,
Festeni felejtetted;
Khám agg apját feltakarta,
A' víz földünk' megzavarta,
Mi a' nagyobb ellenség,
Víz e? vagy mesztelenség?

*

Nem mondom én a' víz veszszen,
De kiáltom, élj te bor!
Mert a' miben láng-tűz szeszszen,
Az él, 's éltet mindenkor,
Akár borba legyen rejtve,
Akár kőben elfelejtve,
Fázik a' víz, ég a' tűz,
Banya reszket, pirúl szűz.

Ha-hogy minden e' világon
Vizekből kerekede,
Sőt Küprisz is a' sík-tágon,
Kék tengerből erede;
Hidd, főképpen: csak érette,
Láng a' vizet hevítette;
Hidd: a' víz tűz nélkül nincs,
'S hol nincs tűz, ott semmi sincs.

Ugyan mond-meg: de igazán, —
A' bor neked mit vétett?
Mert hiszed: hogy a' víz talán
Lemos minden pecsétet?
Szerecsent nem mos fejérnek,
Nem használ a' víz a' vérnek;
Jó a' kisded szennyesnek,
De nem a' nagy vétkesnek! —

Ne hidd, a' bor mintha mindég
Czentaurokat lázítna,
'S Lapithákat rájok eggy-vég'
Nagy bunkókkal uszítna —
Hányszor láték ellenséget?
(Ámbár eggymás ellen éget')
A' jó bortól enyhűlni,
'S eggymásra melegűlni.

E' bús néma elénekel,
Mihelyt megitta borát;
Székről, ama tunya felkel,
Járni táncza' víg sorát;
A' vén lassan ifijodik,
A' bohócska szomorkodik;
Víg szerelmes, és komor,
Ki-ki vallja: jó a' bor.

De a' vízről illyeneket
Nem is lehet hallani,
Nincs kivűled ki a' vizet
Merte volna dallani. —
Több ész kell ám ezt dicsérni,
Mint a' díszt a' borra mérni;
'S még is a' bor többet ér,
Korcsmán édes víz't ki mér?

Isten őrizz! hogy Országunk
Bor nélkül ellehetne,
Szív lenyomó bú, baj, gondunk,
Magán mint könnyíthetne?
Mert ha nincs is vevő borra,
Van fájdalom; — kell a' torra; —
Nincs most több szükség másra,
Mint a' jó bor-ivásra.

Főben, szívben, 's a' mezőben,
A' sok víz mindent kiveszt,
Elárasztó nagy essőben,
Bús fonnyadásra ereszt;
Tégy friss rózsát víz' tavába,
Szag nélkűl hervad magába;
Nem visznek szép színt néki,
Harmatok' cseppedéki.

Kivált a' szép Nap' szép fénye
Fojt taklászt gabonába,
Nem víz' jege, de tűz' kénye
Lelket ád pálinkába;
Poshaszt a' víz, zsibbaszt a' hó,
A' sok víz-nedv csak rothasztó;
Büszhöd minden possadék,
'S az, a' mit belé adék.

Ember, barom, féreg, madár,
Édes gyümölcs, virág-szál,
A' mi röpül, mász, virít, jár,
A' sok vízben haldogál;
Vizekben a' fagyos hal él,
'S ez is a' víz alól kikél,
Szabad napra fejével,
Szívni léget mejjével.

Kemény szívet meglágyítva
A' bor hányat mennybe vitt?
De a' dolgot megfordítva
Mit mondjak a' vízről itt?
Útasít a' víz is égbe, —
De, ha tartjuk keresztségbe
A' csecsemős didergöt,
Hideg víz rikkatja öt'.

Víz húgocskám roszsz figúrát
Játszol vendégségekben,
Ott csak ki-ki bor után lát,
Örűl bor nyelésekben. —
Ki képzelte azt valaha,
Ki olvasta könyvben; hogy ha
Soha bor nem termene,
A' vendégség kellene?

A' Kánai szent menyegzőn
Volt elég víz, bor nem volt,
Légy víz borrá: 's a' bor meglőn,
Mert Urunk így parancsolt.
Borból, vízből Krisztus' vére
Válik, ha mégy a' Misére;
De az csak eggyszer történt,
Hogy vízből bor lett tüstént.

Hogy ritkán lát bort a' szegény
Nincs a' bor' szégyenére,
Hanem némelly szegény legény'
Legbúsabb keservére;
Nincs gyöngy, szép hív párja' nyakán,
Apró üveg nyit ablakán,
Hát azért a' gyöngy nem ék?
'S nagyobb ablak nem szükség?

Láng borral tölt' üvegeken,
A' czédulát gyalázod,
De palaczban zár't vizeken,
Dugó nem eggyszer ázott. —
Szobráncz', Bártfa' orvos nedve
Kénkő', 's vassal elegyedve,
'S bár erővel megtelve,
Útazik pecsételve.

Külön szine a' vizeknek,
Valamint a' boroké,
Kékes-zöld a' tengereknek
Sárgás a' posványoké. —
A' rest Léthe', Koczít' vize
Csúnya, setét, viszszás ize;
A' megy-víz pirosocska,
Van zöld-sárgás borocska.

Bár mi színe a' jó bornak
Legyen sárga, pirúljon,
Jó irigynek, jó komornak,
Mindenfelé indúljon;
Mennyen Mádról Veszmünszterbe,
Öntsön kedvet bús emberbe,
'S Bécscsel elfelejtesse,
Hogy Hazánk Ég' kedvesse.

Nem tagadom szelidségét
'S a' víz' enyhes erejét,
De a' bornak dicső'bségét
Hiszem én, és idejét;
Valahányszor öszsze vetem
A' vízével, szeretem
Jobban ('s nem sértem Ámort)
A' friss víznél az ó bort.

Csak baj látnunk víz' fényébül
Képünk', ha kristállyába
Hattyúk lettünk Gerliczébül
Minden tűkör hijába!
Nem ajálló többé képünk,
Orczánkról már elszált lépünk,
Nincs már ki azt csudállja,
Vizét, képét, kínállja.

A' pulyka-orr' réz-bányáját
Bornak tulajdonítod,
'S víz-adta, csúf nyak' golyváját,
Előnkbe nem állítod:
Hamis vagy Te, oh barátom!
És mindenből nagyon látom;
Hogy a' víz nem hűt téged',
Nincs még borra szükséged.

Boldog! Pindusz' hév vizéből
Ki még tüzet meríthet,
'S szökő hangra víg szívéből
Ömlő verssel, szédíthet;
Ki nem szorúl hoszszas útra,
Nem savanyú friss bor-kútra,
Lásd a' bor-kút' nevét itt',
Íme a' víz is bort itt. —

Sok bor szűlte betegséget
Hordasz' öszsze hoszszassan,
A' sok bornak mi vet véget
Nem keveset nem lassan
Ha szörböléd? — elhalgattad:
A' víz-kórságot elhadtad;
Ez pedig midőn ránk száll,
Bortól jött, bár vízből áll.

De hát soha nem jártál Te
A' világos bálokba?
Hol a' gyenge hölgy örültte
Merűl forgó tánczokba;
Ellent álla kedvesének,
Nem a' hideg-víz jegének;
Szédűlt fővel víz't hajt-fel,
'S tánczból sírnak mendegel.

Szörnyűt is hal honnyi rózsánk
Víg örömek' ölében,
Minek jönne Doktor Józsánk *)!? —
Kül-hangok' zengzetében. —
Az ártatlan virág elhúlt,
Száz-száz gyertya-fény közt, kimúlt!
Láttam! — nem hihetetlen. —
A' bor nem illy kegyetlen.

*) Méltán híres Orvosa Szabolcsnak.

Ekkor, minden víz' legsze'bje
Lepereg az orczákon,
Keszkenőt nyújt ki-ki zsebje,
Bú ül a' bús anyákon; —
Lever't apja eggy év múlva,
Még mindenkor szív-szorúlva,
'S elnyomva keservétől,
Bort kér feleségétől.

Ez még halvány és képtelen
Hörpölni vígasztalást,
Gyengélkedve már kéntelen
Hívni eggy Orvost, meg' mást; —
Ezek több fej't öszsze tolván,
Bor-fürdőket javasolván;
Seb szívét erősítik,
'S meleg borral enyhítik.

Látod így kedves Pajtásom,
Hogy a' bor is sok jót tész,
Győzzön-meg hát dalolásom,
Hogy a' víz is ro'szra kész;
Ha csak vízzel mosunk, sírunk,
Víz'-keresztűl kávét bírunk,
Bor szívet nyit, bátorít,
Nyújt reményt, és vidorít.

Végezetűl pecsét helyet'
Ha talán még többet kérsz:
Tüsténtollyat mondok, mellyet
Bizony viszsza nem ismérsz;
A' jó víz is, ha sok nagy ro'sz;
Ha sok a' jó bor is gonosz;
Váltsuk-fel hát eggymással,
Bort vízzel, víz't mászlással.

Vagy, üss frigyet, tartok pohárt
Önts' friss víz't ó boromra,
Így sem ez, sem amaz nem árt.
A' Te, 's az én torkomra
Eggyesűlve, majd elúsznak,
Friss vérünkbe könnyen csúsznak. —
Igyunk két Honn' díszére,
'S eggymás' egésségére. —

Gróf Dessewffy József.

RABSÁG.

Senki bilincs nélkül nincs, csak békója külömböz,
'S bár kiki azt nyilván csörgeti, sejti kevés.
Engem' kötve Erósz tart, 's Lolli az, a' kit imádok;
Dics hirdetni nyügöm', 's érzenem égi gyönyör.

LOLLIHOZ.

Mint a' nap' tűzfényétől élesztve virágzást
Nyer minden, 's attól fosztva, halálra siet:
Ah, úgy éledek én, ha reám mosolyogva tekintesz,
'S látásodtól megfosztva, leányka, halok.

BOLDOGSÁG.

A' boldogságot más kincs-, fény-'s rangba keresse;
Én csak Lollimnak lelhetem égi ölén.

Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz.

A' HÓNALYMANKÓK.

Δ' ΠΟΛΥΜΑΘΙΟΥ.

Fő-Hadnagy Völgyi a' Barátjához.

Básel, Febr. 16d. 1814.

Rég nem vetted levelemet, kedves Barátom! a' kéntelenitetett hoszszas halgatás engem' nem kicsin nyughatatlanságba hozott, mivel bizonyos voltam abban, hogy az utolsó, a' lábamnak meg-határozott el-vágatását tudtodra adó levelem, néked kétséges tétovázatot okozott. Elég kemény sorsomtól kitelhető örömmel végtére bizonyossá tehetlek az általam, olly borzasztó, és leirhatatlan fájdalommal el-szenvedett, az Orvosoktól pedig nagy hidegvérűséggel, ellenben nagy tudománnyal végbevitt munka' szerencsés kiállása felől. A' jelenvalók minnyáján csudálták természetem' keménységét, és bátor eltökélésemet, mellyel magamat lábamtól megfosztatni engedtem. »Inkább tízszer meghalni« — mondák nem egyszer az itt lévő meg-sebesített beteg társaim — »mint egy kezet, vagy lábat elvágatni hagyni.« De ez nem igaz, mivel a' sok viszszás történetekkel ámbár teljes kellemetlen életet még-is meghoszszab-

bítani, és talán a' meghoszszabbításban valamelly kellemetessebbet reményleni, az én itéletem szerént, minden józan okosságú, kivált a' fiatal korban még élni kivánó embernek természetes tulajdonsága.

Lábamnak elvágatott részét kértem az Ispotályt igazgató Orvostól; de csak képzeld megütközésemet: még én élek, és már egy tagom el vagyon temetve. Egy hét előtt egy bizonyos Braon Burkus Kapitány' tetemével egy sirba tétetett. „Jó Braon, nyugodjanak békével hamvaid, majd ha egyszer felriaszt bennünket az utolsó itélet' kürtölő angyala, el ne felejtsd melletted nyugvó lábamat, ha itt a' földön úgy volt-is meghatározva, hogy én hónalymankókkal sántikáljam keresztűl az életet, legalább ama jobb jövendőben ép testel örüljek az örökkévalóságnak.

Én elvégeztem, Barátom! mint katona, pályámat, egy szomorú jövendő nyilt-meg előttem; úgymint: kétszáz forint nyugalmi fizetés, vagy az elnyomorodott katonák' házában, Pesten, vagy Nagyszombatban, egész életemben ülni. — Hová repültek szép korom' a' holdat a' csillagokkal leragadni, és melyjemre tűzni ákaró remény képzelményi? Hónalymankókat e' vigasztalással gyámomra nyújta nékem a' sors. »Nesze érdemed, örülj hogy élsz, és általok mozoghatsz.«

Tegnap előtt érkeztek ide Francziaországból egynehány megsebesítetett Tisztek, tőlök fájdalommal

értettem Homolay Hadnagy' a' mi kedves Barátunk' Bar sur Aubenál a' mult hónap' huszonnegyedikén a' mieink' győzedelmével végezett ütközetnél történt halálát. Homolay' szolgálatjának jutalma lett a' halál, az enyim pedig a' hónalymankó. — — Isten vélünk.

Fő-Hadnagy Völgyi a' Barátjához.

Básel, Mártz, 20d. 1814.

Ma volt, kedves Barátom Pali! az én első, a' betegszobából a' mankókkal gyámolított a' tavaszi szabadban való, kisántikálásom. A' szép természettel akartam teli szívemnek ömledezéseit közleni. Ugyan ott akartam annyi sok szenvedésektől meg-lepve az én leg jobb Istenemet tisztelni, a' hol ő magát leghathatósabban, és legszebben a' nagy teremtményétől hagyja magasztaltatni. Ott akartam néki szeretettel áldozni. Az én életben való maradásomért mással néki hálákat nem-adhatok, mint az én szívemet, és egész lényemet elfoglaló, őeránta lévő szeretetemmel.

A' mindeneket megvíditó tavasz elüzte a' komor telet, a' zordon köd lassan lassan elenyészett a' Helvécziai felhőkbe érő hegyek' bérczeiről, mindenek megujúlni látszattak, az egész természet vidám színt vont magára. E' szép természetben meg-békéltem az engem' üldöző sorsal. Egy hatalmas honvágy fogta-el

mindenemet. Oh miképpen fogom én elszenvedni tudni ezen kedves tájékok' viszontlátását, a' mellyekben én olly vidámul örűltem az életnek. Holnap meg-kérem az Seregkormányzatot a' Hazánkban útazni való engedelemért. — Isten vélünk.

Fő-Hadnagy Völgyi a' Barátjához.

Básel, Apr. 4d. 1814.

Holnap itt hagyom ezen, életemben olly nevezetessé lett várost. Hálá az Egeknek, annyira helyreállítottak az Orvosok' tudományjai, hogy én most magamat alkalmatosnak találom a' Hazánkba való viszszaútazásra.

Örömmel azt-is tudtodra adhatom, édes Palim! hogy a' szegény Atyám a' Báró Pataky' kicsin, de a' gazdálkodást tekintvén, jól el-rendelt jószágában Tisztartó lett, és az Uraséggal Tálnokon együtt lakik. A' Báró már régen ösméri az Atyámat, a' Jésuiták alatt eggyütt jártak iskolába. Ő Nagysága özvegy, és különös szorgalmú atyja Eleonóra' egyetlen egy leányának; ugyan azon Pataky Eleonórának, a' ki felől én Pesten létemben néked annyiszor irtam, a' ki felől lévő fellengező leveleimet te annyiszor kinevetted.

Balgatagság ugyan valamit reménylenem; ha Eleonóra az én, mint egy teljes egésségü fiatal, vidám, a' tánczot olly igen kedvellő Tisztecske, eránta lévő hajlandóságomat észrevenni nem akarta; mi történhet most vélem, midőn egy nyomorult sántabénna vagyok. De mit tehetek róla hogy magamat szeretem, és magamnak azzal a' reménységgel hizelkedem: »Eleonóra ha szeretni nem-is, de ösmérvén szelidszivűségét, sajnálni fog engem.«

A' mi győzedelmes seregünk mind inkább közelébb nyomúl a' nagy Páris felé; az önkényes uralkodó Napoleont, remélhető a' nagy erő le-szálitja a' lóról. — Isten vélünk!

Eleonóra Kamillához.

Tálnok, Apr. 10d. 1814.

Légyen annak a' klastromi nevelésem, vagy pedig a' hideg, és lassan folyó vérűségem az oka, én egyedül itt találom valóságos gyönyörűségemet. Itt az Atyám' csendes jószágában. Kedves Millám! én már nem egyszer tettem-fel magamban, néked egy hív rajzolatot az itt lévő kellemetességekről adni, de a' mint igéreted szerént remélhetem, nem sokára meg fogsz te engem látogatni, akkor majd tulajdon izletiddel

tapasztalhatod azt, a' mit a' toll vagy tökéletlenül, vagy hízelkedve terjesztene elődbe.

Atyámnak kedve lett volna, talán szüksége-is Bécsben, vagy Posonyban tovább mulatni, de én ötet könyörgésemmel mindaddig nyughatatlanítottam, mig mentől hamarébb elhagytuk a' két nagy várost. Micsoda mulatságokat találtam a' Császárok' roppant városában? mennyit a' koronázó Posonyban, azt elöbbeni leveleimből érthetted. Mind azon ott tett ösmeretségek kevésbé illetnek, mind azon szép, megvalható szép nyájas nagy világi ifjak bennem kevés befolyást okoztak.

»No mint tetsze Leánykám! ezen kellemetes város?« kerdezé az Atyám, midőn Posonyból ki-hajtottunk, »mikép tetsze ez, vagy amaz az Ifju?« Csak egy vál vonitott »Jóval« feleltem.

»Ha boldogult Anyád' intézetei mind bölcsek voltak-is« — mondá Atyám egykevéssé meg-neheztelve — »de hogy téged a' Klastromban neveltetett, helytelen volt.«

»Mi okból kedves Atyám?« hizelkedve megsimogattam felhevült arczáját.

»A' klastromi szent falak elnyomták benned a' legszebb érzéseket.«

»Ha azok az érzések természetiek, kedves Atyám! úgy öket se a' szent falak, se más erőszakok el nem

nyomhatják.« Ezen védelmezésemre ő semmit sem felele. Az Atyám hibázik, kedves Millám! te ösmérsz engem, te tudod, hogy én kedvellője soha sem voltam a' klastromi elzárt magánosságnak, te tudod mikép örűltem már előre, midőn a' R. Grófné látogatására meg volt határozva a' nap, te tapasztaltad azt egyedűl, mikép szeretem én a' világot, de a csendes, az együgyü világot, mikép szeretem én abban az embereket, de a' jobb, és a' szelídebb érzésü embereket. A' városok én előttem csak feszes levegőtlen falrakások, és a' benne lakni kedvellő embereknek, az én itéletem szerént, minden bizonnyal, feszes, és érzéketlen embereknek kell lenni. Az Atyám hibázik, ha azt véli, hogy nékem a' más nemhez semmi hajlandóságom nincsen; én a' férjfiakat kedvellem, társaságokban örömest vagyok, józan beszélgetéseiket, helyes tréfálkozásaikat meg-elégedve halgatom, de hogy még eddig egy sem nyerhette-meg különös hajlandóságomat, arról nem tehetek. Majd majd az én orám-is el fog egyszer jönni, mert miglen a' szerelmet, mint a' himlőt, béoltani nem lehet, addig az emberek nem lesznek mentek azon hatalmas betegségtől; nem úgy van e? Millám!

A' mi új Tisztartónk egy derék öreg ember; ámbár őtet sok szerencsétlenségek érték-is, ő türedelemmel azokat mind el-tudja szenvedni, most-is az

egyetlen egy fiának, a' kiben minden öröme volt, a' ki már 24 esztendős korában Fő-Hadnagy, Hünningánál egy ágyugolyóbis annyira megsértette bal lábát, hogy azt az élete' megtartása végett kéntelenitetett el-vágatni hagyni. Szegény Ifju! ő nem sokára haza fog érkezni, már útban van. Ha én nem hibázom, Millám! ezen szerencsétlen Völgyi Fő-Hadnagy, és azon tánczos Völgyi Zászlótartó egy személy, te emlékezel még reá? a' R. Grófnénál gyakran találtuk, veled Angolt, vélem pedig Mazúrt igen szeretett tánczolni.

A' Papunknak az Annya meghalt, igy kéntelenitetett egy testvérhúgát magához venni; a' leány egy igen jó léleknek látszik, majd minden nap eggyütt vagyunk. — Juli (ez a neve) jól érti a' mezei gazdálkodást — szépen varr — jó szakácsné. — Enyelgéseink között már el vagyon rendelve, hogy Julinak, és a' sánta Fő-Hadnagynak egypárnak kelletik lenni. Juli nincs ellenére az intézetnek. Csókollak.

Fő-Hadnagy Völgyi a' Barátjához.

Tálnok, Május 7d. 1814.

Csupán csak az érezheti a' Házához való vonszódás' isteni szenvedelmeit legjobban, a' ki nagy ideig távol volt honyjától. — Minő boldognak

valottam magamat, midőn kedves Hazánk' határjait általhágtam; ha nyomorult létem engedte volna, leugrottam volna szekeremről ezen áldott földet csókjaimmal tisztelni »köszöntlek téged Elődeink' áldott földje!« Egekre fügesztett könnyes szemekkel a' Magyarok Istene' levegő lakhelyére tekinték — »fogadd-bé »nyomorultá lett fiadat kebeledbe, a' ki ámbár nem »a' te védelmezésedben veszté-el tagját, de mégis éret»ted igyekeze hírt 's nevet szerzeni; fogadj-bé ked»ves Hazám! adj számomra egy darab kenyeret, egy »ital vizet élelmemre, adj hónalymankóknak két szál »fa ágokat, hogy mozoghassak, adj éltem után egy »kicsin földtért, mellyben öszve-rongyolt testem »örökre nyughassék!« — Ez volt az első imádságom Barátom! a' mellyet olly ájtatosan botsáték-fel, hogy én teljes meggyőződéssel reménylem annak meghalgattatását. Boldog voltam midőn más nap kocsisom estvefelé egy dombra felhajtván, 's ostorával a' távolban több párolgó kéményekre mutatván, megszólíta »Uram, Fő Hadnagy Uram! amoda látszik már Tálnok« Hajtsd koma! hajtsd, mert majd reánk estveledik. — »Ez már Báró Pataky jószága Uram!« — mond a' kocsis, midőn egy festett hidon által hajtottunk. — Boldog voltam, midőn engem a' kocsis a' Bárói házhoz tartozandónak lenni gondolván, én pedig teli gondolatokkal, és örömmel az Atyámat néki

nevezni elmulasztottam, már homályos alkonyodásban, a' Báró' udvarába vitt. A' kocsi zörgésre a' Báró kijött »Isten hozott akár ki légy« kiálta, és a' szekeremhez közelíte.

»Atyám, kedves Atyám!« örömmel kurjongaték, a' Bárót az Atyámnak lenni véltem, elfelejtém örömömben hogy lábatlan vagyok, ölelésére a' szekérből le akartam ugrani, de testem' hoszszaságával a' szekérbe viszsza-estem.

»Ahá bizonyosan Fő Hadnagy Úr Völgyi, hozta Isten, már régen várja az Atyja. Gyertek legények, segitsétek-le az Urat.« — Részszerént ezen szavak, részszerént az elestem miatt való ijedségem viszszahoztak el-tévedésemből — a' szolgák a' szekérről le segitettek — mankóimat hónom alá igazítám. »Megengedjen Nagyságod, hogy tévedésből a' tudatlan kocsis ide hozott.«

»De éppen jól esett, az Atyja úgyis nincs oda haza, leányommal a' majorságba kocsiza, jöjjön bé hozzám; bútyorját vigye azonban a' szekér a' házhoz, az öreget mi itt meg fogjuk lepni.«

Alig hogy bé-léptünk a' palotába, már az udvaron ostor pattogásokat hallottunk, a' Báró kiment, engem egy mellék szobába külde, a' hol az érzésekkel tölt mely, az akadozva verő szív, és a' nyughatatlan kivánat majd hogy meg nem fojtának.

Boldog voltam, felesleg boldog Palim! midőn a' Báró, a' szép Eleonóra, és az Atyám a' meg-világosított szobába bé-léptek; én tovább az örömet ki nem álhatván, az Atyám' ölelésére rejthelyemből kirohantam. Kéméld-meg Barátom! itt elégtelenségemet, a' melly nem képes azon minnyájunkat meglepő indúlatot le-rajzolni. Én, az Atyám, az el-érkeztemen örűlő, koldussá létemen pedig siró Atyám karjai között! A' Báró könnyes szemekkel gyönyörködött az illy szép szempillantatban. Eleonóra pedig az Atyám ölelésekor el-ejtett mankóimat fel-szedvén, szótalanul állott; míglen a' Báró félbe szakasztván az érzékeny halgatást, bennünket vacsorára marasztott. Száz meg száz kérdéseket tettek az egy kerek asztalnál vélem olly barátságosan együttülők, de Eleonóra' kérdéseire én legtökéletesebben tudtam felelni. Majd éjfél volt már az idő midőn az asztaltól felkeltünk; milly boldog voltam ekkor-is, midőn Eleonóra olly sietséggel az egy szegeletben támasztott mankóimat maga nékem el-hozta; midőn ez szivességért puha kezeit meg-csókoltam; midőn elválásunkkor olly nyájasan gyakortai látogatásomat kikérte; midőn nékem olly kegyesen jó éjtszakát kivánt. Boldog voltam midőn az Atyám ide haza, egy pipadohány mellett, nem győzte elégé dicsérni a' Báro' barátságát, és a' szép Eleonóra' angyali jóságát. Bol-

dog voltam midőn az Öreg elálmosodván homlokomat megcsókolta 's szobámból kiment. — A' vélem ma megtörténtek annyira nyughatatlanságba hoztak, hogy semmiféleképp el nem tudtam aludni, azért fel keltem, hogy néked ezen sorokat irhassam. Boldog vagyok Báratom, midőn ezeket néked írom; boldog lészek lefektemkor, boldog álmomban, boldog felébredésemkor; meddig fog boldogságom tartani? — Isten véled.

Eleonóra Kamillához.

Tálnok, Május 9d. 1814.

A' mi Tisztartónk' fia, kedves Millám! tegnap előtt haza érkezett, ugyan csak ő az, a' ki vélünk a' R. Grófnénál annyiszor tánczolt; de ő szegény kitánczolta már magát, a' bal lába térgyén felűl el vagyon vágva. Ő egy szép ifjú tudod, már akkor is szép volt; a' sok fájdalmak' szenvedése, a' megért tapasztalás, meg lehet, hogy az előbbeni tüzes vérének el-folyása is őtet igen a' maga hasznára észrevehetőleg megváltoztatta. Ő többé nem az a' pajkos enyelgő, a' kivel mi ugyan tánczolni szerettünk, de azután társaságát futottuk, ö most egy szelid, nyájas és társaságos ifjú. Vélünk első öszvejötte szivreható volt, ha

meglátogatsz, édes Millám! néked azon szép scénát le kelletik rajzolnod.

Tegnap délután nálunk volt, a' flautát ő jól fújja, és igen helyesen tudja követni Clavír játékomat. — Én egyszerre, magam sem tudom miért, azon Angolt, és Mazurt kezdém játszani, a' mellyeken a' R. Grófnénál tánczoltunk. — Ő reám tekintett, én el-mosolyodtam: »Ösméri még az Úr ezeket?«

»Oh igen is, még eleven képzeletben vannak elmémben,« el-pirulva viszszanozta. »Hogy hogy, hát már ti ösmértétek egymást?« közben szólla az Atyám — »és nékem azt nem mondottad leányom!«

»Az R. Grófnénál három esztendők előtt; de valósággal reá nem mertem fogni Völgyi Úrra első látáskor,« meg-csókoltam kezét »és ezeken a' tánczokon gyakran tánczolt Völgyi Úr vélem, és Kamillával.« Ez nékünk a' nevetségre alkalmatosságot adott. — Ő felőled tudakozódott, és csókolja kezedet.

Estve felé elmentünk minnyájan a' Paphoz. — Juli el-pirúlt, midőn a' tréfából néki szánt jegyessét meg-látta. Az én itéletem szerént, mellyet én ezen illy rövid ösmeretségben Völgyi Úrról tettem, véle a' hitestárs valóságos szerencsés fog lenni; illyennek kellene lenni minden férjfinek, illyennek kelletett volna lenni a Posonyi hegyke legénykéknek, úgy talán még mostan-is ott lennék. Én Julinak szivemből

szerencsét kivánok, nem külömben az ifju Völgyinek-is, ők mind a' ketten jók, mind a' ketten] megérdemlik a' legjobb sorsot.

Az én születésem napja közelget; az Atyám megigéré hogy a' vidék' szomszédságában lévő ösmeretségét egy mulatságra meg fogja hívni. Miért örűlök én olly gyermekesen azon jövendő mulatságnak? nem tudom, oh bár te is el-jöhetnél Barátnédhoz, a' ki téged számtalanszor csókol.

Fő Hadnagy Völgyi a' Barátjához.

Tálnok, Május 15d. 1814.

Itt ülök pislogó gyertya világomnál Barátom! már tizenegyet hangzott a' templom óra harang, gondolatoktól felhevült fejemet könyökömre támasztván, a' mai vasárnap' történetjein töprénkedem, a' mellyekben magamat boldognak tartom lenni. — Ugy van édes Palim! e' mai nap egy emlékezetre méltó részét teszi életemnek: vidám, jó kedvű, minden szorongató gondolatok nélkül voltam már tegnapi lefektemkor, mivel minden nap tapasztalom Eleonóra' szíves hozzám ragaszkodását, minden nap táplálom bennem az ő birását nékem igérő reményt. — A' mai felébredésem-is egy leirhatatlan előérzést, egy boldog

jövendőt önte elmémbe. A' pompás hajnali csillag még fénylett, az ablakomon által egész az ágyamig hatottak a' több miliárd már alkonyat felé igyekező ragyogványok között csillám sugárjai, ezen isteni scéna' látására el-hagyám ágyamat, égig ható emelkedéssel szemléltem a' gyöngy hajnal' előzőit. Eleonóra volt fő tárgya gondolatimnak. — A' csillagok mind el-tüntek. A' nap' felköltét egy égi pirholagos szín jelenté. Eleonóra felől való gondolatim a' fellegekig, — a' fellegeken felül, a' kiterjedt-erősségen által az Isteni valóságig hatottak. Az Isten, az a' véghetetlen foghatatlanság, az az iszonyu nagyság volt most előttem a' felemelkedő verőfény' tisztes feljöttében. Képzeletlen ájtatossággal bókoltam ez Istenség előtt. — Barátom, már rég nem voltam olly ájtatos mint ma; minekutánna egynehány Zsoltárokat el-énekeltem volna, le-szálottak a' menyégben fellengező gondolatim az aluvó Eleonóra' szűz ágyára, selyem takarója alá, fehér melyje' domborai közé, ott ők egy magyarázhatatlan gyönyörűséggé által-változtak.

Mire felöltöztem, már a' templomba harangoztak, a' hol Eleonóra nem meszsze ült tőlem; láttad volna, Palim! azon ájtatoskodó ártatlanságot. A' legnevezetessebb részében az Isteni szolgálatnak, midőn a' Keresztyénség az Istenséget képzelő szent ostya előtt fejet hajt, én-is fejet hajtottam, de az imádkozó Eleo-

nóra előtt. — Mint ma reggel a' felkelő napban, úgy az áldozat alatt a' szép Eleonórában imádtam az elrejtett Istenséget.

A' Báró a' leányával F. Úrhoz voltak a' szomszédságban ebédre híva, én pedig az Atyámmal a' Paphoz. A' Papnak egy igen derék húga vagyon; az Atyám haza-érkeztemkor mindjárt értésemre adta, hogy ő kivánná a' leánykát menyének: de abból már semmisem lesz, részszerént mivel az én egész lényem Eleonórához vagyon kapcsolva, részszerént mivel a' Falu' Jegyzője Rámy Úr, vélekedésem szerént, a' leányt már szereti; minek lennék én néki akadékúl? Estve felé a' Pap'udvarában egy terepély vad gesztenye fa alatt együtt ülvén a' kis társaság, valaki hátulról bé fogja szememet »ki az?« kérdék minnyájan. Én le-rántám kezeit a' szemem' befogójának szememről, hintelen az egész székkel meg-fordultam. Egek! gondold-el Barátom! Eleonóra, az angyali Eleonóra lett karjaim között. Égtem, reszkettem hirtelen látásán, szavakat nem találtam örömöm' kifejezésére. — Jobb karom nyugodott karcsú derekán, a' bal tartá jobbját, az ő jobb könyöke az én bal vállamon feküdt; véle igy öszvefonódva maradtam egy pár szempillantatig, mellynek végezetével egy gyenge kéz szoritással kifejtődött karjaim közűl.

Alig volt egy negyedrész óráig köztünk, már jött

T.AKADÉ

érette egy szolga, hogy jönne haza, mivel vendégek érkeztek; ő kére engem az ő követésére. »Ezen alkalmatossággal« — mondá az útban »meg - ösmerkedhetik több barátjaival házunknak.« — Maga Eleonóra mutatott-bé engemet a' vendégeknek — Véle kelletett muzsikát játszanom — meg-kelletett igérnem hogy ezen Úriházakat én - is meg fogom látogatni — el kelletett beszélnem szerencsétlenségemet, a' mellyen a' Kisaszszonykák' szemei könyben ragyogtak. Egy szóval Palim! én magamat igen jól mulattam, leg - inkább azért, mivel Eleonóra' társaságában voltam. Isten véled.

Eleonóra Kamillához.

Tálnok, Május' 20d. 1814.

Ej, Ej! kedves Millám! be hamar gyanúba hóztad barátnédat. Te a' fiatal Völgyi eránt való viseletemet már szerelemnek itéled; még ugyan nem az, de talán azzá lehetne, ha magamra nem vigyáznék. Én ő benne megvallom, hogy mind azon engemet szerencséssé tehető tulajdonságokat feltalálom, de mégis hidd-el barátnéd' vallástételét, hogy még nem szerelmes ugyan, de talán lehet, ha magára nem vigyáz. A' szerelem akaratunk nélkül is fel-éled bennünk, az az: azon első szívünkbe ható nyomást mi el nem távoz-

tathatjuk. Hanem azon első béhatást meg-gyengiteni, vagy éppen meg-semmisíteni lehetséges, és ez hatalmunkban is áll. A' szerelem hatalmas csupán a' mi önnön magunk gyengesége miatt, és ezen gyengeségek nékünk jobbára olly nagyoknak tetszenek, hogy azoknak meggyőzésére magunkat elégtelennek tartjuk. Ha tehát a' természetben több győzhetetlen hajlandóságok vannak, az abból jön, mivel mi azokat elnyomni nem akartuk. De szeretném tudni, hogy miért ne adjak én helyt szívemben egy olly hajlandóságnak, a' melly mind engemet, mint őtet boldoggá tehet? Ő egy szép, és jó férjfi, a' hadiseregnél szolgálatjával, és meg-sebesitetésével magának érdemeket szerzett, az Atyám őtet szereti. Talán azért, hogy ő egy lábú? hiszen gyermekeink nem fognak azért egy lábuak lenni? és ugyan csak egylábusága miatt tarthat ő számot minden erkölcsöt kedvellő magyar leány' gyámoló szívességére. — Én néki barátnéja lettem, én őtet feletébb tisztelem.

Egyszer tréfálkozásaink közt tudtára adám, hogy mi őtet a' Pap Juli férjének szántuk, melly alkalmatossággal elöszámlaltam mind azon a' Juliban feltalálható tulajdonságokat.

»Szép tulajdonságok valóban« felele ő sohajtva »de azok engemet szerencséssé nem tehetnek többé.«

»Miért nem?«

„Mivel már én régen mást szeretek“ — felele szemembe merően nézve — »és vélekedésem szerént Juli is már mást szeret.“

»Be hamar ki-tanulta Völgyi Úr Juli' titkait — és ki lehet azon más?

»A' Rámy Jegyző Úr.“

»És az Úr nem szerelem féltő?“

„Leg-kissebbet sem!“ Ezzel kezemet olly érzékenyen meg-csókolta, hogy én bizonyos lettem abban, hogy azon más én vagyok. Ő már engemet Pesten szeretett, de a' hol a' fiatal pajkos a' valóságos tárgyakat hajlandóságának meg nem tudta adni, 's úgy azok észrevehetetlenül maradtak előttem. Én semmit sem szólottam; ő halgatásomat látván, mint okos férjfi, a' beszélgetésnek más tárgyat adott. Csókollak.

Fő-Hadnagy Völgyi a' Barátjához.

Tálnok, Május 25d. 1824.

Holnap Eleonóra' születésenapjának ünnepe, a' mellynek fényes megtisztelésére nagy készületek tétetnek a' Bárói háznál. Én félek Barátom! ezen ünneptől, és minduntalan el-szomorodom, ha a' Leányt már előre örűlni látom.

Kérdezed talán Barátom! hogy mikép állnak szívem' környülálásai? szomoruan csak azt felelhetem:

most-is úgy mint az előtt, egy lépéssel sem halladtam tovább. Eleonóra' báj kellemei engem egy helyre babonáztak, a' honnét se előbb, se hátrább lépni nincs merészségem. A' Leány hozzám szíves, jó, talán az előbbeni elevenebb koromban való hozzám viseletét szerelemnek-is véltem volna, de most azt még gondolni is vakmerőségnek tartom. Hová fog még ragadni szerelmes tébolyodásom? én magam magamtól irtódzom; gyakortai, egyedűl Eleonóra' vidámsága által eloszlatható komorságom nékem éppen nem tetszik.

A' jövő héten Budára megyek; ott magamat a' Superarbitriónak bé fogom mutatni, 's az Invalidusok' házát fogom nyugodalmamnak választani. A' Báró ugyan holtomig tartó gyámját meg-igéré, de nékem ott laknom lehetetlen lészen, a' hol egy más férjfi Eleonórát ölelgetni fogja. Isten véled.

Fő-Hadnagy Völgyi a' Barátjához.

Tálnok, Május 29d. 1824.

Milly közel voltam kedves Barátom! szerencsémhez, és én még-is féltem, tünődtem, és az örökké való elválásról álmodoztam. A' leg-jobb Atyja Eleonórának, miólta engem azon boldog estveli el-tévedésemkor meg-ösmért, már szivében kivánta azt, a'

mit én olly igen óhajtottam, a' mit a' Leány már előre érzett, ha nem értett-is. Örvendj Palim! én szerencsés lettem éppen akkor, midőn magamat-leg szerencsétlenebbnek véltem lenni.

Meg-bocsáss, hogy a' kedvtől egészen el-foglalva, néked mindent úgy meg nem irhatok, mint az megtörtént; hanem haljad nagyjából, csudáld az isteni rendelést, és imádd jóságát. — Midőn a' nap az Ünnep' dicsőitésére tisztán a' látkörre feljöve, már én flautámmal Eleonóra' hálószobájának ablakjánál állottam, és meg-lágyult indulattal egész kivánatomat flautám' érzékeny hangjai közé kevertem, a' mellyek nem foganatlanul értek az aluvó leányka' fülébe; felöltözetlenül magát el-felejtve ki-ugrott ágyából, az ablakját kinyitá, és igy a' karjának hozzám kinyútásával a' leg-szebb nyak', a' leg-delibb vál', és a' leg-kegyesebb mely' látása lett hangjaim' jutalma. „Mivel köszönhetem én ezt meg Völgyi Úrnak?« nyájasan szemembe mosolyga. „Már felesleg meg vagyok ezen reggeli tündér jelenés által jutalmazva«, csókokkal boritám kezét, szemeim pedig nyelték a' kellem tárgyakat. Ő észrevévén millyenlétét, egy kezével nyakánál az ünget öszvehúzván, a' másikkal pedig egy gyenge ütést adott eltüzesedett orczámra „Oh milly csintalan« és ezzel magát elpirulva az ablakból bé-vonta.

Én még tovább akartam flautázni, és még egyszer

a' szép Eleonórát hangjaimmal ki-babonázni, de tüzem el-fojtá tüdőm' fuvalmát, és reszketővé tette újjaimat, nem voltam képes valami helyeset játszani.

A' vendégek elérkeztek. A' hoszszú ebéd után lovaglás, kocsizás, czélbalövöldözés, és más több féle mulatságok tartattak. Estve a' ligeti mulató házban táncz adatott az Urak-, a' Jobágyok számára pedig az udvarban felvont sátor alatt. Képzelheted Barátom! boszonkodásomat, én mint sánta nem tánczolhattam, Eleonóra pedig mint a' tánczcznak nagy kedvellője szüntelen a' tánczosok' öröm sorában!

»Szegény Völgyi!« pihegve mondá a' tánczát elvégző, és mellém le-ülő felhevült Eleonóra — »én igen sajnálom, ha emlékezetim viszsza visznek a' R. Grófné' mulatságaira, a' mellyekben olly szépen tánczola, és most« —

»És most a' szép tánczosokat örömmel nézem« — viszszonozám én — »és részt veszek kedvökbe, mivel magamról tudom, milly örömmel tánczoltam valaha én-is.«

»De én sajnálom hogy együtt nem tánczolhatunk.«

»Vannak többen a' kik helyemet elegendöül kipótolják.«

»Én kételkedem« — többet akart valamit vigasztalásomra szóllani, de egy Úrfi, mintha boszszúsá-

gomra, tánczra kéré. — Ő reám sajnálkozva visszsza tekinte, és eltünt a' vig körben.

Én tovább ki nem álhatván sziv-szorongatásimat, ki-siettem a' szabadba; egy leveles-szin-boltozat alá ültem, és miólta lábomat levágták, most sirtam először keservesen.

»Azért hogy az Úr vélem nem tánczolhat, nincsen még is oka mulatságunk' elkerülésére,« ezen nyájas szavaival ébreszte-fel a' fájdalmimban való elsüllyedésből a' jó Eleonóra; észre-vette eltávozatomat, keresésemre jött. — »Miért olly magánosan? miért olly szomoruan?«

»Az én állapotom eltürhetetlen kedves Eleonóra! azért nem akarom a' vig társaságot zordonságommal leg-kevessebbé-is háboritani.«

»De eltávozatával azt még inkább meg-háboritotta.«

»Akaratom ellen.«

»Jöjjön tehát tüstént vélem viszsza.«

»Nem, azt nem tehetem — nékem nyugodalomra vagyon szükségem.«

»De ha Eleonóra szépen kéri, és fogadja hogy ő sem tánczol többé.« Ezt olly valami tündér bájjal mondá-ki a' szép leány, hogy én eddig való félénkségemet el-vesztém; e' magánosságot most, vagy soha sem, használni akarván, hónalymankóim' segedelmek-

kel Eleonóra előtt le-térdeltem.« Eleonóra! »itt látod előtted a' leg-nyomorultabb ifjat, a' kinek egyebe nincs, csupán csak a' téged tisztelő szívének érzése; ezen szempillantattól függ jövendő sorsom. Eleonóra! tőled függ az én boldogságom!«

»A' mellyet a' te Eleonórád örömmel meg-ád néked.« Fel akart emelni, de nem tudott; le-térgyelt mellém, és karjaim közé dőlt. Érzéseimet lehetetlen, kedves Palim! ki-fejezni, midőn a' szerelmes leányt karjaim között hajladozni láttam, midőn az én boldogságomat olly kegyesen tudtomra adó ajjakit csókjaimmal illettem. Egy az Eleonóra ártatlan indulatjából származott szíves ölelés, 's egy tüzes csók boldogitá létemet.

Általölelve tartánk egymást — szótalanul. Egekre függesztett szemekkel az bennünket ez érzésekkel megáldó Istenséget imadtuk. Édes elandalodásomból a' leány' zokogó sirása ébresztett-fel; »kedves hát a' boldogok-is sirhatnak?« »Az öröm-is könyeket kiván tőlünk« felele ő; »jöjjön Völgyi mindjárt az Atyámhoz, én egy negyed óráig sem halgathatom-el egy olly jó Atya előtt illy szép titkomat. — Mintha a' menkő sújtott volna le közébünk, annyira meg-rettentem Eleonóra' ezen szavain. Mankóimat felszedegettem, és fel-állottam. »Az Istenért a' Báró mint fogja e' vallástételt venni? meg-bocsásson kedves Báró-

né, hogy fel-hevülésemben minden a' világon eltünt előttem, csupán a' jelenvalóságnak éltem. A' Báró soha sem fogja helyben hagyni akaratunkat. Oh csalatkozik Völgyi! az Atyám tiszteli az Urat, engemet feletébb szeret, azért boldogságomat nem fogja akadályoztatni — talán már rég óhajtá egybekelésünket csak önnön vallástélelünket várta.«

»Oh milly reménység nyilik-meg előttem! hihetek e' tüneményes kacsingásnak?« Újra karjai közé döltem — Mankóim a' földre húlottak.

»Egész valóságban!« — mondá utánnam, de nem Eleonóra' ezüst hangja, hanem a' Báró' vastag szava. Egészen meg-hültem — ki akartam magam a' leány' karjai közül fejteni, de ő félté elestemet, nem bocsájta magától.

»Atyám, jó Atyám! meg-engedjen, a' szegény Völgyit nem bocsájthatom, mivel máskép elesik.«

»Gyámolitsd kedves leányom! egész életében, légy ezen derék ifjunak segitő angyala, áldjon-meg benneteket általam a' nagy Isten.« Áldva körül-karola bennünket. Szeretni, viszont szerettetni, Eleonóra' és az Atyja' karjaitól által-karolva lenni! Barátom! e' képzeletje a' mennyei boldogságnak. »Gyertek most vélem fiaim! a' társasághoz,« mondá tovább a' Báró, 's mankóimat általadá, »a' születésnap' ünepjéből mingyárt kézfogást tegyünk.« A' Bárót, kezét csókolva, követtük.

Eleonóra az enyim — siess a' lakodalomra — Vőfényem vagy. Isten véled.

Eleonóra Kamillához.

Ugyanazon nap.

Én jegyben járok, kedves Millám! Völgyi az én vőlegényem. Én boldog vagyok. Siess; tizennégy napok után lesz a' menyegző — te vagy a' nyoszolyóleányom; — Ormy — Völgyi' barátja a' Vőfény — belőletek-is lehet még egy pár — siess — a' menyegző útan minnyájan a' Trencsíni feredőkbe útazunk. Csókollak.

Hadnagy Kiss Károly.

HORÁTZ MECZÉNHEZ.

(Epist. I. VII.)

Négy öt napot mondottam hogy fogok
Csendes mezőm' keblében megpihenni;
'S higyj a' hazugnak többet! ím lefolyt
Egész Sextílisz, 's még is várod azt.
De hogy ha kedved épen látni vágy:
A' mit nekem betegnek adni fognál,
Add a' beteggé lenni rettegőnek
Míg a' nagy hév 's a' félig-ért figék
A' Désignátort fátyolos hadával
Munkában tartják; míg a' hű anyácska
Sápadva retteg szíve' gyermekéért;
'S a' buzgó pártfogás 's a' pör' csatajja
Hagymázt von, és bont testamentomot.
Ha majd a' tél Albának holdjait
Fejérre festi, költöd langyosabb
Tájakra költözik, 's ott kényesen
Bánik magával, 's össze sugorodván
Olvasva tölti a' hosszu éjeket.
Az új Zephyr' lengtével, a' legelsö

Fecskék' szavára majd, kegyes barátom,
Ha hogy parancsolod, hozzád kerűlök.

Jótétidet nem ráztad úgy te rám
Mint a' Kalábri gazda készteti
Vendégét fojtós körtvélyével. Éj,
Komám, nyúljon ked hozzá. — Már evém. —
Ne szégyenelje! bátran! — Köszönöm. —
Hát rakja zsebre; jó lesz a' fiúknak. —
Ollyanba' vészem, mintha tömve mennék. —
Mint tetszik; azt csak a' malacznak hagyja —
Az oktalan szivesség így pazarlja
A' mit becsűlni nem tud 's nem szeret.
'S efféle vetemény hálátlan terme mindég,
'S hálátlant fog mindég termeni.
Eszes 's jó ember kész segélni mást,
De néki nem pengő pénz a' fa pénz.
Igyekszem én is illyetén barátom'
Sok kedvezésit érdemelni: de
Ha tőled ollykor félre lépni tiltasz,
Add vissza erőm', add bíró derekam',
Szűk homlokomnak sűrü barna fürtjeit,
Az édes csevegést, a' játszi kedvet,
'S hogy a' pajkos kis lyány' elillanását
Cómusznak éjjelén ismét kesergjem.

A' száraz éh egér eggy szűk nyiláson
Becsúsza a' búzakasba, 's ott magát
Addig tömé, míg nem tudott kicsúszni.
Meglátta kinlódásit eggy menyet,
'S mond: itt csak eggy mód van fenn, elsuhannod:
Sovány jövél-be; menj sovány ki is. —
Ha nékem int a' leczke, mindent vissz'adok,
Mert a' közember' békés csendes altát
Én nem magasztalom, mivel magam
Ellaktam a' ti csőregéitekkel;
'S független éltem' nyúgalmát egész
Arábia' kincséért fel nem cserélem.
Sokszor dicsérted a' szerényt, 's nem eggyszer
Hallád magad' királyomnak 's atyámnak
Mondatni, 's én nem bánok e' nevekkel
Szűkebben, a' mikor nem vagy jelen.
Tégy próbát tudnám e a' mit vevék
Jó kedvel ismét visszanyujtani.
Nem rosszul mondta Télemach, fija
A' tűrni megtanult Ulyssznek: Hely,
Király Atríd', nincs lónak Ithakán.
Ott sem lapály, sem legelő kövér.
Ajándékod maradjon: az tenéked
Inkább fog hasznot adni, 's örömöt.
Kisdedhez kisded illik: nékem a'

Királyi Róma nagy; kedvem helyette
A' szűk Tibur, 's a' nem-zajgó Tarentum.

A' híres Marciusz Philippusz eggykor
Magára nagy fényt vonsza, mint hatalmas
Szollnok 's Törvénytudó. Végezve dolgát
A' mint házához tér nyolcz óra tájban,
És már öreg, kifárad a' Carínák'
Széléig a' nagy útban, eggy üres
Borbélyszín' ajtajánál eggy csiszárlott
Állú szegény-legényt pillanta-meg,
Ki körmit eggy bicsakkal kényesen
Vakargatá. Hallod Demétriusz?
Mond a' kedvére szoktatott cselédnek
Eredj, tudd-meg nekem, ki ő, miföldi,
Melly járatbéli ember, kit nevez
Atyjának, védőjének? — A' cseléd
Megy, jő, jelenti: Az Vultéjusz Ména
Nevet visel; dolgára nézve Praeco;
Saját hajlékocskája; adója nem nagy;
Ártatlan életű ismert suhancz;
Jer, kél, sürög, forog, gyüjt és szerezget,
Hogy társai közt magának hébe hóba
Eggy víg napot csinálhasson, 's üres
Idejét a' Circusz' bambájival
'S a' Campuszon kedvelli töltögetni. —

Azt én szeretném hallani ön magától;
Menj, mondjad néki: várja vacsorám. —
Nem érti Ména mint vegye a' meghívást,
'S itt titkokat gyanítgat. Köszöni,
'S tovább suhint. — 'S nem jö? — Nem a' kölöncz!
Tekinteted' kevéssé tiszteli,
Vagy tán felette is. —

Más nap Philippusz
Az embert egy csoport vászonkabát köztt
Leli árulgatva, ringyét-rongyait.
Jó reggelt Ména! ő szollítja-meg;
Hát nem jövél? — Amaz követgeti;
Sok dolga tartóztatta, 's terhes élte,
'S hogy itt elébb nem látta-meg. — Csak úgy
Remélj bocsánatot, ha megjelensz ma. —
A' mint parancsolod. — Kettő után hát!
Most láss dologhoz; hordjon jó szerencséd.

Ménácska megjelent, és a' mit illik,
A' mit nem illik, eggyre pergeti.
Nem vár kínálást, 's míglen bírja, habzsal,
'S biczegve tér éjfél után fekünni.
A' ponty ezentúl önkénytt fut horogra.
Patronuszának fényes pitvarában
A' tisztelők köztt álla reggelenként;

Estvénként a' terített asztaloknál.
Beálltak a' Latíni szünnapok,
'S Philippusz látni vágya legközelbb
Fekvő jószágit, 's Ména véle megyen.
Örvendve boldogító csillagának
Repűl ez nagy barátja' hintajában;
'S a' mint kijutnak a' görbés Sabinum'
Földére, nem lél szót, hogy a' kies
Tájékot, és a' szép eget dicsérje.
Mosolygja a' Consulárisz a' bohót;
És, hogy midőn kijő megint, legyen
Eggy éjszakát hol szállani és kaczagni,
Hétszázat ingyen ád, meg' annyit ígér
Kölcsönbe, 's rábeszélli: venne itt
Eggy kis majort magának. Megveszi.
Eggy szóval, és hogy téged bőv beszédem
Soká ne tartóztasson: a' mi nyalka ficzkónk
Paraszt gazdává lesz; szántás vetés,
Nyitás, homlítás nyelvén szüntelen'.
Szilfákat ültet, 's addig vágy minél elébb
Meggazdagodni, míg belé kiszárad,
És sárga lesz, meggörbed, és megőszül.
De a' midőn lopják juhát, midőn
Gidóji döglenek, elhull az ökre,
Vetésit dúlja jég, aszály, üszög;
Dühödt haraggal hág-fel tátosára,

'S vágtatva hajt nagy éjjel hív urához.
— Hát tégedet mi bánt? mond ez midőn
Meg nem koppasztott állal, 's szurtosan
Érkezni látja. Durva vagy magadhoz;
Kéméld tüzed'; lassabban többre mégy. —
Hogy téged úgy áldjon-meg Jupiter,
Ekként kiált, nagyot sohajtva, Ména,
Szűnj-meg bosszantani! jobbodra kérlek,
És Géniuszodra, házad' Isteneire,
Eressz, 's add-vissza régi sorsomat!

Ki látja, hogy jobb a' mit elhagyott,
Mint a' mit kerese, hagyja abba az újat,
'S siessen a' megúnt jobb régihez.
Nyujtózzék minden meddig leple nyúl.

Kazinczy Ferencz.

IMÁDSÁG.

Adj keveset, ne sokat, szükségből; adj feleséget,
'S egy Meghittet jót; vig napot, álomi éjt.
Kísirtetbe ne hozz; szabadíts-meg fő uraságtúl;
Tégyj velem Istenem így, 's áldom örökre neved.

EMBER ÖSMÉRÉS.

Mindennap nézgéli magát tűkörben az ember;
Még is, bár visgáld, ösmeri ritka magát.
Nem csuda: formáját látván, mint bábunak örvend;
'S lelkes belsőjét venni szemügyre tunyúl.

A' SZERELMES TEKINTET.

Látod lenni, de nem tudod azt kijelenteni szóval;
Egy te irántad gyúlt Lyánka' tekintete ez.

Vitkovics Mihály.

AZ ÉGETTEK.

»Tégy, édes jó Uram, velem
Könyörűletességet,
Házam, — mutatja levelem, —
Már háromszor megégett.«
Barátom! másutt kereskedj,
Még égettebb vagyok én,
Feleségemmel huszonegy
Esztendők olta égvén.

Losonczi Farkas Károly.
Debreczenben.

GONDOLAT AZ ESZTENDŐ' VÉGÉN.

Ismét vége felé siet egy esztendő,
A' mit lát szemem minden csak múlandó;
Jön, de ismét elrepűl a' szárnyas idő,
'S azt mi elszalasztjuk, a' mi állandó.

Oh hogy az ember csak ahoz ragaszkodik
Jobban, a' mi muló, és a' mi elvész;
Az égiektől meszszire eltávozik
Csak a' földi díszre, csak a' porba néz.

A' keresztek' s' ragyogó koronák' fénye
Mi? egy kristály mellyet egy kis hab lemos,
Mi minden pompák' 's dús gazdagságok' kénye
Egy olly tünemény mellyet az idő hoz,

És az idő eltemet; de ha szereztem
Igaz érdemeket, akkor nem félek;
Ha dicsőséget illy porban nem kerestem,
Elmúlok én is; jobb részemmel élek.

Nyittra Zerdahelyi Lörincz.

A' HALDOKLÓ DAMALISZ.

Cháriszok, Nymphák, 's gyönyörű Szerelmek,
Sirjatok vélem! Ki valódi mástok
Volt, az ártatlan Damalisz, hanyatlik
Élte' tavaszszán.

Képe nem más, mint halavány pirosság,
Mint ama' dértől megemésztetett szép
Rózsa a' kertben, mikoron hanyatló
Gombja lecsügged.

Mint midőn a' Nap lebukik homályos
Köd között, szintúgy födi-bé halálos
Hályog e' szép Szüz' szemeit. Kegyetlen
Sors' dühe! mit tészsz?

Nincs e más, a' kin fene mérgedet ki-
Öntsed? Oh! míg igy kikelek sohajtva,
Cháriszok, Nymphák, 's Szerelem' Leányi!
Sírjatok addig!

Ah! nem él a' szép Damalisz, nem él már;
Nem tekint szépet, fiatalt, hatalmast,
A' halál, 's míg így dalolok, reám is
Vetheti a' sort! *)

DUKAI TAKÁCS JUDIT.

*) Midőn itt a' tőlem is nagyon tisztelt lelkes Malvínának édes Darabjai között, a' Hébe' Kiadójával illy hibátlan lantos-verset közlök, lehetetlen azon óhajtásomat elmellőznöm, hogy bár azok, a' kik a' Poësist iskolákon tanúlták, — vigyáznának olly híven a' mértékekre, mint a' jeles Malvína, ki a' metricát csak maga szerint tanúlván-meg, Záfó' lelkén minő édesen andalog!

N. A. Kiss Sámuel.

A' SYMPATHIÁHOZ.

Hadd hevíttsen mást az erős Hadisten,
Hőshöz illőleg viadalta száll'ni,
A' vonagló testhalom- és patakzó
Vérözönök köz'tt.

Én csak érzékeny kebeleknek épűltt,
Csak szelíd szívet 's szemeket varázsló
Templomát, csókkal fedem a' szemérmes
Sympathiának.

Hol kegyes szemmel, mosolyogva ígéz
Hű barátságot be az érzeménybe;
'S nyájas arczával gyönyörűre inti
A' rokonérzőt.

Itt az egymásért epedőkben édes
Lángok élednek, 's tüzesen futosnak;
'S a' nagy Istenné' kebelében, íjját
Ellövi Ámor.

A' szövétnekből szeretet lobog-ki.
Szárnyaik gyújtják-fel az Ámoroknak
A' kihúnyó szent tüzet; illatokkal
Gőzöl az oltár.

A' nemes hívség, örömek, 's vidámság
Itten állandó karokon repesnek;
'S a' hitetlenség, epedés, 's kajánság,
Távozik innen.

Itt nyugod'tt a' szűz Hekaté elébb meg,
Szenderűltt hívét mikor elborítá
Csókkal. Itt hajlott ölelésre Pollux
Castor' ölében.

Százssor üdvöz-légy te Olymp' Szülöttje!
A' tavasznak leggyönyörűbb virágát
Áldozom néked; küszöbödre csókot
Hintek imádva.

A' te intésed vezeté-be Emmit,
'S engem' a' mélyebb titok' alkonyába;
'S a' szelíd lángot lobogásra kiszté,
Máguszi vessződ.

Debreczeni Bárány Ágoston.

HUNYADY MÁRIA.

EREDETI HAZAI REGE.

Csalfa világ! hát csak azért jut-é itt nékünk sorsúl az öröm, hogy épen mikor a' zöld remény' vasmacskájára olly bizakodva támaszkodunk, mikor a' földi létet istenítjük — akkor lehess kaján kéjeddel annyi sok boldogságunknak elrablója, semmisítője? Valjon méltó-é kedvedet abban találnod, hogy a' Halandónak egyetlen földi boldogságát, páratlan gyönyörjét — a' reményt — elenyészni látod? Most, még csak most érzem, hogy a' jelenkor' kecsegtető örömei csupa álmadozások, mellyekből ha felserkenünk, szívroncsolva tekintünk-körűl, 's zokogunk veszteségünkön. Csak két évek óta vagyok Vinczémmel házas életben, a' mellyben — ha a' két szívek öszvehangzanak — lelkendezni földi menyország. És máris elválaszt egymástól minket a' mostoha sors' vas keze; 's ki tudja? meglehet, hogy örökre!

E' panaszló szavakat rebegé könyzáporok között, Nádasdy Vinczének szeretett Hitese Hunyady Mária, Sárvári várában, midőn legdrágább kincse — kedves Vinczéje — Országunk' több nemes Hőseivel együtt, a' Félhold' büszke hatalmát, egyesűlt magyar erővel letompítani törekedvén — készűlt a' viadalra. Nádasdy

belépett Mária' szobájába, 's ezt keservesen zokogni látván, mint köszobor némán állott a' szép Siránkozó előtt. Egy ideig mind ketten szó nélkűl néztek egymásra, 's fohászaiknak szűnete nem volt. Végre Mária a' fájdalomtól elfojtott és töredezett hangon igy szóllítá-meg kedves jó férjét: Hát, édes Vinczém! valóságos eltökélésed-é az, hogy engem legelső csemeténkkel, tizenhárom hónapos Lajosunkkal idehagysz, és kardot kötsz? — Megmásolhatlan czélom az, angyalom Marim! a' mint már mondottam — felele Vincze. Tudom, — úgymond tovább — borzasztó lépésnek látszik ez neked. 'S midőn elgondolod, melly nagy dolog, feleséges és gyermekes atya létemre váramból elmenni: tartok, nehogy arra a' balképzeletre vitessél, hogy talám erántad meghidegűltem. Igaz: nehéz, férjfiúi szivnek is nehéz egy fiatal házastársat, még pedig olly jót, olly szelídet, olly angyalit, mint te vagy, egy dadogni kezdő nyájas fiacskával odahagyni. Nincs is az ég alatt más olly kincs, az mellyért titeket elhagynálak; hanem e' nagy áldozatot Hazánkért, édes Magyar Hazánkért teszem csak. Én reám, mint sok vagyonnal és kincsel biró férjfiúra sok szem néz. Az én serkentésemnek, az én példámnak a' Kettőskereszt' részéről fényes győzödelem lehet a' következése. Úgy van; édes Marim! Nádasdy Vinczétől sokat vár a' Haza; a' kitől pedig megkiván-

hatják a' sokat, vétkes, ha a' közjó' hasznáért a' lehetőségig mindent el nem követ. — Ekkor Mária megillettődve Vinczéje' nyakára borúlván, monda: Szánjad anyai szivemet, — szánjad Lajosunkat! — Úgy is szivemem feküsztök mind ketten; — felele a' jó férj — szánlak titeket, szánom a' Hazát is, ugyan ezért megyek védelmetekre. A' ki a' Hazát őrzi, őrje az egész nemzetnek. A' házasság' szent kötelei hozzácsatolják ugyan a' férjfiú' szivét az aszszonyéhoz; de nem úgy, hogy a' hazai boldog űgy' védésétől is el volna az által a' férjfiú zárva. Fel lehet illy alkalommal, — a' meddig a' környűlmények kivánják — az együttlét' leggyönyörűebb rózsaláncait is bontani. Azért csak nyúgtassad-meg magadat szivem Marim, annak meggondolásával, hogy lelkünket a' Teremtő' számára megtartani, életünket pedig annak idejében a' Királyért feláldozni is tartozunk; mind e' mellett is megmaradhat pedig a' szivünk, hozzánktartozó Kedveseink' számára. Tömjénezhetünk a' Mindenhatónak lelkünkel, áldozhatunk a' Királynak és Hazának életünkel, Feleinknek szivünkel, a' nélkűl, hogy egyiknek oltárát a' másikéért le kellene rontanunk. Ha az Egek életemnek kedvezvén, Hazámba viszszatérendek, azon fogok lenni, kogy e' várban mennél előb áltölelhesselek. Addig veled fog maradni Lóra, a' ki eddig is kedves mutató barátnéd volt. Biztosnak pedig ezu-

tánra is meghagyom Ölbeyt, a' ki mind a' külső mind pedig a' várbeli dolgokra Fő-Ügyelő lesz. — De, hátha oda fogsz a' csatában halni? — monda Mária — oh akkor én is áldozatja, bizonyos áldozatja leendek máris kezdődő kinjaimnak! Maradj velem, kedves édes Vinczém! — Hát idehaza van-é óriás, van-é angyal, a' ki az ember' feje felett olly hatalmas kart nyújtana-ki, hogy el tudná rettenteni a' föld' legdiadalmasabb Ellenét, a' halált? holott ennek a' sziklavár és az aczélbástya csak ollyanok, mint Herculesnek a' pók' fonalai; — felele Vincze. — Oh! de a' természeti halál még sem olly iszonyatos; monda Mária. — Ne hiddjed azt, Édesem! — szólla Vincze, — ha az egek azt végezték felőlem, hogy vérem a' csatahelyen kiomoljon, akkor mig szívem végképen megszűnne verni, hozzád repítem először is fohászomat, megáldlak Hazámmal együtt, Ellenemnek pedig átkot menydörögvén, lelkem' a' Teremtőmnek ajánlom, 's — kimúlok. — De nem édesebb lenne-é itthon, a' természet' törvényje szerint pihegni-ki — ha előbb elhalnál, mint én — karjaimon a' lelkedet? úgymond Mária. — Oh! nem; — felele Vincze — akkor sokkal . . . Vagy, mit is beszélünk most a' halálról, mintha már előre bizonyos volna, hogy soha haza nem fognék jönni? Hiszen van éles kardom, van ezt sebesen forgatnitudó izmos karom is; talám csak meg fog a' Magyarok'

Istene segíteni. Hej! Jancsi! (monda az Inasnak) eredj és nézd-meg a' Ferkót, ha felkészűlt-é már; 's vezesse a' paripámat. Ekkor a' lovász elővezeté Nádasdynak délczeg paripáját; maga Nádasdy Vincze pedig az elválás' tüzében áltkarolá kedves Hitesét, 's ezt az ölén lévő kis Lajosával együtt csókharmatokkal sürűn meghintvén, azoknak a' keserűség által elfojtott szóval mondotta: Isten hozzátok! Mellyre Mária töredezett hangon viszonozá: Viuczém .... Édesem .... Isten hozzád! — Azután kimenvén szobájiból Nádasdy, felűlt Betyár nevű büszkén járó lovára, 's még egyszer mondá: Marim! Lajosom! Kedveseim, Isten veletek! Sárvár! Isten hozzád! De ekkor, mindeddig titkolt szívbeli nagy fájdalma 's férjfias komolysága mellett is, több forró könycseppek gördülének-le virító orczájira; 's paripájának sarkantyut adván, lovászával együtt villám módra nyargalának-ki a' várból.

Várady Lóra, egy a' maga férjének pazar élete miatt szerencsétlenné lett Aszszonyság, minden szorgalmát arra vetette, hogy kedves Baratnéját Hunyady Máriát — a' ki ugyan szomorú szíve' enyhítésére nézve minden vigasztalást sikeretlennek tartott — vigasztalja, csendesítse. Pusztának, minden örömtől megfosztatottnak és tömlöcznek tetszék a' férjbecsűlő fiatal Aszszonyságnak az egész világ, szerette Vinczéje'

bucsúvételétől fogva. Majd egész hónapig alig repültki gyönyörű ajkain egynéhány szó, az egymást érő fohászokon, jaj-rebegéseken és sóhajtásokon kivül. Házibarátnéját Lórát, kivel azelőtt annyi édes órákat töltött — valamint más kedves ismerőseit is — kerülte. Lajosát egész napon sem adta-által a' dajkának; hanem mejjére szorítván, azt ezer könnyekkel áztatta. Nevelte pedig Mária' fájdalmát még az a' környülállás is, hogy midőn ő szótlanúl szomorkodott, karján lévő kis Lajosa ráránézett, és érzékenyen elelkeseredett. Egésséget tükrözött orczája, kevés idő múlva olly haláli sáppadtságot mutatott a' szép Búslakodónak, hogy a' derék Nádasdy' távoztán való szomorúságjokat a' Sárváriak már egybe is kapcsolták azzal az előkeserűséggel, hogy szeretetreméltó Aszszonyságjokat viszont a' halál fogja tőlök rövid idő múlva elragadni.

Végre csakugyan megúnta Mária a' néma falaknak ömlengeni panaszait, 's már most szívének annyi emésztődéseit, Lórának kivánta kiönteni. — Lásd Lóra, — úgymond egykor Mária — illy szomorú a mi nemünknek sorsa! A' te férjed minden vagyonját eltékozolván, végtére rendetlen életemódja őt a' sirba is vitte! 's mi örömed volt, mig vele éltél? Nekem pedig az egek jó férjet rendeltek, a' kivel két évekig sok gyönyörű napokat töltöttem; 's micsoda

örömem van most? Oh! én csak azt hiszem, édes Lórám, hogy két esztendőki boldogságomat majd egész éltembeli keservekkel, szomorúságokkal kell megfizetnem; ez lesz ám a' kémény adó! Sokat, sokat mér éu rám a' kegyetlen sors! Csak tudnám, hogy arra magamat valamiképen érdemessé tettem, még úgy minden terhet megnyúgodottabban viselnék; de így! . . . . Ne sújtsad földre minden reményedet, — felele Lóra — még te tarthatsz boldog napokra számot; gondold-meg kedves Marim, hogy jó férjed még viszszatérhet minden baj nélkűl; ő józan ember, és az észt veszi magának mindenkor vezetőűl; ő még szerencsés lehet. Ne epeszszed magadat olly kétségeskedő gondolatokkal. Én ezt tartom:

Viszszanézni a' jól folyt idők' sorára,
Arany-álom képzetünknek;
De a' miatt életünknek
Ne vonjunk bús leplet utóbbi korára.

Még most nem is érzed veszteségedet a' legnagyobb mértékben; hátra van még bánatod' kelyhében a' keserűségnek seprője, mellyet hasonlóképen ki kell innod. Még most csak úgy látszik előtted, mintha Vinczéd csak a' vadászaton, vagy valahol másutt kün volna; még most néhanéha mintegy reményled, hogy mindjárt haza fog-jönni; hanem majd utób —

kivált ha sokáig odamarad — akkor fogod a' távollét' lankasztó keserveit, teljes erejében érezni. Azért csak győzd-meg eleve magadat. Nincsen olly baleset, mellyben az okos ember magának vigasztalást nem találhatna. Hát ha elhalt volna mellőled édes Férjed, valjon nem kellene-é sorsodon akkor is megnyugodnod? Igy pedig nem veszett-el tőled egészen; még viszszatérhet. Addig is szemléljed őt szép Lajosodban, a' ki édes Atyjának a' te képvonásaiddal vegyült gyönyörű formáját viseli kellemes kis arczulatján. — Vigasztaló beszédeket előhordani nagyon könnyű — monda erre Mária; — de soha nem elégségesek azok tökéletesen, az olly szomorú helyezésben lévő szívnek, mint az enyím. Ezernyi könyhúllatások után se párolog-ki egészen, a' szívbeli sulyos fájdalomnak mérge. Sovány, oh igen sovány örömöt adnak a' kevés reménnyel bíztató puszta szavak! Még talám — jaj! vétek is vele; de ha meggondoltam, csak ki is mondom — még talám legnagyobb vigasztalás volna reám nézve az (ha már Vincze nem enyím), midőn engem valaki igy csendesítgetne: »Ne siránkozz, föld' búslakodó leánya! a' minden könnyeket eltörlő halál nem sokára félbe fogja szakasztani méltó jajaidat örökre! Ott, a' siron túl, ott szárítódnak-ki tökéletesen, az itt alant bús könyhúllatásokkal ázott gyászfátyolok. Ne siránkozz!«

Illyen környülállások köztt teldegelének egy darabig Nádasdyné' napjai, mig végre valamennyire csakugyan megvigasztalódott; legalább annyira, hogy nem lettek minden órája teljeséggel siralom-órák; jóllehet mindenkor több bánatok levének mulató társai, mint örömök.

Ölbey, Nádasdy' kedves Titoknokja, Uraságjának eltávozta után a' várbeli minden gondokat magára vállalván, mint egyébkor, úgy most is mindenben kitűnő szorgalmat és ügyességet mutatott; annyival inkáb is, mivel szép Aszszonyságába titkosan régóta bele volt szeretve. 'S már most mintegy kecsegteté is öt az a' remény, hogy Nádasdy bátormejjű katona lévén, könnyen odaveszhet; 's így ő Máriának szívét, hivataljában való fáradhatlansága, jeles kimíveltsége, nyájas és kellemes magaalkalmaztatása és helyes személyje által a' magáévá fogná tehetni. Ölbey ekkor legszebb idejében és nőtelen állapotban volt. Az az egy gyengeség vala csak tulajdona, hogy mindannyi galanteriája mellet is (a' Szép Nem' engedelméből legyen mondva!) keveset tett-fel a' Dámák felől; 's ugyan e' volt az oka, hogy magát mindekkoráig nem tökéllette-el a' házasodásra. Máriát szerette volna; de azt is csak úgy, mint szép Aszszonyságot, mert félt, kimondhatlanúl félt a' házasságtól.

Jó darab idő eltele már a' nélkűl, hogy Mária

az ő kedves férjéről csak legkevesebbet is hallhatott volna. Kezdének is ő benne a' bánat' eleven szikráji új mérges lángokra kilobogni; de Lóra mindcsak azzal vigasztalgatá barátnéját, hogy a' háborús környűlmények, és a' katonaság' tanyázásainak bizonytalan volta — gátolják Vinczét a' levélkűldésben. Azonban ez a' mentegetés is kevés volt Máriának, a' ki annyival inkáb is nyúgtalankodott, mivel elbúcsúzásakor azt mondotta jó férje, hogy nem sokára fog irni, 's ha mikor pénzt kérendene, azt néki édes Marija haladék nélkül küldjen. Erre viszont azt felelé a' széplelkű Lóra, hogy háború' idején a' katona nem könnyen lát pénzszükét, kiváltképen ellenség' földjén. 'S így csak kénytelen volt Mária a' kétes panaszokkal alábhagyni.

Ölbey is gyakorta bement Máriához, és vigasztaló beszélgetései után kikiereszkedett volna Aszszonyságával az enyelgő szóváltásokra és caresserozásokra is; mindazonáltal az okos Nádasdyné csak úgy mutatta eránta hajlandóságát, mint férjének tiszteletet érdemlő 's ügyes Secretáriusa eránt. Igy történt ez több izben is. De Ölbey csak homályos oldalokról akarván a' fejérszemélyeket ismerni, nem veszté-el egészen azt a' reményjét, hogy Aszszonysága' szerelmét idővel még is csak megnyeréndené, különösen, ha férjének vagy holt vagy semmi híre se jönne haza.

Lefolya egy ... szendő, a' mikor Nádasdynak levele Sárvárra, Ölbeynek kezeihez érkezett. A' külső couvertet ő néki adresserozta Nádasdy, azon okból, hogy kedves Máriáját holmi kis előjátékok után, Ölbey véletlen lepje-meg a' régóhajtott levéllel. A' Secretárius a' magának szólló levelet rendkivűlvaló kiváncsisággal áltolvasván, azt vevé belőle ki, hogy Uraságja már annakelőtte is küldött levelet; de a' melly nem jöve kézre. Tűnődött már most magában Ölbey, hogy odaadja-é Máriának férje' levelét, vagy ne? Végre, arra az embertelen fortélyra tökéllette magát el, hogy az Aszszonyságának szólló levelet előbb feltöri, elolvassa, azután elégeti, hogy a' búslakodó Máriának annyival kevesebb bizodalma legyen édes férjének életben létére nézve, és így annál vigasztalhatlanabb lévén, szerelembeli hajlandóságát megnyerni ezen úton próbálhassa. Elsikkasztá tehát Ölbey a' levelet, és irt Nádasdynak, de csak úgy, mintha tőle még nem is érkezett volna Sárvárra levél. Annakutánna felmenvén Máriához a' várba, épen midőn szobájához közelített volna, halotta azt gyönyörűen énekelni, valamelly szomorú nótára; az Ének pedig ez volt:

Boldog valék, mikor zsenge szerelmeim'
Szikráji kezdének szivemből kiszökni;

Érzém bájos tüzzel ereimet lon...
'S mint kivántam, úgy bételtek reményeim.
Mert, a' kiért lágy szívem sóhajott,
Az viszont csak csak engem óhajtott.

Édes sympathiánk' titkos lelke, végre,
A' midőn már öszvevezérle bennünket,
Egy szent lánczal egybecsatolá szivünket,
'S mi ezer hálákat repiténk az Égre.
Alig hiheténk, hogy valahára
Örömink nek lenne véghatára.

De, jaj! most megvallom, mivel szívem vérez:
Szóllni csak Szerető tud a' boldogságról,
'S csak ő tud beszélni olly szomorúságról,
Mellyet az, a' ki nem szeret — itt nem érez.
Félistennek nézém már magamat,
'S ma nem lelem sohol — nyúgalmamat!

Épen a' második verset éneklé Mária, a' mikor Ölbey kopogtatott. Belépett a' szobába, 's szokott complimentjei után ezt mondá: Megengedjen Nagyságod, hogy angyali zengedezéseiben zavarom; hálá pedig, hogy már egyszer hangoznak a' vár-szobák Nagyságod' ezüst-szavaival, csak ollyan szomorú ne volna melodiája! Egyébaránt, a' mint értettem valamit belőle, a' tárgya azon szomorú éneknek kellemes lehet. — Nem igen biz az másnak, mint nekem —

felele Mária hideg hangon; — épen az én mostani sorsomra alkalmaztatható Ária az. Itt van, — megolvashatja Secretárius Ur. — Ölbey menté magát, jelentvén, hogy nem olly kiváncsi az éneket látni, 's hogy Aszszonyságának úgy is elhinné azt ollyannak lenni, a' millyennek mondotta. De Mária a' Secretáriusnak ő felőle való gyanúját el akarván kerűlni, ismétlé mondását, hogy olvasná-el. Ekkor kezébe vevé Ölbey a' papirost, és olvasta; de vajmi nagyon meghökkent, a' midőn látta, hogy az nem valamelly új szerelmeskedésre czélzó dana, mint ő a' második vers' hallásából prognosticálta. Általolvasván letette azt a' pamlag előtt lévő kerekded asztalkára, igy szóllván: Gyönyörű ének; de kár, hogy vele magát emészti Nagyságod. — Már én csak így énekelgetek; az Ur trillerozhat vig dalokat is, mert semmi baja az Urnak, — felele Mária. Oh! melly igen szerette volna most Máriának kinyilatkoztatni szíve' titkos gondolatját Ölbey, ha bátorkodott volna; de látván férjéhez való hasonlíthatlan hűségét, tanácsosabbnak gondolta azt még most rejtekben tartani. Tapasztalta Máriának komolyságát, azért a' máskori enyelgéseket is elmellőzvén, hogy Aszszonyságától valamit hallhasson, így szóllott! A' Nagyságos csak nem küldött még levelet! — Úgy-é — monda Mária — még is azt mondá imént az Ur, hogy kár magamat ezzel a' szo-

morú énekkel emésztenem. Valjon nem itélne-é meg az Ur maga is, ha illy helyheztetésben vidám vonást látna orczámon? — Látta most Ölbey, hogy e' kérdésre bajos lenne felelni; tehát elhallgatott. Máriának könnyek gördűlének-le kellemes orczájin. A' Titoknok is egyet-egyet fohászkodott, mintha öt is Nádasdy miatt való fajdalma lepte volna meg; azután monda Máriának: Biz' az is meglehet, hogy a' Nagyságos Ur már eddig megholt; sok jó 's derék férjfiaknak omol-ki vérök a' csatában: de, szép halni a' Hazáért! — Ha ezt szivének öszinte érzéséből mondja Secretárius Ur, — felele Mária — tehát igen kár, hogy katonaságra nem szentelte az Ur életét. Szeretném mindazonáltal hallani, ha igy beszélne-é az Ur akkor is, mikor a' vérmezőn az ónmagok és az aczélszellők fütyörészének-el fülei mellett, és a' testén néhány szabás volna; mert itthon minden ember jó katona. — Nagyságod csak meg tudja az embert forgatni — szólla Ölbey; — 's ezzel Máriától kijött. De egy kis idő múlva Lóra méne-be hozzája sietséggel, 's illy ujságot kezde beszélni: Gondold-el, édes Marim! a' vár tele van azzal a' hirrel, hogy a' vár' padlásán lelkek járnak, a' kik ott éjjel apró harangokkal csengetnek; sőt némellyek már nappal is hallották néhanéha azoknak csengetésöket. — Én ugyan édes Lórám — úgymond Mária — a' lelkekről való meséléseken moso-

lyogni szoktam mindenkor; de tudja Isten! még is csak tesz az emberbe benyomást, midőn a' mái babonás nép azt olly erősen hiszi. Másként ugyan csupán a' lelkek' járásaitól félni soha nem tudnék; de tudod, hogy e' várszobákban idefen csak hatan vagyunk, és pedig mind fejérszemélyek. Én, mióta férjemhez ide Sárvárra kerültem, soha nem tettem semmit is a' várpadlásnak azon részére, hol a' torony van, azért még semmi cselédem se volt odafen. Várj csak Lóra! a' konyha-kocsis igen vakmerő bátor legény; majd jó borravalót adok neki, hogy menjen-fel egyszer nappal a' várpadlásra, 's hozzon hirt, hogy látott-é odafen valamit. — Elő is hivatá Mária másnap a' konyha-kocsist, mondván: Te Gyuri! sokszor hallottam, hogy bátor legény vagy; jó borravalót kapsz, ha felmégy a' várpadlásra, 's ottan visgálódol, azután pedig nekem a' hirt a' felől, a' mit ott látsz, meghozod; van é-courage? fel mernél-é menni? — Nagyságos Aszszonyom! — felele a' konyha-kocsis — igaz, hogy épen mostanában nagy hire van, hogy ott lelkek járnak, a' kiknek éjjeli neszöket már magam is hallottam; de hisz' én még sem ijedek ám meg a' magam árnyékától; én felmegyek. — Megkeményitvén tehát magát a' kocsis, öszveszedé minden bátorságát, 's egy jó kézbevalóval felfegyverkezve ment Gyuri a' folyosóról a' padlásra vivő grádicson fel. Felnyitván

az erős vas-ajtót, bepillantott a' padlásra; 's a' midőn ott több fegyveres férjfiakra vetette volna szemeit, nagy csörrenés történt a' padláson, melly több száz apró harangocskák' csengésének tetszett. Megijedett a' kocsis; magán kivűl szaladott-le a' magas grádicsról, azt mondván esküvéssel, hogy ha a' várat, sőt egész Sárvárt neki ajándékoznák, se menne-fel a' padlásra, mivel ott fegyveres lelkek vagynak. Ez a' történet most még inkáb nevelé a' várbelieknek félelmöket. A' várnak azon részén, melly most is széles torony formán csucsosodva látható a' Sárvári várban, folyvást hallatott a' csengés éjenként a' padláson. Nagy volt a' rémülés.

E' hireket Ölbey is meghallván, felment Máriához; 's ez ő neki azon történt dolgokra nézve való félelmét jelentette-ki. De Ölbey bátorítván Aszszonyságát, azt mondotta, hogy a' rosz lelkekről való históriáknak ő teljeséggel nem ád hitelt, lelkektől tehát nem is fél; ha pedig testi ember akarná öt éjjel nyúgtalanítani, szolgálatjára lennének szobájában függő erősen töltött puskáji. — Férjfi csak nem fél úgy; — monda Mária — de én bizony féltem a' múlt éjszakán is, félt Lóra és a' szobalyán is; és rövid ideig tartott alvásom után felserkenésem még annyival szomorúabb lett, mivel egyetlenegy jó férjem felől azt álmodtam, hogy a' harczban elesett; mindjárt el-

beszéltem ez álmomat Lórának is. — Azért volt az az álma Nagyságodnak, mivel untalan azon képzelődéssel vagyon elméje tele, hogy a' Nagyságos Ur soha se jön haza; — felele Ölbey — pedig ha odahalna is, meg kellene azon Nagyságodnak nyúgodni. Roszsz volna, ha senki se találna vigasztalást, a' ki férjét vagy kedvesei közül mást valakit elveszteni kénytelen volt. Ritkán van olly veszteség, mellyet a' sors viszont ki nem pótolhatna. — Pedig ha én a' férjemet elveszejteném, — felele Mária — akkor ezelőtti örömeimet sem idő, sem a' sors többé soha viszsza nem adhatná. Nincs az a' teremtés, a' kinek az én szivemben férjemen kivül csak egy parányi hely is volna. — Máriának e' beszédjei újra tönkrezúzák Ölbeynek egyébaránt is pislogó reményeit. Czéljában való minden jó kilátás nélkül ment-el Aszszonyságától most is, csudálva ennek erős talpkövön álló jeles characterét. De még is mind csak azzal bíztatá magát, hogy egy véletlen környülállás, p. o. ha Nádasdy a' csatapiaczon odamaradna, — talám tehetne valamit czéljának elérésére, feltévén azt, hogy lehetetlen volna Máriának őt mint igen szép és nagy palléro-zottságú férjfiat nem szeretni.

Máriának szomorú képzelődések között telt-el ez a' nap, 's Lórával egész napon töbnyire kedves férjét emlegette, nem tudván szomorú álmát elfelej-

teni. Beérkezett az est, 's vacsora után nem sok idő múlva lefeküdött Mária. Mivel pedig a' múlt csendetlen éjjel, és reá is egész napon nem lehete a' sok tünödések miatt nyúgalma, — most hamarább elszenderedvén, jóízűen aludt; valamint Lóra, a' szobalyán, a' dajka 's a' többiek is. Éjfél tájban kopogtatnak a' várkapu mellett lévő szoba-ablakon, hol a' Kapus lakott. A' Kapus kiált: Ki vagy? — Nádasdy' lovásza pedig felelt: A' Nagyságos Urunk jött-meg; nyissa-fel a' kaput! — A' Kapus az akkori sok zürzavaros hirek miatt nem nyitotta-ki, azért Nádasdy maga is szóllott; szavát a' Kapus azonnal megismervén, monda: Mindjárt kinyitom, Nagyságos Uram! csak előbb gyertyát gyújtok. — Ne gyújts! felele Nádasdy — legkevesebb lármát se tégy a' várban. — Erre a' Kapus az Uraságot lovászával együtt bebocsátotta. — Nyissad-ki csendesen a' vár-terem' ajtaját is; — szólla Nádasdy — hogy édes Marimat váratlan örömmel lephessem-meg. Ezt is megtevé a' Kapus. Azután fellépegetvén a' hös Magyar a' régóhajtott várba, odament lábhegyen Mária' szobája' ajtajához, kopogtatott 's ezt mondotta: Nyissátok-ki! Feleletet nem kapván se semmi mozdulást nem hallván, folyvást kopogtatott az ajtón, míg azonban a' setétben minden szorgalmatos vigyázás mellett is megcsörrent a' kardja. Mária 's Lóra, kik egy szobában háltak, meghallot-

ták ugyan Nádasdy' szavát, de csak álmos füllel; hanem a' kopogtatást mindegyre hallották. Susogtak egymásközött odaben, hogy mit csináljanak; szóllani mindazonáltal nem bátorkodtak. Lóra csak hamar azt tanácsolta, hogy jó lenne kilőni azt ajtón, a' falon függő egy pár pisztollyal. Ezalatt Nádasdy ismét kopogtatván, hallgatódzott. Lóra ekkor az ajtóra lőtt egy pisztollyal; Mária is fogja kétségbeesés között a' másikat, 's ő is hirtelen az ajtóra lőtt. Nádasdy nem gondolhata hevenyében egyebet, mint azt, hogy Marija mellé az ő távolléte alatt bizonyosan egy helytartó találkozott, és annak kell odaben lenni; fogta tehát ő is a' pisztolyát, lelőtte az ajtó-pléhet, 's kardot rántva rohant-bé a' szobába, mondván: Hol vanaz a' teremtés, a' ki miatt tulajdon váramban is majdnem elvesztém életemet? Hívtelen Aszszony! hol vagy? 's hol az az ember, a' ki neked kedvesebb mint én? Hol van? Le van már törölve kardomról az ellenség' vére; de megmártom azt e' pillantatban újra. Becstelen Aszszony! Gyalázatos férjfiú! hol vagytok? — Míg Nádasdy e' szavakat menydörögné, megismervén Mária kedves Vinczéje' szavát, félájúltan a' földre rogyott. Lóra is szótlanúl húzá-meg magát a' szoba' egyik szegeletében, 's végre fohászkodva rebegé: Boldog Egek! mi dolog ez? Mari! édes Marim! hol vagy? élsz-é? Vinczéd jöve-meg — — —

Szobalyán! gyertyát hamar! — Ekkor Nádasdy kijózanodva dühéből, szívszorongatás köztt mondá: Az Istenért! Marim! Angyalom! mi történet vala ez? álom-é, vagy valóság? Felelj! ne hagyd soká kínozva szivemet! hol vagy? — Beérkezvén erre a' szobalyán a' gyertyával, megpillantá Nádasdy egyetlenegy Mariját, a' ki leterűlve érzék nélkül látszatott lenni. Odament, csókokkal költögette, 's végre egy keserves Jaj repűle-ki bádjadt ajkain. — Nádasdy azonban igen nyúgtalankodván, Lórától kérdezé, mi bajok volt? miért lőttek? A' mellyre aztán, Lóra röviden elbeszélte, hogy őket a' borzasztó hírek, mellyekkel a' vár tele van, — vitték a' pisztoly-fogásra. — Azalatt feleszmélt Mária, a' kivel férje forrón öszveölelkezvén, egymásra mind a' ketten bocsánatért esdeklő pillantással néztek. Már most a' kis Lajos is, — a' ki a' lövések után keservesen siránkozott — megcsendesede. Ölébe vette édes atyja, 's midőn azt kérdezte volna: Kedves fijam! Lajos! ismersz-é engem? — Lajos csak azt felelte: édes Mama meghal. — Nem hal-meg — ugymond az atyja — édes fijam!

Könnyű elgondolni, hogyan ment-el Máriának és Vinczéjének az éjnek még e' hátralévő része. Könnyű elgondolni azt is, minő réműlésben levének a' várbeliek a' lövés lármájára. Másnap első gondja

vala Nádasdynak a' várpadlásra felmenni, hogy a' lelkekről való históriának véget vethessen. Azon férjfiak felől, a' kiket a' konyha-kocsis ott látott, már eleve megtudta mondani Nádasdy, hogy ott némelly régi magyar Hősöknek képeik vagynak természeti nagyságban, fegyveresen, 's azokról néki az ő édes atyja az előtt sokat beszélt. De az éji csengést nem tudván Marijának megmagyarázni, felméne lovászával együtt a' vár-padlásra, 's mindenik egy buzogányt vitt kezében. A' mint felértek, hallják a' nagy csörrenést; vizsgálódnak, 's észreveszik, hogy két nagy fülesbagoly röppent-el egy olly rudról, a' melly köteleken állott, 's reá fársángi szánkázásra való csergők voltak akasztva. Ezt a' rudat a' baglyok, odaszállásokkal és elröppenésökkel megmeglódították, 's úgy támadott a' csengés, ennélfogva pedig a' lelkek' históriája.

Már most Nádasdy, mint azelőtt, boldog órákat töltött Máriával. Gyakran előhozták azt a' szomorú jelenést, a' melly a' jó férj' hazaérkezésekor magát előadá. Ezerszer áldák pedig a' sorsnak abbeli kedvezését, hogy a' pisztoly-golyó se nem ölt, se nem sértett-meg senkit is. Mária néhanéha szelíd szemrehányásokkal illeté kedves Vinczéjét, ennek ő felőle való gyanúságáért; de szives megbocsátását megpecsétlék csókzáporai. Szomorúan zengének Mária'

füleiben néha azon szavaknak utóhangjai is, mellyeket az ő kedves férje akkor mondott, midőn a' szobába olly dühösen berohant; de ezt is elengedé, tudván, hogy botlásból történt az egész dolog. — Öt jeles magzatokat szűlt még Mária, mellyek közül négyet emberkorra felnevelhettek, 's Vinczéjével szép öregkort érvén, földi boldogságjoknak tisztán csergedező vizét soha semmi meg nem zavarta.

Ölbeynek Máriával volt gyakori együttléte is nagyon hasznos leve; mert megtanúlta Aszszonyságának jeles characteréből Ölbey azt, hogy vagynak nemesen érző fejérszemélyek is, a' mellyről pedig őt azelőtt senki se tudta volna meggyőzni. Eltökéllé már most magában a' megházasodást; 's a' mi több: igen szerencsésen ütvén-ki részéről a' választás, boldog házas-életet élt, úgy, hogy a' minő balitélettel volt azelőtt a' szép Nem felől, olly tisztelője lett annak utóbb egész életében.

N. A. Kiss Sámuel.

KÁLMÁN ÉS EMELKA.

Balláda.

Látjátok ott, hol a' füstös
Várak egymásra néznek,
'S alattok a' vén Balaton'
Habjai kevergőznek
A' viz dagály' mormolásit,
A' hullámok' csapdosásit,
Haljátok e, — 's a' vihart.

Egy regét mondok-el rólok,
Minapában hallottam
Egy öregtől, — 's beszédére
Sűrű könnyet hulattam.
Ez a' sátán fonta eset,
Á' magyar tengernél esett
'S két Atyát gyászba takart.

Kálmán' 's Emelka' szíveket
Az érzés öszvehozá.
Emelkára' a' természet
Szebb kincseit halmozá:
Áldott lélek, kegyes, jó, hív,
Hüséget mélyen érző szív
Jó, - 's szépre gerjedelme,

Liliom test, rózsa arcza
Ne-felejts kék szemei
Voltak körös körűl mindent
Megbájló kellemei.
Élte bimbója' feslése
Olta, Kálmánhoz érzése
Vonta 's angyal szerelme.

Kálmán czedrus alkotású,
Erő buzgott testében
Nagy gőg nélkűl, magas lelke,
Magyart képze mentében;
Nyájas képe kökény szeme
Hejj! a' Lyánka' veszedelme
E' volt, — 's kedves tűköre.

Mohácsnál hogy árva hadunk
Fejét, diszét vesztette,
'S a' dölfös Solimann népét
Hazánknak eresztette;
Róna honnyunk' zöld mezeje
Vér ferdő lett, — halál' helye, —
Nyomorúság' tengere.

A' Magyarnak már akkor is
A' volt a' veszedelme,
Hogy köztök soha sem volt, egy
Szív, egy lélek, egy elme.
Mindég volt olly eszevesztett
Magyar, — a' ki mást terjesztett
Mint honnya' haszna kívánt.

Ferdinándnak Kálmán' atyját
Nyeré-meg reménsége,
Zápolyához Emelkáét
Köté magyar hűsége. —
A' menyegző lehet'lenség,
Barát 's Atya most ellenség
Lett, — 's egy másnak halált szórt.

*

Ekkor el volt tiltva Kálmán! —
Reménye elhervadott,
Szerencséje, boldogsága,
Nyilt korában fonnyadott:
Csak szerelme lángola még, —
'S mejjében annál inkább ég
A' hüség' szent szikrája.

Sírt a' Lyánka — 's Kálmán' nevét
A' szirt már megtanúlta,
'S a' szép kesergőnek gyakran
Megszánva visszaszólta.
Lelke, szeme Emelkának
A' partokon túl valának, —
Mert ott szíve' hazája.

Felköltében, — lenyugtában,
Ébrenlétében, 's álmán,
Előtte lebegett mindég,
A' tőle tiltott Kálmán.
Mennél erősbb a' tilalom,
Annál nagyobb a' fájdalom,
Éget, ront, a' szerelem.

Mint forróságban a' rózsa
Ugy hervada a' hév lyány;
Piros színe, rózsa arcza
Sáppadt lett és halovány.
A' part felöl reménylt szegény.
Hejj! de nem jött a' hű legény.
'S nőttön nőtt a' gyötrelem.

A' szerencsétlen Lyányt senki,
Csak Annya vígasztalta,
Jobb időkkel, örömökkel,
Jövendőkkel bíztatta.
Vele szenvedett, vele sírt.
Kálmánhoz illy levelet írt,
S' küldött Sziklavárába:

»Fijam! Lyányom' egyetlene
»Szenvedése' felesse,
»Kívánom hogy a' szent végzés
»Sorstok jobbra vezesse;
»Boldogítson benneteket
»Hozza-öszve szíveteket
»Éltetek' virágjában.

»De hejj! tudod Atyáitok
»Haragja gátot vetett,
»Hogy baj nélkűl boldogítson
»A' kölcsönös szeretet.
»Kedves Emelkám érted sír
»Valamig nem fedi a' sír
»Hű tetemit szegénynek.

»Jer tehát én kedves fijam,
»Jer Emelkád' karjába,
»Mert máskép tán nem sokára
»Meg hal szegény bújába'.
»Csendes a' tó, holdvilágnál
»Kopogj Lyányom' ablakánál.
»'S hidj az ott égő fénynek.«

Egy öreg, az Asszonyságnak
Meghitt, kedves szolgája
Lett Kálmánhoz Sziklavárba
A' szerelem' postája.
Kálmán hogy jön megigéri
Addig is a' Lyánkát kéri,
Ne búsuljon, — 's könnyet ejt.

Így mind ketten szívszakadva
A' boldog órát várják,
A' mellyben majd hű tetemek
Egymás karjába zárják.
A' Lyány még is nyughatatlan,
A' tóra néz mind untalan.
A' váró szív rosszat sejt! —

Már a' tiszta nap' ragyogó
Arany arcza elmerűlt,
A' Balaton' sík vizében,
'S a' földre homály terűlt;
Elnyugvék az egész világ
Tisztán süte a' holdvilág
Nem mozga a' Balaton.

Ekkor Kálmán' a' hű kedves
A' tó' partjára indúl.
Látja hogy mécs fénylik a' vár'
Egyik ablakába' túl.
Tiszta az éjj köröskörűl.
Egy lélekvesztöbe beűl,
'S repűl a' ravasz habon!

Repűl, repűl, — 's majd már felét
Éri bájos utjának,
Midőn eltűn az ablakból
Mécse váró Lyányának.
A' hold is tűn, — és az égnek
Lampási fent már nem égnek,
A' ború eloltotta.

Süvőlt a' szél 's mély álmokból
Felkölti a' habokat,
Ront a' vihar 's hullámokra
Tornyoz más hullámokat,
Sírt a' Lyánka, örűl Atyja,
Ki a' lámpást eloltatja,
Mert Kálmán jön, megtudta.

Sóhajt Kálmán: »oh! — már szemem
Nem vezethet, — mágnesem,
Vagy hű szívem, oda viszel
Hol lakik szerelmesem.
Hüségem erős vasmacskám,
És a' vad hab 's dühös hullám
Ellen az ég paizsom.«

Magán kivűl szalad-le a'
Partra a' rettegő Lyány. —
Nincs a' Kedves, — 's a' Balaton
Még nagyobb hullámot hány:
»Kálmán! Kálmán hű Kedvesem
Hol vagy? hijjába keresem! —
Hol vagy földi angyalom?«

»Mennyei Te! oh hálgasd-meg
Szent fohászkodásomat;
Tartsd-meg e' veszélyben, kérlek
Földi boldogságomat.
Parancsolj a' hullámoknak,
'S vesztő ereji azoknak
Azonnal lelohadnak.«

»Tudom, Atyám, a' ki benned
Bízik, meg nem csalatik,
Ki a' Jézus' nevével kér
Tőled meghalgattatik.
Kérlek Jézusom' nevével
Tarts-meg Kálmán' életével
Engem' — 's ketten áldanak.«

Így könyorgött, 's a' hold fényt vet
A' csendesülő tóra,
'S haj! ráösmér megrémülve
Az üres his hajóra!
'S megbódulva, megreszketve,
Magára keresztet vetve
Bérohan a' mély vízbe.

Kálmán, a' ki sok baj után
A' kedves partra kiért,
Hogy meg ne tudják itt létét
A' kurtább útból kitért,
'S úgy kerűlt az ablak felé,
De itt Kedvesét nem lelé,
Csak Annyát könny özönbe'.

„Hol Emelkám?" kérdezte a'
Megdöbbent 's réműlt legény
A' jó anyát — „a' tó partra
Ment téged várni szegény"
Kálmán a' tó felé szalad;
Még elöre alig halad, —
Meglátja Emelkáját.

A' ki éppen akkor ugrék
A' partról a' vízbe le;
Fut elszánva, hogy vagy éljen
Vagy együtt haljon vele.
Erős karral a' habokon
Úszik, — végre győz azokon
'S kihozza szép alakját.

Hajj! de forró ajkat, csókot,
Csak hideg szájra nyomhat,
Lángoló 's dobogó mejjet,
Csak megszünthez szorthat,
Emelkát bár mint hangozza,
Nyelve azt nem viszonozza,
'S fájdalmi halmosodnak.

»Menjünk hű test — menjünk kedves
Keressük-fel lelkedet,
A' habok közt« mondá, 's vele
Közéjek ereszkedett.
Mejj-kendő ölelt kalpagot
Leltek, mellyt rá a' szél csapott
Szánva, mikor ugrottak. —

Ifjú Gróf RÁDAY GEDEON.

HUSZÁR-DAL.

Mihelyest megcsattan
A' harsogó réz,
Lovára felpattan
A' bátor Vitéz.
Rajta völgyön hegyen
Bátran elömegyen
'S iget a' világon keresztül.

Pajkos jó kedvében
Sürgeti léptét,
De viszi szívében
Kedvese' képét.
'S gondolkodván rólla,
Szélben lebeg tolla,
'S iget tűzzel Vezérje utan.

Bár mily veszedelem
Elejébe jő,
Hogy mi a' félelem
Nem ismeri ő.
Hazájáé szíve,
'S mint Királya' híve
Iget bátran csatapiaczra.

Békés ember-társát
Soha sem bántja;
Ha ellenséget lát,
Kardját kirántja.
'S azt is ha meggyőzi,
Sebjét békötözi,
'S iget tovább új vitéz tettre.

Midőn utoljára
A' véres halál,
Mint élte' határa
Véle szembe száll!
Mint egy igaz Vitéz
Bátran szemébe néz,
'S iget vigan a' más világra.

Gróf Teleki Ferencz.
Erdélyben. Paszmoson.

EREDETI MESÉK.

A' SZERENCSE.

Egykor Minerva az Istenek' gyülekezetében szemére veté a' Szerencse' Istenasszonyának, talán mivel kedveltjei közűl valamellyiknek hátat fordíta, hogy olly változékony kényű, 's állhatatlan. Azomban Mómusz, a' Gúnyisten, védelmére kelt: Sőt soha sem változik, monda ő, 's állandó mindég, de csak az állhatatlanságban.

A RÓZSA.

A' virágok eleinte békételenkedni kezdének Flóra előtt, hogy a' Rózsát nekiek királynéúl adá. — Miért akarsz ennyire megalázni bennünket? így panaszkodának, lám, a' vadak' fejedelme, az oroszlán, felemelt fővel jár, 's a' sas, a' madarak' királynéja, szinte felemelt fővel repül a' nap felé, mintegy jeléül az erőnek, hatalomnak, 's bátorságnak. 'S csak a' mi uralkodónénk legyen e mindenkori csüggeteg földrehajlásra kárhoztatva, nem külömben mintha gyengeségünk-, 's tehetetlenségünknek örök árulója lenne. — Nyugtassátok-meg magatokat kedves gyermekeim, monda az Istenasszony, a' ti osztályrészetök a' szépség, 's ez annál hódítóbb bájjal igéz, mennél szelidebb követeletlen szerénységgel vagyon egyesülve. 'S ezen felséges tulajdonok nem a' legnagyobb mértékben tündöklenek e a' Rózsában? 's van e e' szerint közöttetek, ki a' koronát inkább érdemlené mint ő? — A' Virágok megvígasztaltatának a' kegyes Istenné' ezen bölcs előadása által, 's nem zúgolódtak többé igazságos választása ellen.

A' PÁVA, 'S A' GALAMB.

Melly gyönyörü teremtés! monda a' Galamb, legelőször pillantván-meg távolról egy ülő Pávát, 's egészen elvesztvén magát annak nézésébe. Mennyi szépséget tékozlott a' természet reá. Hát ha még felkél 's teljes méltósággal lép, akkor lehet még csak szép, akkor lehet igazán felséges!

'S ímhol felemelkedik Júno' madara, 's új csodálkozás szállja-meg a' megtévedt magasztalót. Ah, olly ékes állatnak hogy lehetnek illy rút lábai? szóll szánakodólag magában: csakugyan igaz, hogy nincs senki hiba 's fogyatkozás nélkül.

SCIPIÓ, 'S MÁRIUSZ.

Túl a' Styxen az ifjabbik Afrikai Scipióval találkozván Máriusz, így szóllt hozzá: Mindég óhajtottam tudni, mit érze szíved akkor, midőn a' feldult Karthágo' omladékin diadalmi zászlódat felütéd? — A' Római elölte bennem az embert, adá feleletűl a' hős. — Velem pedig a' Rómait feledteté- el az ember, midőn számkivetve hazámból ugyanazon düledékek' mohain hevertem, monda Máriusz.

A' Nagyok többnyire csak a' szerencsétlenségben szoktak úgy érzeni mint emberek.

A' PÁSZTOR.

Egy Pásztor hallá azon regét, hogy Amphion' lantjának varázsló zengzetére a' megindult kövek önként egybeállván, egy nevezetes város' falai magoktól épűlének-fel. — Ah, úgymond sohajtva, miért nem tudok én sípommal csak egy kunyhót is felállitani? azért e, mivel nem olly édesek hangjai, vagy talán azért, mivel ott a' kövek is érzékenyebbek lehettek, mint itt az emberek?

A' CSALÁN.

Egy virágot szedő leánykának igen élesen megcsípte kezét a' Csalán. — Hah gyűlöletes! így kiálta-fel a' leányka, mi gerjeszthete illy bosszús méregre ellenem? Hiszen nekem ingyen sem vala gondolatomban téged leszakasztanom, 's egészen akaratom ellen történt, hogy csak nyúltam is hozzád. — Éppen ez gyujta bosszúállásra, felelé a' megvettetett.

Inkább tűrjük ha bántanak, mintha megvetnek.

AZ ÚJ APOLLÓ.

Egy Satyr lelánczolva viteték a' Helikoni Istenség' elébe, mivel magát egy új Apollónak kiadni merészlette. Kiki azt hivé, hogy Marsyas' esete megújul, de Phoebusz víg kedvében lévén, elmosolygá magát. Eresszétek szabadon, ugymond, nem lehet tagadni hogy az, a' minek magát kiadá, de a' bolondok' Parnasszán.

A' FÜLMILE, 'S A' HOLLÓ.

Egy bús Fülmile a' legepedőbb hangzatokban csattogta-el bánatos érzelmeit az estveli homályban. — Melly édes zengzet! csevegék a' figyelemre ébredt madarkák. — Bohók, miként nevezhetitek édeseknek a' keserűség' hangjait? monda egy Holló. — Ah, a' Fülmile' torkában még a' keserűség is mézzé válik! nyeré feleletűl az irígy.

CAESAR ÉS AUGUSTUS.

Mint gondolsz, ki vívta-ki a' legnagyobb diadalmat a' felvilágon? kérdé egykor az árnyak' országában Oktaviantól Caesar. — Ha a' diadalom' nagyságát a' legyőzött ellen' nagyvoltától kell mérsékelni, felele Augustus, úgy e' részről engemet illet a' pálma, mert én azon leghatalmasabb, 's legveszedelmesebb ellenséget győzém-meg, ki tégedet is, a' különben győzhetetlent porba sujta. — Ki lehetne az? — Az időkor' szelleme. —

A' HATTYU.

A' tollaskar gyönyörrel olvadozva hallá Apolló' ékes madarának végső báj zengzetét, 's midön édes varázslatu kéjhangzati ártatlan éltével együtt szelíden oda haltanak, egy fülmile így sohajta-fel mély illetődéssel: Ah talán csak azért énekelt olly édesen, hogy kimúltát annál keservesebben sirassuk.

A' mennyei öszhang' baráti így fognak sohajtozni feletted Kedveltje a' Múzáknak, ha majd a' világosság' Istene, ki koszorús lantodat megilleté, végképen magához emel.

A' PÓK, 'S A' LÉGY.

Egy Pók büszkélkedve dicsekvék egykor fínom tapintásával, hogy egész hálóján él, 's annak minden fonalain érez. — 'S mi dücs háromlik abból reád, felele egy Légy, midőn a' természettől nyert ebbeli szép tulajdonodat egyedűl undok ragadományokra használod.

Primóczi Szent-Mirlóssy Aloyz.

TENGERI ÚTAZÁS' KIS TÖREDÉKE

(Kéz-íratban lévő Olasz Országi Útazásból.)

Elvégeződvén végre az ágyúknak a' hajó' fenekére való béeresztgetése, nyolcz órakor estve hátat fordítánk Gaetának 's kisuhanánk az eddig mindég óhajtva várt jó szél' szárnyain a' tág tengerbe. Fekete volt az éj. A' böfögő Vezúv' ki-kilobbant lángja meszszire úgy látszott, mint a' posványosban meg-meggyúló 's el-elalvó bolygó tüzek. Én ebben, Barátom, megint gyönyörködtem: mert arra emlékeztem, hogy szájába néztem 's Pompejiban voltam. Végre az emberiség, mint mindenre, úgy erre is, ráunatván velem, zörgős ágyam felé lépdelék, a' mikor hirtelen egy tenger-vízi tünemény juta eszembe. Mint reszketö holdfény, úgy tündöklik setétben meszsze nyúlva a' haladó hajónak hátrahagyott útja; söt, ha tengervizet tölt is ki az ember, mintha fejéres lángot öntene-ki, úgy látszik. Soká lestem vártam én ezen tüneményt: de azért e talán, hogy a' jó szél, alig húzhatta-ki lábát a' hajó valamelly helyről, azt tüsténT becsapta hullámmal, vagy, hogy a' köd már ekkor szemezni kezdett, vagy végre, hogy engem' embert, kinek szemtelen vakmerő kevélysége a' te-

mérdek és pompás csillagokat éjtszakai lámpásaiul, sőt az egész mindenséget jobbágyául, teremtetettnek meri tartani, a' határtalan Természet sokkal kissebb porszemnek nézett, mint hogy magát előttem fitogatni kívánta volna, nem sokat láttam, 's talán az a' kevés is csak tüzelő képzelésemben fénylett. Ejj! megboszonkodám végre, mintha biz' én értem a' föld-közi tengernek azt kellene cselekedni, a' mit az Atlánticum tenger csinál magáért, ott hagyám a' lest, 's lefekvém ez egyért a' mai nappal meg nem elégedve. A' hajó' szemén, a' kormányoson kívül, az egész hajó csendesen pihegett, és csak néha-néha hallatszott egy-egy hanyat fekvő horty. Rám is csak hamar álmot ringata a' vén Neptún. A' köd a' levegőt, a' szél pedig a' pőre köpönyeget hovatovább hívessé tévén, mintegy négy óra mulva az öreg álom elrepűlt tőlem, repűlni nem tudó apró fiacskáit, a' szenderedéseket hagyván nálam, kik szemeim' üregében szüntelen zsibongtak 's fészkelődtek. Csendesen gyerekek, hatszor is mondám, ne alkalmatlankodjatok: de nem használt. Kiütöm 'hát egyszerre a' köpönyeg alól fejemet, 's bezzeg futottak a' katonákhoz dideregve a' lyukba. *) Nem volt többé benne mód, hogy el-

*) Lyuknak nevezik a' Hajósok, a' hajó' belsejét, vagy az egész fedél' alját.

alhassam. Laptahajónknak a' morgó hullamoktól oldalba való csapkodtatása, a' kötelek-'s árboczfáktól meghasgattatott szeleknek sikoltási, a' felfujt vitorláknak pufogó lobogási, a' küzködő árboczoknak csikorgó nyögési, és a' mellettem, a' kormányon ülő vén öregnek, mintha hasadt fazekat reszeltek volna, olly döczögős szünet nélkül tartó dudolása semmi álmot még csak közel sem eresztének hozzám. Kérdem azért ez öreg rezgő Vezérhangot: tengeri háborunk van? »Nem Uram, így döczczenté félbe danáját, hanem igen jó szelünk, és már Gaetától hatvan tengeri mértföldnél többet jöttünk.« Erre felpattanok, és sarkam körül húzomosan fordúlván-meg álló helyemben, széllyel nézek, a' menyire csak átlövelhették szemeim a' reggeli szürkületet, és ímé nem találom a' földet. Felbuzzan vérem 's kiáltok Tassóval:

Fuggite son le terre e i lidi tutti,
Dell' onda il ciel, del ciel l'onda é confine *).

Mély bámúlásban állék soká, a' mikor ímé a' nyargaló nap a' tengerből kibukkan, és a' futó habokra fényt és aranyt szór vala. Távolról, majd csaknem a' Világ' négy része felé, meszsze-meszsze, mint valamelly apró fejér tornyodzók' csucscsai, úgy látszá-

*) A' földek 's a' partok egyig elfutának,
Víznek ég, égnek víz terjed határának.

nak négy hajó' vitorlái. Feljül mérhetetlen, alattam tán feneketlen az üreg; feljülről csak hamar a' nap' tüze pirít, süt, éget, alól a' hab hintáz, süllyeszt, emel, döntöget 's hány-vet. Megtelik lelkem csordúltig örömmel, — tán másoké félelmes tünödéssel, — 's kibugygyan belőle a' legtisztább hála, ílly szókban válván csergedező patakká: „Hála az Egeknek, ímé azt is meghagyák velem érni, hogy Dáczia' parlagán óhajtani csak alig-alig sem mert édes kívánságom, hogy egyszer életemben csak eget és tengert látnék, illy bő mértékben betelék.“ 'S e' vala tengeri rövid, de szívemnek felzúdult hullámiból származván, attól, a' kinek Lelke a' teremtés előtt 's most is táplálja vala a' vizeket, hiszem, meghallgattatott fohászkodásom. — Vizhegyről vizhegyre pattongva neki eresztett fékkel nyargalt a' bőszült tengeren éjszak felé a' déli szél. Hasította, zuzta tengeri kocsink' repültében kéméletlenül a' mérges habokat; pedig a' kárán okos kocsis csak négy szürkét foga-be, ne hogy, ha több lenne, elkapnának 's felforgatnának. *) Ezek is eléggé, az az, szinte suhogott bele a' levegő, úgy repítének. Semmi sem volt, mellyhez menésünk' gyorsaságát mérhettük-volna: még is szemlátomást ha-

*) A' hajósok vitorláikat, minthogy azok fejérek, szép hasonlatossággal nevezik ottanottan szürkéknek.

ladtunk, holott, mondhatom, kétszer tevők a' különben egyenes útat, melly most hegyre völgyre vive, 's hol olly mélységbe hajita, hogy a' tengervíz nyakunkba szakadni látszék, hol ismét a' duzzadt hullámokon az el-elszédűlhetésig tornyoza-fel. Így hányattatánk 's így futánk mi, és, a' mikor azt véljükvala, hogy a' sólymot is elhagynók, ímé utól, sőt éppen azért hamarább utól, ére bennünket az a' tengeri útasoknak elkerűlhetetlen kedvetlen vendége, az úgy nevezett tengeri betegség. Szédelgett 's tántorgott az elhalaványodott legénység. Itt a' hajó' oldalába kapaszkodva öt-hat ökröndözi baját a' tenger' néma lakosainak; amott más több, Neptúnnak áldozatul, nem egy-két cseppet cseppentve, vagy csordítva, mint régi pogány tisztelői cselekedtek, hanem, — bár Keresztyén, — locsogva tálalja a' Gaetai eszemiszom vásártól fogva mind ez ideig benne Contumácziát tartott lapos czipókat. Itt egyet folyton folyva az émelygés erőltet; amott a' másik tengervízbe mártott kezkenővel kötözi kerengős fejét. Itt ez, mintha valamelly veszedelmes mélységen keresztül nyujtott keskeny szálfán kellene általfutnia, nagy hozzá készüléssel igazgatja magát 's lábait, hogy négy-öt lépésnyire lévő terített köpönyegére mehessen a' nélkül, hogy a' jobbra 's balra fekvőkre tántorodjék, avagy essék, 's még is rájok esik. Amott az ülve kornya-

dozik, térdeire könyököl, erősen fogja mind kétfelől a' fejét 's még is arról panaszolkodik, hogy az az egész hajóban körül jár. Ezek fogadják menyre földre, hogy többé, ha csúszva kellene is nekik masérozni, semmiféle teremtés őket hajóra nem veszi, ezerszer boldogoknak tartván azon bajtársaikat, kik borjús háttal, puskás vállal, hólyagos lábbal alig tericzélhetve tértek viszsza a' szárazon Hazájokba: amazok ellenben, kik ez előtt szüntelen tereferéltek, egészen elszótalanodtak, megnémúltak, elgyaláztatván még a' nyelvek is, melly az egész testekben a' legegészségesebb tag volt. Egy szóval a' hajó nem egyéb volt katona-kórháznál. Mindenfelé csak sáppadt lézengőket, tántorgó erőtleneket, kapaszkodó állókat, émelygő gyomrú űlőket, egészen sem egészséges sem beteg fekvőket, és halál színével 's árnyékával, de megnyugtató, jóltévő 's fájdalmat nem tudó csendességével is bíró alvókat látott az ember. Én még bírtam a' fejemet 's lábaimat: de a' lélek még is kezde már bennem kornyadozni, és meg-megborzadva így-így szóllni: „Uram Istenem! a' szomszédok mindenfelől égnek, és nincs se víz se fecskendőm.“ Hogy ez az aggódás nem ok nélkül való volt, csak hamar meg is tanított a' kedvetlen tapasztalás. Tíz óra felé kezdék bádjadni, a' fekvést kívánni, ha felemelém fejemet, el-elszédűlni, és ha menék, meg-megtántorodni.

Elő-veve ottan-ottan az émelygés; de következése nem lett, mellyet szüntelen való fekvésemnek köszönheték. Legroszszabbul érzém ugyan is magamat akkor, a' mikor néha-néha fel akarék kelni, jobban voltam, ha feküdtem; még jobban, ha a' szemeim' behunytam, és ha más dolgokra, nem a' hajó' hányattatására gondolkoztam; de legjobban, ha aludtam. És nagy örömmel tapasztaltam, hogy a' Természet nem mostoha, hanem valóságos édes anya. Az álom lévén legnagyobb jóltévőm, engem' csaknem mindég altatott. Azon 120 személy közül, kik még tengeren nem jártunk, alig voltunk öten, kiknek illy kevés bajunk volt, és ezek is mindnyájan ollyanok, a' kik a' hajófedélen háltunk, 's nappal is mindég ott voltunk. Ezt cselekedje más is, valahányszor a' nagy hideg, vagy az eső onnan be nem kergeti, és bizonyos vagyok benne, hogy ezen tanácsomnak éppen annyi hasznát fogja venni, mint én vettem a' Nápolyi barátoménak, a' kinek utólsó viszsza kiáltása hozzám e' volt: »ne háljon a' Kapitány' szobájában.« Csupán csak a' főben lévén ugyan-is a' betegség, és a' többi tagoknak bádjadsága is onnan származván, maga az okosság tanítja, hogy annak enyhítésére a' fris levegő sokat tehet.

A' nap' feljötte után hova-tovább csillapodó szelek a' forró hévségtől ellomhíttatván, végre három

óra felé dél után egészen elhaltak. A' hullámdagályok lassanként lesimúlának a' völgyekbe, melly által a' vízhegyek fogytak, a' völgyek pedig teltek, és a' tenger' színe csak hamar egyenes, fénylő tűkörré válék. A' hajó kevéssel mozgott jobban, mint a' Noé' bárkája akkor, mikor már az az Araráton megállott. Ez hihetetlen unalmunkra volt, mellyet még a' disznóhalaknak fegyvertelen vadászatjok' látásából származott gyönyörködésünk sem űzhetett-el. Csudálkoztatott engem' továbbá a' lemenéshez közelgetett napnak olly nagy tányérja, a' millyet még soha sem láttam: de a' melly nyárban a' gőzölgő tengeren talán mindég így van. Nem láttam azt soha hirtelenebben is lemenni, mint itt. Csaknem egyszerre bukott a' vizbe. Ebből megfogám 's megengedém azért a' nem észnek, hanem csak testnek szemeivel látott Régieknek azon gondolatra jöttöket, hogy az a' tengerbe merül-'s abból kel-fel.

Más nap, éppen a' napnak hasadtával, a' katonáknak egy sok és sokszoros ni-ni-jek fellármázván jó ízű álmomból, felugrám ollyan hiszemmel, hogy Isten tudja, micsoda tengeri csudát fogok látni, 's befúrám magamat a' rakáson állt mutogatók közzé. Hát mit láték? Azt, a' mit már több ízben, — disznó és repülő halakat, — csakhogy talán a' legszebb tekintetben, a' millyen csak lehetséges ebben. A' ten-

ger, mintha a' Móses' babonázó botja ijesztett volna a' habokra, minden moczczanás nélkül állott, 's hasonlított a' legtisztább tűkörhöz, de a' melly nem a' déli napnak ezüst, hanem a' kelönek arany fényjével ragyog. Ezen aranyos mezőben, Barátom, e' disznóhal-czímer látszott: jobb és bal felől tőlünk két hoszszú sorban, a' mennyire csak képesek valánk látni, hajhászá a' sok disznóhal a' számtalan repűlő halakat. Százanként reppentek-fel, ugyan annyin csobbantak-le, és ezerenként repdestek két-három száz lépésnyire 's csillogtak ezek egyszerre a' levegőben. Így lebeg, így peseg, így repes a' szőlőkből szüretkor a' rétekre ijesztett seregély-sereg. Középen, tőlünk nem meszsze, játszott, czikázott, sürgött, forgott, szökdösött két pár fijatal disznóhal. Napestig bele nem untam volna én ezeknek szemlélésébe, ha, nem mi mászók őket, hanem ők repölők minket el nem hagytak volna.

Kilencz óra tájban a' hajó' orrát formáló vastag gerendán, kivűl egészen a' hajón, ülvén 's jegyzéseimet czombomon irogatván, a' Strázsa-mester figyelmetessé tett két kis, az az, minden részben csak egy jó nagy újnyi vastagságú 's fél arasznyi hoszszúságú, czebraformán csíkos, sebes, de többnyire rezgő, úszású halacskára, állitván, hogy öt órától fogva mindég velünk jönek, és néha a' hajó alatt, de többnyire előtte

vagynak. Ennek és annak igazságáról, hogy a' hajóknak, a' mint a' tengeri útazásokban olvassuk, gyakran vagynak efféle néma késéröi, egészen meggyőze engem' e' két kis fáradhatatlan virgoncz kopotyúska az által, hogy egész estig se el nem hagyának, se el nem maradának tőlünk. — Hogy mennek már ezek viszsza Hazájokba, a' honnan eljöttek velünk? Nem mennek ezek. Óh Barátom, nagy, a' legnagyobb, Hazája van a' halnak! Ő mindenütt otthon van, én pedig sehol, pedig csak úgy élnék az'tán úgy, mint a' hal a' vízben.

Tizenegy óra felé láték egy kis halászmadarat. Ez, kivévén a' hajóban volt egynehány tyúkot, a' legelső tollas vala, melly a' tengeren szemembe akadt, és én ezen annyival inkább csudálkozám, mivel két első nap mindég közel lévén a' szárazhoz, mellynek szomszédságában szoktak a' vízi madarak tartózkodni, írmagul sem sejdíthettem-meg csak egy leeső veréb fijat is: most ellenben, mikor levegőnél, víznél és perzselő napnál egyebet nem láthatánk, ímé itt csavarog egy úgy, mint a' fecske, körülöttünk. Kívánságomnak beteljesedésével már az únásig megelégedett lévén, hogy földet látnék, kezdém óhajtani, és e' tollaskát, mint valaha a' világosság súgári' tudományjának hírét sem hallott 'Sidóság a' szivárványt, annak jeléül küldetettnek hívén, hogy az Úr Isten a' mi kis

deszka világunkat özön vízzel, a' mellyen valósággal úszkálánk, nem veszti-el, hanem kisegíti a' közel lévő szárazra, a' hol a' mi kis madárkánknak apja, anyja, férje vagy felesége, fija, leánya, ipa, napa, veje, menye, komá'—komája nem, egy szóval egész vére lakik, annyira megörültem, hogy a' nagy, de szerencsétlen végű, Cooknak a' déli tengelykarikán belől bundában is didergő, 's attól, hogy valamelly uszkajégsziget előttök a' résre állván, oda fagyjanak, rettegő legényjei félesztendei kószálások után az első — földet jelentő — Pingoin-nak látásán jobban vagy meg nem örűltek, vagy ha megörűltek, azt az örömöt az enyimből ha érezni nem is, de csak ugyan képzelni egész mértékében 's erejében tudom. Hogy ezen kis posta igazabb hírmondó is volt, mint sok Ujságíro, kiknek legnevezetesebb hírmondások gyakran meg nem valóságosodik, és hogy elhihessük, még elébb a' megvalóságosodásra kell várakoznunk: a' déli fény csak hamar elhitete bennünket, megmutatván szemeinknek meszsziről, mint valamelly ködbe burkozottat, Giglio szigetét, a' mellyhez mindazáltal estvénél elébb nem érénk. Ez a' tőlünk balra feküdt kis sziget áll egy több halmos gerinczű kösziklás hegyből, és rajta egy régi Vár, egy Meszszír, egy torony, és kevés házak szemléltetnek. Általellenben vele 's jobbra tőlünk hasonlóképen balra, de távo-

labb, mint hogy valami mondhatni valót esmérhettem volna ki rajta, látszék egy más Monte Cristo nevű sziget. Elébbre ezeknél és jobbra tőlünk feküdt a' lakosok nélkül való Gianuti nevű kis, kősziklás, kopasz sziget, melly mostoha gyermekének az édes anya és pazér kezű természet semmi egyebet, egy kis jó édes vízen kivül, nem adott. Ezen túl mintegy hat olasz mértföldnyire volt a' száraz föld, nevezetesen az úgy nevezett Monte Argentaro félszigete, melly hasonlóképen kősziklás. Három tört toronyformát mutata rajta jó meszszelátóm, és a' legmagasabbon túl házakat is. Már itt látánk több madarat, de mind távol tőlünk. A' legközelebb volt 's a' tengerben egy seregben ült tíz karcsú kacsa formáúaknak látszék, csak hogy farkaik felfele állának, fejeik és nyakaik veres inkább pelyhesek, mint tollasok, szárnyaik feketék, és hasaik fejéresek voltak. — A' tenger' vize, melly tizen öt, vagy húsz lépésnyi távolságon túl tőlünk víz-színen kívül semmi más színt nem mutatott, mennél közelebbre néztem-le bele a' hajóhoz, annál gyönyörűbb kék, vagy a' legszebb Indigó, színnel ígézte szemeimet. Illy szín Magyar ruha nekem, Barátom, aranyra, és ímé a' két Hazában enyim a' legszebb köntös.

Papp József.

A' KESZTHELY VIDÉK' LEIRÁSA.

Keszthely! szent természet' remekelt csudája!
Dicsőn zenge téged a' felkoszorúzott
Berzsenyinek csuda isteni Múzája;
'S örök tavasz ölel a' benned támadott
Bölcsed' láng fényjétől.

Engedd, e' Nagy után egy Kicsiny zenghesse
Árcádi fekvésed bájos kellemeit,
És olvadt lélekkel hadd idvezelhesse
E' gyönyört alkotó 's védő Isteneit,
Keblének hevéből.

Im' itt emelkednek Zala' sor-hegyei,
Fellegekbe nyúló sziklás ormaikkal,
Itt tartatnak Bacchus' öröm-ünnepei,
'S gazdagon megrakott áldozatjaikkal
Oltárok füstölnek.

A' sárgult gerezdek zöld levelek között,
'S értt gyümölcsök húzzák a' fák' sudarait;
'S azokból, mellyeket Isten-kéz ráfüzött,
Kinálja a' szíves gazda, szomszédjait.
'S egymással örülnek.

Az aranyos napnak költével dolgozik
A' köznép, és gyorsan folytatja munkáját;
Harang-szót hall, térdre omol, imádkozik,
'S pislogó tüzénél eszi vacsoráját
Megnyugodt lélekkel.

Itt az elmét nagyravágyás nem fárasztja,
Sem titkon kiforralt mesterség' vétkei;
Mint hajdan Nagy Sándort, — sirva nem fakasztja,
Hogy mért nem nagyobbak a' világ' részei,
Gazdag telekekkel.

Emitt az erdöknek sürű homályjain
Múlathat az érzés 's meg nem romlott erkölcs,
És az elő-kornak őszűlt vár-fokain
Szent lelkesedést lel a' komoly lelkű Bölcs,
'S egy szebb világban leng.

Itt a' szép völgyeknek bársonyos keblei,
Mellyeket sokszinű virágok' leple fed,
Tükröznek a' harmat ezüstös gyöngyei.
Az ártatlan kis méh hyblai mézet szed,
'S kellemes hangon döng.

Másfelől temérdek sik-mezők terűlnek,
Az arany-kalászok csüggve hajladoznak,
Zöldellő réteken kövér rendek dűlnek,
'S körűl a' berkekben szárnyasok hangoznak
Bájló Hymnuszokat.

Amott a' lapányban felnyúló kis erdő
Ékessége a' szív-mulattató térnek,
Mellette kékellik a' szép langyos ferdő,
Mellynek természeti hasznai igérnek
Nesztori napokat.

Fenék! Benned Pánnak oltár emeltetett,
Pázsitodon hizott göbölyök legelnek;
A' mezei élet itt megszenteltetett,
'S görbített nyakokkal kevélyen szökdelnek
A' délczeg paripák.

Hüves árnyat vető körtvélyfák állanak
Itt, 's díszesbé teszik a' terűlt láthatárt;
Olymp' Istenei hogyha leszállanak,
Itt kóstolnak rendre ambroziás nektárt.
'S tartatnak vig pompák.

Itt csillámlik vize a' szép Balatonnak;
Dagadó habjai mérgöket itt öntik.
Itt Tihany' szikláji magas bástyát vonnak,
'S e' Délosz szigetből Szyrenek köszöntik
Somogy' Géniussát.

Györki parton egy domb és azon kápolna,
Tolongó hullámok mossák oldalait;
Csendes, mintha azon szentséges hely volna,
Hol a' múlóság letépte fátyolait,
És világi jussát.

Ott egy Vár, mellyet a' meglábolhatatlan
Időnek vas-karja föld' poráig rontott:
Szigliget! Tégedet ama' halhatatlan
Kisfaludy' lantja halhatatlanított.
'S léted örök itten.

Ezek fogják körül Keszthely' palotáját.
Pimplai szép vidék! elragadtató vagy.
Fény-sugár borítja e' Bölcsek' Hazáját;
Moecénás lakik itt, Gróf Festetics — a' Nagy,
'S dicső földi-Isten.

Dukai Takács Judit.

A' HIT' SZAVA.

Az oktalan Bölcs títeket, Istenek,
Tagadni akarna: de ti felette meg-
Dördítitek bosszús ütéssel
A' ropogó tüzeket, hogy Újhely

És a' Hegyalják' bérczei zengenek,
'S fortyanva csap-ki partjain a' Tisza;
'S ő sápadozva roggyan-össze;
Érzi hatalmatokat, 's tagadja.

Ekként dühűltek eggykor az elfajult
Tellusz' szülöttjei ellenetek. De Zeüsz
Felkölt; futának ők, 's az ádáz
Enceladuszt leteríté az Aetna.

Engem szerény szív vonsz tifelétek, és
Nem ingható hit 's magzati félelem;
Áld szenvedésim köztt nyögésem
Áld poharam, ha virág övedzi.

Az éj' sötétét tiszta nap, a' fagyos
Telet tavasz 's nyár váltja-fel, és az ősz,
Gerézddel ékesítve fürtjeit;
'S újra sötét jön-elő, fagy újra.

Hadd jöjenek; ti gondotok az: nekem
Örvendeni illik, tűrni, reményleni.
Ég föld szakadjon-össze, szórja
Lángjait a' Phlegeton! ti védtek!

KAZINCZY FERENCZ.

LÍNA, BARÁTJÁHOZ.

(Karlslaune, Novemb. 4d. 1824.)

Édes Hazád' tüzes nyelvén írom ezen levelem,
Mellyet tőled tanulgattam, jó barátom! kedvesem!
Édes Hazád' tüzes nyelve melegítse e' melyjet,
Melly más érzést már nem ösmér, egyedűl csak tégedet.

Tégedet, ki ez életet vélem megösmértetted,
Tégedet, ki e' hév tüzet ereimbe vetetted,
Tégedet, kiért kínaim' örömmel én szenvedem,
Tégedet, a' kinek önként feláldozám mindenem.

Itten űlök elhagyatva boldogságunk' csend helyén,
Itt imádom a' nagy Istent névünnped' reggelén,
Itten sírja hív barátnéd elmult, 's húnyt örömeit
E' csend helyen, a' melly tőled nyeré létét, 's díszeit.

Oh! millyen lett e' kies völgy miólta te nem vagy itt;
Velem gyászolnak a' hegyek, búk takarják bérczeit.
A' kellem nyár gyönyörüit öszveszedvén elvitte,
De emlékeit elmémben örökre helyheztette.

Húlnak húlnak levelei díszt, 's hüst adó szép fáknak,
Múlnak múlnak örömei elhagyott barátnédnak;
Minden levél' leestével egy reményem múlik-el,
Minden remény' elmúltával egy egy éltet vesztek-el.

Kérdezed, hogy miből állnak Línád' mulatságai?
Mikép folynak, mikép múlnak élte', 's kora' napjai?
Ő álmában, 's viradtában csak rólad gondolkodik,
Hogy a' múltak elmúltanak keservén siránkozik.

Elmúltanak jó Barátom! azon isteni napok,
Mellyben téged ölelhettek ez árván maradt karok,
Elmúltanak! — többé viszsza azok nem is jöhetnek,
Elmúltanak! — boldogságim viszsza már nem térhetnek.

E' levelem t'án téged' nem talál Gallicziában,
Szüléidnél, kedvesidnél vagy a' szép Hunniában,
Tiszteld tölem szép Hazádat, tiszteld érdem-fiait,
Ámbár féltlek, de én még is tisztelem leányait.

Én részemről éppen semmit sem kivánok éltemben,
Nincs kivánat, nincsen remény többé az én melyjemben;
A' végezet már örökre megfosztott e' kincsektől,
A' mellyekkel a' rab is bír 's vár setét tömlöczétől.

Élj boldogúl! légy szerencsés! áldjanak a' nagy Egek,
Ha nem szeretsz, de ne felejts, ezt kivánom míg élek.
Majd ha hallom, hogy szerencsés vagy ölében egy hölgynek,
Sírni fogok, de én még is örűlök szerencsédnek.

Hadnagy Kiss Károly.

BIZONYOS BOLDOGÍTO.

Boldoggá tehet é kincs, fény, rang nem tudom.
Ah de
Érzem Lolli' ölén, hogy ragad égbe Erósz.

A' SZERETŐ' ÍZLÉSE.

Angyalnak tetszel bár mindég Lolli, de szebb vagy
Hogyha szelíd epedés' könnye szemedbe' ragyog;
Még szebb vagy mikoron bájlón kéjelgve mosolygsz
rám;
Legszebb vagy, ha heved boldog ölembe röpít.

SZERELEM.

A' szerelem, lyánkák, mint a' Szent-György havi
évszak:
Most kiderűlve mosolyg, majd beborulva könyez.

Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz.

SÍRVERS.

Őssfy' hideg tetemit fedi e' kő, sírnak utánna
A' sör-'s hávéház, ló, pipa, kártya, agár.

ÁLHATATOSSÁG.

Klárika mint nádszál úgy áll három szeretői'
Sóhajtásai közt. Erre 's amarra hajol.

IDŐ-SZÁMLÁLÁS.

Visgálj-meg jól engem, és nézzed-meg Klóét,
Mind kettönket szűle ugyan azon egy hét,
Öt nappal vagyok én idősebb ő nála,
'S már én harmincz évet, ő húszat számlála.

Losonczi Farkas Károly.
Debreczenben.

A' BAJVÁSÁR.

Allegória.

Qui fit, Moecenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu sors objecerit, illa
Contentus vivat; laudet diversa sequentes?
Horat. Sat. I, 1. v. 1. 20 . . .

Lelke teste elunta már
Hallani Jupiternek,
Hozzá mennyi panaszsza jár
Bajjáért az embernek:
Tanácskozék 'hát magával,
Mint lehetne szép módjával
Eszre hozni, a' gyarlót.

'S azt találta, hogy majd magát
Is kényén mulathatja,
Ha minden emberrel bajját
Elejbe béhordatja;
'S ráparancsol, tehát tegyen
Le minden bajt, 's maga vegyen
Helyette mást magának.

Helyül egy téres sikmező
Mutatik a' bajoknak;
Fut a' levél, a' hire nő;
Van nagy öröme soknak.
Határnapját se várhatta
Némely 's előre béadta,
De nem vették tőle el.

'S hogy a' tett nap előhaladt,
Csoportossan, tódula
A' nyögő Nem, 's terhe alatt
A' föld nagyot indula:
Mert mindegygye, a' mint hozá,
Boszússan csapkodá hozzá.
Égig ért a' bajhalom.

'S óh Ember! muló éltedben
Szived' gyötrő férgeit
Itt nézték most, örömödben
Siránkozó szemeid,
Hogy tőlök kisség megváltál, —
Mellyeket jobbrészt csináltál
Magad magadnak, szegény.

Mert, mondják, a' halom mellett
Egy fürge Lyán forgódott,
Ki vagy kellett, vagy nem kellett,
Mindig talált dolgot ott.
Vékony, levegő-ruhában
Járt öltözve, 's a' jobbjában
Nagyitó üveg fénylett.

Földig folyó köntösére
Himmel varva valának,
Zürzavarban feketére
Lidérczek, boszorkányok;
'S a' mint lebbenté a' szellő,
Nagy csudássan előelő
Tünének rút figurák.

Két vad szeme szélyt nyargala,
— Képelődés neve volt, —
Igen kész segítő vala,
'S minden butyrot ez pakolt;
Vállára is ez segéllé
Mindeniknek 's ez vezérlé
Kijelelt helyére el.

*

»Magamnak is olvadozott, —
Igy szóll egygy, a' halom bajt
Ki szemmel szájjal látta ott, —
„Olvadozott szívem rajt.
Mégis voltak olly személyek,
Hogy mulatozhattam vélek
Igenigen kedvemre.«

»Láttam egygyet, a' mint szaladt
Terhével, egy molyette
Ovult himes foszlány alatt
Azt milly gonddal rejtette;
'S hogy a' halomhoz letevé,
Szemem legottan kivevé,
Hogy a' terh — szegénység volt.«

»Jött egy másik, fujt pihegett
Mert nyomta nehézsége,
'S hogy butyrától menekedett,
Láttam, hogy — Felesége.
Volt Szerető egy sereggel
Rakodva furcsa terhekkel:
Nyilakkal és lángokkal;"

»És, a' mi különös volt, ez:
Noha ugy sohajtozott
Mindegygyik kinos terhéhez,
Hogy szíve hasadozott,
Mégis magát meg nem győzé
Egygy is, hogy a' halom közé
Dobta volna keresztjét:«

»Hanem, hogy a' helyre elért,
Erölködést tettetvén,
Csak megrázta neki fejét,
'S onnét félre sietvén
Olly erős terhel, a' mint jött,
Láttam viszsza is menni őt', —
'S magamban jót nevettem.«

»Láték még sok agdadákat,
Ránczaikat veték-el;
Némely ifju-Aszszonykákat
Tarkán bőrszeplőikkel;
Terjedt ajkak, fitos orrok,
Redves fogak egész sorok —
Mind mind lerakni valók.«

»Rendel néztem butyraikba,
'S — kimondom magyarára, —
Hogy leginkáb csak testhiba
Volt a' bajok' határa.
Egygyet kivált, mivel látám,
Hogy nagyobb czulát visz hátán,
Mint szokás, megvigyáztam:«

»Halma felé mendegélvén
— Sokszor oldalvást is ment, —
Hogy pupot visz, megtudtam én
Sajnálván az idegent,
Ki e' butyrát megkönynyülő
Szívvel a' mindegyre gyülő
Nyomorusághoz adá.«

»E' bajpiaczra nyavalyák
Is számossan gyülének;
Legkinosát buják hozák,
De legtöbbét a' vének;
És itt is az rendes vala,
Hogy az ugy képzelt nyavalya
Föllűmulá a' valót.«

»Egy kis butyrot hoztak kivált,
Mellyben, Földiek, néktek
Egygyütt öszvekötözve állt
Minden ti betegségtek;
'S leginkáb a' kényes Förend
'S Szép Nem ezzel terhelve ment:
Unatkozásnak hivták.«

»A' min pedig gyarló eszem
Csudálkozni nem győzött,
Az volt, hogy csak egy vétek sem
Hevert a' halom között,
Sem indulat 's eszelősség,
Holott, vélém, most a' kösség
Rajtok ád ki legelőbb.«

»Egy korhelyt elnéztem, mi ő
Véteknyaláb lóg vele,
De a' vétek helyett biz' ő
Csak kinzásit tette-le.
Egy más jóféle valaki
Nyomban szemérmén ada-ki
Tudatlansága helyett.«

»'S hogy egyszer minden baj begyűlt,
Engem az a' Tündérlyán,
Ki mostis ott fordult került,
Henyén nézni meglátván,
Hozzám jött, 's a' mit velem tett
Üvegével, ugy meg'jesztett,
Majd ónassá lettem én:«

»Mert hirtelen nekem tartá
E' nagyitó tükörét,
'S borzadtam, miként mutatá
Képem formáját 's körét;
Széle hoszsza 's mind a' többi
Rajt nem volt most az előbbi, —
Csuf egy képem leve ben;«

»Ábrázatom öszvevonult,
Orczám elterült szélyel;
Tőle minden kedvem elmult,
'S lárva gyanánt vetém-el.
Szerencsémre éppen a' sor
Egy elvető képre akkor
Jött, mellyet hoszszullottak.«

»'S volt is okok hoszszullani;
Mert csak maga az álla
— Böcsület legyen mondani —
Egész képet csinála.
Jó alkalmunk lön e' szerint
Képünkön igazítni mind
A' kettőnknek vaktában.«

»Minden baj 'hát egygyütt lévén,
Vártuk, mi leszsz már ebből.
Addig is bölcselkedém én
Magamban a' seregből.
Volt ott akkor tolakodás,
A' nézők köztt ágoskodás,
Néztek még a' vakok is.«

»Sokan fejöket csóválták,
'S boszússan toppantottak,
Hogy mást azt eldobni látták,
A' mit ők óhajtottak;
Szidták a' hitván emberét,
Ki azt ugy hozza, mint terhét,
Holott gyönyörüség az.«

»De illyen vagy, oh ember, te!
— Bár okosabb lehetnél! —
Más bajja néked tizszerte
Könynyebb baj a' tiednél;
Sőt nem is baj, hanem öröm:
Csak a' magadé az üröm;
Ez keserű, ez kinos.«

»'S mig bámulánk, melly terhhalom,
Melly nyomoruság-csapat:
Jupiter' szovát meghallom,
»»Hogy a' vásárlás szabad;
'S hogy kiki mármost cseréljen
Bajt magának 's azzal térjen
Isten hirével haza;««

»»Minden Lélek, csak kérje-ki,
A' melly nyalábot választ,
És a' garmadából neki
Azonnal kiadják azt.««
»'S hallván a' Képzelődés ezt,
Meg' iregni forogni kezd:
Mert ő lett a' kiadó.«

»'S illy szörnyü halmot merevén
Csak hirtelen kiosztott;
Azt a' butyrot eldicsérvén,
Mellyet kiki választott.
Mint pözsgött zajgott itt a' nép,
Azt nem festhetem semmikép',
Holmi mondóm mégis leszsz.«

»Mert nevetség volt szemlélni
Azt a' sok bohó cserét,
Mellyel kiki könynyebbűlni
Gondolta saját terhét.
Csömört az ételenségért,
Nyavalyáskodást szükségért,
Gondot vettek fájásért.«

»Egy őszfejü uri ember,
Kinek örökös kellett,
'S kólika volt vállán a' terh,
Felkap e' bajja helyett
Egy csökönös elfajzott roszsz
Fiút, kit a' garmadához
Atyja mérgében dobott;«

»'S onnét alig, hogy indulnak,
Alig mul' a' vásár, 'hát
A' kölöncz az öreg Urnak
Már megtépi szakállát;
'S ugy megrázza rozzant fejét,
Hogy azt véli agyvelejét
Kirázta most mind neki;«

„Odább a' gyermek atyjával
Öszvejővén menttébe',
— Ki már akkor kólikával
Ment kinossan elébe, —
Kérte viszsza hasrágását,
Viszsza dobja roszsz fajzását, —
De nem állott rá amaz.«

„Ismét — egy gállyahuzó rab,
Ki lánczait hagyá ott,
Fogja helyettök és felkap
Egy ó köszvénynyalábot;
De szája milly ferdén álla,
Akárki is rátalála,
Hogy nem sokat nyert vele.«

»Aszszonyvilág arcz'át, képét
Adá vevé cserébe;
Egygyik őszöcske hajfürtét
Vénuszszeplőn tevé be.
A' másik pénzföcsélésért
Módizásra, helyette kért
Idomtalan vállakat.«

»Még más ocsmány képet vásált
Elvesztett böcsületén;
De uj bajja egynek sem állt
Kedve szerint kezdetén:
Ám hiba volt, 's egyéb kereszt,
Kiki csufosbnak nézte ezt
'S roszszabnak a' réginél.«

»Mivel keresztviselésink
Ereinkhez szabatnak;
Vagycsak, mivel vesződésink
Hozzá szokván tikkadnak, —
Ezt meg nem határozhatom,
Azonban meg nem állhatom:
Egygyet még kell emlit'nem.«

»Sajnálkodva néztem — azt a'
Szegény jámbor Uracskát,
Kinek midőn bajját hozta,
Nyalábja volt pupos hát;
Melly szép termetü személylyel
Ment onnét el, de — fövénynyel
'S kővel a' hólyagában:«

»'S egy másik nyalka legénykét,
Ki megvásárlá tőle
Portékáját, 's elvivé két
Águ pupját előle,
A' temérdék rábámuló
Lyán köztt, fején föllül nyuló
Vállakkal mint hömpölygött.«

»Más eseti köztt sajátom
Is álljon itt: — az az én
Hoszszuképü jó barátom
Az enyémet felvevén,
Olly rut egygy ábrázattá lett,
Hogy, mihelyt szemem rá nézett,
Nem türhettem, kaczagtam:«

»Kaczagtam magamon, hogy még
Mikor énis hordoztam
Rövid képét, melly csuf valék, —
Ugyhogy bele irtóztam.
De látván, mint kinevettem,
Szivét anynyira sebhettem,
Hogy ő is már szégyenlé.«

»Azonban azt tapasztalám,
Hogy nekem sincs sok okom
Örűlni; mert hogy akarám
Megtapintni homlokom,
Nem akadék a' helyére,
'S ajakim felső felére
Csattantott a' tenyerem.«

»És mivel jócskán kifelé
Állt az órrom immár most,
Kezem csak megmegpöczkelé
Véletlen a' nagy nyálost;
És akárhová czéloztam
Képemen, bármit motoztam
Rajta, mindig igy jártam.«

»Láték de más két Urakat
Is illy tréfás esetben,
Kik egymás között lábakat
Cseréltek a' seregben:
Két görbe vastag láb, 's egy pár
Hoszszú vékony ikrátlan szár
Volt bolondos cseréjek;«

„Mint a' ki mankókra szorult,
Egygyik velök ollyan lett,
'S az égbe olly magasra nyult,
Hogy feje is szédelgett;
Másik járni próbálgatván
Csötlött botlott két támaszfán,
'S nem tudta, mint mozdítsa;«

»Dévajkodott még bajjában!
Pálczámat 'hát elébe
Énis egy vont lineában
Leszurtam hevenyébe,
'S nem érsz ide — mondék ekkor —
Fogadjunk fel, itt egy pint bor!
Egy fertál óráig el.«

„Felosztódott igy minden baj
A' két embernem között.
De uj vásárfijával, jaj!
Haza egy sem költözött;
Csak ott szélyel kovály-gottak,
Nyögtek, sirtak, fohászkodtak
Mind a' bajpiacz körül.“

„Durczos zugolódásokkal
Egész mező eltellet,
'S a' sok fohászkodásokkal
A' kék ég fekete lett;
'S székéhez most Jupiternek
Bajja miatt az embernek
Több panasz ért, mint előbb.“

„Jupiter végre fájlolá
A' szegény Halandókat;
Megint tehát parancsolá,
Hogy rakják-le bajjokat
Másodszor is, 's azt fogadja,
Hogy mindennek viszsza-adja
Az előbbi magáét.“

»'S örömmel lerakodának.
Mellyre nagy keménységgel
Parancs megy a' Tündérlyánnak,
Onnét mingyárt tűnjék-el.
(Mert minden csalást ő teve.)
Helyette kiosztó leve
Egygy egészen más Tündér.«

»Megállapult 's öszveszedett
Vala minden mozgása;
Tekintete igen meglett,
De vidám a' járása.
Szemeivel az ég felé,
Mindig Jupitert nézdelé, —
T ü r é s néven nevezték:«

»'S im' csudájok a' csudáknak! —
Mihelyt ez oda méne,
Ugy lelohadt a' czuláknak
Az egesz televénye,
Hogy belöle csak harmada
Is alig alig marada
Az előbbi kupocznak.«

„Ő 'hat mindeniknek régi
Terhét viszszaméltatta,
'S mint kelljen hordozni néki
Legkönynyebben, oktatta.
Elégedve ment-el a' Nem,
'S örült, hogy bajt választni nem
Hagyták mostis magára.«

Menj el, édes Olvasóm, 'hát
Teis megelégedve.
Ne kivánjad senki sorsát,
Hanem írd-bé szivedbe,
»A' tied a' legjobb kereszt,
»Te csak tűrni tanuld meg ezt. —
'S ez a' hasznos tudomány.

Edvi Illés Pál.

*

DÓSA GYÖRGY SZOMORÚ-JÁTÉKBÓL PRÓBA-DARAB.

Első Felvonás. Hatodik Jelenés.

(Tömös-vár piaczának egy része, távolról látszik egyik kapu, Lőrincz koldus ruhában, hegedüje mellett énekel, körülte sok Köz-katonák, nem sokára, a' mint a' kapu felől fefelé jön az egész csoport, jönnek más oldalról Katalin, és Frusina, a' nép utat enged nékik, mellé állanak.)

Lőrincz (hegedülve.)

Valakik halgattok, ha jó Keresztyének
Vagytok, haljátok-meg, mit tart ez az ének,
'S ha ezzel valaki használhat lelkének,
Dicsőséget adjon az Isten' nevének.

Hogy szentséges Atyánk meghallá Rómába,
Török gyengülését maga Országába;
Ennek kiirtását feltévén magába
Búcsút külde hozzánk a' Magyar Hazába:

Hogy valaki fegyvert fog a' Pogány ellen,
Minden büneitől azonnal ment legyen;
Örök üdvösséget ígértett ellenben
Annak, a' ki halált szenved ütközetben.

Hogy ezt kihirdeték, gyűle nagy sokaság;
De kivált begyűle sok tenger parasztság,
'S Vezérévé tette e' Népnek az Ország
Nevében, híres jó György Vitézt a' Papság.

Vitéznek jó is volt Székely György mindenkor,
Levága Belgrádnál egy Bajnokot egykor;
Mellyért Nemességet, 's Jószágot nyert akkor;
De senki sem tudá, hogy szíve olly lator.

Alig hogy kezébe volt a' szentelt kereszt,
Nemesekre tüsént Parasztokat ereszt;
Papot, Nemest, a' kit kap, megfoszt, és elveszt,
Egész Országunkban zenebonát gerjeszt.

Elindulván Pestről dühödt seregével,
Sokfelé pusztíta gyülevész népével;
Pest' pusztitására Ambrust egy részével
Népének ott hagyá, felénk maga jött-el.

Egerbe is küldött számos katonákat,
Nagy-Várad alá is sok haramiákat,
Tétet a' városnál iszonyú munkákat,
Tétet mindenfelé számtalan árvákat.

Pestről Csanád felé indulván, erővel
Megvévén a' várost, dúlatja Geczővel:
Maga pedig az ott lakott szentelt Fővel
Erőszakot, 's ritka kínokat követ-el.

Hijába tiltja-meg a' Király ezeket,
Az égre kiáltó kegyetlenségeket;
Mert megvetvén minden kegyelmezéseket,
Folytatják elkezdett vérengezéseket.

Hallatlan kínokkal ölik-meg azokat,
A' kezökre került Urakat, 's Papokat;
Kik hogy jobban birták egy kicsint magokat,
Felingerlék dühös kiváncsiságokat.

Hát azt mint üldözik? ki öket valaha,
Akár-melly kevesé megbánthatta vala;
Jobb lett volna annak nem születni soha,
Mint ezeknek dühös kezökbe jutnia.

Igy szenved most itten lévő táborokba
Ravazdy Péterrel Dóczy György békókba;
Kiválthogy Telegdy Istvánt a' markokba
Keríthették, azon tombolnak magokba.

Frusina és Katalin (egyszerre felkiáltva).

Kegyelmes Teremtőm! vallyon, nem a' mi szegény Atyánk e?

Lőrincz (félbeszakasztván énekét).

Talán nem is tetszik néktek Nagyságos Asszonyaim az én énekem? igaz, hogy e' csak szegény emberek' mulatságokra, 's lelkek' idvességére való. (öszvetévén a' hegedűjét menni akar.)

Frusina

(hozzá menvén, és ismét leültetvén.)

Csak huzzad már öreg Apó, ha elkezdted.

Lőrincz

(folytatván hegedűlését, 's éneket.)

Telegdy István a' Királyi Kincstartó

Frusina, Katalin.

(Öszvecsapják a' legnagyobb kétségbeesés' jeleivel kezeket, 's ezalatt néma játékkal nöttön nőve mutatják rémülésöket).

Lőrincz.

Az Ország' Gyülésén nem volt azzal tartó,
Hogy a' nép közt búcsút hirdetni volna jó;
Mondván: »hogy a' Paraszt nem fegyverre való.

Ezért fenik reá fogokat erősen;
Mert ki is végezték volna már dühösen,
Ha azt nem gondolta volna ördöngösen,
Lőrincz, hogy e' várral ő felcseréltessen.

Kitudván, hogy lyánya Bátory' hitvese,
Megizenték, hogy a' fegyvert letétesse
Népével, 's a' várat kezekre eressze,
Különben Telegdyt élve ne keresse.

De a' jó Bátory ezt el nem fogadá,
Sőt parancsolatban keményen kiadá;
Hogy valaki hírt visz Kurucztól ő hozzá,
Büntetésül essen kemény halál alá.

Ezért hát a' szegény Telegdyt készítik,
'S ha még ma a' várat kézre nem kerítik;
Holnapra, a' mint a' táborba' beszéllik;
Halált hozó kinzó fára felfeszítik.

Azért hát minden jó Keresztyén magába
Foglalja-bé szegényt fohászkodásába;
Hogy végye őtet az Isten oltalmába,
'S erőt adjon néki halálos harczába.

Második Felvonás. Első Jelenés.

(A' Kuruczok' Tömösvár alatt való tábora, estve széjjel több tüzek mellett vigadó Kuruczok; különféle muzsika, duda, furugla szó, sokféle ugzándozásokkal, mesterségeikkel mulatják a' czigány gyerekek a' csapatonkint fekvő Parasztokat. — Előlről a' Dósa sátora, előtte hant asztal, mellette kévéken űlnek Dósa György, Lőrincz, Gergely, és több Kapitányok; isznak, félig már ittasok, minden szó nélkül forog a' pohár, Lőrincz csak szájához érteti, de nem iszik. Különbféle szemfényvesztő, szökdécsölő társaságok egymásután mutatják mesterségeket előttök, ezek ittas kevély halgatással szó nélkül végig nézik.)

Dósa.

(gondolatokba merülve sürüen iszik, letévén a' poharat, azt markában öszvezuzza).

Bár csak igy morsolhatnám széjjel azt a' várat!

Lőrincz.

Könnyü volna az, ha úgy ki tudnád azt üríteni, mint ezt a' poharat; csak a' belét vájd-ki, könnyen

öszveroppad a' haja. Dósa! mindég azt sürgettem én hogy előbb ésszel, azután erővel.

Dósa.

Olálkodni, mesterkélni a' te dolgod, én ölbe megyek az erővel; az erővel nyitott uton aztán eljöhetnek a betüs emberek is.

Lőrincz.

(látván hogy tűzbe jön Dósa, elhalgat, az alatt a' jövendő mondóCzigány-asszony közelít, Lőrincz int neki.)

Czigány Asszony.

Titokban van halandók sorsotok!
'S ti azt előttetek hijába nézitek,
Hijába! nincs az Égnek tükribe.
Utánnatok megy az, 's a' mint kiki
Szerezte, vagy fogja használni; mert
Tulajdon munkátok' gyümölcse a'
Szerencse, és a' mint érdemetek
Emelkedik napként a' délre fel,
Azon szerént fogy az utánnatok
Menő bal sorsotok' árnyéka el.
Ki is nyomozhatná minden, mi jön
Reá jövendőbe, csak hátra ne
Felejtne, irtódzna tekinteni.
De félve forditván szemét kiki,
Azokról, a' mellyeken áltesett,
Előre vágy csak, és haszontalan

Tekintget a' jövendő méjibe.
Mi hát akarván már segíteni
Az ebbe rest, és félénk emberen,
Az arcza', 's a' kezek' vonásiból
Előre megmondjuk hogy kit mi ér.

Lőrincz.

Miért az arcz', 's kezek' vonásiból?

Czigány Asszony.

Az arcz' vonásin leginkább lehet
Kivenni, észszel ki mit dolgozott;
Az a' ki kézi munkájával él,
Mutatja markán mit munkálkodott.
(változtatott hangon)
Azon tavas vizek, mellyeket szél nem ér,
Kövér födél alatt pihenve pöshednek;
Hol húsos a' homlok, az arczulat kövér
Nagyokra a' lelkek ottan nem ébrednek.
Kemények, és simák, az ollyan szerszámok,
Mellyeket a' dolgos kéz gyakran forgatott;
Azon tenyér is, a' mellyen a' vonások
Kemények, élesek, sokat dolgozgatott.
(szelidűlve)
Ezek mutatják nékünk a' szemes
Gyakorta tett visgállodás után
Kinek jövendölhetünk nem soká
Reá következő boldog napot.

Dósa.

De hogy van az, hogy ti kik másokat
Szerencse birásra segíttetek,
Illyen szegénységbe' maradtatok?

Czigány Asszony.

Azok, kik a' hegyeknek éjjibe
Aranyt, ezüstöt, és drága követ
Keresnek, ásnak, vagy az ollyanok,
Kik éjjel, és nappal a' pénz verő
Helyekbe térdig álnak, a' parás
Rakásra halmozott kincsek között,
Tehetnek e' abból magoknak el?
Az útazóval vallyon elmegy é'
Az út felekre épített bálvány oda,
Hová az utast igazítja-el?
Külön szerencse látni más miként
Lehetne boldog, és ismét külön
Szerencse boldologgá lehetni; e'
Világban a' boldogság nem szokott
Tanyázni ollyaknál, a' kik azt hirdetik.

Egy a' Kapitányok közül
a' másiknak.

Ez a' Czigány ugy szóll, mint egy Deák.

Dósa.

No hát tekintsd-meg az én markomat,

Tekintsd-meg orczámnak vonásait,
'S beszéld-le sorsomtól mit várhatok.

Czigány Asszony
(kezét, orczáját nézegetvén.)

Az Ég te benned sok ellenkező
Jegyet zavart egy czélra együvé —
(profétai nekitüzesedett hangon).
Mikorra a' jövő éjj ránk hajol,
Te sok vérengezés és gyilkolás
Után királyi székbe ültetel,
Fejedre korona nehézkedik,
Kezed királyi pálczát markoland,
'S midőn királyi széked' gondja közt
Magossan ülsz, és izzaszt koronád,
Ezek te néked mint udvarnokid
Elődbe dülnek meghajtatott térdeken.

Pap Gábor.

CSILLAGOM.

Zeng a' patak, felhők eveznek,
Estbibor csókolja a' tetőt,
Szelíd szellőcskék lengedeznek
Ámitgatják a' szenvedőt.
A' völgyre báj illat terűle,
Szívemre nyúgalom derűle;
Mert rám eggy csillagzat tekint
'S engem nem sejtett idvre int.

Fel-vágyok a' távol tetőre,
A' vágyért kénydijt szerzeni,
De éj borúl a' küszködőre,
Ah! nem szabad reményleni.
Hervad reményem' szűz virága
Szerelmem éji pontra hága
Bár rám fény csillagzat tekint
'S engem rég ígért idvre int.

A' felhőkkel vágynék röpülni
Kérlelni a' kemény eget;
Hullámmal tengerbe merűlni,
'S egy könnybe sírni az érzetet.
Elhúll az élet' koszorúja;
Sötét az indulat' borúja;
Bár éjbe csillagzat tekint
'S engem ragyogva lángra int.

Mi az mi keblemet dagasztja
'S éjem' nem hagyja oszlani?
Miért fut a' gyönyör malasztja
'S mért kell lassún haldoklani?
Tavasz-virágim hamvadoznak,
Rájok bú könnyek harmatoznak,
Bár rám szerelmi fény tekint
De ez nekem siromra int.

Kovacsóczy.

CEBESZ TÁBLÁJA.

A' Nap éppen kelőben volt; midőn egy ifjú Micaleszszoszi görög Thebae környékén, egy kellemes, és csendes völgyben a' lengedező zöldre le-hevere. Hátra-hagyván úti-társait, a' magányba, — mely kissebb búkat ölelő anyjaként el-fogad, — siete. A' hely' ritka szép bájait nevelé a' reggel. Leg-dicsőbb felségében ragyogott a' nagy Teremtés. Itt ott több kitetszőbb csalitos dombocskák, — az újonnan nyilt ambrát széllyel pazarló virágok' milliója, — távolabb, körűl a' kékellő hegyek' oldalán magasan fel-nyúló Czedrusok' harmatos tetői, — és felette a' hárs sűrűjéből hangzó madárdall; — mind ezekre az isteni Elyzeum előérzeti ébredeztek volna fel egy visgálódó' melljében: de Iphiszre, — indúlatival most nem állván öszve-hangzásban, — behatást nem tehetének. A' hosszas vándorlás, kiállt viszontagságok, valamely különös eset, vagy dolog, vagy a' jövendő' kétségei, lehettek elmélkedéseinek rúgói; mellyek őtet itt gondokig ragadni látszattak.

Igy találák úti-társai. Ezek is oda hagyván az unalmas holt falakat, hogy a' természetet jelen pom-

pájában csudálhassák; a' szabadba indulának, és több tett észrevételeik közt haladván, véletlen Iphiszre bukkantak.

Ithome. Boldogtalan, — (igy szóllítá-meg, sejtvén titkos emésztődéseit, —) boldogtalan! kinek szíve ennyi elképzelhetetlen gyönyörűségekre sem áll nyitva az örömnek. Valjon, a' történet' bosszús Hórái, minő felleget vontak ismét indúlatid' egére?

Iphisz (Meglepettetve, de meg nem ijedve, 's mint egy Cháoszból kiragadtatva.) Barátim! — ti itt — illy korán, — 's miért? — válaszolá csudálkozó hangon.

Ithome. Meg-engedj, azt tőled várjuk. Vagy talán, hogy Mycalesszoszhoz, és igy czélunkhoz is olly közel — — —

Iphisz. Olly távúl esünk. — Úgy vagyon, nagy vala arányba vett czélunk, — és csekély, igen csekély a' mit elérénk. — Még is, Barátim, hagyjatok magamra.

Ithome. Különös; 's olly gyűlöletessé lett nehány napok olta az emberi társaság? Rövideden, nyisd-meg barátid előtt kebledet.

Iphisz. A' nagy, nimbuszoktól körűl-ragyogtatott Istenné csak azt dicsőíti koronájával, ki magát az élettel, másokkal és magával diadalommal ki-birkozván, a' keserű kehelyt ki-üríté, 's a' halandók' végczéljához már közel vándorol.

Ithome. Azt mi is reménylhetjük.

Íphisz. Igen, de csak a' kor' Istenétől.

Ithome. És ez csak most tetszik néked először fel? —

Íphisz. Halljátok. Chronosz' Templomában, — melyben sok emlékezetes tárgyak vonják magokra a' Jövevény' figyelmét, — valék. Itt sorra nézegetém a' felfüggesztett jeleket: a' többi között egy különös tábla ötle szemem' körébe az épitmény' elején. Ritka allegoriai myszteriumokat rejtő rajzolvány vagyon ezen. Azonnal égtem titkait felfedezni. A' figúrákat együvé, és egyenként véve Regékhez, és az életben elö-forduló külömb-külömbféle dolgokhoz hasonlítám, — mindent próbáltam, de hasztalan! a' fátyol csak fel nem fejle. Itt juta eszembe: ki-indulék a' béke' honjából, és a' világ' ordítozó vészeibe ereszkedém; hogy a' viszontagságok' és szenvedelmek' iskolájában bölcsességet, lelkemnek nyúgalmat szerezzek, és tanuljak. Nagy részt jártam-be. Által tanultam látni a' világ' hiúságát, 's az emberek' balgatagságát. Vettem Máguszok' szent borzalmú barlangjaiban oktatásokat. Sokat, mindent tudni, és titkokban jártasnak véltem magam; és ime, csak egy képnél, — csak egy példázatnál érzem magamat gyengének, — tehetetlennek; és igy felvilágosodottságomhoz való hiedelmem a' semmibe sudamla-vissza. Ez Barátim, — ez — —

Ithome. Csendesedj; az ember' elméje nem villan mindjárt mindenen, — mint a' napsúgár a' fellegsetéten, — keresztűl. Az igyekezet csak tenyésztés, — érlelés az idő, ettől kell mindent várni.

Íphisz. Azon épűl nyugalmam. Hanem mélyen érezvén; hogy vétkes tett, 's veszteség azt elmellőzni, a' mi által esméreteink' gyarapodása előmozdítódik: nem lehet, nem szomorkodnom, a' kép' meg nem fejthetésén.

Ithome. Még itt nem von falat a' lehetetlenség; 's mit, hogy ha még egy Paraphrasztesz találkozik?

Íphisz. Óh Heraclesz, akkor — — —

Egy harmadik. Valóban nem tetszik csekélynek, a' mi rejtekében él. Azért meg-vallom, itt létem olta rejtezett lángjaim' kivánsága Íphiszével egy.

Ezt mindnyájan meg-vallván, 's még több hasonlókról előhozakodván, végre abban állapodtakmeg; hogy mind addig útjokat ne folytassák, még csak vagy magok, — vagy más, a' történet által közébök vezetendő magyarázó által meg nem fejtetik.

Történt egyszer, midőn a' kép előtt nagyob ideig állnának, azt csudálnák, 's magyarázását egymástól feszített várakozással tudakoznák; meg-szóllamla egy éppen jövő már botra szorúlt: „Hasztalan tünődtök — úgymond, — óh idegenek! ezen rajzolvány jelentése' megfejtésén; mert, jóllehet számosan fáradoztak titkos

czélzása' felvilágosításán, — jelen óráig, kivűlem senki, még az itt lakók közűl sem, juthata ebbéli czéljához. — Ennek ki által, honnan, 's mikor lett ide hozattatása szint oly homályos mesének látszatik mások előtt: minthogy azon se város sem pedig valamely tábor; hanem két, egy kissebb, és egy nagyobb kerűletre osztott szabad táj vagyon festve. Tudjátok, ezt hajdan egy, sok szép esméretekkel bíró, mély bölcseségű, és átlátású férjfiú, — ki tettel is nyilván Pithágorászi, és Parmenideszi életet gyakorla, — szentelé emlékűl Chronosz ezen szent helyének.«

Iphisz. És te esméréd azon ritka férjfiút?

Az Öreg. Úgy vagyon. Látám, és csudálám még Hébe' éveiben kelvén én, — midön ő, az ennek titkait elzáró szőnyeget félre hajtá.

Iphisz. Zeuszra! mond-el tehát, — hívatalod engedvén, mit hallottál, mit jelent az egész? — óh melly ömledezéssel hallandjuk!

Az Öreg. Azt örömmel cselekszem; de szükség, hogy valótok' egész erejéből figyelmezzetek. Mert, a' mondandókra való meg-kivántató figyelem, jóelméjű, és lelkűekké teénd bennetek': ellenben, nem figyelmezvén, elmétlenek, és roszlelkűek, 's egy tudatlan, sanyarú, szóval rosz élet' vertjei leéndtek. — Ime, hasonlú megfejtése, ama találós mesékéhez, melyeket a' Sphinx az arra menendőknek felada; t. i. a' he-

lyesen meg nem felelhetőket szárnyaival és körmeivel magához ragadván, kivégzé. — A' jelen-lévőt is úgy tekintsétek, mint hogy itt az emberek' esztelensége, 's gyávasága a' Sphinxet teszik. Magyarázásából érthető; az élet' zavarában mi jó, 's mi rosz? — a' ki tehát itt, és e' részben Oedipusz nem lehet, vagy is értelmét el nem találja, és a' szerént nem él; az egész éltében sanyargattatik, által-adatván a' büntetéseknek. A' fel-fedező elől pedig eltünik, — mint reggel az éj' korma, — az esztelenség, megmentődik, jó lelkűség szálja-meg, és egész élete' tengerén a' boldogság' arany sajkájában lebeg-által. — Azért, még egyszer intelek, óh idegenek! ne nyugtassátok figyelmeteket más tárgyakon, — és vigyázzatok.

Ithome. Óh Heráclesz, mely nagy indúlatba hozál bennünket! szavaid ha igazak, — érzéseink sugallásait követvén, — óh mely hálaadatossággal, 's tisztelettel hallgatandunk!

Az Öreg. (Fel-vesz egy pálczát, 's a' képre mutatván.) Látjátok e' ezen környéket?

Mind. Egészen!

Az Öreg. Ez, Életnek neveztetik. Azok, kik ott az ajtó előtt állanak be-kivánkoznak. Ama valamivel fellyebb oldalastag álló ősz, ki kezében gyüret papirost tart, és a' másikkal mintegy parancsolólag inteni, vagy mutatni látszatik Léleknek hivat-

tatik; ez meg-hagyja a' bé-lépőknek az életben mi tévők legyenek, ki-jelel egy ösvényt azon hogy induljanak, 's soha le ne térjenek, ha csak mindentől *) menttek kivánnak lenni.

Ithome. Minő ösvényt kell tehát választani, — 's miként?

Az Öreg. Értsétek a' mondandókból. — Reménylem látjátok az, az ajtó mellett, — mellyen a' sokaság be-nyomúl, — egy Thrónuson nagy fényben úszva űlő, és idvezeltetni látszató Asszonyt, — jobbjában poharat emel?

Íphisz. És ki ő?

Az Öreg. Nem egyébb az Elveszésnél. Maszlagától egy élő sem tökélletesen ment.

Ithome. Valjon mit mivel? —

Az Öreg. Az életbe indulandókat meg-kinálja italával; — melynek Tofanai szeszétől meg is részegednek.

Ithome. Italának mi tartatik?

Az Öreg. A' Csalatkozás és Esztelenség. Az ezekből ivók kelnek az élet' ösvényére.

Íphisz. Hogyan; — mindegyik, 's minek-előtte el-indulnának?

Az Öreg. Igen is; isznak mindnyájan, csak hogy némelyek kissebb, mások meg nagyobb dózist vesz-

*) bajoktól t. i.

nek. Tovább. — Bellyebb, amott némely külömbkülömbféle piperével ékesített ledér Asszonyok' csoportja tünik szembe.

Ithome. 'S azok — —?

Az Öreg. Balítéleteknek, Kíváncsiságoknak, és Érzékiségeknek hivattatnak, és a' be-tolongó sokaságra bojtorjányként ragadván; el oszlatják, 's más ösvényre vezetik.

Íphisz. Hová? —

Az Öreg. Néhányan a' mentség' mezejére kalauzoltatnak, 's boldog rózsa pálya nyílik-meg lépteknek; — többek pedig az elveszés' helyjére, mint meg-csalatkozottak. T. i. az Asszonyok közűl mindegyike nem ismert idvességhez vivő útat igér hódoltjának. Ezek hitelt adnak és az Esztelenség', és Csalatkozás' kehelyjéből az Elveszésnél iván, el szenderednek, — szigorún tévedeznek, és nyomozván a' valódi életbe vezérlő, — már fel nem lelhető útat, — mind inkább mélyebb Labyrinthusba keverednek, és, — mindenütt csalatkoznak.

Ithome. Hát ama vaknak és el-ragadtatnak tettző sphaerális kő golyóbison álló Asszony? —

Az Öreg. A' szerencsét képezi, melly nem csak vak 's el-ragadtatott, hanem bódúlt is.

Íphisz. Valóban különös tulajdonságok!

Az Öreg. Munkálódása az élők körűl sokkal kü-

lönösbb. Bé-jár mindent. Paloták 's gunyhók közt nem ismer külömbséget. — Egy ma a' Thrónuson büszkélkedőtől el-ragadja holnap a' koronát, és másnak adja; ezt is meg fosztván, egy harmadiknak játsza birtokába. Illyetén adomanyja; sikamló 's bizontalan, és mint egy golyóbis, állandó helyt nem lelhető. Veszedelmek' torkába rohan az, ki hozzá bizodalommal ragaszkodik.

Ithome. Körűle a' sokaság mit ábrázol? —

Az Öreg. Fontolatlanságot, 's Könnyelműséget. Ki ki esdeklik, hogy készet juttasson vagy vessen a' szerencse.

Íphisz. Tehát egy, és ugyan az kérések?

Az Öreg. Úgy vagyon.

Íphisz. Még is külömböző kinézésűek; némelyekéből öröm, másokéból keserűség tetszik-ki.

Az Öreg. A' derült, 's vídám tekintetüek részesűltek jobbja' adományiban, 's azért áldva Jószerencsének hivják: az elkeseredett, és setét ránczokba vonúlt arczúak ellenben, előbbi adományaitól is meg-fosztattak: ezek rosz, vagy is szerencsétlenségnek szidalmazák.

Ithome. És miből álló adományja?

Az Öreg. A' mi általjában Jónak tartatik; u. m. Gazdagság, Dicsöség, Nagy-nem, Magzatok,

Uralkodás, 's több ezekhez hasonló. Erről alább bővebben, — most már példát — —

Íphisz. Óh mely lángokat gerjeszt ezeknek hallása! — Beszélj.

Az Öreg. Távúlabb az ajtótól, ama kerület előtt álló Paphoszbéliekként nyalkán öltözött fajtalan négy asszonyok példázzák az Állhatatlanságot, Boldogtalanságot, Csalást, és Kecsegtetést. Leg-inkább azokra ügyelnek, kikre a' szerencse javait árasztá.

Ithome. 'S mint bánnak vélek?

Az Öreg. Hódító bájjal sietnek elébek, beléjek ragaszkodnak, és elő-vévén a' hízelékenység' minden mesterségeit, igérvén nyúgalmas, gyönyörűséges, és minden izetlenségtől távúl járó életet, egyesűlni, 's vélek maradni kivánkoznak. A' ki tehát ezen Aglaophononi sziszegésekre keblét meg-nyitja; a' kéjelgés' ártalmas ölére borúl. Eleintén ugyan könnyű, múlatságos, és gyönyörű napok virúlnak létének; de csak hamar, — minden kimeríttetvén, és a' vad örömökből ki-vetkeztetvén, — meg-unja az élet' illy módját, felüdől ártalmas álmából, körűl néz, és bánatok' mélyjébe dől; ekkor látja magát romlások' sűrűjében, és érzi; hogy heves és idétlen érzeményektől messze ragadtatván, — a' boldogság' álorczája alatt minden részben emésztetett, és sanyargattatott légyen. Végre, meg-sem-

misűlvén a' szerencsének adományja, kéntelen ezen Asszonyok' rajta vett hatalmát elesmérni, nékiek szolgálni, alattok mindent tenni, tűrni, szégyenkedni, és mint meg annyi Despoták' rabja, intésekre rablani, rontani, szentségtelenkedni, árúlkodni, és több embertelenségeket elkövetni. Utóljára újabb, 's kinzóbb sanyarúságok szakadnak fejére, midőn már minden elveszett.

Ithome. Minő sanyarúságok?

Az Öreg. Azonnal. Hátrább, azon kis nyílást tekintsétek-meg, belseje szoros, és undok asszonyokkal tömött avernuszi setétségű hely.

Íphisz. Borzas!

Az Öreg. (Mutat.) Itt elől, az Erynniszekhez hasonló, mely korbácsot tart, a' Büntetésnek rémítő képe. Mellette térdére könyököl egy másik, az a' Fájdalomé, — a' harmadik önnön haját tépő dühös tekintetű pedig a' Gyilkosságé.

Ithome. Hát mellettek ama ijesztő vad kinézésű, mezítelen férjfiú, és megette álló szint olly iszonyú asszony?

Az Öreg. Amaz Évelődésnek, emez pedig, — annak testvérje, — Elcsüggedésnek mondatik. Az üzőbe-vett ezekre bízattatik, ezekkel él és küzködik szakadatlanúl. Innen tovább vettetik a' Roszlel-

kűségbe. Itt sinlődik, még csak eránta szánakodásra nem birja a' szerencsét.

Íphisz. És ha azt megteheti? —

Az Öreg. Általa ki-mentődik a' kinos örvényből, és egész új formába változtatik által. Elméjébe új véleményt szállit, szivébe pedig új indulatot áraszt, és igy vezeti őtet a' Jó—'s Rosz Túdás' esméretéhez.

Ithome. Mely czélból?

Az Öreg. Hogy ha ő, a' valódi Tudás' világához vivő véleményhez híven ragaszkodik, — meg-mentődik, boldog, és jólelkü leénd élte' fogytáig. Ujra csalatkozik, és a' sanyarúságok' örök éjébe süllesztetik vissza, a' könnyelmün rosz vélemény után induló.

Íphisz. Mi értetődik a' rosz Tudás által?

Az Öreg. Ime, itt egy másik kerűlet. A' bemenetelen kivűl álló tisztán és csínosan öltözött asszony, általjában Tudásnak, és pedig rosz Tudásnak neveztetik. A' kik tehát, a' valódi élet' ösvényére, és igaz Tudásra vágyakodnak, elébb itt jelennek-meg.

Ithome. Ezen kivűl, nincs más arra vivő út? —

Az Öreg. Még vagyon egy.

Ithome. Igaz, hát a' benn torlakodók, kik lehetnek?

Az Öreg. A' rosz Tudás' kedvellői. Ezek rútúl csalatkoztak, hivén hogy az igaz Tudással barátkoznak.

Ithome. Nevezet szerént?

Az Öreg. A' Poëták, Rhetorok, Dialeticusok, Logicusok, Musicusok, Geometrák, Asztronomusok, Epicureusok, Peripateticusok, a' Zoilusok, és más egyebek.

Ithome. Hát a' fellyebb említettekhez hasonló Asszonyok ott?

Az Öreg. A'kik szemközt jönni látszatnak? — — a' már mondottak.

Ithome. Hogyan, — és ide is juthatnak?

Az Öreg. Nincs külömben; sőtt könnyebben mint az első kerűletbe.

Ithome. E' szerént úti-társok az egykori vélemény is? —

Az Öreg. Úgy vagyon. Velek marad és vagyon, a' miolta csak az elveszésnél ittak, minden bal vélemény, 's esztelenség. Meg sem menekedhetnek ezen rosztól, még csak az igaz útra térvén; a' Tisztulás' forrásából nem isznak. A' rosz Tudásban állandóúl meg-maradandók, szüntelen bajokkal küzdenek.

Ithome. És melyik út visz az igaz Tudáshoz?

Az Öreg. Veszitek e észre, (mutatván) ezen magasabb, záratlan, és magányos térséget?

Iphisz. Igen.

Az Öreg. Elől kis ajtó, és egy éppen elébe szolgáló út vagyon, melyen nagy tolongás nincs, me-

redek 's sziklás lévén. — Látszatik ezen kivül még egy szoros, magas, meg-járhatatlan nyílásos hegy is. Ez tehát, az igaz Tudáshoz vezérlő, terhes, és igen veszélyes út. — Hát az ezeket jóval felűl haladó kerekded kő-sziklát?

Ithome. Látjuk!

Az Öreg. Az annak virányos tetején, egy másnak mintegy örvendve, és szeliden mosolyogva kezet nyujtó pompás Asszonyok testvérek, Tartózkodás az első, Állandóság a' második. Ezek a' hozzájok fel-sovárgó,de a' veszéllyel öszvekötött meneteltől vissza borzadó, 's a' szikla' allja körűl tévelygőket bíztatják, 's buzditják az útra; elő-adván, hogy nem nagy 's csak kissé tartandó gátokon túl törvén, — egy kellemes jó útra érkeznének. — A' szikla' szélére hágnak; és mint jól-tévő Istennék fel-ségellik, ki-nyugtatják, az Erő' 's Bátorság' kehelyjéből itatják, és úgy szálja-meg őket az igaz Tudás' szelleme. Ez pedig, az Éden' hímes fövényéhez hasonló szép, és minden rosztól tiszta úthoz, nyit azután rést.

Mind. Oh Heraclesz!

Az Öreg. Nézzétek ama gyönyörködtető ligetes, égi fénytől felségesen körül sugárzott helyet, és középett a' kerűletet egy ajtóval.

Mind. Isteni!

Az Öreg. A' Jólelkűek' lakása. Itt tanyáz-

nak minden Derékségek, sőtt maga a' Jólelkűség. — Az erre fordult, egy Hilliusz oltárin álló Istennéé-hez hasonló kegyes tekintetű, csak félig befedett, 's az ajtó mellett négy szegletű kövön álló Asszony az igaz Tudás. Adományja olly bizonyos, és csalhatatlan, mint ezen kő mozdúlhatatlan. Véle lévő két leányi Igazságnak és Engedelemnek neveztetnek.

Iphisz. 'S mi számláltatik adományaihoz?

Az Öreg. A' Bátorság, és Rettenthetetlenség; Palladium minden szenvedések ellen, és egy olly útra fényt lövellő vezér-csillag; hová a' bú' vas karja el nem ér.

Ithome. Zeusz, mely drága ajándék! — De miért áll a' kerületen kivűl?

Az Öreg. A' küszöbön szeplős Lelkek nem kelhetnek által; azért még kivűl nyujt az oda jutandóknak italt, mely által, — mint az ércz a' kohóban, — megtisztúlnak minden rosztól, és ugy vezettetnek a' Derékségekhez.

Ithome. Értelmesbben.

Az Öreg. Valamint Asklepiosz nyavalyát okozó nedvektől tisztító szert ád-be szenvedőjének, hogy a' sir' hideg gyomrába ne rogyjon: ugy ez is, italával záporként húllasztja jövevényje' lelkéről a' kormot, hogy tökélletes tiszta legyen, és útját a' Derékségekhez folytathassa.

Ithome. Melyek a' Lélek' kormai?

Az Öreg. Az Esztelenség, Csalárdság, Kiváncsiság, Mértékletlenség, Indúlatosság, Fösvénység, s' a' t. melyek az el veszés' italával vétettek-be.

Ithome. Most már tiszták léven, hová jutnak?

Az Öreg. A' Derékségek' bellyebjére; ama nyájas, nyilt tekintetű, jámbor, 's egyszerűen, de csinosan fel-ruházott Asszonyokhoz.

Íphisz. És miknek Symbolumai azok?

Az Öreg. Tudomány az első, testvérjei ezek: a' Férjfiség, Igazság, Derékség, Őszinteség, Rendesség, Szabadság, Mértékletesség, és Szelidség.

Ithome. És nálok lévén? —

Az Öreg. Boldogulnak; az után az Anyjoknak, magának a' Jólelküségnek mutattatnak-be.

Íphisz. Melyik az? —

Az Öreg. A' rajzolványon leg-fellyebb, amott, látszik egy napfényként tündöklő Thrónus, 's azon egy kegyesen, 's szeliden mosolygó, diszes ruházatú, és Pencosz' partjain szedett leg-színesbb, és válogatottabb virágokkal koszorúzott Asszony.

Mind. Oh Epaminondász, — mit látunk!

Az Öreg. Ez tehát, maga a' Jólelkűség' symboluma.

Ithome. Továbbá mi történik vélek?

Az Öreg. A' többi Derékségek által meg-koronáztatnak, mint olyanok, kik annyi bajok' harczából győzedelemmel tértenek vissza.

Ithome. 'S min kelle győzedelmet venniek?

Az Öreg. Haj, Jövevények, nagy és veszedelmes szörnyetegeken! melyek sokakat, igen sokakat le agyarolnak.

Ithome. Nevezd.

Az Öreg. Az Esztelenség, Csalatkozás, Gyilkolás, Fösvénység, Kajánság, Mértékletlenség s. t. e. f. A' kik ezeken, mint említém, győzedelmeskedtek, a' Jólelkűségnél is nyernek koronát, és — győzhetetlenek maradnak.

Iphisz. Zeusz, nagyobb 's dicsőbb a' Leuctrai diadalomnál!

Az Öreg. Ezek után vissza kalauzoltatnak a' Derékségek által azon az uton, a' melyen hozzájok feljutának. Innen, mint egy messze világító Phároszról által-látják az életet: tengerén mint hányódnak vetődnek; — a' sanyarúan, 's szegényűl elönyomúlókat sokszor mely nagy hullámok boritgatják-el: — némelyek csalatkozásokban, égig ágaskodó Orcán emelte habokon felemelkednek, büszkén, 's meg-vetőleg néznek-alá társaikra, nagyoknak, győzhetetleneknek vélik magokat; azonban, mint egy sebes villámfény, mely az éj' fekete borzalmain keresztűl-vág, — egy

sziklához csapódva messze hangzó zúgással öszve-omlanak, 's hasztalan terheiket magokkal együtt el, a' véghetetlen mélybe sodorják. Mások ismét, a' Mértékletlenség, Csalárdság, Fösvénység és hiú dicsőségre vágyás által, a' rosszakba merűlve mint csatáznak, de koporsójok' bézártáig nyomorognak, — a' Derékségekhez soha fel nem juthatnak, mert belőlök kiholt a' lélek' szózatja.

Ithome. De miért vezettetnek vissza?

Az Öreg. Hogy által-lássák egykori tévelygéseiket; gyakran a' jót rosszal, 's ezt amazzal felcserélgetvén. Hanem, most feljózaníttatván, 's a' Tudományok által világot nyervén, meg tudják az egyiket a' másiktól külömböztetni. Mindenütt szivesen fogadtatik, mindenütt tántoríthatatlan, és csalhatatlan mint Coryciusz' barlangja. Szóval, minden Rosszak' késértgetései ellen hatalmas Szynochiteszt bír a' koronával.

Ithome. Kik, az ott lévő koszorúsok, és az ezek mellett asszonyoktól késértetett, fej vakarva bolyongók?

Az Öreg. Amazok boldogultak czéljokban, elérvén a' jó Tudáshoz. Emezekben pedig sikeretlen a' Tudomány! a' Fájdalom, Esztelenség, Balvélemény, 's Roszelműség által késértetnek, és vissza-dőlnek a' kéjelgésbe, a' szerencse már nem kedvezvén.

Még egyet a' szerencséről. Nem mindenkor, 's mind egyiknek jó (volt említésben), ennek adománya; csak a' szerént a' mint azt valaki mivoltához képest, ahoz, vagy ehez alkalmaztatva; és az idő, — hely, — mód, — történet, — dolog, — és alkalmatossághoz szabva, egyszerre, 's a' nélkűl hogy valamelyik rész szenvedjen, használni tudja. Lehetetlen, — általjában lehetetlen azt egy halandónak meg-határozni, mikor mi jó. Vagynak esetek, melyekben jobb ennek vagy amannak a' véghetetlenségbe által-költözni, mint az életben maradni; sokszor nagyobb szerencse sokaknak a' betegség mint sem az egésség. — Némelyekre nézve idvességesbb a' szegénység mint gazdagság.

Hallátok mind ezeket, oh idegenek! — Az itt, 's ezekből értett kerűlendőt kerűlvén, — a' követendőt hogy ha szívetekben principiumúl fel-rójátok, — a' lélek' szózatját követvén, az az, állhatatos 's erős szívvel éltetekben bátran vívván, hogy ha a' csábítással, és ártalmas ingerekkel való küzdéstekben pálmát nyertek, Jövevények, akkor olly menyezetet von a' nyúgalom' 's béke' karjaiban az öröm lelketek körűl; melyen semminémű búgond' fúlánkja által nem hathat. igen, mindenütt, — minden nyomotoknak nyitva álland a' Boldogság' Ege!!

Nátly József.

A' BERKEKHEZ.

Szerelmim' berkek! hányszor boltozátok
A' szenderítő esti langy szelen
'S üdvözlém a' szelíd dalt szüntelen'
Kit nékem szána boldognak Lyankátok.

De elhagyott már — 's nincsenek barátok —
Csak szívem hű; de minden hűtelen
Minden pillantatomra gyász jelen
'S még — kínaim' viszásohajtozzátok.

El tőletek — nem más, itt vad mulat
Eget földet reám borúlva látok
E' szív e' tűz világokat dulat —

Igy éltet forgatsz dűhös indulat!
Ah! csak felettem ily ezernyi átok —
'S ti jajgattok berkek — Isten hozzátok!

Balla Károly.

*

ALMAFÁMHOZ.

Kedves fám! mit hoz most az esti szél
Tetőled? a' szív vallyon mit reméll?
Homályod mit rejt énnekem?
Tán édesebb csend őrzi álmait
Most ott a' lyánynak, mellynek vágyait
Hangzotta egykor énekem. —

Ha láttad első csókját, 's e' kebel
Mit érzett, 's arczát mint csókolta-fel
Ez ajk, melly most csak hervadoz.
Míg volt enyém! oh akkor: »érted él!«
Ezt sugta rólad mindenik levél,
'S hah értem már nem olvadoz.

Látom mint egykoron ismét felém
Reszketnek lombjaid, de haj, belém
Több enyhűlést nem öntenek.
Eltünt a' boldogító szép remény
Csak bú maradt az ifjú' kebelén
'S rózsáji mind kivesztenek.

Még is szép rózsalángba mint borúl
Az est, nézd újra most illy hévbe gyúl
Alattad szívem kedvedért.
'S hogy fellövel most bennem minden ér,
Mi édes elvarázsló bánat ér.
'S egy köny lecsordúl Nínonért.

Ő — y.

EGGY NYÁRI-ESTVE.

Halkkal ingó lanyha pára,
Száldogáló harmatok,
Kis furuglyám' lágy szavára
Tiszta hangot adjatok!
Lengd-be véle, gyenge szellet,
Sík mezőnk' határait;
A' Juhász a' nyája mellett
Hadd fülelje sorjait.

Míg az estve bíborozza
A' lement Nap' hajnalát,
Míg az éj becsillagozza
Szélytt terítve fátyolát,
Addig a' menny földre hinti
Balzsamának harmatit,
'S új erővel áldva inti
Új örömre állatit.

A' mocsáros nép kuruttyol,
Prücsög a' sok kis bogár,
Récze hápog, fürj palattyol,
Hangicsál eggy kis madár;

Jó napunkat felcserélő,
Édes esti hajnalom,
Téged áld e' tenger élő,
Téged áld e' kis dalom.

Harmatoddal részegűlve
A' virággal tarka rét,
Hímje nővel eggyesűlve
Néked ontja fűszerét.
A' Nap' éles fénye sullyán,
Minthogy untig szenvedett,
A' Kaszás szűrének ujján
Álva tisztel tégedet.

Oh, palolj rá, csendes Este,
Nyugtató lehelletet,
Hogy törődött vére, teste,
Újra nyerjen életet!
Szállj-le rám is sátorozva,
Szenderítő Nyugalom!
Közbe közbe szunnyadozva
Csendesedj'-le kis dalom.

Fazekas Mihály.
Fő-Hadnagy.
Közli Kazinczy Ferencz.

A' TÉL.

Más költők virágos tavaszt kedveljenek,
'S dicsérjék a' nyári lágy szellők' fuvalmát,
Vagy ősszel Bacchusnak evoét zengjenek:
Én a' csendes télnek hirdetem nyugalmát.

Ki olly erős, mint ez? Utat tud csinálni
A' tókon, 's a' sebes vizárt megállítja;
A' nagy Jupiternek ki mer ellentállni?
Ő mennyköveinek szavát elnémítja.

Bár képe ösztövér 's keze giberedett,
'S ősz fejét csak ritka hajszálak fedezik:
Boldog, kihez akkor, ha már megvénhedett,
Mint ehez, olly sok szép öröm gyülekezik!

A' tavasz, nyár és ősz, minden idő és táj
Ennek készítenek 's halmoznak kincseket,
Ennek terem a' fa, ennek hizik a' nyáj,
Ennek érlel a' nap szőlő gerezdeket.

A' tél az erdőkből, hol eddig szerettek
Sétálni, városba hivja a' Szépeket;
'S Flóra, hűségökért kinek megtetszettek,
Láttatlanúl oda kiséri ezeket.

A' harmonia, melly csak filemilének
Nyelvével mulatott eddig pásztorokat,
Most zengő huroknak 's költők' énekének
Segítsége által bájol tudósokat.

Mint tölt-meg az öröm tágas palotákat
Tánczban a' szép termet' bájait mutatni,
Mint vesz-fel rangrejtő ravasz álorczákat
A' kíváncsiságot ezerkép' faggatni!

Nézzétek, mikor jár párduczos ruhával
Kanyar barázdákat mikép' szánt a' hóra,
'S ha fut csengetyűsen 's meggyujtott fáklyával
Mint bámúl rá az éj a' vig szánkázóra!

Bacchus sem marad-el. Repkénnyel kerítve
Fejét, danol 's nevet a' vendégségekben,
'S a' hosszú estvéken poharat ürítve
A' szenelö mellett kedvet gyujt szivekben.

A' téllel Ámor is örökös frigyben él.
Halld, Ifju, 's hasznodra tanuld fordítani;
Ne véld, hogy erdőben 's patak' csergésénél
A' Szépek' kőszivét könnyebb lágyítani.

Nem; mikor a' vig táncz, Soprony' 's Ruszt'nektárja,
Vért ficzkándozóbbá, orczát égőbbé tesz,
'S a' zárt szivet tréfa, 's szerelem kitárja
Akkor egy merész szót fülök' kedvesen vesz.

Mi ér-fel teveled 's boldogításoddal,
Oh tél? Ujjá szülöd ifuság' rózsáit.
Jöjj, kellemes Vén, jöjj sokszor, 's játékoddal
Taníts, mint vidítsam éltem' bús óráit.

Superint. Kis János.

A' HAJNAL.

Búban szállt lefelé Phöbusz Egünk' körén,
S' árvult pállya helyén csillagait hagyá;
A' Hold' fél kerekét lenge homály fedé.
Már a' klastromi kar csendre kivánkoza,
'S hálát zengedező versei a' komoly
Kongó esti harang-szóba mulának-el.
Látám fáklyatüzét, mint vonogatta-be
A' part bátor ölén vásznait a' hajós,
Hallám, fergeteget félve jövendöle;
Úgy lett. Csend szakaszom váltva mulattam-el,
Majd sorsunk' folyamát festve találtam itt,
Majd ismét, ha Remény, szent neved ált-szöke,
Szívem felleg után, tiszta jövőre várt. —
Hajnallot! terebély mennyezetünk' fele,
Még a' durva ködöt fel nem ereszthetéj;
Éj és a' hasadó nap verekedtenek.
Győzött fényes Egünk! új kikelet nevet,
A' már már derülő szikla hegyek' tövén,
'S a' hajnal lebegett rózsa palástjain.

Pusztay Sándor.

ÁMOR ÉS HYMEN.

Hajdan kénye szerint nyilazott a' csintalan Ámor,
'S kegytelenűl gyilkolt a' dühös ijju vadász.
Hogyha vidám szemeket szabadon felemelt az egekhez
A' szép ifju 's erös teste diszének örült:
»Szenvedj« igy szóllott az Irigy sebet ásva szivébe,
'S lankadt a' titkos lángodozásu fiu.
A' szüz is a' nyilakat nem félvén gyakran elöntve
Érzé mérgétől feldagadott kebelét.
És panaszát annyának ölébe pihegte zokogva;
Oh de híjában sirt, harmatod égi virág!
Effélét boszusan szemléltek az Istenek, eggyütt
Fontolván az örök sorsot Olymp' tetején.
'S Juppiter így kezdett: „Menny' karja, henyélve tekénted
„A' nyilázó mint szór embereinkre veszélyt?
»Nem! Styx' barna vizére megesküszöm, emberi népem
»Büntelenűl nem tűr szívsebező kinokat.
„A' gyermeknek adok békés vezetőt, neve Hymen
»A' ki vezér'lje utóbb a' nyilazásra kezét.«
Tetszett a' végzés: — Venusnak is; — ekkor arany szín
Felhőken lebegett Hymen az Isten alá.
Kénye szerínt bekötött szemmel 's békózva vezette,
A' rabláncz ellen küzdeni gyenge fogolyt.

A' fene nyil' káros mérgét hárítani vágyván
Mennyei bal'samnak kente reája szerét.
'S a' bájképü leányt' szép ifjuval egybe-csatolván,
»Itt czélod, nyiladat,« monda,» ne másra repits'd:
A' csak löni tudó lött ekkor is; ám de nem ártott:
A' sebet édessé tette az égi kenet.
Boldog pár, mellyet maga Hymen örök szerelemmel
Áld 's lobogó tüznél a' thalamusra vezet!
Ő maga innepel és mulatoz velek: édes igézés
Leng arczán 's ragyogó lelkesedés szemein.
Oh Hymen! késérd Ámort, és boldog örömmel
Áldj sokakat 's körülök gyujts kegyes égi tüzet! —

Ifjú Kis János.

ÉBREDÉS.

Mi tündér szózat ez?
Felém melly lengedez?
Az ő jól ismert szava ez,
Melly itt körűlem lengedez! —
Ne zengj, te szózat, itt alant!
Kerűld szegény boldogtalant.
Miért felköltni azt a' bút,
Az édes kedves szomorút?
Ha többé nem derűlhet-fel
Volt menyem, annyi szépivel!

SCHEDEL.

APHORISMÁK.

1. Az öröm-leélésben, nem félni a' jövendőt; a' bú sinlésében pedig bíztosan reménylni a' jobbat — csak e' teheti sajátunká a' földi boldogságot. Ez ád hatalmat, erőt, diadalt a' sors felett 's függetlenné teszi szívünk' nyugalmát a' szerencse' kényétől 's kedvteléseitől.

2. A' köztünk forgó nagy elmének, Genienek, ritkán szabhatjuk-meg illető érdemét. A' mindennapiság letörli a' gloriát feje felől; a' vetélkedés pedig és irigység kissebbítésre bír bennünket. — Hajlunk őtet reánk nézve úgy nézni mint örök szemrehányásokat. De annál inkább bámúljuk az elhalt és távolas Genieket; mert ezeket csudálhatjuk, a' nélkül hogy érzésünk csonkúlást szenyvedne 's magunk érdemére homályt vetnének. Itt az oka hogy éltében 's hazájában rendszerént jövevény a' nagy elme.

3. A' gyarló ember hajlóbb szánni bukott barátjait; mint örűlni a' szerencse' szárnyain emelkedetteknek. Tán azt véli hogy amott ők maradtak-el tőle, itt ő maradt-el tőlök.

4. A' barátság és szerelem ollyanok mint a' hegedű húr, ha megereszkedik ez, még felvonhatod;

de ha elszakad, hijába kötözöd-öszve; mindég hamis hangot fog adni.

5. Ha kis hivatalnál nagyságoskodol, fontoskodol, dölfösködöl, olly formán teszel mintha sipkából akarnál köpönyeget csinálni.

6. A' rágalom, irigység ollyan mint a' festő; nem adhat színt a' tárgynak a' nélkül, hogy árnyékolást is ne adjon hozzá.

7. Gyakorta ha megkérdeztetnénk, jó tanácsot tudnánk másoknak adni abban, a' miben magunk bakot ütöttünk.

8. Az ember legnagyobb ellensége magának; egész életében küzd vesződik magával 's még se lehet személlyével készen. Ugyan azon kebel, melly liheg a' boldogságért, dúlja-fel azt rendszerént maga előtt.

9. Az okos 's szertartó Critica ollyan mint a' kalapnak a' selyem kefe; a' kíméletlen gáncs pedig durva serte kefe, melly a' porral együtt a' szőrit is kiviszi a' kalapnak.

10. A' kik sokat pengetik szájjokon a' rényt, szoros bírái a' mások' cselekedeteinek, kérlehetetlen fenyítői a' mások bukásainak; hidd-el kétszínű hypocriták. Éppen az által hogy iszonyodva marczongják a' mások hibáit, kívánják az emberekkel azt elhitetni hogy ők azoktól mentek.

11. A' melly ember a' régiség által beavatott 's

az emberektől közönségesen bevett vélemény szerént tisztes dolgokat közönségesen szeret feszegetni, vítatni, gúnyolni 's nem átall kérkedni a' társaságokban hogy ellenkező itéletben van ezek eránt a' világgal; hijú az, észt fitogat 's az a' viszketegség bántja másként gondolkozni 's bölcsebbnek lenni mint milliomok.

12. Kis elme úgy van a' különös nagy elmékkel, mint az ollyan emberekkel szoktunk lenni, kiket éjfél után egy két órával járkálni hallunk vagy látunk. Nem tudjuk ha fel keltek é már vagy tán le se feküdtek még.

13. Nincs részegesnek roszsz bor, gyermeknek roszsz gyümölcs, roszsz gyomornak jó étel, pórnak jó ember, rágalomnak jó tét, gáncsolónak jó munka.

14. A' sok tudós és tudóska egy karzatban (Státban) ollyanok mint sok virágzó ákász a' szűk udvaron. Jó illatjaik fojtó nehéz gőzzé válnak 's fejfájást okoznak.

15. A' század' módjai közt legemberibb 's nemesebb az alázatosság 's nyájas leereszkedés. Ma csak nem bizonyos mértéke 's aránya annak, hogy valaki nagy Úr é, 's nagy pólczon áll é az, hogy mennyire leereszkedő 's nyájas. Ezt a' cselédség is mímeli, 's már ma a' nagy Úr' cselédje ha kocsissát kiveszed, galánt 's becsület adó. Apró Tisztviselőknél maradt meg csak a' gőg, kik e' nélkül tartnak, hogy észre sem

veszik hogy ők valamik, 's az nagy Uraságok' Tisztjeinél kik nagy számadásokhoz szokván, hamar felejtik hogy másoknak számolnak 's Uroknál kissebb Urakat kicsinre néznek.

16. Nincs a' remény után az emberiségnek nagyobb jóltévője mint a' feledés 's idő enyhitése, mellyek vérző sebeinkre lassudán gyógyitó hártyát vonnak. Ennél fogva a' sors' csapásaival rendszerént úgy vagyunk mint hideg ümeggel, mellyet mikor magunkra veszünk, végig borzasztja testünket, de nem sokára hozzá melegszünk vagy ő melegszik hozzánk.

17. Haszonlesés ingerli a' társaságos embert minden tetteiben. Haszonvágy lappang, bár véknyan is mint hajszál annak világ csudálta költő-harsányozta nemes tettei alatt is. Méltán állithatjuk tehát hogy valamint a' természet' embere szántóvetőnek: úgy a' társaságos ember igazán kalmárnak, kereskedőnek születik. Amott a' földből, itt ember társától tör annyi hasznot kicsikarni a' mennyit lehet.

18. A' Románokkal éppen úgy vagyok mint álmaimmal. Ezek közt némellyeknek csudálom csinos öszveilléseket, bámúlom a' képzelet' tüzes erejét, 's kelletlen hajlok hinni, hogy valóságok; ellenben sok álom' agyafúrtsága boszszont. A' Román iró úgy veszem eszre fonák arányban van az álmodóval. Ez

minél telibb a' gyomra annál esztelenebbet álmod, a' meg mennél éhesebb annál ostobább románja.

19. Az úgy nevezett világ', vagy is község' vélményei 's itéletjei valakiről néha csalhatnak ugyan; de többnyire helyesek; ámbár a' törvény előtt próbákkal ritkán tudná bebizonyítani. Ollyan ez a' vélemény mint a' vad' szaga a' kutyára nézve, homályos szaglódás vezeti azt a' vad' biztos nyomára 's fekvésére.

20. A' környülmények segítik ugyan elő, de az ember' maga viselése, 's annak nyilvános kiadása, mint vélekedik ön maga felől, határozzák-el azt a' néző pontot a' világban, mellyből magát tekinteni kívánja 's azon becset, mellyet másoknál magának kivív.

21. A' ki kevés pénzzel költséggel kíván perelni, kenetlen szekérrel útaz, gyantátlan vanóval hegedűl.

22. A' ki minden harmadik szavában magáról beszéll, bár ha nem dicséri is mindenkor magát, vagy szokásait menti, vagy izlései elő-terjesztésével úntatja a' társaságot, vagy környülményeivel kívánja az unalomig megesmértetni, jele hogy felette vastag Egoista, bár vigyázz reá.

23. Ha tisztelnem kell is néha, kikerűlöm az olly asszonyokat kikben férfias lélek 's passiók vagynak; külső gazdaságot hévvel visznek. Haza', törvény' dolgaiban tudós feszegetésekbe, vitatásokba vegyülnek, 's észt, talentomot fitogatnak, 's nagy képzéssel kér-

kednek. Ollyanok ezek mint az olly tisztató mellybe czúkor helyett, sót tett a' szakács. Az aszonyi kellemes lágyság rendszerént veszendőbe megy itt 's a' Nem' charactere.

24. Nincsen gyávább indúlat, fájdalom! eredetibb sincs mint az irigység. A' többiben az ön szeretet 's haszonlesés lévén a' rúgó-toll, magunk jövünk mással ütközésbe. Ez fúr ás vés epeszt ott is a' hol nem vesztünk semmit, sőt örűlnünk kellene gyakran rokonink' szerencséjén. Ó mi sok jónak bedugja ez kútfejét a' társaságokban, többnek majd mint a' mammon' szennyes szolgálatjai.

25. A' ki nagy Criticus lévén, ebben szőrszálhasogató 's miatta irni nem mer, ollyan mint a' fösvény, a' kinek minden étel sokba látszván kerülni enni sem mer.

26. Legszemtelenebb része az emberi társaságnak a' gazdag és a' földhöz ragadt szegény. Amaz mert pénzével mindent kipótolni gondol, ez mert a' szegénység' mentsége alatt magának mindent szabadnak lenni vél, 's külömben is a' szegénységet olly gyalázatnak nézi, mennél már alább nem süllyedhet.

27. A' melly ember veled hamar barátkozik 's a' legelső fertályban dolgodat mint a' magáét emlegeti, egyszerre lángoló barátodnak mutatja magát, — kerüld! gyengeséged' akarja használni.

Fáy András.

KELETIEK' ÉS NYÚGOTIAK' MORÁLJA.

A' Chinaiaké.

Dolgozz nappal, hogy jusod legyen éjjel alunni.

Légy első a' mezőmunkában, és az ágyban utolsó.

A' ki szüléjit nem szereti, szükségképen senkit nem szerethet.

A' jó fiú jó testvér, jó férj, jó atya, jó atyafi, jó barát, jó szomszéd, jó polgár is.

Csak a' rossz fijaknak vannak mostohanyájik.

A' rútan a' rény szép, a' rénytelenség a' legszebben rút.

Az ártatlanság' földfeletti örömei csak az elromlottakra nézve chimaera.

Mennél szebb a' fiatal személy, annál többet veszt ha a' szemérmesség őtet testvérének nem nevezi.

A' Perzáké.

Jobb fájdalmakat, mint lelkismeretmardosásokat szenvedni.

Diccsel meghalni tisztességesebb, mint gyalázatban élni.

Sorsunk' örök Igazgatója, ki az embereket és

rényt teremté, a' Becsületesnek szívét öröm nélkül, és a' jó cselekedetet jutalmatlan' még soha nem hagyta.

Kérdesz, vallyon van e jusa az hangyának, mellyet taposol, ezen panaszolkodni? Igenis van; vagy neked sincs vádjusod, ha téged' az elefánt széllyelzúz.

Eggy, a' maga terhét hordó szamár többet ér az embereket szaggató oroszlánnál.

Az ember csak ember teste' kisebb részeinek ketteje szerint: ezek a' szív és nyelv.

Az az igaz bölcs, ki mindentől tanul.

Az emberélet napkönyv, mellybe csak jó, becses cselekedeteket kell feljegyezni.

A' tengerben számtalan jók fekszenek; de ha bátorságot keressz, ez a' parton vár.

Az élet' való öröme tiszta lelkismeretből ered.

Az egész mindenség Isten' csarnokja.

Az Induszoké.

A' jótettek embernek legnagyobb és állandóbb gazdagságai.

Ki csak azért él, hogy hasát hízlalja, az feleit nem szeretheti.

Javul, a' ki jó emberekkel társalkodik.

Fussd a' rossz emberrel való társalkodást, legyen az bár nagytudományú: a' kígyó nem kevésbbé félelmes, ha rubin ékíti fejét.

Az hív, gyengédelmű, nagyszívű és termékeny nő

az ég' ajándéka, háza' éke, férje' boldogsága, és neme' dicsősége.

A' ki tyrannt szolgál, Isten' ellensége.

Az Arabszoké.

Csinálj magadnak e' világból poklot, ha akarod a' másban a' paradicsomot bírni.

A' gazdag adakozás nélkül, gyümölcstelen élőfa.

A' tűrés a' megelégülés' kulcsa, az hirtelen harag pedig kulcsa a' megbánásnak.

A' szegény tűrés nélkül, olaj nélküli lámpa.

Ritkán látassd magadat; annál inkább fognak szeretni.

Rossz cselekedetet dicsérni, annyi, mint elkövetni.

Ki a' tapasztalás' forrásából merít, gazdagítja ismereteit; a' ki vakon szerfelett hiszen, vétkeit szaporítja.

A' néma' nyelve jobb, mint az hazugé.

Tégy jól, ha akarod, hogy veled is hasonlóan tegyenek.

A' tudós ismeri a' tudatlant, mert maga is eggyszer tudatlan vala; de a' tudatlan nem ismeri a' tudóst, mivel ő soha tudós nem volt.

Ki neked hízelkedik, gyűlöl tégedet.

A' Törökké.

Tanultság nem maga a' tudomány, valamint építeszközök nem az építmény maga.

Két tárgyakat nem nézhetni szilárdul, elfordítlan szemekkel: »a' napot és halált.«

Az élet lámpa: használd, míg ég; ha alszol, akkor már sok visszahozhatlanúl elvesz!

A' ki másokkal jól tesz, az eggyszer'smind magával tesz jól.

A' poézisz' virágkertje száraz és elaszott, ha azt a' philosophia' harmatja meg nem nedvíti.

Mit a' sors' tolla eggyszer leírt, az emberek' öszvevereglések el nem törűlheti. Isten egyedűl van minden felett.

Gyüjtsd-fel, mint drága gyöngyöket, szavaikat azoknak, kik a' tudomány' és feddhetlenség' tengere.

A' Görögöké.

Boldogok, kik itt szeretnek, és viszont szerettetnek.

Sokkal könnyebb betegséget, mint bút elviselni.

A' lélek' bánatja beszéd által könnyűl.

A' Lydiai kő próbálja az aranyat; a' férjfiak' bölcseségét és rényét próbálja a' mindenen-uralkodó valóság.

O boldog istenné, egészség! veled virul mindenik Kharisz' keletje, 's nélkűled szerencsés senki sincs.

Kiki rabja a' szükségnek; az legboldogabb, ki ollyat legkevesebbet hord.

Valamint az hajó eggy horgányon, úgy életünk eggy reményen nem függhet.

A' kereskedő portékájira tekintve, büszkén felfúvalkodik, és mégis gyakron a' szél egyedűl azoknak ura.

A' szerencsétlenségben hív ember kellemes, mint az hajózóknak a' tengercsend a' szélvész után.

Mindnyájon erősek vagyunk, az híres embert éltében irígyleni, és dicsérni halála után.

Sokaknak tetszeni akarni, annyi, mint nem tetszeni a' jóknak.

Édesebb a' szerelemnél semmi sincsen. A' föld' minden Szépei közt az a' legédesebb szerencse!

Szeretett anya föld, melly dicső jó vagy a' bölcseknek!

Isten lakik mibennünk.

Eggy halandó sincs mindenben boldog.

Haltakat gyógyítani és öregeket inteni, mindeggy.

Mi mindnyájon igenis bölcsek vagyunk az intésekre; mégis ha magunk vétünk: ezt meg nem ismerjük.

Életünk a' borhoz hasonló: mellynek kicsiny fogyatékja szokásszerint savanyú.

A' Rómaiaké.

A' bölcs buzgó gyüjtője a' természet' kincseinek.

A' testtel ki nem oltatnak a' nagy lelkek.

Igen sok jutott a' jóból annak, ki a' rossztól ment.

A' vétni nem-akaró és nem-tudó között nagy különbség van.

Sokkal rútabb, elveszteni a' dicséretet, mint nem nyerni.

Gyakron a' késő szerelem nagy uzsorával jő.

Minden természetes becsülésre méltó.

Leghatalmasabb, kinek önnmaga hatalmában vagyon.

Illőbb sokat tudni, mint beszélni.

Kedvessb a' szép testben létező rény.

Valóban vagyon Isten, ki minden tetteinket hallja és látja.

Mindnyájon mindent nem tehetünk.

Illik az ellentől is tanulni.

Egyedűl senki sem elég bölcs.

Kezdeni sokkal könnyeb, mint bevégezni.

Az Ángoloké.

Melly mestermív az ember! mi nemes okosság által! mi határtalan tehetségre! alkot' és mozgásban mi jelentő és csudára méltó! cselekedésben mi hasonló az angyalhoz! megfogásban mi hasonló Istenhez! a' világ' éke! és előképe az élőknek!

Félelmetlen' és szabadon, mint a' nagy természet, élnek mindég egyenlő elragadtatásban, kiket a' szeretet szent hűség által öszvekötött.

Melly nagy az ember, ha jó.

A' dics' útja csak a' sírhez viszen.

O szorgalom! minden a' te ajándékod, akármi az életet magosítja, szépíti és teljörömművé teszi.

Senki sem szereti, hogy rényei a' történetnek játékai.

Nem olly' nehéz eggy barátért meghalni, mint ollyan barátra találni, ki megérdemelje, hogy érette meghaljanak.

Ki a' jövő életet kevésre becsűli, a' jelenben vétkezik.

Légy derék, élj jól és szeress.

Gyakron az egyedűlség a' leghasznosabb társaságunkra szolgál.

Az élet játék: melly mutatja nekünk, mit látunk, és mindenik pillantat tanít azt jobban érteni.

A' derék ember legszebb míve Istennek.

A' Franczziáké.

Elfeledjük e valaha, mit eggyszer szerettünk?

A' szeretet a' szíveknek az, mi a' virágoknak az hajnal, és a' természetnek a' tavasz.

Kedveltető szerénység emeli a' rény' fényét, és a' vitézségnek legjobb éke.

Bizonytalan, hol vár minket az halál; várjuk mí

tehát őtet mindenütt! Eszmélkedés az halálról, a' szabadságról eszmélkedés.

Az élet' hasznossága nem hosszaságában, hanem alkalmaztatásában létez. Némelly sok évet számlál, és mégis keveset élt.

Az ártatlanság gonosztól nem félhet.

Megengedni, istentett.

Többnyire el van veszve azon nap, mellyen ember vídám nem volt.

Az ifjúság a' csalatások' ideje.

A' rényt jobban szeretjük, ha gyakoroljuk, mint ha csak festjük.

Ha emberek csak eggyszerűen akarnának élni, mindenütt bőséget, örömet, eggyességet és békét láthatnánk.

Csak a' szívek' eggyesülete szerez állandó kedvet.

Könyűk gyakron a' rény' forrása, és szerencsétlenség gyakron a' mennyhez közelbb viszen.

Igaz barátság a' földön a' czél és minden örömek' forrása.

A' Németeké.

Az egész természetben legfelségesebbek, ott fenn a' csillagég, és itt alatt, a' szívben az erkölcsi érzés.

Elválás a' barátság' tele, viszonlátás annak tavasza.

Szympáthia nélkűl megállhat ugyan a' Chirurgia, de nem a' barátság.

A' rényes szív, miként a' test, inkább munka, mint jó táplálat által lesz egészséges és erős.

Kit a' természet táplál és emel, az télen nem olly' jó, mint nyárban.

Ember soha sem olly' szép, mint mikor engelmet kér, vagy maga megenged.

Bizonyos emberek rénylenének, ha pénzek volna.

Embereknek és könyveknek eggynél több correctura kell, hogy az erratá-t elveszessék.

A' szerelem kevesíti az asszonyi fínomságot, és neveli a' férjfiúit.

Minden rényes és minden bölcs eggyszer'smind bizonyság is, hogy ő örökké él.

Eggy idő sincs megelégűlve az idővel.

Az Olaszoké.

Szabadon lettem és éltem; 's szabadon is akarok meghalni.

Az élet' szükségét az halál kipótolandja.

A' félelem semmi törvényt nem ismer.

Az örömnek is vannak könyűji.

Gyakron kegyetlenek és csüggesztők a' szerencse' különbféle változásai.

Azt, ki lábával Ámor' tőrébe esék, húzzd-vissza; szárnya még szabad.

Semmi sincs a' világon, mire a' bölcs épít.

Eggy sem ismeri és becsűli a' békét, ki előbb az háború' szükségét nem próbálta.

A' Spanyoloké.

Féltékenység a' szeretet' halála.

Ha szépség erkölcsösséggel párul, úgy valódi szépség; ha nem, csupa külinger.

Szebb a' katona halva a' csatamezőn, mint élve a' futásban.

Legyen a' szerencsétlenség még olly' nagy, a' bölcseség azon győzelmeskedhetik.

Nehéz a' köz-csudálást, de még nehezebb a' közszeretetet megnyerni.

Kinek az öröm' csillaga ragyog, az sötét éjjel soha nem óhajtozik a' világos nap után.

Jótét kincs, mellyet ember magának szükségéért megtart.

A' Portugalloké.

A' szerelemnek nem lehet ellent-állani.

Kinek eggyszer mondania kell: azt én nem gondolám! soha repkényeket nem fog szakítni.

Való győzelem csak ez, az igazságtalanság' csalogatásai alatt soha le nem roggyanni.

Kövessd az okosságot, melly soha sem csalt-meg, és meg tudja különböztetni az hamist a' valótól. Könnyű a' valóság' szavára ismerni.

A' jövendő eránt könnyen megtanítathatik, ki a' szív' sajdításaira akar hallgatni.

A' művészetben járatlan a' művészetet nem becsüli.

A' Magyaroké.

Szeressd az Hazát és a' Királyt. Nincs Haza Király nélkül, nincs Király Haza nélkül.

Ponori Thewrewk József.

A' SONETT.

Én a' Lovag-középkorban születtem,
'S a' Rhone halotta első dallomat:
De elhagyám bölcsőmet, honnomat,
'S a' Sorgue' szelíd Nümphájihoz siettem;

Vaucluse' varázs Tempéjét megszerettem,
Lágyabbra váltva elsőbb aj'komat,
Játszám Heszpériai guitarromat,
'S Petrarcát és Laurát dicsőitettem.

Forró keblem' lángérzetit daloltam,
Cervantes', Schlegel', és Shakespeare honába'.
Utóbb a' Bodrog mellé vándoroltam,

Hol egy Költő-Bölcs, felfogá lakába
A' vándor-lyányt, Árpád' nyelvén tanítja, —
'S ez Őt 's Sophieját halhatatlanítja.

Fenyéry Gyula.

FELEJTKEZÉS ÉS VISZSZAEMLÉKEZÉS.

A' komor gondnak poharát nem iszsza,
A' kinek elmult idejét az égi
Grácziák majd szép mosolyogva nézik,
Majd letakarják.

A' bárátságnak örömét ujonnan
Érzi; 's a' régen szeretett Barátné
Ott terem édes nevetéssel a' volt
Kedves' ölébe'.

A' hives erdők, ligetek' homálya,
A' hol a' gyermek mulatott 's enyelgett,
A' patak' régi suhogása mindég
Meg van eszébe'.

Ám de, mi könnyet kicsikart szeméből,
Szép reménységét betemette, lest hányt
A' barátságnak szavaival, komályba'
Tartja, takarja.

A' kopasz sziklák' üregét így éri
A' setét éjjel, mikoron hanyatlik
A' derék nappal 's bucsuzó sugári
A' hegyeken még. —

Horváth János.

A' MULANDÓSÁGRÓL.

Taszszó után.

Eggy két percz' multával hamar kopaszúlnak
A' piros bokroknak zöldellő friss ág'i;
Noha minden éven keletek újúlnak
Nem mindég viritnak r'ánk tavasz' virág'i;
Szegjünk hát rózsákat midőn még ránk húlnak
A' szívet olvasztó láng-szemek' világ'i,
És mikor még töllünk meszszi nem fordúlnak,
Az eggymást hevítő örömök' vígság'i.

Gróf Dessewffy József.

INTÉS.

Kerüld 's hajházzd a' régit és az újat;
Szokott ösvényen járj szokatlanúl;
Tarkíts, de mindég eggy fő színt keresvén;
Légy a' mi vagy, 's egészen, 's légy egyéb is;
Tiszteld a' gégés Mestert, és kaczagd —
Mond a' Sibylla, 's örvendhetsz, ha érted.

Kazinczy Ferencz.

A' HIT.

Áldott hit! te teszed könnyűve földön az éltet;
Sas szárnyon te viszed mennybe az embereket.
Illy jó tetteidért még is rád mennyin ugatnak;
Nem csuda: mert annak nincs hite, a' ki ugat.

JÁNTÁNTORIRA.

Tűz óltó eszközt látván Jántántori Bánnál,
Ó be szerencsés leszsz, mond, ha fog égni lakod.

A' FÉRJ CZENCZIKÉHEZ.

Meg fogom ölni magam, ha ölelsz mást Czenczike rajtam
Kívűl, mond a' férj, meg fogom ölni magam.
Engem ölellj egyedűl, úgy illik házasi párhoz;
Úgy lesz jó dolgunk, engem ölellj egyedűl.
Elmosolyogta magát, 's minden Szentekre fogadta
Czenczike hívségét, 's elmosolyogta magát.

Vitkovics Mihály.

A' RÓZSÁHOZ.

Örvendj rózsa, leánykámnak fogsz nyilni keblében,
Nyájas, mint te, 's szerény ő, de kecsedben előz.

A' SZERÉNY.

Hódol az érdemnek, 's nem tudja, nem érzi magáét,
Mást ha dicsérnek örűl; más ha dicséri, pirul.

FÁTYOL.

Semmit sem látunk tisztán, csak fátyolon által,
Mellyet az érzékek' játszta szemünkre borít.
E' leplet széttépni hijába törekszik az elme,
'S álmunk' tüntével váltja-fel azt örök éj.

ALKOTÓ HÉV.

Rút hernyútokból milly tündér lepke fesel-ki,
Hogyha tenyésztve lehell a' kikeletkori hév:
Durva anyagbol úgy válik szép mennyei mű, ha
A' művész' mellyét élteti isteni hév.

PRIMÓCZI SZENT-MIKLÓSSY ALOYZ.

A' KHARISZOK.

Elyzion' gyönyörű mezejéről, isten-arányból,
Dús földünkre leszállt a' Khariszok' serege.
'S a' Széphalmi varázstempére röpűlve, Kazinczy'
Keblében új szép mennyei lakra talált.

Ponori Thewrewk József.

AZ ÁLOM.

Elandalodva vágyjaim' hevében,
Silány remény között dalolgatám:
»Imádom Őt; de Lína csalhat ám!
Ki tudja: hely van-é nekem szivében?«

Ezernyi kínnak égve lángtüzében
Leroskadék, tovább nem állhatám;
Fel a' sebet hijába szaggatám,
'S hivott az álom: — elhalék ölében.

Álmomba' Lína járdogált körűltem.
»Jelentsd-ki« — mondtam — »a' szived' ki birja?
E' szó: Te lenne kínom' édes írja.«

Kis ajka nyillni kezde. Már örűltem.
De, jaj! felébredék! Hijába vártam
Az idvet. Igy sok — ah! sok ízbe' jártam!

N. A. Kiss Sámuel.

KORNÉLIA.

Vajha én azon forrást feltalálhatnám, hol az asszonyi szép tulajdonságok nyugosznak, 's felfedezhetném azon megbecsűlhetetlen kincseket, melyek egy asszonyt tökéletes asszonnyá tésznek, és mind ezekből egy oly képet állíthatnék-egybe, mely a' szép-nemnek valóságos érdemét nyilvánságosabbá tenné: minden bizonnyal el nem mulatnám, mind két halandó nemünket ezen méltóságos kép' szemlélésére meghívni, — a' férjfiakat, hogy több igaz tiszteletre ébredjenek; az asszonyokat hogy nagy elrendeltetéseket jobban ismerjék. De fájdalom a' sokféle eltévelyedés, mind ez ideig ezer balitéletekben tartja a' világot; melynél fogva ő bennek, kivált első szerelmünkben, a' földieknél egy felsőbb valóságot, egy angyalt, majd csak egy hozzánk kárhozatra taszított rossz lelket képzelünk. Innen vagyon az, hogy a' rájok ruházott méltóság is igen sokszor csak férjfiui kegyelem, nem érdem, — pazérlott ajándék, nem igaz jus. Mind ezek pedig homályba ragadnak, 's a' szép kép eltünik. Midőn a' sötét fellegek egymásra tornyoznak, akkor a' napnak sincs egész munkássága, egész fényessége.

Megpróbálom mindazáltal, a' Gracchusok Anyjának életében, az asszonyi igaz érdemeket feltalálni, 's azokkal megbizonyítani, mely nagyra légyen egy asszony teremtve.

Kornélia életét nyerte Scipiótól, ki Hannibált meggyőzte, 's a' derék Aemiliától. A' római Birodalom' nagy emberei találkoztak ezen háznál. Országok' jólléte, Nemzetek' boldogsága majd minden napi beszéd' tárgya vala itt. Így már Kornélia jókor kezdett különbséget tenni, a' valóság és hijábavalóság, a' testi és erkölcsi létel között; melyek minden emberben meg vagynak ugyan, de öszvezavarodva, vagy semmit elő nem hoznak, vagy csak az egyikkel ölik-el a' többeket. Megpillantotta az elmultat és jövendőt; gondolatjai, mint egy tűzkőben bézárt szikrák, kireppentek, világosságot adának a' tárgyaknak, 's a' jót és rosszat megismérte ő. Eszének uralkodó része egy magas képzelődés, a' legtávolabb lévő dolgok közt atyafiságot talál, eleven színekkel egybe-köti, 's érzékenyűl áldozik a' szánakozás angyalának. A' megszaporodott ideákat elmésen egybehasonlitja, 's erkölcsi lételt nyer Kornélia. Itt vagyon az a' nagy lépés, midőn a' külső és belső kifejlődések, a' Szépnem' sorsát megváltoztatják, 's vagy örökre szerencsétlenné tészik, vagy egy oly sférába vezetik-be, hol a' fájdalom és gyönyörűség hármonizálnak.

Mivelte Kornélia a' tudományokat, kivált az erkölcsit nagy elömenetellel; pártfogolta a' szép mesterségeket, 's barátja volt a' geniális embereknek. Lelki bátorságát, 's itélő tehetségének erejét fényessé tette, maga-viseletének véghetetlen kedvessége. Ennyi szeretetre méltó tulajdonságok, oly eleven bényomást okoztak 's úgy elbájóltak egy nevezetes férjfiat, ki Scipiónak nem barátja sőt ellensége volt, hogy Kornéliában nem szűnt-meg, jövendőbéli házas-társának boldogitó reménységét tekinteni. Tibérius Gracchus ez, ki kétszer viselt Consulságot, és kétszer tiszteltetett-meg győzedelmi pompával: de mind ezek felett, nagyobb tekintetet szerzett néki virtusainak becses volta. Ez vonta figyelemre Kornéliát is; 's csak hamar övé lett, a' midőn egykor Atyja' halála után, Gracchus ezen szókra fokada: „Kornélia! ifjuságom' arany idejétől fogva, sok nagy dolgot forgatott elmém; sok felségest halmozott égig lelkem. Öröm-habjaimon sohajtozva, hevesen repültem minden Szép elébe, — hogy szívem azt feltalálja, kit óhajt. Te engemet értesz, — te vagy az, kit én kerestem! Engedd, hogy a' véghetetlen mindenségben, egyforma érzésünket egyesíthessük. Egymást kölcsönösön megtaláltuk; felsőbb érzésünk meg nem szűnik, — boldogságunk halhatatlan.«

Kornélia, ifjuságának és szépségének virágában

kimivelt talentumokkal lépett a' szeretetre méltó Gracchus' házába: 's ha vagyon valósággal a' mulandó dolgok' sorában oly boldogság, mely két egymást értő szívnek tökéletes érzésén tündöklik, úgy azt Kornélia megtalálta. Itt kezdődnek az ő szivének és lelkének szép hármoniajából kifejlődni azon magas gondolatok, melyek őtet a' halhatatlanság' nektárával éltetik. A' házassági életre való lépés volt ő nála az az időpont, melyben az élet soknemű hasztalanságait a' valóságtól, — a' férjfi' kötelességét, érdemét, méltóságát az asszonyétól legtisztábban megkülönbözteti; — az volt a' nagy jelenés, melyben az ő munkás lelke rendbe szedi, mind azon egyes szép darabokat, melyek jövendőre egy szebb, sokkal szebb egészet készítenének: — az a' nagy jelenés, hol az ő életének minden örömei, a' házi megelégedésben, gyermekeinek hasznos nevelésében, 's az egész emberiség' boldogságában, jóltévőleg egyesülnek.

Ugyanis a' midőn elgondolta, mely sokat igér a' társaság az asszonyi nemnek, 's mely rövidséget szenved még is; — a' midőn az asszonyi szépség, sergenként szedi hatalmába, a' ferjfiúi erőt, bátorságot, talentumot és függetlenséget, 's még is utoljára ezeknek áldozatja; — gyakran igy sóhajtott-fel: „Ha a' halhatatlan Istenek, csak azért hozták elő az asszonyi nemet, hogy kevés ideig tartó mulandóságával

játékja legyen egy erősebb ferjfinak; ugy az Istenek tökéletesebb valóságot teremtettek mint akartak, mert a' sziv többet érez, a' lélek szebbeket hirdet.« Úgy vagyon, egy asszony ifjuságának esztendeit tisztelet' hódolásai veszik-körül: trónusokat emelnek, templomokat építenek, hol a' szerelem' Istene lakozik. Itt az asszonyi hatalom határtalan. Ég, föld a' mi szépet, a' mi nagyot előhozhat, ide siet őtet magasztalni, őtet dicsőiteni: de rettegj asszony! a' hol ma imádás' tárgya valál, holnap áldozat vagy ott. A' tavasz' gyönyörűségei, a' szép virágok hervadnak, — árnyékot keresünk. Az öröm-könnyek' forrása kiapad, 's nem emelünk többé lángal égő szemeket az égre. Detronizálva van az Istenség, — 's hidegen marad a' férjfi a' felforgatott óltárok között; bézarkózott szíve érdekelhetetlen, a' megcsalattatott tárgy' forró ömledezései mellett; a' nyelven kihal a' természet, 's ennek becses ajándékát lomhán követi az erőltetett mesterség. Hát ugyan csak a' szerelem, mely alig alkalmatos fél életre, foglalatoskodtat egy hatvan hetven esztendőkre terjedő asszonyi életet? Igy mihelyt nem szeret, terhére van ő a' földnek, meg kell néki halni! Szegény asszony! Hát életednek historiáját csupa szerelem töltse-bé, midőn az a' férjfiakéban úgy jön-elő, mint egy mellékes vonás? Nem. A' vegzés, nem csak ily mulan-

dóságot igért az asszonyi életnek. Feleség — anya — oly két szók, melyek a' földtől az égig terjednek!

Nagyon különösnek fog tetszeni sok Olvasó előtt, azt gondolom, hogy egy asszonynak életleírásában, az ő szépségéről mind eddig semmit sem szóllottam. Meg kell mondanom tehát itt, hogy Kornélia egy volt a' legszebb Római asszonyok közül. Inkább barna mint szőke; fogai kitetsző fejérségüek; nagy fekete szemei, melyeknek elevenségét valami elragadó kedvesség mérsékelte; növése, termete oly magához-vonszó, hogy több Görög müvészek' fántáziáját vezette az ideálban. Azonban lehet képzelni mely életet adott az ő nagyon kimivelt lelke mind ezen testi szép tulajdonságoknak. Igen szép volt Kornélia!

A' szépség ellen szóllani, akár itt, akár szóval, jól tudom esztelenség lenne, — annyira első karaktervonássá lett az. Éppen úgy nem is czélom, mint árnyékommal vagdalkózni; megelégszem tehát egynehány sor jegyzésekkel. — Midőn egykor a' természetben csak Zefír koronázta az erdőket; 's a' megdöbbent emberi szív, csak egy kedves bizonytalanságban hánykódott: — egyszerre rengeni kezd a' föld örömében, forr a' levegő, buzog a' tenger, fejér habok tajtékoznak. Mind ezekre a' szépség egy mosolygást vét, 's Vénus születik. Ekkor Jupiter ily tanácsot ada leányjának: »Vénus! a' hol te megjelensz, szép lessz

ott a' természet; oh! de vigyázz hogy külső szépségedet, isteni tulajdonságaid magára ne hagyják; mert szégyennel hullassz-vissza dicsőségedből, felzavarván egy halandó' lételét csak azért, hogy annak szívébe mérget öntsél.« — Bélyege is ez halhatatlan természetünknek, hogy a' physicai szépséget, igazán csak akkor becsűljük, ha ahoz erkölcsi boldogság' birtoka vagyon kötve. Ha könnyebb boldogulást ád is a' szépség, — nem oly bizonyos felsőség az, melyet állandoúl becsűlünk és csudálunk. A' szívnek és léleknek egyedűlvaló tulajdonságai azok, mellyeknek romolhatatlan temploma van mind a' halandók mind az égiek között. Az idő és nyavalya nem bír ezekkel.

Mind ezeket felfogta Kornélia' nagy lelke. Szívét formálta az érzékenység, elűzvén abból a' tettetést. Szépségével vissza nem élt soha, a' hódolók' számából magának oly veszedelmes gyönyörűséget teremteni, mely Gracchus' boldogságát áldozza-fel. Felyültette magát Nemének azon gyermeki hijábavalóságán, melynélfogva a' többség előtt magát mutogatni, és sokaknak tetszeni dicsőseg' jele; merészelte a' házi élet' körében gyakorolni azon virtusokat, melyek az asszonyi kinézéseket legnagyobb tisztelettel és haszonnal jutalmaztatjak. — A' derék férjfiakat, az ország dolgainak középpontjában egyesíti a' gondviselés; az asszonyi érdemet pedig a' familiai élet' boldogságában.

Az ád az országnak külső, ez belső nyugodalmat és nagyságot. Itt tündöklött Kornélia. Consul férjének bajjal teljes napjait okosan tudta virágokkal hinteni; 's az előjövő több vagy kevesebb élet viszontagságait örömökkel enyhíteni. A' férjfi büszkeséget 's kedvetlenséget mosolygással; a' gyanúságot ártatlansággal; a' haragot csendességgel mulasztatta. Alázatosságával uralkodott, 's hatalmának állandó talpköve a' szeretet és kedvesség.

A' mindenség' titkaiból, életünket kinyervén, egy eredeti darabot ajándékoz a' gondviselés kinek kinek; de olyan ez mintegy rosszul elrendelt mozaik;— a' darabok és színek ezerfélék, a' forma véghetetlen. Ezeknek okos megválasztása, helyes elrendelése, tészi a' halandók' nagyságát. A' mely szép vonásokat eddig láttunk Kornélia' életéből, nem tészik még az egészet, hanem ennek tökéletességére szükségesképen megkivántattak.

Özvegyen marad Kornélia,—még pedig azt írják, hogy Gracchus néhány hónapokkal halála előtt, két kigyót talál háló - szobájában. A' jövendő - mondók, se megölni, se elereszteni nem engedték egyiket is: mert páros lévén a' kigyó, — az egyik nemnek megölése Tibérius', a' másik Kornélia' halálát húzná maga után. Tibérius általlátta, hogy a' természet rendje szerint mint idősebbnek, néki kell előbb elhalni;

megöli a' hímkigyót, a' másikat szabadon bocsátja, — 's így Gracchus kevés idő mulva megbizonyította, hogy a' jövendölés igaz volt. Tizenkét gyermeket hágy maga után; de ezek két fiú 's egy leányon kivűl, nem részesülhettek Kornélia' fáradhatatlan gondosságában, mivel a' halál jókor elragadta őket. Leányát az ifju Scipióhoz adta Kornélia. Két fiait pedig Tibériust és Kájust, kik közönséges itélet szerint minden Rómaik közt legszerencsésebb természettel bírtak, annyira nevelte, hogy megitélni bajos: valjon a' természet, vagy az édes anya volt e' nagyobb mester az ő kiformálásokban. Igen különböztek ugyan ezen két halhatatlan testvérek. Tibérius' tekintete, mozdulatja csendes és fontos, — tüzes a' Kájusé: erre nézve midőn Tibérius a' nép előtt beszélt, állandóul egy helyben maradott, — Kájus pedig ide 's tova mozgott, 's oly hevesen hogy Tógája válláról lehullott. Továbbá, Kájus' beszéde rettentő, mélyen megható, — kellemesebb a' Tibériusé 's szánakozást indító: ennek kifejezése tisztán és gondosan kidolgozott, — szemfényvesztő és vakító a' Kájusé. Karakterekben is a' beszéd' különbsége szerint, az egyik szelid és csendes, a' másik indulatos és haragos. Az ellenség előtt való bátorságban pedig, 's igazságosnak lenni az alattvalók iránt, hívnek minden hívatalokban, és önnön magán uralkodni a' gyönyörűségek felett, mind ketten

egyenlők. Annyira hogy midőn Kájus, sok ideig magát a' köz hívatalokból kihuzná, attól bátyja' halála elrettentvén, — Tibérius megjelenik álmában, 's ezeket mondja: „Kájus! nincs menedék; mind ketten ugyan azon életre, ugyan azon halálra vagyunk meghíva a' sorstól, a' nép' boldogságáért.«

Kornélia az ő derék férje' halála után, midőn Ptolemeus, királyi koronáját kivánta véle megosztani törvényes házasságban, nemesen megvetette annak fényét. 'S valamint a' nap' elterjedt sugárai egybevonatnak a' gyujtó-üveg által: úgy egyesültek egész erővel az ő megoszolható munkásságai gyermekeinek nevelésében. Nem ok nélkül jegyzik-meg ő róla, — hogy a' többek között látogatására mégyen egy nagy familiáju 's gazdag Római asszony, ki nagyon óhajtja látni az ő asszonyi drága kincseit, — Kornélia, két fijára mutatván, kik éppen akkor lépnek-bé a' szobába, így szóll: »ezek az én drága köveim és ékességeim.« Minden vagyonját ezek' nevelésére szentelte; az akkor élt nevezetes tudósok, 's kormányon űlő nagy emberek' tanácsát használván: mert fijaiból, okos és bölcs törvényadókat kívánt készíteni, kik a' Kapitoliumból mint egy isteni módon bocsátanák vígasztalásokat a' szenvedő emberiségre. Esmeretes volt a' görög Köztársaságok' és más régibb Nemzetek' külső 's belső alkotványával. Nem tetszett néki az annyira

magasztalt görög nevelés; hol a' szabadság' közepette, egyik város a' másnak, pusztító mérge, engesztelhetetlen ostora; hol a' csupa nevével is büszke Görögnek lábai előtt nyögött a' számos rabszolga. Sok hijával volt a' Római nép is, midőn külső hatalmas ellensége Kárthágo elesett; belőlről emésztette az ön haszonkeresés; szaporodtak a' nyomorultak, — szaporodtak azok, kiket se birtok, se hivatal, se dicsőség nem kötött Róma' szerencséjéhez. Nevelés által kívánta Kornélia tehát eleit venni azon rosszaknak, melyek a' Birodalom' nagyságát fenyegeték. Sokszor elküldötte 's maga is elvezette két fijait érdemes atyjoknak oszlopához és sirjához, 's így lelkesítette őket: »mért nevez engem' Róma, Scipió anyósának, nem pedig a' Gracchusok' anyjának?« Nem sokára el is érte azt; mert hogy egyszer a' nagy dolgokra nevelt fijak felléptek a' Kapitoliumra, — bámulás, tisztelet és háladatosság kisérték az anyát.

A' két Gracchusok Rómának leghíresebb ékesenszóllóji közzé tartoznak, 's nemzeti nyelveknek pallérozására annyit tettek, hogy az, Augusztus' szájadjában, sokkal könnyebben léphetne a' fényes meridiánusra. Nagy kár hogy mind kettőnek munkáji elvesztek, valamint Kornéliáé is, ki különböző tárgyakról mély bélátással elmélkedett; kitetszik ezen következendő sorokból, melyeket a' Római Asszonyokhoz 's több

görög Philosophusokhoz írt leveleiből ki lehetett húzni. »Megmérhetetlen az emberi tehetség és munkásság. A' jóban véghetetlenűl emelkedhetik az ember, csaknem az Istenségig, — a' roszban lealacsonyíthatja magát véghetetlenűl, az irtózatos poklokig. Ég, föld, állatok, plánták, elementumok egybeesküdtek ő ellene; némely tekintetben erőt vehet az okosság, egyedűl az emberi szeretet triumfálhat azokon. Ha a' szeretet' angyala, kölcsönösön kapcsolja-öszve a' halandó szíveket: akkor az ember, jóltévő ura a' földnek, boldog öröme az Égnek. Ha ellensége egymásnak: ostor itt alatt, boldogtalan ott.«

»Így lát, így hall valamit: úgy gondol úgy itél. Megszokja embertársának nyomorúságát és rabszolgaságát hidegen tekinteni: érzéketlen kevély lessz. Számtalan okos valóságokat készebb halálra áldozni, hogy sem ő vélek az emberi köz jussokból osztozzon. A' pénz, jószág, hívatal, megtiszteltetés, köz világi jók: de a' józanokosság', erkölcsiség' és szív' munkálkodása nélkül, — botránkozó kőfalak, iszonyú inségek, rettenetes vétkek' kútfejei. A' nevelés az, mely által az emberi szeretetet bé lehet óltani: valami véghetetlen dicsőséget kell ahoz kötni; 's ha a' természet egymás' gyűlölésére kárhoztatta volna is a' halandókat, mint okos valóságoknak azon kéne lenni, hogy az emberi szeretet' nagy hármoniájában egyesűl-

jenek. Több kincset, több nyugodalmat, több boldogságot hoz-elő az emberi szeretet, mint akármely erőszakos nagyság.«

»A' ragadozó nem lehet boldog, a' megfosztatott le van alacsonyítva. Hát ily szerencsétlenek, micsoda szépet hozhatnak-elő égen avagy földön? Rettenetes ereje vagyon a' nevelésnek és szokásnak! Ezek a' természetet is lerontják. Mért ne boldogulhatna tehát nevelés által az emberi társaság úgy, mint nevelés által boldogtalan lehet? Mint okos valóság ki ki becsültetni kíván: az emberi szívnek kitörölhetetlen bélyege ez. Oh! mely idvezítő érzés, mely boldogság az emberektől becsültetni, 's ezt meg-érdemleni! Ki nem érzi magát, a' legjobb egésség, 's az élet' sok javai között is nyomorultnak, ha őtet embertársai nem becsülik?«

»Mihelyt valaki az emberektől becsültetni kiván, és minél nagyobb szüksége vagyon azokra; annál inkább törekedik magát, az erkölcs' és értelem' mezején tökéletesíteni: ellenben, minél inkább körül van véve valaki, az életre tartozó szükséges dolgoktól; annál kevesebb szüksége van az emberekre, annál kevésbé kíván azoktól becsültetni, annál kevésbé gyakorolja a' virtust és talentumot.« —

Ki nem látja mindezekben, Kornélia' felemelkedett lelkét, 's emberi szeretetért érző szívét? Ki

nem látja ezen gondolatokban, a' két Gracchusokat megszemélyesedve? Kik, fájdalom, mind ketten, nem értvén-el őket a' más nevelésű több hatalmas Rómaiak, véres áldozatjai lettek az emberi szeretetnek! Ugyanis szokás volt a' régi Rómaiaknál a' szomszéd ellenségtől nyert földet, részszerént eladni, részszerént a' szegény hazafiaknak kevés adóra kiosztani; de ezen jó szokást a' hatalmasabbak elrontván, a' földeket magoknak foglalták. Így szemlátomást szaporodott az elnyomorodott szegények' száma, kik Itáliában alá fel, ház, vagyon nélkül étlen tévelyegtek. Ezekre céloz a' nagyobbik Gracchus, egykor tartott beszédjében, mikor így szóll: »A' vadállatnak mely Itáliát lakja, megvagyon a' maga barlangja, mindeniknek tulajdon fekvése, menedék- helye; a' kik pedig Itáliáért viaskodnak, elesnek, nincs semmi jutalmok, a' levegőn és világosságon kivűl. Minden lakhely nélkül, hidegen hagyja-el az atya tulajdon gyermekét, 's ez szüléi szeretet nélkül tévelyeg mindennapi élelméért. Hol van az a' hatalmas szeretet a' hazáért szolgálni? Rómáért meghalni? Egykor ezerenként rohantak katonáskodni, most éhelhalás közt, tehetetlenség emészti őket. A' kik azt mivelték hogy Rómát világ urának nevezzék, egy talpalatnyi földnek nem urai.« — Segíteni akartak a' Gracchusok az elhagyatott népen; de a' természet tíz esztendei különbséget vetett idő-

korokra. Munkássagokat nem egyesíhették: így különkülön, ugyan azon czél' kivitelében, a' csupa ön hasznokat szomjúhozóktól megölettetnek.

Róma oszlopokat emel a' Gracchusoknak, szentnek nézi azon helyet hol ők megölettek, — az esztendő részeinek sokszínű zsengéjével jelenik-meg, áldozik, 's imádkozik ott a' halandó ember mint az Istenek' templomában. Álhatatosan viselte magát Kornélia, a' bánatnak ily határtalan nemében, midőn két fijait látja elesni, a' ferjfiúi kornak kezdetében, — 's a' kikben Róma' dicsősége, a' nép' reménysége hanyatlik. Változhatatlanúl állott virtusaiban, mind ezen viszontagságok között is; mint egy levelétől 's gyümölcsétől megfosztatott élőfa a' szélveszekben. Csak ennyit írt Kálpurnia Barátnéjának: „Vélem is megismértette a' végzés azon igazságot, hogy senki sem lehet itt alatt boldog egészen. Minden erősebb kötelek elszakadtak, melyek földiekhez kötének. Csak valék boldogságra teremtve! Ifjuságomtól fogva, kebelemhez szorított érzésimet, melyek egy világot egy menyországot igértek jutalomúl, — egy sohajtás fizeté-le. El-elragadott egykor lelkem az Istenekhez, 's mindenkor jóltévőleg tértem-vissza, férjem' és gyermekeim' karjai közzé; a' jó kivánságokért felbocsátott sohajtásim, örömökké változva repültek szívembe. De úgy tetszik, mintha az Istenek, egy ha-

landónak sem akarnák tökéletes boldogságát; azért osztogat itt a' sors könnyeket.«

Kornélia, a' Gracchusok' halála után, Miséne nevű falusi jószágában élt mind végig. Falun is vendégszerető, tudósokat becsülő, barátjaihoz kinyiltszívű, minden emberekhez nagykelkü. Ott is királyi ajándékot kap és osztogat. Annyira megerősítette magát naponként, hogy fijainak tetteit, szenvedéseit, minden szomorúság, minden könnyek nélkül, bámulásra méltóképen tudta előbeszélni. A' honnan, mint Plutarchus mondja, némelyek érzéketlennek gondolták őtet a' szerencsétlenség iránt; vagy olyannak kit már az idő-kor és a' rendkivül-való csapás meg-tompítottak; — de csak olyan emberek, kik nem érzik ezen igazságot: hogy az álhatatos szenvedésben, véghetetlent nyer az emberi nemes természet és kimivelődés, — 's hogy a' virtuson, bármint oltalmazza magát a' szenvedések ellen, gyakran győzedelmeskedik a' sors; mégis bölcs szenvedésünkben nem veszen egész erőt rajtunk. Kornélia úgy száll sírjába mint egy legtiszteletre méltóbb asszony, 's mustrája minden Római főbb asszonyoknak. Soha semis mutatott a' Római Birodalom több virtust, több asszonyi ékességet az elsőbb familiáknál mint ekkor; 's merem mondani, még oly derék féjfiakat sem. Megbecsülhetetlen befolyása vagyon az aszonyi virtusoknak, a' ferjfiúi nagyságra! A' sze-

retet' és sympathia' csudatévő szárnyain, közölni lehet, lelkünk-, szivünknek, minden szép, minden nagy vonásait, gyermekeinkel, barátinkal 's más ember-társainkal: csalhatatlan bélyege ez a' természet titkos jóságának. Ki volt ezekben nagyobb mint Kornélia?

A' háládatos világ, még az ő életében, ércz oszlopot emelt közönséges helyen, ily felyűlírással: »Kornélia a' Gracchusok' Anyja.« Kevély volt ezzel még a' késő maradék is, mindaddig míg a' Barbarusok' bérontása ezen oszlopot több emlékezetre méltó dolgok' maradványaival öszve nem tördelte.

Kornélia nincs többé! idegen ő tőlünk, — a' sír' mélysége választja őtet két ezer eszendőktől fogva, a' földnek mulandó valóságaitól: de szép asszonyi virtusa és karaktere, nem szűnik munkálódni századokon keresztűl, a' jó anyákban.

Balog Pál.
Erdélyben.

DALOK A' SZEMEKRÖL.

Zöld Szemek.

Gyönyörű az én Kedvesem'
Csintalan két kis szeme,
Se nem kökény se nem kék szem, —
Hanem különb kelleme.
Szebb szemet nem bír a' föld,
Színe szelíd kies zöld.

A' remény is zöld színben jár
Körűlöttünk útunkon,
És angyali keblébe zár
'S úgy segitget bajunkon:
Reményem hát ő is nekem
'S olly angyalom ki véd engem'.

Szülője is a' nektárnak
Zöld levelek köztt ragyog,
Midőn hevével a' nyárnak
Arany cseppben mosolyog.
Zöld szemével az én Szépem
Arany nektárt nyujt énnékem.

Zöld borostyánt nyer fejére
A' hős is, és énekes,
De Kegyesem' nézésére
Lelkem más zöldet keres,
Azt melly virágzó kelyhében
Tavaszkodik szép szemében.

Kék Szemek.

Ha Hölgyem' kék szemét nézem
A' menny' idvességét érzem,
Mert szép szeme olly tiszta kék
Mint a' boldog hazájú ég.

Kék a' hűség' öltözete
Azért kisér tekintete,
Záloga szép érzésének,
Kék lévén jele szívének.

Az mondatik: ott kék láng jár
Körűl hol a' föld kincset zár,
Kék szeme is ha meglobban
Látom hogy szívében kincs van.

Kivűlötte nincs is nekem
A' világon nagyobb kincsem,
Ha bú bántja életemet
Nála lelem-fel mennyemet.

Szög Szemek.

Szög szemecskék' világai
Éltem' vezér csillagai,
Mikor reám mosolygatok
Keblemben dalt fakasztatok.

Mint a' szent éj' homályában
Jár a' hold jámborságában,
Úgy terjedez szép szög szemek
Csendes boldog békességtek.

A' föld szinetek' viseli
Melly ezer gyümölcsel teli,
Bennetek is gyümölcsöznek
Virágai fejledeznek.

El nem hagylak én titeket
Buzgón örzöm kegyeteket,
Mert ha néztek forrás fakad
Melly minden bajt messze-ragad.

Fekete Szemek.

Setét szemek setét napok
Szerelmet lángzó források,
A' ki nézi éjeteket
Abban gyönyör és vágy reszket.

A' hogy a' bánya' mélyében
Ragyog a' gyémánt fényében,
Úgy a' fekete szemekből
Szerelem' világa repül.

Mint a' felhő' villámlása
Ollyan az illy szem' forgása,
A' kire lő pillanatja
Azt olthatlan gyúlás hatja.

Nap' súgárit nem óhajtom,
Föld' virágját nem sóhajtom
Csillag' fényét nem keresem
Ha szerelmét bennek lesem.

Gróf Majláth János.

LILIOM-MENYASSZONYA.

Ottan, hol a' temetőnek,
Romlékony kőfalainál
Árnyék lelkek kisértenek.
Hol a' nyugvók' sír-halminál
Emlék-kövek mohosodnak,
Közel a' vas ajtóhoz ott,
Egykor férfi-, 's leánykáknak
Víg serege mulatozott.

Im' egyszersmind nagy zörennel
A' kapu nyilik kétfelé,
'S belölről fürge lépéssel
Egy férfi gyermek lép-elé.
Liliom't, mirtust, 's rózsákat
Külön külön tart markában,
'S mind egyiket meg-kinálgat
Az ártatlanok' sorában.

Kisdedek nem késlelének,
Hanem kiki, a' mi tetszett,
Magának, 's szerelmesének,
A' virágból szedegetett:
Férfiak a' rózsát vették
'S számos koszorúkra fűzik,
Leánykák a' mirtust szedték,
És a' rózsák mellé tűzik.

Közűlök egy szőke leány,
A' többivel nem egyezett,
Csak a' gyermekre bámulván
Lassan hozzá közelített;
»Nem kell rózsád, se mirtusod,
Mond ő, szerelmes alakom!
Egyedül a' liliomot
Nékem, és néked választom.«

Örülni látszott a' gyermek,
És egy nyájas mosolygásra
Fejér ajaki nyiltak-meg.
Lészen gondom virágodra
Mondván, a' Szűznek homlokát
Ártatlan csókkal illette,
Ezzel el-tünt, 's a' leánykát
Háborodásba ejtette.

A' többiek mind halgatnak,
És bár az okát nem tudják,
Liliomi Meny-asszonynak
Őtet azolta csufolják.
Ki azonban elsietett
Egyedül kedvelt anyjához,
Elbeszélvén az esetet,
A' jövendőre nem számoz.

Majd tizszer már kivirultak
Rózsa-fáknak levelei,
Kiesen is megnyilottak
Leánykának kellemei.
Sok szép, és gazdag ifijak
Számot tartottak kezére.
Hívséget is ajánlottak
Viszon szerető szivére.

Ám de közűlök valaki,
Olly szerencsés nem lehetett,
Hogy szabadon mondhatta-ki:
Szerelmet tőle nyerhetett.
Valahányszor ingadozni
Hajlékony szíve látszatott,
Mind annyiszor borzadozni
Teste' alkotmánya szokott.

Végre az anyai szónak
Hölgyünk még is itt engedett,
És kit a' szófogadónak
Anyja férjül kinevezett,
Azt szemérmes pirulással,
Mert szüléje parancsolta,
Elégedve választással
Jegyesének elválolta.

Mennyegző nap közelített,
Vendégek már érkezének,
Mindeneket megkészített
Öröm-anya szülöttjének.
Ugyan az nap' lefolytával
Játszó-társi megjelennek,
Rózsa 's mirtus koszorúval
Meny-asszonynak kedveskednek.

Ekkor, belső lelkesedés
Által-járta érzéseit,
'S gyermekkori képzelődés
Öszve-rázta test'-részeit.
Koszorúkat eltaszítván
Mond: »hát elfelejtkeztetek,
Hogy engemet egykor csupán
Liliommal tiszteltetek?«

Kevert nappali lármának
Zivatarja már halgatott,
Egyedül az esthajnalnak,
Fényes csillaga virított.
Nyári langyos-meleg estve
Eljegyzett párt is kicsala,
Melly egymás karjára dülve
Pázsit virányon sétála.

Szenderedett minden állat,
'S nem lengedezett semmi szél,
Midőn az hív pár megállott
Tudva lévő temetőnél.
A' bájos hold' világában
Messze fejérlő sír-kövek,
Az andalgó leánykában
Előérzést gerjesztenek.

Nyitva volt a' röstély ajtó
És belől a' kápolnából
Egy mély hangú orgona szó
Bús versezeteket dongol.
Ekkor a' hölgy nagy ijjedten
Megszorítja jegyesének
Karját »fussunk« — monda »itten
Nékem nem jót jövendölnek.«

Alig vala ez kimondva,
Midőn számos tünemények
Fejér leplökbe burkolva
A' kápolnához lebegnek;
'S észrevehetetlen halkal
Rend-soraikba egyvelest
Könnyen elvonják magokkal
A' bámúló két szerelmest.

Lassan, zugva elkezdődnek
Érthetetlen énekjeik,
Jobban, jobban emelkednek
Itt zengedező meljeik.
Az orgona szinte dördűl
'S mint a' csendesedő szélvész
Lépcsőnként majd alább zendűl
És visszhangzatiba' elvész.

Kevés időre csak hamar
Tömötten ott egymás megett
Ez az egész éneklő-kar
Az oltár felé lengedett.
Kisdedek mirtus lombokkal
Koszorúzva elől-mennek
'S magosra emelt karokkal
Liliomot lebegetnek.

Egy ifjú, kellemetes szép,
De mint az hó, olly halavány
A' sokaságból elölép,
Az oltár elött megállván;
Kit is alig, hogy meglátott
Az álmélkodó leányka,
Azonnal eszébe jutott,
Liliomi ajándéka.

Egy tisztes ősz Pap az alatt
Közelitett az oltárhoz,
Az ifiú is el-szalad
Félig elhaltt Meny-asszonyhoz,
»Örökre, mond enyim leszesz«
Által-öleli a' szűzet
'S szorítván tündér meljéhez,
Mint az árnyék elenyészett.

A' hölgy vonúla barátja'
Hiven dobogó szivéhez
Rettegve csak azt kiáltja
»Ő egyedűl. Ő maga ez«
Erre a' hallotti harang
Bús-szomorúan megkondult,
Jelűl adatott ez a' hang,
Mert a' gyülevész megindult.

Egy kesergő nyögés mellett,
Eltávozott a' tündérség.
Borzasztó nagy csendesség lett
'S béhomályosodott az ég.
Ekkor a' bátrabb Vőlegény
Az elájult szép kegyeset
Jobbjával általölelvén
A' ajtó felé elsiet.

De mint szerelmes terhével
Az kapun általhaladott,
Ez láthatatlan erővel
Ő utána bézáródott.
Itt andalodva lerogyik
Híven szeretett leánya,
Megholt . . . igy maradt-meg holtig
Liliomnak Meny-asszonya.

Korher János.

A' HIJÁBA-EPEDŐ.

Hókebleden elsüllyedtt nyugalma
Szívemnek, ah! vissza nem sohajt;
Talán a' lét' legszebb birodalma —
A' szeretet, ott még nem ohajt.

Ájúl szelíd szemed' húllámain,
Örvényibe merűltt életem;
Küzdő lelkem érzékeny habjain:
Hajnalt — alkonyt tűntet mellettem.

Ne bánd Szelíd! e' lángot, nem kér ez
Rokonérzőt, hagyd magán múlni;
Öröm annak: — bár Téged' nem vérez, —
Kellemiden hamvába húlni.

Ah ne lássad az én kínaimat,
Nem jutalom neked hű szívem;
A' sors tartja tárva titkaimat.
Csak Te lehetsz, 's még sem Te hivem!

Szívedet szép Ártatlan! nem séi ted:
Nem tudván hogy ér'tted harvadok;
'S bár gyaníts: ó engedd-meg! ha ér'tted
Élek mindég, és mindég halok.

Debreczeni Bárány Ágoston.

IDEÁLOMHOZ.

Ne nézz örömnyilt arczoddal felém
Phantásiám tündérkecsü szülöttje;
Csak sirva hódol a' sors' üldözöttje,
Imádva Téged másod nem lelém.

Enyím! e' gondolat mennyt szült belém,
Leszállt az indulat' vészülte ködje,
Feléltem a' vigság bús számüzöttje
'S az álmodott szépet hön kedvelém.

Rajtad diszelg a' szépség' rózsafénye,
Bájod' lángjánál él a' szív' reménye,
'S reméllő álmában felszárnyala:

'S ha e' remény álom teljesűlne,
Elő-másod karom között hevűlne,
Feltűnne éltem' elhúnyt hajnala.

Kovacsóczy.

EGY ESMERTRE.

Bondy gyaláz mindent, mindenben gáncsra talál csak,
Mert szégyenli magát, hogyha becsülve dicsér.

ÁLMOSDY.

Kérkedel Álmosdym, hogy könyvért senki' adósa
Nem vagy, — bár volnál, — nem dohosodna fejed.

Pusztay Sándor.

A' BÓLDOG.

Bóldog, ki a' világnak
Távúl zajos, veszélyes,
Csalóka tengerétől
A' csend' lakó helyében,
A' gondtalan magányban
Szép Éziját ölébe
Enyel'gve hév ölébe
Szoritja; és szerelmét,
Mint a' szelid galambok,
Ajkára Kedvesének
Hív szájjal is ragasztja.

Bóldog, ha Kedvesének
Majd lángoló szeméből
Látszik öröm, mosolygás;
És gyenge rózsa-arczán
Szépsége a' tavasznak,
A' kellemes tavasznak
Találtatik lefestve.

Bóldog, ki Kedvesének
Szemérmetes szavából
Hallhatja ezt: Szeretlek. —

De én nem értem ezt el
Bóldog nem is vagyok hát.

Kovács Tamás.

FERENCZY ISTVÁN MAGYAR KÉPFARAGÓ ÁLTAL RÓMÁBÓL KÜLDÖTT PÁSZTOR-LEÁNYHOZ.

Lyánka! a' Világok' ó 's új Rómájába'
Az örök tavaszok' szent földjén születtél,
Hozzánk jövén lakni e' kedves Hazába,
Ne bánd-meg szép Lyánkám, hogy Magyarrá lettél.

Látjuk a' hálának, 's haza-szeretetnek
Erős vonásait márványod' tükrébe',
Bár künt az érdemnek több borostyánt vetnek,
Vissza-vágy a' Magyar honnja' hiv ölébe.

De megy, fut, fárad a' disőség' pályáján,
Hogy a' hol a' napok kelnek, vagy enyésznek,
Az ég' fagylaló vagy perzselő zónáján
Híre 's nyoma legyen a' magyar láng-észnek.

Mestered is hogy a' külföldre mehetett,
Bár Olasz Ország' főbb művészit elérte:
Inkább kevély azzal, hogy Magyar lehetett,
Hazafi hálájit fizetgeti érte.

Igy külde Hazája-, 's önn-Jóltévőjének
Zsenge adományúl Ferenczynk tégedet,
Felséges Nádorunk szép segedelmének
Borúlj-le—köszönhetd te is lételedet.

Nyugtod fáradt Lyánka, de ott se lehete
A' köz jóra messze kinéző Várába',
Innen is Herczegünk' haza-szeretete
Általtett a' Nemzet' Gyűjtemény tárába.

Ártatlan kellemed itt játszhat már velünk,
'S az idők' tengelye bár akármint forog:
Erős karjainkal Honnyunkhoz ölelünk,
'S szerelmed híven mint Nemzeted, élni fog.

Szatthmáry.

AZ ÁLDOZÓ.

1788.

Sípját 's e'likoszorút 's nyiló korának
Díszét, homloka' fürtjeit, Kroníon'
Hármas ikrei, hívetek sajátúl
Nyujtja tinektek.

Mert kellemjeit a' kies Küthére'
'S Knídosz' asszonya mind tirátok önté,
'S tőletek szedi most viszont, ha lángot
Gyujtani készűl.

Oh védjétek az áldozót, Szelídek!
'S titkos bájotokat lehellje mennyei
Ajkatok dala' zengzetébe. Csak hű
Sergetek hallja azt!

KAZINCZY FERENCZ.

MINT KELL SZABAD LENNI?

Mint kell szabad lenni?
Nem kedve' szilaj kényén,
Hanem törvény' ösvényén
Maga szerínt menni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
Nem félve csufolóktól
Nem függve ámítóktól
Hit' vallását tenni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
A' virtust, akárhol jár,
Tisztelni, pogánynál bár
Lássd azt megjelenni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
Rongyba bujt érdemnek - is
Hódolni, 's fő gőgnek - is
Háborút izenni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
Nem kapván rang' 's fény' kecsén,
Jámbor hazafi' becsén
Nagy tettre serkenni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
Gonosznak sem félésből,
Sem rut hizelkedésből
Tengelyét nem kenni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
Szent tisztjének ellene
Nem vétni, bár kellene
Száraz kenyért enni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
Vérszopó' parancsára,
Ha kell, éltét prédára
Adni, 's nem rettenni;
Ugy kell szabad lenni.

Mint kell szabad lenni?
Ugy nézni végóráját,
Mint ki híven munkáját
Végzi 's megy pihenni;
Ugy kell szabad lenni.

Superint. Kis János.

A' RÉNY' BECSE.

Szent virtus szent érdemeddel
Meggyőzöl mindeneket,
'S a' te angyali képeddel
Megnyered a' szíveket.

A' jámborság és igazság
A' te nyájas vezetőd,
Örök öröm és boldogság
Nyomdokidon követőd.

Írus' szegény kunyhójában
Fénylesz a' hol van helyed;
És a' gonoszság' házában
Ha pompás is, nincs kedved.

Te gyámoló fentartója
Az Isteni törvénynek,
Boldogító biztatója
'S reménye a' szegénynek.

Mennyei te mosolyogva
Hű karod' kiterjeszted,
Boldog a' ki azt megfogja
Mert te híven vezeted.

Ezért él olly bátorsággal
A' ki ennek barátja,
Mert ő néki nyájassággal
A' jobb utat' mutatja.

A' jónak, az ártatlannak
Szépek élte' napjai,
És ha homályba borúlnak,
Enyhülnek bánatjai.

Ő a' napot tisztán látja
Az este' lemenetével,
Reggel újra tisztán várja
Új feljövetelével.

Hű barátim, oh vessétek-
Meg a' vétek' szavait,
És csak bizton keressétek
A' virtus' jutalmait.

Ez mindenütt bátorsággal
A' fényes Títánnal jár;
Amaz lesbe 's ravaszsággal
Sürű setétségre vár.

Ez az élet' drága becsét
Vélünk' megösmerteti;
Amaz ennek legszebb kincsét
Korán sirba temeti.

Ez a' rétet, mezőt, kertet,
Mi vélünk kedvelteti,
'S az emberi szeretetet
Mély' szívünkbe ülteti.

Emez szívünk' nyugtatója
Merő vígság és öröm;
Amaz lelkünk' gyilkolója
Merő kín és gyötrelem.

Ez a' szalma kalibákban
Megelégedést okoz;
Amaz márvány palotákban
Csak bút csak kétséget hoz.

Emez éltünk' szabadsága
Véd-angyala 's mentője;
Az pedig gyáva rabsága
Hóhérja és vesztője.

Emez az Egeket kéri
Való 's igaz érdemmel;
Amazt késő bánat éri
Gyalázatos szégyennel.

Emez elkészűl örökre,
'S örök állandóságra;
Amaz csak rövid időkre
Csak hiú boldogságra.

Száz századok elmultanak,
Mert az idő mulando;
Egy virtust el nem rontanak
Mert érdem — mert állandó.

Nyittra Zerdahely Lőrincz.

A' REMÉNYLŐ.

A' túl rév remény-bíborban
Tündökölve, mosolyog;
Néz az ifju, 's mély szomorban
Itt a' parton tébolyog.
Jönne jönne sajka bár!
Szíve bús, ő várva vár:

Mert a' tenger' túl vidéke
Szebb virágokat nevel,
'S ő honát felváltni ége
A' szebb táj' istenivel.
Nem jön sajka; jönne bár!
Szíve bús, ő várva vár.

Kél a' reggel, a' heves dél,
Keble vére buzgva ég;
Minden habot sajkának vél —
Ifju! sajkád nem jön még.
Itt az este, itt az éj,
'S még melyét nem lakja kéj.

Így ő, míg nem életének
Bús tavassza télre dűlt,
Lángjai míg nem szünének:
De itt élte is kihűlt.
Melly reményt olly hőn nevelt:
Bék' virágja, sírján kelt.

Eljut é e' szív, a' miglen
Éltem' napja ifjan kél
Azon sóhajtott réviglen
Hol mosolygva int a' czél?
'S mellynek cyprusz-árnyiban
Nem hamvad boldogtalan?

SCHEDEL.

SZERETET ÉS SZABADSÁG.

Történt 1602—ben *).

Érdemnek szerzeménye, méltó jutalom! A' nagy-lelkűség pedig mindég hasonló díjjal jutalmaztatik. Teljes mértékben tapasztalta ezt Békes István, a' Hős, ki szeretett Hazájának legzordonabb zivatariban is, és különösen azon időszakban, midőn elágzott pártok' őrve alatt mindenki önn hasznát szorgolá, csüggedhetetlen bátorsággal áldozta-fel karját, életét! Nemes elszánás vezette kardját a' harcz' legöldöklőbb vészébe, 's a' Török' jármától honját megmenteni, volt fő törekedése.

Baszta György, Báthori Zsigmond, a' török Császár, Székely Mózes, Mihály Vajda öldöklő fegyverrel vetekedtek Erdély', 's alsó Magyar Ország' kormányáért. A' nép egyiket jobban gyűlölte, mint a' másikát. Mert feledték a' verekedő Hősök, hogy nem

*) Az egész történetet így adja - elő rövideden Bethlen Farkas Erdélyi Historiájának 5d kötetében.

fegyver hanem szelídség szerzi-meg a' nép' hajlandóságát. A' Fejedelem eránt vonzó hajlandóság egyességet szűl. Az egyesült erő pedig talpköve az oltalomnak.

Békes István illy ellenkező pártok közt is holtig azt követte, mellynek hűségére esküdött. Zsigmond, ha állhatatlan elméjét el-mellőzzük egy a' legderekabb Fejedelmek közűl, kiknek Erdély hódolt, Vitézit érdemek szerént tudta becsűlni, jutalmazni. Az érdem' becse legtündöklőbb jutalom. Régen kedvencze lett Békes Zsigmondnak. Hűséges állhatatossága, a' Haza' oltalmáért vágyadozó szép lélek, a' csata' vitézze, a' deli ifjú, bájolólag csatolta-le, személyéhez mindegyikének, kik ösmerték, indulatjokat; hív szolgájának érdemeit Zsigmond Facsád várával *), mellyet míg ő Havasalföldén viaskodott, halhatatlan vezére, Borbély György Lippával, Solymossal 's több várakkal Bekta Temesi Basától elfoglalt, ajándékozta-meg örökös, minden magzatira terjedő adományképen. Mi volt hátra? mintsem hogy a' nemeslelkű vezér is Fejedelmének választását hasonlólag tisztelje, 's az oldala mellett vitézkedő Békest leánya' kezével 's birtokával, mellyért Békes forrón ohajtozott, boldogitaná? „Barátom 's vitézem" mond a' jutalmazotthoz

*) Facsád, most Facset a' Temesi Bánságban, Ns. Krassó Vármegye' kebelében.

Borbély, vedd kezeimből ag korom' örömét, 's tedd boldoggá. Szívetek' öszvehangzása, előttem észrevétlen nem maradott. Te őt' megérdemletted; szépség jutalma a' vitézségnek. Terjedjen reátok atyai áldásom' malasztja.« A' nap' ünnepét, kettős öröm nevelé. Borbély Békest Urává, Békes Krisztinát Aszszonyává iktatá-bé Facsádnak. A' szerelem' édes bilincse, már rég öszve-fonta e' két nemes csív' érzeményeit 's most Krisztina a' legdelibb Ifjunak Nője lön. Nem részreszítás, sem más tündöklő tekintet, hanem a' természetes hajlandóság, gyulasztá-fel sziveikben 's lelkeikben a' szerelmet, mellyet végre Hymen koszorúzott.

Arany korba merűlt az ifju pár 's egy földi Édennek bájos élvébe ringatóztanak-ált. Mig Békes várának romladozott falait új erővel épitette 's napestig délczeg ménjén kalandozott a' munkások körűl, addig Krisztina a' belső kastély' vitézi elrendeltetésével foglalatoskodott, 's estenden legédesseb enyelgés törölte viszontag homlokok' csurgó izzadásit. Krisztina' hó kebelén, az aszszonyiság' legbájolóbb kellemei mellett, a' hös szerelem is tetszöleg virágza. Vitéz férjének, nem érdemetlen nője kivánt lenni. István pedig a' szerelem', és bizodalom' nyájas ölében leggyönyörűbb órák' örömeit szakítgatá. Ha eltávozott; a' vár' gondját Krisztina vetélkedő férjfiúi bátorsággal viselte. Legderekabb Várnagyai is meg ös-

mérték benne vitéz atyjának leányát, férjének méltó hitvesét.

NohaBékes viszszaérkezésekor távollétét sinleni nem látszatott, 's a' megelégedésnek kedvet ömlő mosollyával repűlt a' szerelem' bájoló karjai közé, s' Krisztina' hajnalt sugárzó ajakinak ihlete földi üdvössége' árjába meríték, noha a' Hős szerette Krisztinájában nem csak a' szerelem' viszontását áldá, hanem aszszonyi szivében sugárló bátorságát is csudálá; még is a' szomszédos Török' ellenkedései miatt mindenkor kedvetlenűl vált-el élete' tündérétől. Távozását szorongató félelem kisérte mindenütt a' merre csak tiszte vezette. Nem a' halált hozó csata, mellytől gyermek korától nem rettegett, hanem szívének érzékenyebb húrja, a' honmaradott nő' veszedelme, borzadoztatá utját. Kötelesség azonban, a' szív' érzeményeit nem tekinti, és Békest is gyakorta kihivá a' harcz' mezejére, honnand, mindég új borostyánok 's dicséretes sebek kisértékviszsza, érzeménye' bájos honjába. Koszorújit örömmel szentelé hazájának. Sebeit Krisztina' varázs ápolgatása hamar béhegeszté.

Báthori Zsigmond áltadván az Erdélyi Fejedelemséget Rudolfnak, Békes is a' Magyar Király' hűségére esküdött. Ő segélte Székely Mózes' megfutamlását is. De vitézségének koszorúját különösen a' Solymosi ütközet szerezte. Solymost a' Tömösvárra futamlott Szé-

kely Mózes, mint örökös tulajdonát Bekta Basának engedte Kolodváért. Innend a' Marosra nyúló kies bércz erős falai közűl nyugtalaniták a' Pogányok Hazánk' jámbor lakóit; innend foglalták-el a' Maros sikján leúszó sós hajókat. Baszta Borbélyt, vejével, küldötte ostromlására. Békes lépett először a' magyar zászlóval falára, 's harsány szóval hívta maga után seregeit. Vitézsége köz álmélkodást és félelmet gerjesztett mindenütt.

Alig tért Solymosról diadalmas homlokával Békes kevesleg a' szerelem' menyei karjába; alig függesztéfel kardját a' falra, reményeit rózsás napokra hímezve, már ismét Fejérvárra hivatott Baszta által ország gyűlésre. A' törvény frigyet bont, 's Hősünket is kirántotta boldogsága' lakjából; kinek egy jósló rémlet ijesztő vázzá, terhessé tevé a' válás' óráját. Egy válás se gyöngité-meg elannyira a' boldog párt. A' serény vitéznek előrelátó elméje szomorút jövendölt. Bekta Basa' készületei, mellyekről a' kémek bizonyos tanúságot tevének, mély aggodalmokba helyhezteték gondjait. Nevelte csüggedését hitvesének állapotja: ki szerelme' zálogát már több hónapok olta viselvén méhében, férjét boldog remények' szárnyain kecsegteté, egy új érzeménynek örömével. Mind ezek mellett Bekta' gyanitó készületét, Krisztina előtt titkolván, körűltekinté várát, sánczait; népét rendbe szedte, 's

öreg Várnagyának rémlését felfedezvén, mindenekre szoros rendeléseket hagyott. Szívszakadva vonta-ki magát Krisztina' könnyes öleléseiből 's Fejérvárra sietett. Komordan folytatta útját, elméjét borongós képzetek' káprázati rettegteték, 's bár mint nyugtatá is magát, szivét jövendőlőleg szorongatták egy rejtett veszedelemnek borúi.

Bús tekintettel kisérte Krisztina gyöngyező szemeinek tűkrével a' kedves távozót. Könnyes panaszszal illeti sorsát, melly oly kevés napokat enged ohajtozó keblének István' oldalán. Magyarázhatatlan rémlet, nem ugy mint máskor, vonta-körűl az ő szívét is — a' közellő veszedelem' rémlete. Álmélkodott férjének szoros rendélesein, de hamar remegéssel győződöttmeg, hogy Istvánja' szívén akkor is Krisztina' bátorsága feküdt. Hatod napra Békes' eltávozása után, Bekta Tömösvári Basának seregei éjszakának idején Facsádot megtámadták, 's ha a' török had' lármája a' különben is szemügygyel lévő Kendeyt (ez vala Békes hív tapasztalt Várnagyának neve) fel nem riasztotta volna; a' Várbeliek e' csapásra gyanitlan az első rohanásnak engedni kéntelenittetének. Kendey azonnal Aszszonyánál jelentést tészen, 's népeit alkalmas helyekre a' védelemre heiyhezi. A' máknak álmot hintő könnye éppen első szenderedésbe merítette volt Krisztina' csillámló szemeit; az igéző álmok lengén szállin-

gáltak gyönge pillái körűl; mig végre óhajtott Istvánjának karjait terjesztették feléje; midőn a' szokatlan zsibongásokra kevesleg feleszméledve, Kendey a' szomorú hírről tudósitá. Halvány borzadás futotta-ált a' még félig alvót. Határt vont most talán a' sors közte, és István között, mellynek már martjára ért? Ezt noha hinni nem akará, de érezve sejté. Felöltözködik, 's a' szeretet és szabadság vértet vonz nemére, csak egy választása marad-fen; vagy vitéz védelem által Istvánt és szabadságát megtartani, vagy szabadon dicsőülten meghalni. Ha borzadás fut is ált az utolsó' emlékén, még is csak egy a' választás! — Így bátorította első hallásra megrezzent szívét.

Bátor elszánással, állapotjának minden kellemetlenségei mellett is, ment-ki méltó nője a' derék vitéznek népeihez. A' csüggedőket bátorítá. A' bátorakat ösztönözte, 's kinyilatkoztatá hogy utolsó emberig, utolsó cseppvérig fel nem adja a' várat. »Csak holt temünken törhessen-ált a' Pogány Facsádra.« E'szavait szelíd, de nemes hang vezette, melly azonnal a' legnagyobb engedelmességet támasztá-fel. — A' lakosokon, szolgákon kivűl, valának Békesnek önnön zsoldosai is, kik mindenütt véle tűrték a' had' sorsát; azonkivűl az Erdélyi Fejedelemségtől vezérsége alatt két század Facsád' oltalmára. Ezeket Békes István, szomszéd fekvéseikből már távozása előtt nagyobbára beren-

delte. Felbátorítva szép Aszszonyok' szavai által teljes erővel a' védelemre készültek; 's a' Törökök' első riadó rohanását szerencsésen viszszaverték. Krisztina még azon éjjel titkos utakon követet bocsátott Lippára segedelemért. Már három napig ostromoltattak. A' falak szünetlen ágyúzással töredeztettek; sok épületek lángba borultak. A' védők' száma naponként kevesedett. De Krisztina segedelmet reménylvén, ha még egynehány napokig ellentálhatna, el nem csüggedett. — A' Törökök követ által népeivel szabad elmenést igérének, ha Facsádot feladná; 's a' büszke lelkü Aszszonytól megvetést vittenek-viszsza a' dőzsölő táborba. »Köszönöm« viszotalá Krisztina »a' Basának igérményeit. Ösmérjük mi a' török hitet. Tömösváron Losonczi Istvánon 's Gyulán Kerecsényin eléggé kinyilatkoztatták. Mond-meg a' Vezérnek, Békes István' Hitvese, inkább a' véd't falak romjai közt kiván elveszni, mintsem rablánczokat viselni. Atyám', 's férjem' diadalmas tettei, különben sem fognának egyebet eszközölni, hanem hogy rajtam töltsétek boszútokat 's az érdemeseket általam gyalázzátok-meg.«

Éledett a' Pogányság' dühe az Aszszony' megvető szavain. Győzedelmes fegyvereket, diadalmas czélokat Aszszony által hátráltatni nehezen tekintették. A' Karácson csikorgató' havain is morogtak, a' meleg tartomány' lakói 's új dühhel rohantak ismét végét

szakasztani az ostromnak, a' rettenthetetlen falakra. Mivel pedig naponként újabb segéd-seregek érkezének Tömösvárról; az ellenség felettébb nagy erőt vett a' Facsádiakon. — Látván Kendey végső veszedelmét, bátor elszánással rohana-ki megmaradott seregeivel a' Törökök' hadára, hogy azokat vég erővel megtámadván, utolsó szerencsével a' várat megmentse, vagy bizonyos diadalmát az ellenségnek nagy veszteséggel engedje - ált. A' vár' kormányát az alatt Krisztina viselte. — Győzött végre a' sokaság, az elszánt vitézségen. Kendey elesett. A' várba csapatonként nyomultak-be a' palánkok' *) hasadékin a' turbányosok, 's felemelték a' villogó fél holdat. Kanóczokat vetének a' tetőkre, a' falakat puskaporral tördelték, 's egész Facsád emésztő lángba borúla. Remegett Krisztina a' közellő veszedelemtől; oda sietett hol legsűrűbben hultak a' golyóbisok, de azok is megszánták a' halált kereső szép szívet. Komor elszánással szalada szobájába, midőn a' vadon dühösködőket falain szemlélte.

A' feldühűlt Törökök a' rablás és dúlás kényének szabad rést nyitottak. Béjutnak végre Békes' lakásába is, hol Krisztina éppen akkor eszmélt-fel ájulásából. Oly volt arczulatja, mint a' liliom' halvány

*) Palánk, régenten annyit tett mint most bástya.

pora. Remegő keble látszatólag dobogott. A' villogó szemek' tűkrei homályos borút viszszonoztak. Rettegés és gyalázat közt hánykódva, hogy Kedvesét és Nemét a' kinálkozó gyalázattól megmentse, törhöz kapott. A' Pogányok annyi aszszonyi kellemen, 's oly ferfiúi elszánáson, mellynek hatós küzdése méltóságos fényt terjesztett Krisztina' homlokára 's akaratlan is tiszteletére hoditván vad szíveiket, szándékában meggátlák. Bágyadt lépésekkel fegyveres kezek közt ment Krisztina a' vezérhez. Amhát Bég megütközve szépségén, vitéz álhatatját magasztalá; Krisztina azonban reménytelen nyeresége lett a' viadalnak. Tanácsot tartottak felette 's végre a' táborban lévő magyar Verérek' voksai után Tömösvárra a' Basához küldetett fogságba.

Székely Mózes kinevezett Fejedelme Erdélynek, akkor Tömösváron lakott számkivetésben. Meghalván a' fogoly Aszszony' nevét, és elérkezését, azonnal a' Basától magához kérte, mellyet annál tanácsosabbnak tartottak, minél jobban reménylték az által Borbély' és Békes' segedelmöket. Rablánczok zörögtek a' hattyú karokon, fonnyasztó bánat marczongolta a' híme és szabadsága vesztett nőt. Rózsa arczulatját epedő könnyek halványiták, szőkén habzó fodrai hajának, mint a' siránkozóké szabadon lebegtek, 's gyönyört lehellő ajkai csak panaszt zokogtanak. Bá-

mulva nézte a' Basa is, a' szépség és vitézség angyalát, 's általadá Székelynek addig míg a' közellő szűlés' idején keresztűl esne.

Krisztina Székely hitvese mellett fellelte ugyan a' legszelídebb és sorsához mérsékelt bánást; de csak bilincsek zörögtek gyönge karjain; Istvánjától pedig egy egész ellenséges tábor által rekesztetett-el. Epedő bánat lepte szívét, naponként húllottak díszei orczájának, naponként egy egy virág hervada-el kebelén, 's a' szűlés' nevekedő fájdalmai mély nyomokat ástanak a' szépség' és gyönyör' lakjában. Csak a' kedvesek' karjai közé siránkozott ohajtozása, csak ott lebengett gyászoló képzete Facsádon a' Solymosi koszorús' oldalán. Ah! 's mindég csak álmot ölelt. Három hónapokig szenvedett már barátnéja körűl, kinek vigasztaló szavai nem csilapithaták méltó könnyeinek árjait. Megérkezett a' szűlés' veszedelmes órája, és Krisztina mély ájultsága után, egy gyönyörű fiút szorított anyai kebléhez. Az új öröm új sebeket fakasztott! Mihelyest ágyából fel kezdett lábolni 's a' bimbójából kifejledő tavasz' lenge ihletétől sápadt orczájára a' régi dísz viszszatérni; már sokkal gyötrőbb gondolatok hasigaták kebelét. Rabsága! a' Basának változható tökéllése! — meggyalázás! — mind annyi új keservekkel ostromolták mejjét. »'S kisdet fia Békesnak, Borbely' onokája, a' Pogánynak rabszolgája

legyen?« Ezen eszméletre a' kétségbeeséssel ringatódzott, és könnyekkel áztatá szerelme' zálogát. »Nem!« kiált elhatárzó indúlattal, »nem! ha ezer tör' hegyei járják is ált bilincsek közt töprödő szívemet, de nem nyugszom-meg, míg vagy téged' kedves kisded rab meg nem szabaditlak, vagy az ohajtott halál véled együtt fel nem oldoz csufos rabságunktól.« Ily győzedelmet vett a' szabadság és kettős szeretet a' rabságát sinlő magyar nön. Minden útat módot elkövetett Krisztina a' megszabadulásra. Éjjel nappal azon tusakodott; de mindég csak a' lehetetlenségnek borzasztó őrvénye rémítette-viszsza csalóka álmaiból. Ah, pedig tartott Bektától, kinek szikrázó szemeiből vad lángját igen is sejdítette.

Egy véletlen eset szerzi-meg sokszor azt, a' mit a' halandó hoszszas fáradozással hasztalan keres. Minekutána t. i. a' török Szultán Székely Mózest Erdélyi Fejedelemnek nevezte; azonnal Basáit melléje rendelé számos seregekkel. Székely előzőleg is a' tavasz' első keletén Bekta Basával Lugos' ostromlására indította hadát. Tömösvár üresen maradott egy Bégnek kormánya alatt. A' szép fogoly pedig Székelyné' szoros gondviselése alá hagyatott. Teljes hatalma lőn Székely hitvesének Tömösváron 's megmenekedve őrizlő szemek' gyanújától, Krisztinát is kiméltebben tarthatta. A' kölcsönös bizodalom, 's hajlandóság nap-

ról napra nevekedett a' magokra hagyott két Aszszony között. Ez a' szeretethez vonzó feles hajlandóság borította-el Mózesné' szívét akkor is, midőn Krisztina' kezeiről a' bilincseket, mellyek hattyú karjain mély nyomokat hagyának feloldozá, 's a' barátság' nyugtató szavaival vigasztalá.

Egy tavaszi kellemetes nap kicsalta Székelynét a' szabadra. Követte őtet Krisztina is kisdedével; és bizodalmas enyelgések közt sétálgatának a' gazdag kalászú Tömös' partján. A' kies tájék, a' viruló mező' illatja, a' tél hava' szőnyegéből kifejledő langyas Zephyrnek lebengése, a' nap' jóltévő súgára sokáig legelteték szemeiket; 's az idő már alkonyodni kezdett. Szemeik' bájos gyönyörje mély andalodásba ragadta őket. Székelyné, férje' szerencséjéről 's az Erdélyi trónus' bíborin merengett. Krisztina képzette szerelme tárgyát 's ohajtott szabadságát csókolgatá. Egy a' még jól távol zöldellő erdőcskéből feléjek futó gazdagon nyergelt és kantározott paripa' nyeringetése ébresztéfel a' némán tünődőket. Legkevésbé sem kételkeltek hogy a' mén, urát (ki a' szerszámról ítélve előkelő Török lehetett) levetvén, haza sietne; sőtt ne talán szerencsétlen gazdáján szánakodának is. A' paripa finnyás ugrásokkal közelíte 's tőlök nem meszsze fáradtan legelni kezdett. Krisztina inkább kandiságból közelít hozzá, 's a' mén jánboron engede fékéhez nyulni. Ekkor

mint egy villám ötlik elméjébe a' szabadulás' kinálkozása. Kisdedét hoszszú kendőjével erősen kebeléhez köti, 's mivel a' lovaglásban gyermek korától gyakoroltatott, most pedig török köntöse mellyet viselni kéntelenitetett, alkalmára szolgált, felszökött a' lóra, Székelynétől búcsút veszen, 's sebes vágtatva Magyar Ország felé kanyarodott. Mózesnét Krisztina' merészsége mélyebb álmélkodással lepte-meg, mintsem hogy időt nyert volna segitség után járni. Remegett, haragvék, bámult, de még a' városba érketett, Krisztina jól elhaladott; kinek a' Törökök' távolléte 's a' már már sötétlő est czélját kedvezőleg segité. Tömösváron hallá Székelyné hogy a' leseken járó török csapatot, ugyan hasonló magyar sereg Tömösvártól nem meszsze az erdőben véletlenül megtámadta 's mind öszvekonczolta; a' Bég pedig sebei miatt lerogyván, paripája megszaladott 's oly csudálatosan Krisztina' szolgálatjára sietett.

Békes István Fejérváron az Ország gyűlésén hallá a' szerencsétlen esetet. Megrázkodott a' bátorszivü Vitéz bús rémlete' teljesedésén; odahagyá a' gyülekezetet, és bizonytalan habozásban, mi történhetett Krisztinával, éjjel nappal Lippára sietett. Ezer véres képzetek zajlának elméjében; veréjték csorgott arczáról, 's tusakodását a' phantázia még zordonabb szem-

pontba helyheztette. Szomorú szívvel értette már Déván nőjének rabságát. Dühös gyötrelme a' bodúlásig emelkedett-fel. Bosszút! bosszút esküdött a' fél hold ellen 's kétkedő reménnyel méne tovább Lippa felé. Vára feldúlva! Nője rabságban, és már eltávozásakor látszató gyümölcse szerelmének! — Iszonyú indúlatok' viaskodásai gyötörték bőszülő lelkét. Lippán a' történet' valóbb előadása új küzdést nyilazott mejjébe. Innen tudósitá Borbélyt is; a' Tömösi Turbányoshoz követet bocsátott kincsekkel Krisztina' kiváltásáért. Bekta azonban Mózestől előzőleg tanítva, megvetette a' könyörlő kincseket. Viszsza-tért a' remény' bő szárnyával elbocsátott követ fanyar kincseivel, ezerte fennebb árú értéke nélkül. Viszszatére, 's Krisztinát nem is láthatta. Székely Mózes azonban semmit sem mulasztott-el, mely által a' kincse vesztett vitéz férjt megnyerhesse. Levelével tudósitá Békest, — vigasztalá bánkódását; nyugtatá félelmét, 's karját, pártoloúl kéré gazdag igérmények mellett.

Megnyugtatva kevesleg Kedvese' állapotján Békes, noha jelenlévő helyheztetése Székelyt kedvező feleléttel tudósítani kénteté; esküdt boszszújának teljesítését még is forralá. Önn erejére bizakodva, a' vitézség' nyilvános utján kívánt szerencséjéért megviaskodni. Basztát meg is kérte hogy a' körűlvidék várainak oltalom-seregeivel támadhassa-meg Tömösvárt. De a'

hült vérű vezér várakozással enyhíté a' szomjúzó kebelt. Unalmas vigasztalással töltötte Békes a' telet. Vágyjait a' csendes veszteglés, 's bizonytalan jövendő öröklét' folytával terhelé. A' mit kérése hasztalan keresett, eszközlé azt az alkalom. Alig kezde tavaszodni, Bekta Mózessel Lugost támadta-meg ostrommal (a' mint már említetett). Baszta is azonnal üzeni Békesnek a' dicsőség' jelen mezejét. Nem késett a' boszszút forraló Vitéz, 's a' Lippai, Tóthváradi, Solymosi, Világosi, Pankotai, Jenei, Aradi, Csanádi, Nagylaki, Csályai Kapitányokkal tanácsot tart. Köz akarat határzá Tömösvár' ostromát. Orodnál öszve is gyűltenek 's a' Maros' túl partján táborba szállának addig, míg minden seregek meg-érkeznének, veszteglени. Békesnek vágyja csak a' boszszúnak óráján csüggött 's nyugtalan várta az elindulást.

Krisztina elillanván Tömösvárról, egyenesen a' Maros felé intézte útját, ott remélve szabadulása' legközelebb révpartját. Az éj' sötét szőnyege hamar elboritotta 's elrejté az üldözés' szemei elől. Két órai tétovázás után bátran béjuthatott egy sűrű erdőbe. A' rejtő gallyak' menedékiben leszáll lováról hogy az éjszakát a' nyugodalomnak áldozhassa. Most ötlének még csak merészségének veszedelmes őrvényei eszébe; most a' szükség' és nyomorúság' rendítő ke-

belében. De a' szabadulás' villanatja, eltávozatá minden félelmét. „Élet és szabadság egy« azt sugallá szíve' vágya, és elszánta magát bár mily veszélyek várakoznának is reája, kezdett útjának folytatására. Egy terebély fa' tövénél takarta-bé kisdedét, maga pedig féknél fogva legelteté lovát. — Keserves éj volt. Álomtalan majd a' kisdedet szoptatta, majd a' lovát legelteté, mig végre egy fa-ághoz kötvén fékénél, egy kevesleg el-szunyadott. A' piruló hajnal' első sugárai nyiták - fel bágyadt szemeit. Esengő fohászkodások közt emelte - fel gyermekét. Forró hálát remegett félelmes kebele az éjjek', és nappalok' Urához, az erdők hatalmas Szilvánuszához; 's erős készület után ismét lóra ült közelíteni szabadulása' partjához. — Jó előhaladott már a' szép vándor. Sok pusztult telkek maradtanak hátra; de pihenő enyhelyet sehol se talált, a' falukat pedig sorsa kerülni kénteté. Félelem, éhség, szokatlan hoszszas lovaglás, dél táján már egészlen ellankasztották, 's ha az Egek gyámkezet nem nyujtanak, öszverogyni kéntelen. Ily tűnödések közt, ereje' vég határán, egy erdő' szélén roskadozott gunyhókra talált. Remegő érzeménnyel szóllal-bé az első küszöbnél 's egy magyar paraszt leányka jöve elébe. Az asszonyi pillanaton megbátorodván, a' lankadozót vidám nyájassággal kinálta szállásával. Édes enyhűléssel tűrte baját Krisztina a' szegény asztalnál. Először

tért annyi idők után vidorabb mosoly ajakira, mivel Nemzetebéliek közt pihenhete. Haza érkezett az alatt a' házi gazda is; megdöbbent a' török szerszámú paripa' sejdítésén, de leányának szavai hamar elhárították félelmét. Krisztina kémlelő szavak után felfedezé a' parasztnak történetét, 's a' jámbor öreg véletlen szerencséjén örvendett. Szíves készséggel nyujta mindent a' mit csak kertje 's szűk telke termesztett szép vendégének; sőtt segedelmét is igérte a' biztos révpartig. Megértette tőle Krisztina azt is, hogy a' magyar sereg Orodnál táborozna. — Mind a' hős Asszony, mind a' kisded vándor megkivánta a' pihenést, 's útjokat csak a' jövő napra kéntelenitettek halasztani. A' szegény gunyhóra terjedett éj szende álommal altatá-el Krisztina' megerőltetett tagjait. A' fáradt testet édes nyugvás éleszti. Más nap csak dél tájban indúlhatott-el Krisztina. A' tisztes házi gazda is lóháton követte őt. Alkonylani kezdett már az idő, midőn távolról villogának szemeikbe a' magyar sereg' fegyverei. Magasra emelkedett Krisztina' kebele. Leszál lováról 's térdre borulva öszvekúcsolt kezekkel hálálkoda megszabadítójának.

Közel czélja azonban mind inkább nyughatlanítá. Kevés pihenet után ismét lóra ült, 's sebes vágtava siet a' magáéi közé. Jó közel értek volt már a' táborzókhoz, midőn Krisztina' elméjébe ötlött hogy török

öltözetéről könnyen ellenséges kémnek fogna tartatni; levévén azért fejéről fejér klárissát, egy könnyű ágra kötötte, 's a' paraszt' kezébe adá, hogy azt magosan tartaná fel.

Békes felköltötte volt már egyesült táborát az utra. Harsoga minden-felől az indulás' jel-hangja, midőn sebes futással jelentik az elő-örök szemök' ítélete után egy Töröknek 's egy parasztnak nyargalását a' tábor körűl. Mozgásba hozza e' véletlen hír az egész tábort, ne hogy ellenséges csoporttól váratlan támadtatnék-meg, 's minden készen ügyel a' jelenetre. Lobog már, a' két vándor' kezében, a' bekesség' zászlója. Kandin ugratnak a' vezérek előre, köztök Békes István is. Nagy álmélkodással ösmerik-meg a' vélt Törökben az aszszonyi alakot. Krisztina vágtat, — megérkezik, — reá-ösmér Istvánjára — a' szabadulás' szerencséje elfulasztja szivét, — leszál félaléltan lováról: »István« kiált 's öszve rogyik. Békes megösméri nőjét 's kétkedve a' valóság' tüneményén oda fut, meggyőzettetik — őrjöng, hálálkodik, míg a' körűlvevők a' szép asszonyt élesztik. Az első eszmélés István és Krisztina szavakat rebegé. Most szemléli még csak Békes a' kisdedet, felemeli, 's öröm-könnyek közt szorítja atyai kebeléhez. A' paraszt most is zászlóval kezében, könyben lábadt szemekkel nézi a' viszonlátás' édes örömét.

Igy erősíté Krisztinát szerelme a' szabadulásra, Békes pedig másodszor is itt a' táborban ünneplé a' szerencsének kettős innepét. A' körűlvevő vezérek pedig mélyen illetődve részesedtek a' véletlen történetben 's csudálkozának a' szerelem' és szabadság' hatós indúlatin.

Viszszanyerte Békes később Facsádot 's új diadalommal tére-be érdeme' szerzeményébe. Krisztina, kisdede' 's István' oldalán felejté eltűrt bajait; 's mosolyogva regélte sorsosinak élte' zajló napjait. A' jámbor Filemon és Bauczísz Facsádon örök menedéket nyertenek háláúl. A' szabadító ménpedig minden vendége Facsádnak örömmel tekinté.

Vásárhelyi János.

BERTA.

Hazai Hősrege a' Tatárjárás' idejéből.

Mint a' sürűn szakadó záporokkal
Dagadt Iszter' felzúdult habjai
Soká küzdvén az ellenző habokkal
Ha tul csapnak rajtok vad zajjai
Telket, mezöt, faluk-és városokkal
Pusztitva elborítván árjai,
Mindent szörnyű vész-'s réműlésbe hoznak,
'S égig-ható siralmat, 's jajt okoznak:

Úgy ömle-el gyászlepte Hunniának
Térén a' vad Tatár' özönhada,
Midön Mohinál, Béla' táborának
Egy véres harcczal végcsapást ada.
'S nem vetvén gátot senki haladtának,
Honnunkban mindég beljebb árada,
'S ölt, égetett, dult mindent vak dühében,
Nem ember, tigris böszült érzetében

A' legvirágzóbb városok, 's helységek
Mint áldozati-fáklyák égtenek,
'S lakójik, hogyha máskép' nem lőn végek,
Önhajlékok' lángjában vesztenek.
Hasonlóúl a' várak, erősségek
Feldulva kőhalmokká lettenek.
Így ment prédára minden a' hazában,
'S nem volt segéd sehol, sem véd bajában.

Rétek, holdak megfosztva ékeiktől,
Sötét gyászló ködben borongtanak,
És elborítva holtak' testeiktől,
Felettök éh sasok vijongtanak;
A' légben, melly azok' vérgőzeiktől
Terhes, bus árnyékok sohajtanak,
Lihegve hév bosszút gyülölt fejökre,
Kik hoztak illy csapást, 's vészt nemzetökre.

'S ki nem kerűl a' barbárok' kezére,
'S több kínra az égtől megtartatik,
Hon nélkül bolyg honjában, 's enyhelyére
Nem lel sehol, sehol nem nyughatik.
Ezt a' mély bú, az inség sujtja azt le,
Ez éh vadaktól szétszaggattatik.
'S kik a' külföldre kibujdoshatának
Busan siratják vesztét a' hazának.

De a' mindent duló hitetlenektől
Némelly várak menten maradtanak,
'S mint kösziklák ostromló szélveszektől
Meg nem rendítve büszkén álltanak,
'S több ég- üldözte szerencsétlenektől
Mendékhelynek választatának.
Sirok is volt ezeknek a' számában,
Egy sziklavár a' Mátra' árnyékában.

Keled bírá, ki szokva harczpályához,
Bár melly vésztől meg nem rettenhete,
Igaz magyar, a' hit-, király-, 's hazához
Hű lángmellyének minden érzete.
Kesergve honját bátran várja mit hoz
Most már reá a' balsors' végzete.
Duló oroszlán mindég a' csatában,
Leverő villám kardja hős markában.]

Egy lyánya van, minden vigasztalása
Mély bajában, melly szívét vérezi.
Ez Berta, nincs a' hunn Szépek közt mássa
Olly ígéző kecs, 's fenség környezi:
Miként sujt bájszemének villámlása,
Mind ellen, mind nem-ellen érezi.
Láncsát, kardot forgatva gyöngy kezében,
Kharisznak látszik Márs' álhűvelyében.

E' bajnok hölgyért többen lángolának
Ohajtva őt nőül eljegyzeni.
De vágyokban nem boldogulhatának,
Mert nem tudák viszontérdekleni.
'S hogy szíve nincs Sirok' Amazonjának,
A' közhír azt kezdé terjeszteni.
Úgy hitte ő is, 's csak később sejtette,
Hogy van, midőn örökre elvesztette.

A' mint tudnillik egykor a' Mátrának
Vadonjaiban szétlovaglana,
Hogy a' kik a' pogány elől futának,
Azoknak gyámsegédet nyujtana,
'S a' nap busan-futotta pályájának
Már alkonyló végéhez hajlana:
Im' távol egy Tatár tünik szemébe,
Kövekkel fénylő csalma van fejébe'.

Mint a' nyil, melly ijáról ellövellik,
Feléje a' pogány lovag ugy száll.
Egy szép ifjú ez. Nagy' bátran szökellik
Elébe a' Szűz, 's véle szemközt áll.
Vívnak. Kétséges a' szerencse mellik
Félhez hajol; kit vár dics, vagy halál.
'S erőben ez a' lyánt bár messze győzi,
Gyors könnyüség- 's alkalmban ez előzi.

A' mint is egy jól mért ügyes csapással
Már a' hitlen bal karját érdelé,
Felbőszül ez, 's egész dühlángolással
Villog most a' vitéz leány felé.
Míg egy hatalmasan sujtó vágással
Pajsát, 's sisakját széllyeltördelé.
Feloldva száll ez szét, hagyván fedetlen'
Az angyalfőt, a' melly maradt sértetlen.

'S ki szép most a' hölgy, a' mint széthaboznak
Arany hajának gazdag fürtjei,
'S milly bájszikrákat szórva villámoznak
A' vad sujtóra égi szemei?
Harag-, 's szeméremlánggal gyulladoznak
Téjarczainak bíbor ékei:
Miként ha hajnaltűz havon pirulna,
Vagy rósza liliom között virulna.

Bámul az ifju, 's hévtüzű keblében
Egy édes láng szétfolyva lobbadoz,
'S nézelve a' hőslyánt dicsö kecsében,
Egész valója kényben olvadoz.
Felvillámló szemében és lelkében
Az ég minden bájával nyíladoz.
A' Szűz is hülledez szép ellenjére,
'S eddig nem ismert érzet száll szivére.

E' közben mint az éh ölyv a' prédára
Egy más Tatár gyorsan szaguld-elő,
'S orozva a' Szűz' védtelen nyakára
Egy vad csapást akar intézni ő.
De a' másik kél mentve oltalmára,
'S a' vakmerő ellen nagy dühbe jő
Azalatt Berta mint villám röpül-el,
Mellyében vívótársa' bájképével.

A' legzajlóbb viharban háborgának
Azolta keble' minden érzeti.
Lobogva ég, de tárgyát hév lángjának
A' hit, 's hon mint ellent gyülölteti.
Küzd, vív, harczol magával, 's vad kínjának
Enyhét, 's írját sohol sem lelheti;
Ámor, kinek nyilát eddig nevette
Illy bosszút mér reá, 's kaczag felette.

De milly csodálattal teljes gyakorta
A' vak sorsnak szeszélyes végzete.
Azor, ki a' Szűz' csendjét így tiporta,
'S kit még dühösb visztűz, 's láng égete
Fija egyik Vezérnek, 's a' vészhordta
Tatár-hadak' dücse, 's fő díszlete;
Osztályával kerül Sirok várához,
'S nem tudva kit rejt, készül ostromához.

'S már reng közel vadonja a' Mátrának
A' faltörő-kosok' dörgésitől.
Hull a' Tatár rohanva a' bástyának
A' dárda-, nyil-, 's kőzápor' röptitől.
A' várvédők oroszlánként vívának,
Kit fosztani akarnak kölykitől.
Keled, és Berta egyre bátorítják,
De példájokkal még inkább buzdítják.

Dúl-fúl Azor a' vár alatt dühében,
Szégyen, 's bosszú ég, lángol arczain.
De mint vál kőszoborrá felnéztében,
Midőn Bertát a' bástya' ormain
Meglátja, hah, szebb még a' harcz' hevében,
Halálözönt szórván-le nyilain.
Vont ívét ez feszíti most mellyére,
Ráismer, íve hull, éj száll szemére.

Éjféli szélvészkor ha csillagának
Feltüntét a' révész szemlélheti,
Olly kényre nem lobban, mint lobbanának
Azornak e' látásra érzeti.
'S miként ha a' lyánt béke' angyalának
Nézné, az ostromot megszünteti.
'S csupán azon tünődik most magába',
Mint ejtse jó szerével birtokába.

Habként hánykódik szíve, 's gondolatja,
Ha mit most feltesz, ismét megveti.
A' várvivástól a' Szűz tartóztatja
Kit vésztől félt, 's haragját rettegi.
Keleknek végre hírűl azt adatja:
Ha váltságúl a' lyánt áltengedi,
Az ostromnak legott végét szakasztja,
'S azon felűl kincsével elárasztja.

De az ajánlást büszkén megvetette
Keled, 's szörnyű haragra lobbana,
Hogy olly félszeg gyávának őt hihette,
Ki illy szégyenkötésre hajlana:
És eski e' gyalázatért felette
Bosszút áll, bár poklokra szállana,
'S hogy készebb lyánya' szívét általverni,
Mint karjai közt lássa őt heverni.

Megretten Berta, bár dagadt keblébe
Ádáz gyönyör lövell, viszont hogy ég
Érette az, kit lángoló szivébe
Imádva, mint egy bálványt, rejte rég'.
Sötét vázképek rémlenek elébe,
Vészt sejt, szemében elborúl az ég,
Miként ha dörgene rá kárhozatja,
Hitetlenen hogy csügg vak indulatja.

'S magán kivűl osont-ki a' bástyára
Vad lángját a' szabadban hűteni.
'S mint olvad-el, miként a' menny' nyiltára,
Látván alól Azort tündökleni.
Virágzóbb színt vesz úgy látszik magára
A' táj ohajtván neki tetszeni.
Szemeik távol öszve most akadnak,
És lelkeik egymásba áltszakadnak.

De mint midőn az ég' vidám kékjére
Egyszerre zordon fergeteg borúl,
Zug a' szélvész, 's berek', mező' ékére
Sötét éj száll, 's mennytűz csattogva húll:
Jő olly vak éj a' lyán' rémült lelkére,
'S keblében olly szélvész 's zivatar dúl,
Látván az atyját bosszú lánghevével
Kitörni a' várból nehány hivével.

Keled tudnillik a' hitetlenekre
Véletlenűl akaryán rontani,
'S villámként csapva az elszéllyedtekre,
Dühlángjait vérökben oltani.
'S elébb mintsem rémültökből eszekre
Térnének rajtok bosszút állani.
Azért rohant, 's zudult-ki sasfészkéből,
'S előre mennykő hull tekintetéből.

Mint a' kikeleti höbb lengzetekre
Felolvadt bérczforrás' vad zajjai
Fát, kősziklát szaggatva omlanak-le
A' völgybe, 's mindent dulnak árjai:
Keled úgy omlik a' hitetlenekre,
Olly dúlók fegyvere' csapásai.
Kit főbe sujt, kinek mellyét hasítja,
Kit általdöf, 's poklokra így taszítja.

Így vesz mind, kit balsorsa ránt elébe.
Pogányvérrel hullámzik a' mező,
A' hol csak megfordúl a' harcz' hevébe',
'S a' hit', 's hon' sérvét így bosszúlja ő.
De ím' Azor villámlik most szemébe,
'S mind a' két hős egyenlő hühbe jő.
'S mint zúgó orkánok ha öszvekapnak,
Egymásra olly zajjal, 's dühödve csapnak.

Kiki haragos dárdáját zudítva
Ellentársára ugy rohant felé,
Üvöltve szállt az a' léget hasítva,
De az erányzott czélt nem érdelé.
Mert visszaverte pajsok eltompítva,
Midőn szikrázva ütközék belé.
Felcsattant hévvel kardra most kelének,
Minden csapás tetszik villám' röptének.

Mint éh oroszlán hogyha vad bikával
Kél harczra, ez büszkén fenyegeti
Öklelte közben, hogy mérges szarvával
Felkapva a' felhőken túl veti;
Az rá agyart fen, majd bojtos farkával
Csapkod felé, de el nem ejtheti,
Dúl-fúl, serénye felborzad dühében,
Tajtékzik szája, vérláng van szemében:

Keled, 's Azor egymással úgy vivának
Felbőszülvén gyult mellyök' érzete.
Most fő, arcz, melly, majd vál felé sujtának,
'S ha kardjok szállt, szemök vészt hirdete;
De bár csapásik záporként hullának
Sem egyik sem másik nem győzhete,
Erő, ügyesség, 's höstűz egyesűlve
Lévén bennök dühlángtól álthevűlve.

Meredve, 's elholt lélekkel szemében
Nézé a' bástyáról mint vívtanak
A' hősek Berta, 's elszorult keblében
Nagyobb harcz' vad szélvészi dultanak.
Minden csapásra érze tört szivében,
'S minden hajszáli felborzadtanak.
Most ezt, majd azt ohajtván vészétől
Megmenteni, bár válva életétől.

De mint hal-el, midőn Azor' kezéből
Kardját szelekbe látja szállani.
Haboz Keled, bár szór halált szeméből,
A' fegyverét vesztettet bántani.
'S e' perczben egy Buvár nyilat tegzéből
Ránt, 's kezd a' nagylelkűre czélzani.
Röpűl a' nyil, 's akad a' hős' keblébe,
Lerogyik ez legott, 's borul vérébe.

Magán kívűl lesz Berta, 's vad kínjától
Űzetve a' várból kiomlani
Siet, zeng a' völgy jaj-sikoltásától
'S ég, föld látszik keservit osztani.
Megrettene mindenki látásától
Szemlélvén dulva előrontani.
Vele vész, rémület, 's iszony szállának,
Kiki hiszi enyésztét angyalának.

'S oda ér most, hol hű ragaszkodással
Urokért elszántan harczoltanak
Övéji, bár torlott csoportozással
A' barbárok rájok toldultanak.
Azort meglátván, hah mi vad zajlással
Vádló lángérzeti háborganak.
Szemét dult szívvel róla elszakasztja,
Atyjára hull, 's könyével elárasztja.

'S fanyar kínjában így nyög tört hangzattal:
»Atyám, dicső, ne hagyj-el engemet!
Hah a' pokol ég bennem, 's kárhozattal
Terhes jövendő várja létemet.
Hogy megtarthass a' mennynek, vígy magaddal,
'S üsd-, verd-keresztül vétkes mellyemet;
Mert ég, vesz a' hitetlenért leányod,
Ki — haj szakadj-le ég — szerzé halálod'!«

Vadul forog ezeknek hallására
Keled' szeme, noha kezd hunyni már.
Iszonnyal néz boldogtalan lyányára.
'S lelkén mint egy villám keresztül jár
Azon eszmélet rá, ha jut prédára,
Melly fertelem, szégyen, 's gyalázat vár.
'S vak bőszében végső maradványával
Erejinek döfi őt ált kardjával.

Mint a' felzúdult fergeteg' dühében
Széttépve elhal a' szép rózsaszál:
A' hős Szűz úgy húny-el a' sors' mérgében,
Dúlón ereszkedik rá a' halál.
Elfagy minden csöpvér Azor' erében,
Midőn szeme e' gyászesetre száll.
'S zúzott szivét mint egy tőr általjárja
A' legvadabb kín, mellynek nincs határja.

Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz.

DIERNIÁSZ.

Hősi Költemény.

Első Ének.

Honnan jössz-elé olly gyakorta lelkemnek szomorú Muzája! micsoda sivatagokban lakol te? micsoda hegyek' barlangjaiban tartózkodol! Rettenetes lessz a' te lakhelyed, akárhol, mert te mindég szomorú és rettenetes vagy. — Az én lelkem előtt úgy feketéllik a' bánat, mint az őszi hegyeken a' havas' barna fellegei.

Dierna, a' régi Dácziának sok ellenségekkel vívó erőssége, egy lapályos halmon feküdt, az Aranyos' folyama felett. Környékeit termékeny szőlőhegyek, búza-keresztekkel ékes térségek gazdagították és szépítették. Felette egy hosszan fekvő köszirt tartományokon túl is szemléltetett; valamelyik Istene a' hajdon kornak sceptrumát rásujtván, kétfelé hasította, és barlangjaiban lakhelyt választott.

Yzíra Diernának Királynéja szép, mint egy nyilalló tavaszi hajnal, mint egy féléjszakai hold kedves, és idejének legszebb leánya, egy estvének alkonyati fényében, kellemetes kertjének zöld fáji közt

járdalván követő barátnéival, így ereszté szellőknek szomorú hangját:

»Mi nyughatatlan lélek zavarja szívemnek felserkent bánatját? mint a' szelek' rémjei, midőn a' dülengő habok alá fúrják magokat, mellyeket az egek felé hajigálnak, úgy ömleng körültem a' bánat. Szomorú jövendőt sejtek én!«

Így enekle Yzíra a' vár' Királynéja. »Istenasszony!« így kezde az aranyvíz' éltes Nymfája: »Sokszor mondék halandóknak jövendőket, megnyúgodtak látásimon. Én tenéked is vidám jövendőket érezek.«

»Éjszaknak Királya, kinek szivemet, országomat a' végzések szerint általjegyzettem, tán elveszett, tán erősebbek' karjai alatt holt-el. Én az éjszaki Király' jegyese vagyok, de az éjszaki hős oda van.«

»Honnan valók vagytok jegyesemnek gyilkolói! Vadak' gyermekei vagytok ti! az én szívem is bennem ölve van általatok!«

»Királyné, felele a' Nymfa, a' barlang' vezére Beriosta hasonlatos az Istenek oszlopihoz, mellyek a' szentségek' oltárihoz közel állanak, népei mint az erdők' levelei, midőn a' zuhogó szélvész a' fákat öszvezúzza. Úgy áll ő a' hadak napjain népének, mint a' régi idők' feketę tornya a' halhatatlanok ligetjének. Királyné, miért idegen szíved őhozzája. — Felkölt ő mint Hargitának erős vada az érkező ide-

genek' elűzésére. — Földjeid' határain száguldoznak már azok, úgy hozta a' hír; mahólnap arany városban köszöntenek.« Szólla a' Nymfa, 's elhalgata.

»Jöjjenek az idegenek, köszöntsenek Éjszaknak népei, kertem, váram, és szívem záratlan áll vezéreknek! Kivántam ellen véd a' barlang' ura, szívem előtte végképen zárva. — Hol vígadsz mulatozva a' nékem szomorú várakozás' idején Éjszak' Fejedelme? hol késedelmezel a' végzések ellen?«

Halhatatlanok' könnyei görgének gyenge orczáin le a' Királynénak; gyors lépések vivék-bé az arany kertből halgató kiséröitől követtetve. A' halovány hold fejfénnyel önté körűl, a' fák' tetői búsan hajlongának elejébe.

Éjfél vala midőn a' várvédő őrállók rettentő kiáltással riaszták-fel az éjszakát. A' rémítő hang kiment a' messzefekvő térségekre; a' földmivelők jövendőket mondának távol a' szokatlan jeleményből.

»Mi földnek emberei vagytok Idegenek! Miért jöttetek háborítani vidékünknek lakosait? Ki a' ti Fejedelmetek, és mért külde titeket?« így kérdeze az oltalomra jött Beriosta a' várkapu' bástyájáról.

»Éjszak a' mi szülötte-földünk; hatalmas Vezérünk küldött hogy köszöntsük a' vár' Királynéját; a' mi seregeink' vezérei megérkeztek«, mondának a' két hidegföldi követek.

„A' ti Vezéritek tudják az eljött útakat; a' seregeket vezéreljék-vissza honjokba. Miért jöttetek idegen helyre temetkezni« visszaszólla a' barlang' ura. Seregének lárma-jelt adata.

A' követek megvivék a' mondott szókat a' hét Vezérek' fejének. Nemes boszonkodás függött Árpádnak arczulatán. Minden egy rettenetes szempillantat alatt vasba, tűzbe, fegyverbe borúla, a' hajnal' nyiló sugáraiban. „Ma lessz napja dicsőségünknek. Előre Vezérek, Vitézek!« A' harcz' szava megindítá a' seregeket. A' kürtviselő Lehel hasonlatos vala a' tengerek' Istenéhez, midőn égszínű lován száguldozva a' felszakadott habok szirtjeit rohanással küldi az agyagos partok ellen, mellyek hasadékjaiból kifeszűlvén, homlokba omlanak-le. — A' Vezérek úgy állának osztályok előtt, mint a' százados tölgyek szélveszek' idején a' szálas jegenyék előtt. — Az éjszaki seregek beboríták a' mezőt, hol hajdan Traján Deceballal három Országok felett két véres nap viaskodva megézkezett.

Kihozá népeit a' napnyugoti Hős is. Úgy álla sergei felett mint a' rémlélek a' barna ködök' őrvényében. Bíztató szava sok ezer láncsát emelített a' tisztánkelő nap felé. — Reggel nyujták-ki a' Vitézek karjaikat egymás ellen, naplementig omlék vér halálhozó fegyverek miatt. — Ekkor az éjszakának lelkei eljövének, és setétet lehellének a' térségre. Egy ho-

mályos ködhalom elállá a' hold' fényét. A' karok' nehéz csapásit csak a' levegő fogá-ki. A' vérontásnak vége lett.

»Nem erőtlenségünk' napja ez, monda a' párduczot-felöltő Árpád Vezéreihez. Holnap dicsőségünk Öseinkhez fog emelkedni. Esküszöm a' Magyarok' Istenére, holnap Dierna' Királynéjával kezet fogok«.

Második Ének.

Hajnal szórta sugárait napkeletről. A' Vitézek felébredvén a' felkelendő napnak dicsőségétől, nagy cserép vedreket hozának-elé; felszúrák jobbjaiknak ereit, 's vért ontának testeikből. Az edények megtelének barátok' és frigyesek' véreivel. — Keresztbe rakott kezekkel a' vedreken egymásnak esküvéseket mondának, és áldásokat; elébb Árpád, osztán Vezérek, és Vitézek. Áldozati lovat vezetének-elé a' Lelkiek. Vérbe mártott takaróji, és szíjjai véres cseppeket hullattak az ösvényen; az áldozatot elfogadá a' kerek halmon álló Bálvány; 's jelek láttatának a' jövendőre.

A' Nyugotiak is megtevék az áldozatot Isteneiknek, de kétséges kimenetel alatt. — És így ezeknek vége lévén, feljöve keleten a' szörnyeket látó nap, veres verhenyös ködök' háta megett. Nem hijába láták Napnyúgot' népei az iszonyító ábrázatot. Némelyek jót, mások roszat jövendölének.

Az ütközet' kürtjei öszveriaszták az egymás ellen álló seregeket. Árpád, Almosnak fia az Istenek közűl egynek szemléltetett, mennyei fény öntötte-el homlokát, szemeit, és fegyvereit. — Gyula a' nehézláncsásuak' feje előre-küldé veres zászlóját; olyan vala ő mint a' Delek' oroszlánja, melynek rémitő hangját egy vad sem állja-ki. Az erdők' lakóji a' meredek szirtokra futnak, és repűlnek elöle, űzvén az iszonyat és rettegés. — Kend halált viselt izmos kezeiben, temetővé tett minden mezőt a' hol útja volt el. — Szabolcs, mint a' barna szirtok' sassa a' seregélyekre, úgy csapott az ellenhad' fegyveresei közé. — Erős, a' száraz csontos Hadnagy, hasonlatos vala a' temető-boltok' rémjéhez, melly éjjelenként öszverakván verhenyős csontjait, kijön a' faluk népének rettentésére. — Verbülcs hátúl álla segéd-seregében. Úgy fenyegetődzött-ki ő félelmes fekvéséből, mint a' sziklák' csupjain állo szirtdarab, melyet az idők', és fellegek' vizei felsorvasztottak; gyakron mozgatja-meg azt a' szél' dühe, félnek alatta a' völgyek, remegnek az erdők, és berkek. Nem is romlás nélkül esnék ő onnan le; de most még ott tartja rosszat jelentő-fejét a' ködök között. — Lehel, mint a' rémlelkek a' szélvészben úgy száguldozott a' népek' rendjein; kürtje olyan vala mint a' menydörgés, mely jelt ád a' lehulló jegeknek és záporoknak.

Kijövének a' barlang Urának vezérlése alatt a' várvédelmező Vezérek és Vitézek is. A' harag' és veszedelem' előérzete vitte őket mint az oroszlányt, melly barlangjéért, vad nőjéért, és nevendék kölykeiért indúl idegen vadászok ellen; bojtos farkával a' levegőt ostorozza, hangja az erdőket rázza, az elrejtezett apró állatok a' menedékben is reszketnek, de a' gyakorlott vadász az iszonyú vadat leejti lábairól 's megkötözi. — Ilyenek valának, így mentek, és léptettek előre tömötten, merően, és magossan. Rettenetes nap volt ez! rettenetesebb mint mikor egy csillag vagy föld omlik-öszve. A' vér patakok holt testeket hengergettek; az elszeldelt tagok idegen testek mellett hevertek, de az élet és erő oda volt belőlek.

Yzíra, míg a' mező az érte viaskodó seregek' vérétől öntöztetett vídámabb szívvel mint annakelőtte folytatta szövését; lehímzette a' Dácziát környékező szikla - abroncsot, három helyen hasított köszirtot három folyó - víznek, kimenő ajtóúl. — Erdőkkel koronázá a' halmokat; a' menedékes hegyek szőlő - gerezdeket mutattak; a' térségek keresztbe rakott gabonákat; lehímzette az Istenszékit, mely legfelsőbb a' napkeleti havasok' bérczein; a' Görgényt, és Ajtoznak magosságát, a' Maros' és Olt' kanyargó árkaival, és a' roppant hegyet, mellyen Vulkán régen lakni mondatott, és a' mellyet gyakorta szel-

delnek a' futkosó menykövek, és még sok nagyobbakat, és kissebbeket. A' ligetek pásztorokkal teljesek valának, kiknek furuglyájok' hangjára nagy mezei nyájok figyelmeztek; szántóvetők tetszettek magvakat hinteni az igavonó tulkok után hasalló barázdákra. A' folyamokban feredező férjfiak és asszonyok valának. Kiszövte vala ezenfeljűl a' nagyobb városokat: Nápokát, a' Maros' eredetétől nem messze egy ponklapályon; Argidáva' kőfalait a' napkeleti sziklák' szorossában; Thármist az Ompoly felett; Diernát, és a' kettős nagy barlangot, melynek üregében lakozott Berioszta, a' nagytestű Vlakkok' Fejedelme; Aquavivát, mely a' hév vizekről neveztetett az Olt' berkes szorossai közt, és másokat is, melyek mester kézzel hímzett vásznán találtattak szépek, és álmélkodtatók.

Eddig hímzé, midőn a' barlang' nem kedvelt Fejedelme megérkezvén tajtékoson, és véresen mint Áfrika' ragadozó vadja, midőn kiszörböli az állatok' és emberek' vérét, bajuszáról, és szőréről vérhabok szakadnak. Így szólla: »Dicsőség követi lépteimet, hókebelű Királyném! Kétszer bocsátkozék velem magános viadalba Éjszak' félénk Vezére, kétszer éreztetém vele nehéz erős karjaim' súlyát, 's szégyennel küldém-vissza sátorába.« Így monda magát magasztaló hangon a' Királyné előtt. A' leányzók vizet vivének, 's

a' Fejedelem kiferdék a' vérből, 's a' szép hölgy' ölében megfáradtan elszúnyada.

Nem téged illet ezen öröm öböl. Nem néked végeztetett ezen édes szúnyadás' keble. Azért nem is soká tart nyúgalmad Napnyúgotnak Vezére. Ma van napja a' mindenekkel bíró sorsnak; a' végzet' bal keze téged illetett; — 's menj, menned kell!

Árpád az Éjszak' bajnoka, serényen száguldozó lován szétbontván az ellenálló rendeket, kiáltozá vívó-társát, ki félénk módra bujkála előle. Hijába rengeté taréjos ércz sisakját, és élőfához hasonló nagy dárdáját. Ölé, öklelé, tapodá, űzé az ellenséget, erősíté, bíztatá, feddé, vezeté, visszahozá bajnokjait. Így dolgoza jobb és balkézbeli menykövekkel az Olympusi Jupiter, midőn a' százkezű Oriások az egekre támadván, rázták annak oszlopait. A' réműlés és vész irtózatos vala.

»Nincsen e a' ki kifogja ezen nagy csapást? itt halunk-meg Vitézek, ma végső nap,« szólla kiáltván az öreg Zármíz, atyja a' barlang' Fejedelmének; és szabadon eresztett fékkel vágtata az Éjszakiak ellen.

Sokakat ölt-meg Zármíz, de nem bosszúlatlan. Árpád szembe ötlék a' dühös öreggel: „Atyám! térj-vissza nyugodalmodba, a' had ifjak' kezeit illeti; mit téssz erőtlen kezeiddel, csak a' holtakat szaporí-

tod,« szólla neki, és önként elmellőzte dárdájának lebocsátását.

»Érezzed éltes kezem' csapását Idegen! nem gyenge az« 's legottan egy mérges, de erőtlen csapást intéze a' nagy Vezérre.

„Talán jobb lessz ez Öreg! erőscbb kéztől származik; ne szégyenljed a' sebet, mert Árpád' kezéből jön,« és az Öreg kiadá lelkét, a' nehéz ütés alatt.

Az Öreg' testét felfogák a' Vitézek, és megadák a' Fejedelemnek. Nem sírt az, mert harag és bosszúállás szemeit megmerevitették.

»Megbosszúlom Atyám halálodat, megtorlom véredet!« ordíta. »Csatára Vitézek! vagy halva maradunk a' vérmezején, vagy győzedelem kísér-vissza. Csatára Nyúgotnak fijai! a' végső nap hív.«

Magosan állának a' dárdák a' nap felé. A' kapuk' zárjai felbontatának újonan; és a' veszedelem, 's halál kinyargalának a' kapukon. Kóválygva öl, pusztít, tör, tapod a' bosszús Fejedelem. A' rendeket öszvebontá, a' tartalékokat feltöré, és sok éjszaki bajnokok életének-meg.

Itt lessz vala temetője a' sok időkig jövő szép, és nagy Nemzetnek; de másként vala elvégezve a' sorsok' fontja által, mely teljesedéshez közelített.

A' magyar Vezérek sejtik az ütközet' sulyát; kiáltanak, és új tűz szálla a' Vitézek' mejjébe. A' csapá-

sokat hatalmasan fogák-ki, és halál ült csapásokon.

Árpád egy áldozat után még egyszer felkele Isteneinek lábaitól. Száguldozó lova ellene vivé Beriostának. Hatalmason emelék egymás ellen dárdájokat. Olyanok valának a' két Hősek a' mező' térségében mint a' tengernek két nagy lakói, midőn a' vizek' özöniben egymás ellen úsznak, 's a' haragos zúgást mértföldek hallják. — Az ellen-sereg megfutamlék, 's egymást tapodva rohanának a' kapukra. — De a' két bajvivó Höseknek a' szégyen és dicsőség tilta legkissebb hátrálást is. A' csapások' süvöltésit hallák a' Közemberek. Rettegő szemekkel szemlélék az emelkedő, és lefordúlo dárdákat. A' vár' Hőse egy mérges csapást intéze Árpádra; bárha nehéz vala, nem halálos.

De a' melyet Árpád' hős keze intéze halálos lett. A' vár-kaputól nehány lépésnyire esik a' Beriosta halála. Árpád győzedelemmel voná-ki leterített bajtársa' mejjéből fegyverét. Dierna' kapui megnyilának, 's győzedelemmel köszönté régen ohajtott Szerelmesét, 's letevé hitét Dáczia felől a' Királynénak.

Aranyas-Rákosi Székely Sándor.

A' SZÉP HÁZI-KÖR.

Szent-Mihálytt.

Eggy fija volt ottan, mint mondják, lyányai hármak:
Itt három férjfi-gyermeke, 's lyánya csak eggy.
Virzsini most Érosz, Auréll Marcellel, Emíllel
Chárisszok, Uranide ő maga, 's atyjok Apoll.

Kazinczy Ferencz.

EREDETI MESÉK.

A' Baraczkfa.

Meglobbana a' házasság' vágyja a' Baraczkfában, 's menyasszonyról gondolkozék. Tanácsot kérde 's a' Körtvélyfa javallá a' Felfolyót. »Ez igen szép, monda, de szegény, gyümolcsöt nem terem.« A' Szilvafa javallá a' Komlót. »Hűségtelen, ugymond, és csapodár, más fára is felfut.« A' megaggott Diófa végre a' Szőlőtőt ajánlá, látod monda melly édes a' leve, jó ízű a' gyümölcse, van mivel eltartsa a' házat. Fő boldogság az életben a' bővség. E' tapasztalás minden tétovázást elhárított 's azonnal áltölelé élte' szép párját. A' páros élet' első esztendei örömmel teljesek valának; de második esztendőben asszonyosodván, derekan fogá férjét, kapcsaival szorította, tövéről a' nedvességet pazérolva szívta; harmadikban ágai felibe kerekedett, fején is áltpillantott, ágait nyomta, törzsökét szárította, gyümölcseinek terhét vállaira rakta, mégis édes levével másokat örvendeztetett. Elkényszeredék végre a' szegény fa, 's negyedik esztendőben kiszárada.

A' Róka Orátor.

Megállván a' Róka némely ketreczbe zárt Ludak előtt, a' szabadságot kellemetes színekkel festi vala elejekbe. »Sajnálom monda rabságtokat! nem de nem boldogabb lenne egymás' társaságában szabad mezőken vígadoznunk. Ime kedves Halgatóim! az arany szabadságnak kivánt Theoriája, rontsatok-ki, 's kövessetek engemet!« Azonban megböffentvén magát a' házi komondor: »Íme ha nem hisztek a' száraz Theoriának, lássátok azt tőlem tettben; miként megyek most, a' merre lehet,« 's esze nélkül hordá-el magát az ámító.

A' Szarka és Erdő.

Mi ujság a' városban, kérdé az Erdő, az odarepült Szarkától. »Nem ellenkező, felele azzal a' mi itt; több ott is a' horgas mint az egyenes, 's a' ki magasan felnőhetett, setét árnyékot tart a' törpébbnek.«

A' Szarvas és Nyúl.

Kedve jöve a' Nyúlnak verset futni a' Szarvassal. »Nyomorult« mosolyga magában a' kevély Szarvas »meg fogod most tanúlni, mit tesz a' Nagyokkal mérkezni. Indulj tehát futó-társ! száz lépéssel fogok

utánad megmozdulni.« Indulának a' rövid lábak előre, a' hosszabbak is utánok. Büszkén eléhaladva jutának mind ketten a' czélhoz, 's az erősebb halálos sebbel rugá-vissza gyengébb állat-társát.

M. Gálffi József.

SOKRATES' GRÁCZIÁJI.

Egykor Sokrates néhány tanítványival Perikles' kertjében járkált fel'salá, és a' művészségről, annak isteni szépségéről beszélgettek.

Ekkor monda Alcibiades könnyelmű mosolygólag: mond-meg nekünk Sokrates, mi vitt téged a' Grácziák' képzésére, és miért hagytad abba a' mesterséget, minekutánna remekedet elkészitetted. Már még a' bölcsesség' Istennéjét is el készíthetted volna.

Sokrates viszonozta: elbeszéllem mesterségem' históriáját, és itéld-meg akkor magad Alcibiades, ha tanácsos e hogy még egyszer képfaragó legyek.

Fiatal koromban forrón szerettem a' mesterséget, és meglátogattam a' művészek' műhelyeit, és az Istenek' templomait; mert azt gondoltam, amazoktól tanulhatok, emezek meg lelkesíthetnek.

Illy czélbol egykor Attika' határán, egy kis régi templomba mentem, melly a' Grácziáknak volt szentelve. Formája, egyszerűsége behivott, 's azt mondottam magamban: ha nem találok is itt semmit mesterségemre nézve, — mert, hogyan vetődhetett volna ide valami márvány szobor? itt az egyszerüséget meg-

láthatom, és magamba nevelhetem. Mert úgy gondoltam ez is szükséges a' művésznek. Beléptem azért.

A' kis templom' ajtajánál egy tiszteletes, barátságos képű öreg jött elejbém. Mit keressz itt fiam, kérdezi szelíd hangon nyájos tekintettel.

Felelém néki, hogy művészi nevendék vagyok, és magam képzésére a' templomokat látogatom-meg.

Jól van fiam, felele amaz, hogy magadon kezded, és az istenihez közelítesz, hogy előbb magadba támoszthasd, a' mit kinyomni akarsz. Iparkodásod nem lessz sikeretlen. Megmutatom neked, a' mit egész Görög Országban hijába keresnél, a' Grácziák' legrégibb és legelsöbb képeit.

Erre, három, négy-szegű, darabosan faragott köveket mutatott. Nézd, ugymond, imezek azok. (Mert régenten a' Görögök, mint Winkelmann is beszéli, nem vágytak többre, mint holmi négy-szegű faragatlan kövekre, mellyel Isteneiket is képzették.) Reá tekintettem, és meg-némultam. Ő pedig mosolyga és monda: különösnek tartod e te, hogy az isteni, előbb volt az ember' szivében, mint szája, vagy keze kinyomhatta volna. Nosza tiszteld te azzal, hogy méltóságosabban képezd. Most engem a' hivatal hiv. Pap vagyok ebben a' templomban. Ment, és különös érzésekben hagyott. Én pedig visszamentem Athénébe és kifaragtam a' Grácziákat. Ti esmeritek. Elvittem

a' Papnak ajándékban a' templomba. Remegve nyujtottam néki által.

Jól van fiam, monda az öreg nyájossággal, művedet szorgalommal és buzgósággal elvégezted. De, mond-meg nekem, igy folytatja beszédjét, eleget tettél e magadnak is?

Oh nem! feleltem fájdalommal. Főbb kép van lelkemben, és jól érzem hogy kezem el nem érheti.

Ekkor az öreg, kezét vállomra tette és kimondhatatlan keccsel monda: Jól van hát, add a' te szobraidat Áthénébe, a' gazdagok' palotáiba; hagyd nekünk a' mi köveinket. Ládd fiam, minekünk együgyűségünk mellett meg van a' hit; azért elég nekünk ez egyszerű jel. De amazoknak csak tudományok van; azért kell nékik a' mesteri szobor. Néked pedig tanácslom: esmerd-meg az isteni magot, melly szivedbe, és minden emberi szivbe vetve van; és viseljed gondját; igy mind magadban, mind magadon kivül az istenit fogod tenyészteni. Ezzel elment tőlem.

Én pedig viszszatértem szobraimmal, és magamba merülve az öregnek szavairól gondolkodtam, ki nékem mint egy isteni lélek úgy tetszett. Igy tünödtem egykor egész éjjel, fejem felett a' csillagos ég, lábaimnál a' befátyolozott föld; és mikor a' nap feljött, feljött a' világosság én bennem is. Megesmertem az örökkévaló Chárisztot, a' szeretetet, bennem és kivülöttem;

imádkoztam; haza siettem, letettem faragó késemet Grácziáim képszobrai lábaihoz, kimentem, és keresgelődtem, és titeket találtalak kedveseim. Nem ti vagytok e, az isteni Chárisz' legdicsőbb kinyomása? Nem tovább élek e az illyen képekben, mint a' hideg, töredékeny márványban? Így szóllott Sokrates, és elváltozott szemmel tekintett kedves tanitványi' körére. Ezek szorosabban hozzáhuzták magokat. A' mély és finom érzésű Pláto megfogta tanítója' jobját; némán nézett szemei közé. A' jó szivű Apollodorus balját tartotta, és sirt. Alcibiades pedig felkelt; a' földre nézett, arczáji nekitüzesültek.

A' nap éppen nyugodóban vala. Halgatva haza ballagtak. —

Horváth János.

EROSZ' VIRÁGLÁNCZA.

Eggy gyönyörű halmon látám a' szívek' picziny Istenét harmatos lánczot fűzni a' tavasz' kellemesen nyíló virágaiból. »Miben foglalatoskodol, kedves gyermek itt, e' varázskörben, ki számára fonod e' szép virág-lánczot, mellyel két rokon érzésű keblet lehetne örökre eggyesíteni?« kérdém feléje közelgésemben.

Legottan árnánymosollyal ide-nyujtá nekem kies koszorúját 's mondá: »menj epedő ifjú a' kecses Árpádinához, 's ezt nevemben ajándékozzd-meg e' virág-láncczal, melly mindégre kössen-öszve títeket.« Repűltem az Imádotthoz, bemutatni ennek Ámor' ajándékát; 's reszkető kezemben nyúgvó hő jobbját az ajándék fűzettel körűlövedzém. Most forró ajkam eggy szerelmes édes csókot akara lopni rózsaajkáról, de a' szilaj kipattana karjaim közűl, 's ezer darabokra szakasztá az ígéző lánczot. Mellynek darabkájit bosszankodva szedém-fel, 's szélsebességgel vivém Kyprisz' csalfa gyermekéhez.

»Imhol vannak szép lánczod' maradványi,« szóllék, gyengén lihegve, »nézellheted e pirulás nélkűl azokat? még egy csókot sem nyerheték szakadékony

lánczod által. Köss nekem szilárdabbat, 's béred' jutalmát kivánatod szerint kielégítendem.« — »Sajnállak, szerencsétlen barátom,« viszontaglá Erósz, »de rajtad nem segíthetek, mert nem vagyok a' Cyclopszok' kormos istene, sem Hymen, hanem Szerelemisten. Ha aczél-, vagy vaslánczokat kívánsz, eleget kaphatsz. Folyamodj csak Hymen bátyámhoz, ki az egész világot kielégítheti ollyakkal, 's tégedet mint eggy gályarabot örökre lebilincselni képes. De tapasztalatlan ifjú, hidd-el, hogy alig hordoznád hat hétig súlyos bilincseit, 's örömest felcserélnéd ezeket gyengén-kötöző virágláncczommal. Komoly testvérem, soká nem tűri az enyelgést, 's magával játszani, mint én nem enged.«

Légy idvez, ezerszer idvez légy, jótékony Cupídó, száz csókot hintek szép fűzéredre, melly bár könnyen szakad, de engedékeny az új öszvekötözésre. Azonban sem idő, sem erő, sem mesterség nem képes öszvekötni Hymennek gyakron igen nehéz lánczait! —

Mijátovich János Aurél.

A' BOLDOGSÁG.

Rondeau.

Elfutja szívem' egy szent érezet
Végtére, Ámor' mosolygó szemére. —
Ő lesz tehát mégis sorsom' vezére!
Ő, érzem Ő nyujt itt varázs kezet! . .

Már nevetek éltem' sziklás tengerére,
Rádűlve vérző szívem' enyhelyére
A' Liza' rokont érező keblére,
'S mosolygva térek az út' ösvényére
A' melly kies rózsák között vezet.

Meg van jutalmam, a' mit rég igére
Szívemnek Ámor, a' szent képezet. —
Boldog vagyok. Korom Édenbe ére
Mellyet reményem nemis képezett.

Csitt-Sz. Iváni Koronka Antal.

A' FÁRSÁNG' UTOLSÓ ÓRÁJÁBAN.

1 8 1 6.

Vége van már a' gyönyörű időnek,
Elrepült tőlünk siető futással,
'S mi kinyilt karral, szemeink' utánna
Vetve sohajtunk.

Viszsza nem jön már el örökre eltünt;
Puszta a' kép, melly maradott sajátunk.
Sors! ha már azt elragadád, miért nem
Oltod-el ezt is.

Némaság búsong, hol az égi tánczban
Lágy zefirként mí szabadon lebegtünk,
Bús zajok köztt reng örömünknek ott most
Szent hagyományja.

Igy foly-el minden, szeretett Barátim!
A' ki Lćthe' bús özönébe nem fúl,
Érhet illyent még; nem örökre vész-el
Minden előlünk!

DUKAI TAKÁCS JUDIT.

LÁNGELME.

A' lángelme teremt, alkot munkálva örökké,
Mint a' természet, még se merül-ki soha;
Megveti a' zabolát, törvényt maga szabva magának,
'S hogy ne eméssze magát, néha pihennie kell.

HALLGATÁS.

Tudnál szóllni, miért hallgatsz? — „Hallgatni tanácsosb,
Megbáná, hogy nem hallgata, sok fecsegő.«

VÁLTOZANDÓSÁG.

A' köz kedvellés hogy változik egyre, csodálod,
Hát a' kedvellt nem változik önmaga is?

Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz.

MYRTIL AZ ELSŐ KAKUKSZÓRA.

1781.

Nem kérdem én, te kis madár,
Soká ha élek e;
Hív hozzám meddig lesz Chloe,
Ezt mond-el nékem, kis madár!
Ha nem lesz hív, haljak-meg bár!

Kazinczy Ferencz.

REJTETT-SZÓ.

Lettem kicsiny híjján világ' kezdetével,
Elmulásom leszen csak ennek végével.
Voltam sok lelkeknek megháborítója,
Szintúgy sok ezerek' megvígasztalója.
Sokszor az édesset teszem én mérgessé,
A' merget ellenben fordítom édessé.
Az első betűmet ha tőlem elveszed,
Így eredetemet még feljebbről veszed.
Így találhatsz engem sok ezer dolgokban,
Szintúgy sok ezer vad 's szelid állatokban.
Három első betűm' ha megnyújtva ejted,
Azt minden dologban párosan felleled.
Három közép betűm miatt soknak élte
Jutott vég veszélyre a' mikor nem vélte.
Öt betűmmé minden jóban ha lehetnél,
Úgy mondhatom hogy te kedvedre élhetnél.
Két utolsó betűm' fordított mondása
Az ábécze rendben egy betű' hangzása.

(1824-diki Rejtett-szók: 1. Teréz. 2. Szép. 3. Mohács. — Arithmetikaiak: 1. V-ér. 2. L-epedő.)

FOGLALAT.

Képek. lap

Zrínyi Miklós Szigetváratt. (Kazinczy Ferencz) 3

Julis (Superint. Kis János) 23

A' Bor és a' Víz. Gróf Teleki Ferenczhez Paszmosra (Gróf Dessewffy József) 49

Rabság. Lollihoz. Boldogság (Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz) 62

A' Hónalymankók. (Kiss Károly) 63

Horátz Meczénhez (Kazinczy Ferencz) 91

Imádság. Ember ösmérés. A' szerelmes tekintet (Vitkovics Mihály) 98

Az Égettek (Losonczi Farkas Károly) 99

Gondolat az esztendő' végén (Nyittra Zerdahelyi Lörincz) . 100

A' haldokló Damalisz (Dukai Takács Judit) 101

A' Sympathiához (Debreczeni Bárány Ágoston) 103

Hunyady Mária. (N. A. Kiss Sámuel) 105

Kálmán és Emelka (Ifjú Gróf Ráday Gedeon) 129

Huszár-dal (Gróf Teleki Ferencz) 140

Eredeti Mesék:

A' Szerencse 142

A' Rózsa. 143

A' Páva, 's a' Galamb. . (Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz) 144

Scipió, 's Máriusz. . . 145

A' Pásztor. 146

A' Csalán. 147

lap

Az új Apolló. 148
A' Fülmile, 's a' Holló. 149
Caesar és Augustus. . . (Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz) 150
A' Hattyu. 151
A' Pók, 's a' Légy. 152

Tengeri útazás' kis töredéke (Papp József) 153
A' Keszthely vidék' leirása (Dukai Takács Judit) . . . 165
A' hit' szava (Kazinczy Ferencz) 170
Lína, Barátjához (Kiss Károly) 172
Bizonyos boldogító. A' Szerető' ízlése. Szerelem (Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz) 175
Sírvers. Álhatatosság. Idő-számlálás (Losonczi Farkas Károly) 176
A' Bajvásár (Edvi Illés Pál) 177
Dósa György Szomorú-Játékból próba-darab (Pap Gábor) . 196
Csillagom (Kovacsóczy) 206
Cebesz' Táblája (Nátly József) 208
A' Berkekhez (Balla Károly) 227
Almafámhoz (Ö — r.) 228
Eggy Nyári-Estve (Fazekas Mihály) 230
A' Tél (Superint. Kis János) 232
A' Hajnal (Pusztay Sándor) 235
Amor és Hymen (Ifju Kis János) 236
Ebredés (Schedel) 238
Aphorismák (Fáy András) 239
Keletiek' és nyúgotiak' morálja (Ponori Thewrewk József) . 245
A' Sonett (Fenyéry Gyula) 256
Felejkezés és viszszaemlékezés (Horváth János) 257
A' Mulandóságról (Gróf Dessewffy József) 259
Intés (Kazinczy Ferencz) 260
A' Hit. Jántántorira. A' Férj Czenczikéhez (Vitkovics Mihály) 261

lap

A' Rózsához. A' Szerény. Fátyol. Alkotó hév (Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz) 262
A' Khariszok (Ponori Thewrewk József) 263
Az Álom (N. A. Kiss Sámuel) 264
Kornélia (Balog Pál) 265
Dalok á' Szemekről (Gróf Majláth János) 284
Liliom-Menyasszonya (Korher János) 288
A' hijába-Epedő (Debreczeni Bárány Ágoston) . . . 296
Ideálomhoz (Kovacsóczy) 298
Egy Esmertre. Álmosdy (Pusztay Sándor) 299
A' Bóldog (Kovács Tamás) 300
Ferenczy István Magyar Képfaragó által Rómából küldött Pásztor-leányhoz (Szatthmáry) 302
Az Áldozó (Kazinczy Ferencz) 304
Mint kell szabad lenni? (Superint. Kis János) . . . 305
A' Rény' becse (Nyittra Zerdahely Lörincz) 308
A' Reménylő (Schedel) 313
Szeretet és Szabadság (Vásárhelyi János) 314
Berta (Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz) 334
Diorniász (Aranyas-Rákosi Székely Sándor) 347
A' szép Házi-kör (Kazinczy Ferencz) 358
Eredeti Mesek (M. Gálffi József) 359
Sokrates' Grácziáji (Horváth János) 362
Erósz' Virágláncza (Mijátovich János Aurél) 366
A' Boldogság (Csitt-Sz. Iváni Koronka Antal) . . . 368
A' Fársáng' utolsó órájában (Dukai Takács Judit) . . . 369
Lángelme. Hallgatás. Változandóság (Primóczi Szent-Miklóssy Aloyz) 370
Myrtil az első kakukszóra (Kazinczy Ferencz) 371
Rejtett-szó 372

Hézirat-Másolatok. Gróf Eszterházy Károly, Egri Püspök, az Egri Lyceum' alkotója. — Gróf Batthyáni Ignácz, Erdélyi Püspök, a' Károly-Fejérvári Bibliotheca' alkotója. — Báró Bruckenthal Sámuel, a' Szebeni Bibliotheca alkotója. — Gróf Festetics György, a' Keszthelyi Georgicon' alkotója. — Gróf Teleki József, a' Koronaör és Ugocsai Fő-Ispán. — Báró Prónay László, Csanádi Fő-Ispán, nagy barátja Literaturánknak.

Énekek Fortepiánóra. Csillagom. Írta Kovacsóczy; muzsikára tette Batka János. — Huszár-dal. Írta Gróf Teleki Ferencz.

Kézirat Másolatok.

G. Eszterházy Károly
Egr. Püspök

Grof Datthyani Ignácz
Erdebyi Püspök

B. Brukenthal

Gr. Fosztics György

G. Teleki Józsefné

B. Prónay László

Csillagom.

Írta Kovaczóczy.

Muzsikára tette

Batka János.

Andante con molto espressione.

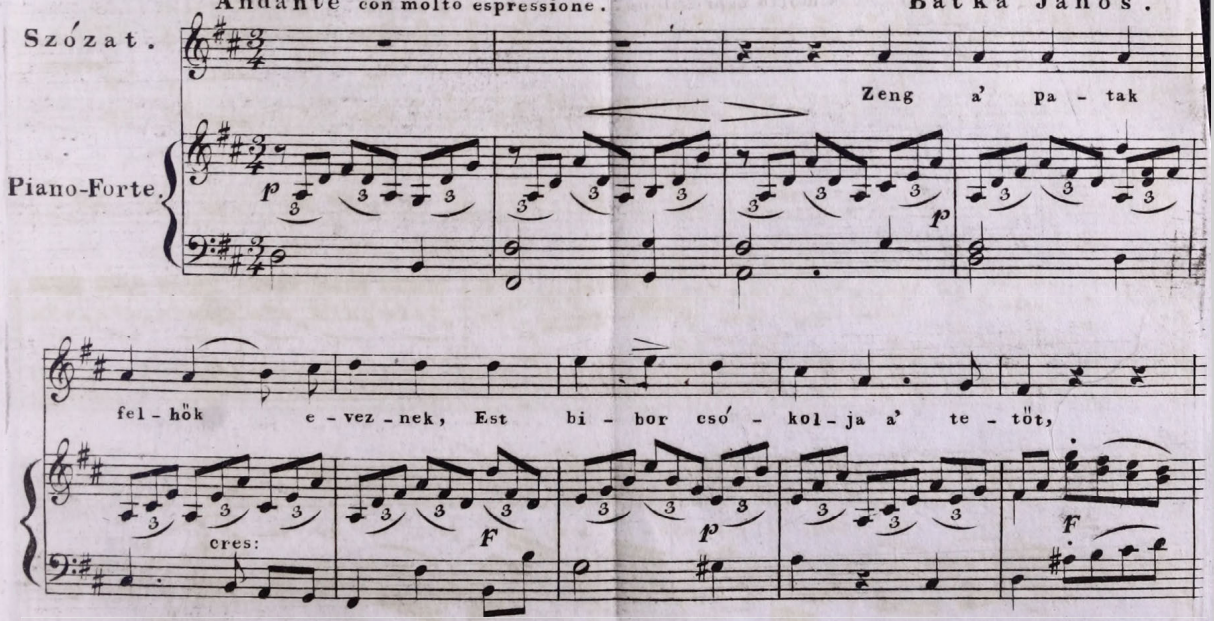

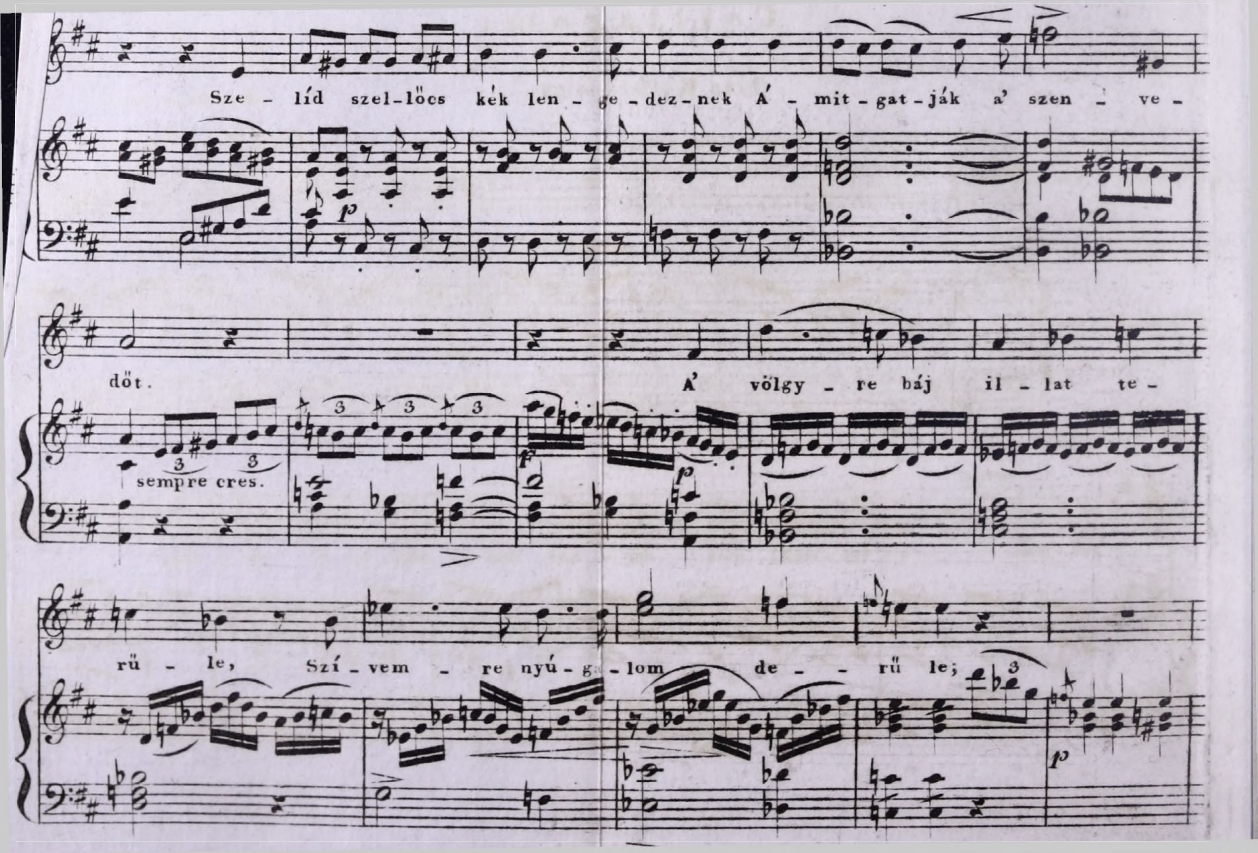

Sze - líd szel-lőcs kék len - ge - dez - nek Á - mit - gat - ják a' szen - ve -

dőt. Á' völgy - re báj il - lat te -

sempre cres.

rű - le, Szí - vem - re nyú - ga - lom de - - rű le;

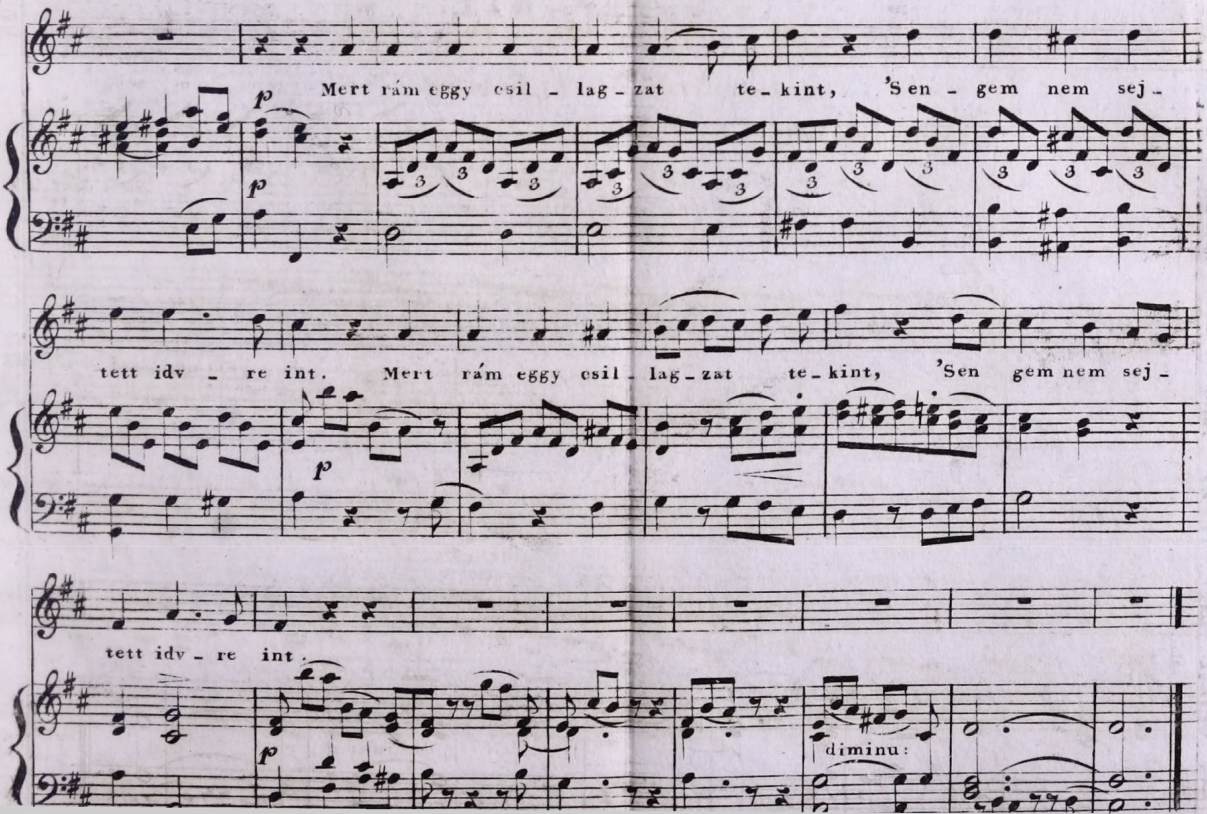
Mert rám eggy csil - lag - zat te - kint, 'S en - gem nem sej -
tett idv - re int. Mert rám eggy csil - lag - zat te - kint, 'Sen gem nem sej -
tett idv - re int.
diminu:

Huszár-dal.

Írta Gróf Teleki Ferencz.

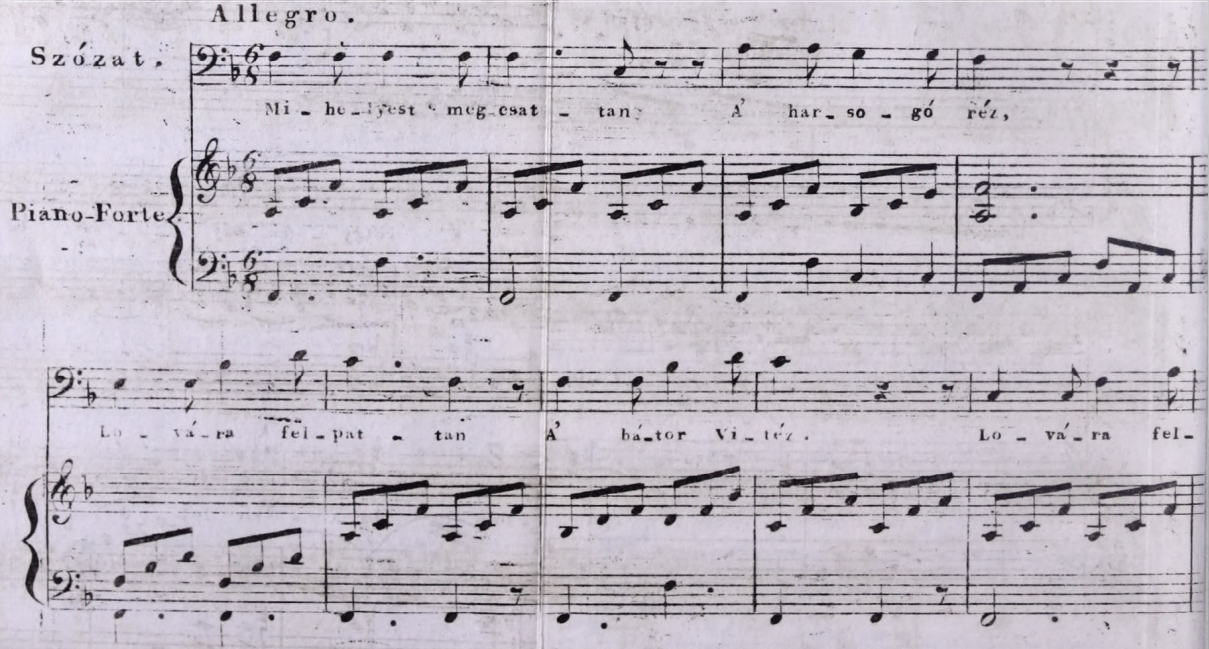

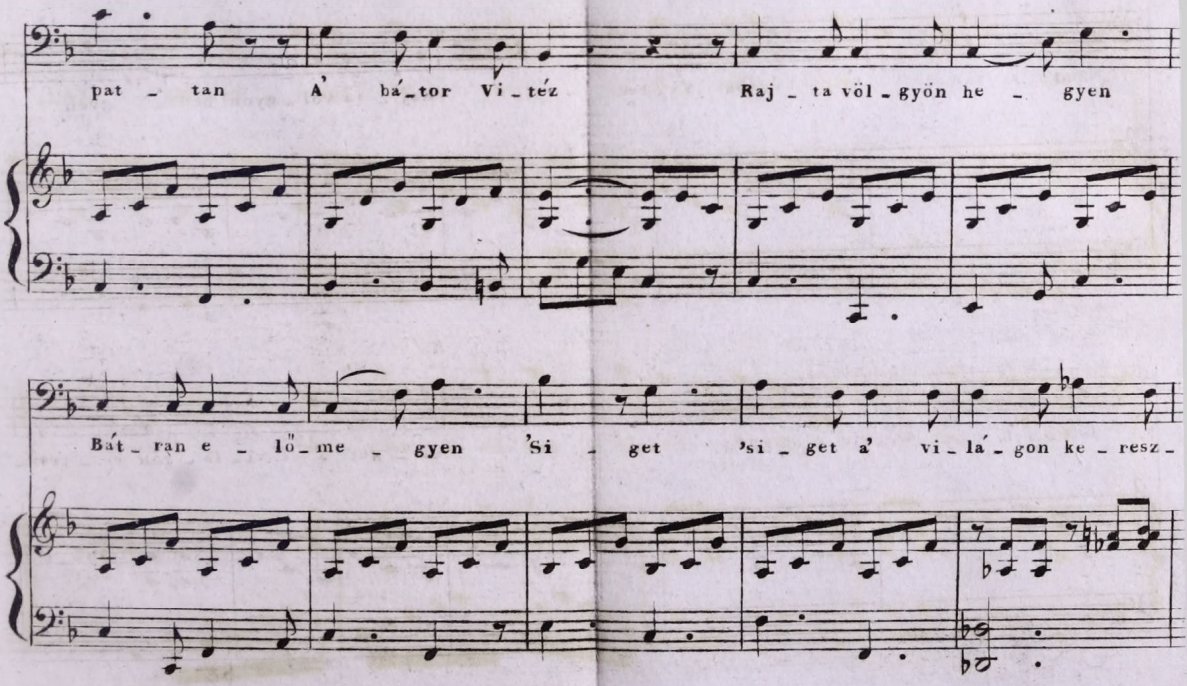
pat _ tan A' bá_tor Vi_téz Raj _ ta völ _ gyön he _ gyen
Bát_ran e _ lö_me _ gyen 'Si _ get 'si _ get a' vi_lá_gon ke _ resz -

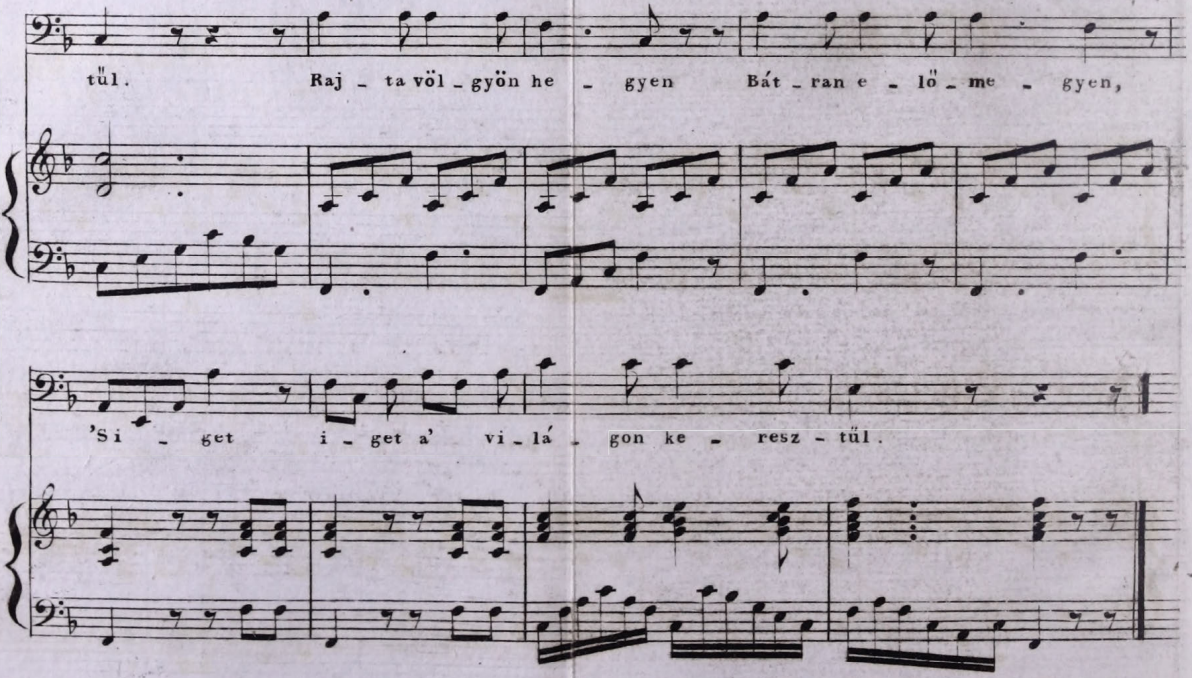

M.T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA